

วารสาร

ศรีวนาลัยวิจัย

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

JOURNAL OF SRIVANALAI VIJAI

Humanities & Social Sciences

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

Vol. 14 No. 2 July - December 2024

ISSN 2229-2268

สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารศรีวนาลัยวิจัย

Journal of Srivanalai Vijai

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : Humanities and Social Sciences

ISSN : 2229-2268 ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2567

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการของคณาจารย์ นักศึกษาและผู้ทรงภูมิปัญญาระดับท้องถิ่นและสากล ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์การวิจัยที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์สังคมไทย และสังคมโลก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ละอองนวล อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการเกียรติคุณ

ศาสตราจารย์ ดร.โกวิท	พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา	ศรีปัดดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม	ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร	งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ	บุญเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ	วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ	เหลื้อบุญชู	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี	ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทพงศ์	นันทสำเร็จ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี	โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ	เมย์ไทสง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
รองศาสตราจารย์ ดร.นัยนา	อรรจนาท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	เจริญศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชา	แก้วส่อง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ พ.ต.ดร.นพดล	เจนอักษร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี	สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย	หาญหิรัญ	สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร์	วรพงศ์พัชร	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่ง สุวรรณภูมิ

บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา	มูลสิน
คณะทำงาน		
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี	สมชอบ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี	ศรีไมตรี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	วิรุณพันธุ์
	นางวารุณี	สุกใส
	นางสาวเกศรา	แก้วดี
	นางสาวดวงตา	ยุตวัน
	นายภูวนัย	ใจหาญ
	นายอภินันท์	กลิ่นแก้วณรงค์

กำหนดการพิมพ์	ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม ธันวาคม)
สำนักงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทรศัพท์ 0 4535 2000 ต่อ 5142 โทรสาร 0 4535 2049
ลิขสิทธิ์	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้อความและบทความในวารสารนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้นิพนธ์โดยเฉพาะ
กองบรรณาธิการไม่มีส่วนรับผิดชอบในเนื้อหาและข้อคิดเห็นนั้น ๆ แต่อย่างใด

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีวนาลัยวิจัยจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเวทีในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความวิชาการจากคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ระหว่างผู้สร้างสรรคงานวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการวิชาการ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งวารสารมีกำหนดจัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) ของทุกปี

ในฉบับที่ 2 ประจำปี 2567 นี้ วารสารศรีวนาลัยวิจัยยังคงมุ่งมั่นรักษามาตรฐานการเผยแพร่ผลงานวิชาการให้เป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กำหนดไว้ พร้อมทั้งนโยบายที่มุ่งเน้นการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีคุณค่าในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยในครั้งนี้องบบรรณาธิการได้ดำเนินการรวบรวม คัดสรร และกลั่นกรองบทความคุณภาพสูงจากนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั่วประเทศ เพื่อเผยแพร่ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย ฉบับปีที่ 14 ฉบับที่ 2 ซึ่งประกอบไปด้วยบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ รวมทั้งสิ้น 20 บทความ

กองบรรณาธิการขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงยิ่งต่อผู้เขียนทุกท่านที่มอบความไว้วางใจส่งบทความมาร่วมเผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ร่วมให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำอันทรงคุณค่าในกระบวนการตรวจประเมินบทความ (Peer Review) เพื่อให้บทความมีความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง เพื่อให้การจัดทำวารสารศรีวนาลัยวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย

เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้จากบทความต่าง ๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศรีวนาลัยวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแวดวงวิชาการ นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาต่อยอดในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ

สำหรับท่านที่สนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย สามารถศึกษารายละเอียดและขั้นตอนการส่งบทความได้ที่เว็บไซต์ <https://so13.tcithaijo.org/index.php/SVNL/issue/view/142>

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากคณาจารย์ นักวิจัย และผู้สนใจจากทั่วประเทศ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาวารสารศรีวนาลัยวิจัยให้เป็นแหล่งรวบรวมผลงานวิชาการที่ทรงคุณค่าสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญญา มุลสิน

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	หน้า
ปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือสำราญไทย รณกฤต เศรษฐดาตี, กมลชนก สุทธิวาหนฤพุดิ	1
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี สุนิสา คงยิ่ง, ประนอม คำผา, มาลินี ศรีไมตรี	17
รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับวิทยาลัยครูปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อานันท์ ทาปทา, อรทัย เลี้ยงจินดาถาวร, สรรพสิริ ส่งสุขจุโรจน์, รฐา จันทวรา, ถนอมพรรณ ตริวนิชชากร	35
อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร ภัสสรีย์ช ชูเชิด, ผกามาศ จิรจารุภัทร	47
การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ณัฐฉัตร วงศ์ชาบุตร, รัตนา กาญจนพันธ์	63
ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่ม เกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฐาปนี สิงห์พันธ์, ประนอม คำผา, ก้องเกียรติ สหายรักษ์, ประไพพิศ เลียบสือตระกูล	79
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัด เชียงใหม่ บุญยาพร ภูทอง, วิริยา บุญมาเลิศ, ฉันทย์ ชัยพร, ศรีศรินทร์ นรเศรษฐโสภณ, อุดม พูลลาภ	97
ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิต่อ ผลิตภาพและคุณภาพเพื่อการบริหารที่เป็นเลิศ ณัฏฐิราธรณ์ นวลสม, เนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์, ภาสกร จันทน์พะยอม, ปุณณชีสา สีตองอ่อน	111
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงาน ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิภาพร สำเภาพันธ์, อโณทัย หาระสาร, อัยรดา พรเจริญ	127
การพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ ในตนเอง ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วรรณนิภา คชสวัสดิ์, วชิรี แสงบุญเรือง, พิจิตรา ธงพานิช	145
สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สุตารัตน์ ขำขันมะรี, จารุวรรณ เขียวน้ำชุม, อัครวัฒน์ บุปผาทวีศักดิ์	161

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ชูชีพ ประทุมเวียง	179
เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในแง่ของการเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ดิษลดา เพชรเกลี้ยง, รณกฤต เพชรเกลี้ยง	197
สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เสาวนีย์ อินถนอม, ทศนา ประสานตรี, สุมาลิ ศรีพุทธรินทร์	213
การพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่าง มีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู ธารีย์ ชัยนิลพันธุ์, บุญรัตน์ แผลงศรี, ศรีนัยพร ชัยวิศิษฐ์	233
ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบิน สุวรรณภูมิต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ชยุต ธีระประภา, เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์, กนกวรรณ จั่นจั่น, สุวิมล มะลิวัลย์	249
ผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบริการอาหารและ เครื่องดื่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เพ็ญนภา อวาระสาร, วชิรี แสงบุญเรือง, นิราศ จันทระจิตร	263
การพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยน ภุชงค์ เมนะสินธุ์, นฤมล โสภารัตนกุล, ภคพร กระจาดทอง, วราธร อภิรัตน์, วารี ศรีสุรพล	279
ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม วุฒิชัย นราแก้ว, สุพรรณิ บุญเพ็ง	297
แนวทางการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ชัยวัฒน์ นำหน้ากองทัพ, กำพร ประชุมวรรณ	311

ปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือสำราญไทย Factors for Considering to Develop Thailand Cruise Port

รณกฤต เศรษฐดาลี^{1*}, กมลชนก สุทธิวาหนฤพุดิ²

Ronnakrit Settdalee^{1*}, Kamonchanok Suthiwartnarueput²

^{1*, 2} สหสาขาวิชาการบริหารกิจการทางทะเล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1*, 2} Maritime Administration, Graduate School, Chulalongkorn University

*Corresponding author; E-mail: marine.rorn83@gmail.com

Received 7 August 2024 Revised 12 August 2024

Accepted 9 September 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นการข้ามพรมแดน เรือสำราญเป็นช่องทางสำคัญที่นำนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าสู่ประเทศ ท่าเรือมีความสำคัญใช้ต่อการเปิดรับนักท่องเที่ยว การศึกษาเพื่อนำเสนอผลการประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญไทย ประกอบด้วย ท่าเรือกรุงเทพ (คลองเตย) ท่าเรือแหลมฉบัง (A1) และท่าเรือภูเก็ต โดยสำรวจความเห็นของผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถามและมีการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาหาค่าความสอดคล้อง 0.72 และผลการทดสอบความน่าเชื่อถือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.87- 0.97 จากนั้นจึงทำการสอบถามกลุ่มกิจการต่อเนื่อง ประกอบด้วยสมาชิก 40 ตัวอย่างจากสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (ATTA) และกลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ 10 ตัวอย่าง และสมาคมวิชาชีพเรือสำราญ 7 ตัวอย่าง พบว่าค่าเฉลี่ยระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญของกลุ่มกิจการต่อเนื่องมีระดับค่าเฉลี่ยสูง ($\bar{X}$ 3.72) กลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ มีระดับค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X}$ 2.95) ทั้งสองส่วนมีระดับค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ด้านโครงสร้างท่าเรือ (ปัจจัย 18/45) ด้านการท่องเที่ยว (ปัจจัย 10/19) ด้านลักษณะเรือ (ปัจจัย 1/5) โดยมีข้อเสนอแนะต่อการวางกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนาท่าเรือสำราญไทย คือ 1) โครงสร้างท่าเรือต้องปรับปรุงความกว้าง ความลึก ท่าเทียบ โดยรัฐต้องสนับสนุนการลงทุน 2) ด้านการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวควรได้รับการฟื้นฟู ท่าเรือสำราญไทยมีศักยภาพระดับหนึ่งแต่ยังต้องการส่งเสริมการลงทุนจากภาครัฐมากขึ้นเพื่อยกระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญไทย

คำสำคัญ: การขนส่ง, ท่าเรือ, การท่องเที่ยว, เรือสำราญ

ABSTRACT

Cross-border tourism, mainly via cruise ships, is a significant channel through which many tourists enter a country. Ports play a critical role in facilitating his influx, making evaluating their capabilities and performance essential. This study assesses the efficiency and performance of three major Thai cruise ports: Bangkok Port (Khlong Toei), Laem Chabang Port (A1), and Phuket Port. Data were collected through surveys of industry operators and experts using a valid questionnaire, which achieved a content validity index of 0.72 and reliability coefficients (Cronbach's Alpha) ranging from 0.87 to 0.97. The study involved 40 participants from the Association of Thai Travel Agents (ATTA), 10 cruise industry experts, and 7 members of a professional cruise association. The findings indicated that the perceived capabilities and performance of the ports were rated highly by related businesses (mean = 3.72), while cruise experts rated them at a moderated level (mean = 2.95). The difference between these two groups was statistically significant. The key factors for the analysis are 18 of 45 related to port structure, 10 of 19 to tourism, and 1 of 5 to ship characteristics. Strategic recommendations include the need for state-supported investments to enhance port infrastructure, particularly regarding berth width and depth. Additionally, There is a need to revitalise tourist destinations; while Thai cruise ports demonstrate significant potential, further government investment is essential to enhance their overall capabilities and performance.

Keywords: Transportation, Seaport, Tourism, Cruise

บทนำ

สภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียนประกอบด้วย 2 ภาคส่วนที่มีสัดส่วนรวมกันเกินร้อยละ 50 ทั้งจากส่วนของภาคการส่งออกและการนำเข้าของภูมิภาคอาเซียน อันได้แก่ ภาคการขนส่งและการท่องเที่ยว ประเทศไทยตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 50 ของโลก และเป็นลำดับที่ 12 ของทวีปเอเชีย มีประชากร 66.4 ล้านคน มีระบบเศรษฐกิจแบบผสม คือรัฐเข้าไปดำเนินกิจการในบางภาคส่วน กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นของเอกชน มีการแข่งขันด้านการค้าและการผลิตตามระบบการค้าเสรี รายได้ที่สำคัญของประเทศมาจากการส่งออกสินค้าทางการเกษตร แม้ในระยะหลังรายได้จากภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวประเทศเพิ่มขึ้นมากกว่า 25 ล้านคน หลายปีติดต่อกัน ซึ่งตัวชี้วัดความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศมีหลายตัวชี้วัด แต่ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ที่ 455.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ธนาคารโลก, 2561) เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแบ่งได้ 3 ส่วน 1) ภาคการเกษตร 2) ภาคการบริการ 3) ภาคอุตสาหกรรม โดยแนวโน้มของสัดส่วนของผลผลิตมวลรวมภายในของแต่ประเทศ ภาคบริการมีสัดส่วนมากขึ้นกับการนำรายได้เข้าสู่ประเทศ ซึ่งประเทศ

ไทยมีส่วน ร้อยละ 43 ของผลผลิตมวลรวมภายในมีความสำคัญต่อการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท ปัจจุบันบริบทการเปลี่ยนแปลงเป็นช่องทางหนึ่งช่วยสร้างโอกาสการพัฒนาธุรกิจของประเทศให้ขยายตัว รวมทั้งการขับเคลื่อนของสังคมไทยที่มีโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2553) การปรับโครงสร้างภาคบริการจึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศที่ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นต้นมา

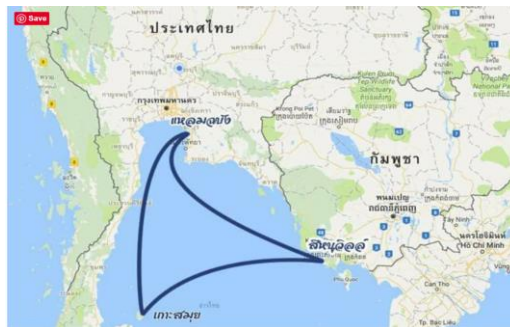
การท่องเที่ยวของไทยเป็นกลไกที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (นิชาภัทร สุรวุฒนานนท์, 2562) นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 21 ล้านคน สร้างรายได้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ สำหรับนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งตามช่องทางการสัญจรดังนี้ ทางบก ทางอากาศ ทางน้ำ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงศักยภาพการใช้จ่ายใช้สอย คุณลักษณะของนักท่องเที่ยวจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป สำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้ช่องทางการเดินทางท่องเที่ยวโดยเรือสำราญมีคุณสมบัติ 1) รายได้สูง 2) มีความสำคัญกับคุณภาพการบริการ ความปลอดภัย 3) กิจกรรมบนเรือและบนฝั่ง 4) ลูกค้าย่อยใหญ่เป็นลูกค้าผู้สูงอายุ สำหรับในภูมิภาคเอเชียจำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น (ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2560) เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว 2553 พบว่าสัดส่วนจำนวนผู้โดยสารที่เดินทางท่องเที่ยวทางเรือมีร้อยละ 2.4 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.3 และร้อยละ 4.4 ปี 2556 และ 2557 ปัจจุบันรูปแบบของการวางตำแหน่งของกลุ่มลูกค้าของการให้บริการเรือสำราญขยายฐานลูกค้าไปยังกลุ่มคนทำงาน กลุ่มครอบครัว เพิ่มกิจกรรมสอดคล้องกับคนทุกช่วงวัยมากขึ้นเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงการท่องเที่ยวเรือสำราญ

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลกำหนดให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ พ.ศ. 2561 - 2570 วิสัยทัศน์ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) “ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยเรือสำราญของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล มีการกระจายรายได้ ที่สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนให้กับชุมชนและประเทศชาติ” เป้าประสงค์ ทำเรือหลัก (Home Port) ทำเรือแวะพัก (Port of call) รวมทั้งท่าเรือเล็ก (Landing Pier) รองรับจุดทอดสมอ ได้รับการปรับปรุง และพัฒนาให้สำเร็จครบถ้วนภายใน ปี พ.ศ. 2570 และการพัฒนาระยะเร่งด่วน (ปี พ.ศ. 2561 - 2562) ระบุที่เรือหลักได้แก่ท่าเรือ กรุงเทพฯ (คลองเตย) และท่าเรือแหลมฉบัง (ท่าเรือ A1) การพัฒนาระยะกลาง และระยะยาว (ปี พ.ศ. 2563 - 2570) มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองท่าที่จะเป็นเมืองท่าที่จะเกิดใหม่ในระยะที่น้อยกว่า 200 ไมล์ทะเล

ท่าเรือกรุงเทพ (คลองเตย) ลักษณะทางกายภาพ ท่าเลที่ตั้งระหว่างหลักกิโลเมตรที่ +26.5 ถึง 28.5 บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ร่องน้ำสันดอนท่าเรือกรุงเทพมีความยาว 18 กิโลเมตร ความกว้างร่องน้ำในทางตรง 150 เมตร ความกว้างร่องน้ำ ในทางโค้ง 250 เมตร ความลึก 8.5 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง ข้อจำกัดด้านร่องน้ำท่าเรือกรุงเทพ เรือมีขนาดไม่เกิน 12,000 เดดเวตตัน (dwt) ยาวไม่เกิน (LOA) 172 เมตร และกินน้ำลึกไม่เกิน 8 เมตร สถิติเรือสำราญเข้าเทียบท่าเรือกรุงเทพ พ.ศ. 2557 - 2561 จำนวน 20, 15, 13, 14 และ 14 เที่ยวเรือ (สุมาลี สุขदानนท์, 2554)

ท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือน้ำลึกหลักในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ท่าเลที่ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศ มีท่าเทียบเรือโดยสารและ Ro/Ro 1 ท่า (A1) ซึ่งถูกกำหนดตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ พ.ศ. 2561 - 2570 ให้เป็นท่าเรือหลัก ความลึกตามโครงการแหลมฉบังขั้นที่ 1 ณ ระดับความลึก 14 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ความยาวหน้าท่า 365 เมตร รองรับเรือโดยสารขนาด 70,000 เดดเวตตัน

(dwt) สถิติการเข้าเทียบท่า สถิติเรือสำราญเข้าเทียบท่าเรือแหลมฉบัง พ.ศ. 2557 - 2561 จำนวน 41, 47, 56, 71 และ 72 เทียบเรือ (สุมาลี สุขตานนท์, 2554)

ภาพที่ 1 ตัวอย่างเส้นทางการเดินเรือสำราญและผู้ให้บริการเรือสำราญผ่านเมืองท่าของประเทศไทย

จากข้อมูลจำนวนเรือสำราญเข้าเทียบท่าเรือกรุงเทพ และท่าเรือแหลมแหลมฉบัง และเมืองท่าของไทย เปรียบเทียบกับจำนวนเส้นทางการเดินเรือสำราญผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีจำนวนเรือสำราญให้บริการ 68 เส้นทางจาก 111 เส้นทางเดินเรือ เนื่องด้วยเรือสำราญมีความอิสระต่อการเทียบท่าน้อยต้องมีความเหมาะสมกับลักษณะท่าเรือ เพื่อให้มีประสิทธิภาพของการเทียบท่าและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นได้เล็งเห็นความสำคัญของท่าเรือสำราญเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนาและเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและการเพิ่มอัตราการจ้างงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับท่าเรือสำราญ ให้มีความมั่นคงและมั่นคงของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือสำราญไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยผลการประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวทางเรือสำราญภูมิภาคเอเชีย (Cruise Line International Association, 2019) ปี 2017 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 4.052 ล้านเพิ่มขึ้น 20.6 % การเติบโตของตลาดนักท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชีย 59% มาจากนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน อุปสงค์ความต้องการเรือสำราญสูงเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ปี 2018 การเติบโตของธุรกิจเรือสำราญลดลง 2% แต่ภูมิภาคเอเชียการเติบโตยังเพิ่มขึ้น เนื่องจากหลายสายการบินให้ความสำคัญภูมิภาคเอเชีย มีเรือใหม่เข้ามาให้บริการ เรือขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญและเฝ้าสังเกตการณ์แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจ เพื่อให้เข้าใจลักษณะและศักยภาพของธุรกิจการท่องเที่ยวเรือสำราญ และเตรียมพร้อมจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญตอบสนองกับการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวทางเรือสำราญ (ทศพร มะหะ อาณาภาพ มีศิลป์ และวัชร ยี่สุนเทศ, 2562) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล อิทธิพลของทัศนคติ และ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางเรือสำราญของนักท่องเที่ยวในเขต กรุงเทพฯ ปัจจุบันส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ส่วนอาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีผลต่อพฤติกรรม ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญ ได้แก่ ระยะเวลา ความเหมาะสมของช่วงอายุ ช่วงเวลาก่อนออกเดินทาง การส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยว (นครินทร์ ทั้งทอง และเพชรศรี นนท์ศิริ, 2562) พบว่าประสบการณ์ความทรงจำพิเศษความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะขอทำเรือ และแนวทางสร้างเสริมประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวทำเรือแฉะพัก โดยคุณลักษณะของทำเรือแฉะพักของประเทศไทย 3 แห่ง ได้แก่ ทำเรือแหลมฉบัง ทำเรือเกาะสมุย ทำเรือภูเก็ต นักท่องเที่ยวเรือสำราญได้รับประสบการณ์พิเศษ เกิดจากประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อาหารไทย แหล่งท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ คนในพื้นที่ ระบบคมนาคมและระบบสาธารณูปโภค ผ่านการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับชุมชน ความหลากหลายทางทรัพยากรและสถานที่ท่องเที่ยวสอดแทรกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ด้วยประเทศไทยประกอบด้วยทะเลสองด้าน ได้แก่ ทะเลด้านอ่าวไทย และทะเลด้านอันดามัน (อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ ศรีธนา บุญญเศรษฐ์ โอนทัย งามวิชัยกิจ กลัยนุช กิตติพงศ์พิทยา และสุรเดช หวังทอง, 2561) การท่องเที่ยวเรือสำราญในกลุ่มทะเลอันดามัน นักท่องเที่ยวหลัก คือ นักท่องเที่ยวเอเชีย ลักษณะการท่องเที่ยวแบบครอบครัว ข้อมูลตัดสินใจจากช่องทางเว็บไซต์ โดยตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลคำแนะนำจากเพื่อนและสมาชิกในครอบครัว วิธีการจองผ่านบริษัทเรือสำราญโดยตรง วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวอันดามันคือการท่องเที่ยวธรรมชาติ ผู้ประกอบการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว การวางแผนให้บริการในเรือสำราญและการตลาดก่อนออกเดินทางตามแผนที่วางไว้ และการท่องเที่ยวด้วยเรือสำราญต้องพึ่งพาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นหลัก (Adams, Quinonez, Pallis & Wakeman, 2009) การศึกษาความสามารถทางการแข่งขันของทำเรือสำราญภายใต้ข้อกำหนดทางสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานท่าเรือควบคุมการยกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การออกใบอนุญาตเพื่อดำเนินงาน การตระหนักถึงการมีส่วนร่วมและข้อได้เปรียบต่อการแข่งขัน จากการดำเนินกิจกรรมของทำเรือด้านนโยบายทางสิ่งแวดล้อมคือส่วนหนึ่งของเป้าหมายการดำเนินงาน แต่ละกิจกรรมของทำเรือจะถูกขับเคลื่อนภายใต้กรอบทั้งจากทางสังคมและหน่วยงานรัฐ และผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การพัฒนาทำเรือควบคุมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การท่องเที่ยวเรือสำราญจะต้องประกอบหลายเมืองทำเพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวตอบสนองความต้องการ (Jeon, Duru & Yeo, 2019) การวิเคราะห์เมืองท่าหลักเรือสำราญของภูมิภาคเอเชียจากข้อมูลเครือข่ายเมืองท่าด้วยวิธี Social Network Analysis (SNA) กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การวิเคราะห์เมืองท่า รูปแบบการท่องเที่ยวเส้นทางการท่องเที่ยวบนฝั่งหลังจากที่เรือเทียบท่า รวบรวมข้อมูลให้ค่าน้ำหนักและวิเคราะห์ดัชนีต่อการพัฒนาเมืองท่าหลัก รูปแบบการเดินทางเครือข่ายเชื่อมโยง โดยนักท่องเที่ยวนิยมการเชื่อมโยงของทำเรือกับแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ค่าของดัชนีกำหนดค่าน้ำหนักใช้กับอุตสาหกรรมเรือสำราญเท่านั้น เพราะแตกต่างจากอุตสาหกรรมเรือประเภทอื่น จากการทบทวนวรรณกรรม เมื่อมองสะท้อนบทบาทของทำเรือสำราญไทย พบประเด็นศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของทำเรือสำราญไทยสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการตัดสินใจพัฒนาทำเรือสำราญและการประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะทำเรือสำราญไทย จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำเรือสำราญที่สำคัญของไทยทั้ง 3 แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น กลุ่มกิจการต่อเนื่อง (Continuing Business: CB) จำนวน 40 ตัวอย่างจากสมาชิกของสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้วยเรือสำราญ 50 บริษัท และกลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (Cruise Specialists: CS) ประกอบด้วยผู้ประกอบการ 10 ตัวอย่างจากทั้งหมด 12 ผู้ประกอบการ และสมาคมวิชาชีพ 7 ตัวอย่างจากกรรมการบริหารสมาคม 10 คน รวมเป็น 57 ตัวอย่าง เพื่อสำรวจความคิดเห็นถึงระดับความสามารถและสมรรถนะของท่าเรือสำราญหลักของประเทศไทยในปัจจุบันตามกรอบของท่าเรือสำราญทั้ง 3 ด้าน และองค์ประกอบย่อยอีก 69 ด้าน โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและให้คะแนนระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญจากน้อยไปมากคือ 1 2 3 4 5 พิจารณำปัจจัยที่ระบุในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบและองค์ประกอบปัจจัยท่าเรือสำราญไทย

กรอบท่าเรือสำราญไทย (Cruise Port Framework)		
โครงสร้างท่าเรือ (Port Site)	ลักษณะเรือ (Ship Characteristics)	โครงสร้างด้านการท่องเที่ยวท่าเรือ (Port Situation)
ความเหมาะสมพื้นที่หน้าท่า	Mega Ship ผู้โดยสาร > 3,500 คน	โปรแกรมการท่องเที่ยว
ความกว้างท้องน้ำ	Large Ships ผู้โดยสาร 2,500 – 3,500 คน	แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์
ความลึก	Midsize Ships ผู้โดยสาร 700 – 2,000 คน	แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางธรรมชาติ
ความยาวท่าเรือที่ใช้รองรับเรือ	Small Ships ผู้โดยสาร > 750 คน	ความสะดวกปลอดภัยการขนส่งสาธารณะ
ท่าเลที่ตั้งท่าเรือกับระยะห่างระบบขนส่งสาธารณะสู่เมือง	Expedition Ships ผู้โดยสาร 100 – 300 คน	ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
จำนวนท่าเทียบ		ความสามารถนำเที่ยว
โครงสร้างอาคารผู้โดยสาร		จำนวนห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลอดภาษี
อัตราค่าภาระท่าเรือ		จำนวนโรงแรมที่พัก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กรอบท่าเรือสำราญไทย (Cruise Port Framework)		
โครงสร้างท่าเรือ (Port Site)	ลักษณะเรือ (Ship Characteristics)	โครงสร้างการท่องเที่ยวท่าเรือ (Port Situation)
ระบบอำนวยความสะดวก		
ระบบรักษาความปลอดภัยท่าเรือ (ISPS Code)		
ระบบเชื่อมโยงกับการขนส่ง		
รูปแบบอื่น		
มาตรการด้านสุขภาพอนามัยและ สิ่งแวดล้อม		

ผู้วิจัยได้ทดสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาของแบบสอบถามตามปัจจัยต่างๆ (ในตารางที่ 1) ด้วยการสร้างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ให้ประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามในแต่ละข้อ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านให้คะแนน -1, 0, 1 แทนความหมายว่า ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และเห็นด้วยตามลำดับ โดยข้อคำถามของแบบสอบถามได้คะแนนเฉลี่ยเกิน 0.67 นับได้ว่าผ่านเกณฑ์เพราะดัชนีค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 (รพงษ์ คงสัณฑ์ ธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551) ผู้วิจัยทำการทดสอบแบบสอบถามกับกลุ่มนำร่อง (Pilot group) จำนวน 30 ตัวอย่าง ผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามต่อปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือสำราญไทย (Taber, 2018) ค่า Cronbach's Alpha ตั้งแต่ 0.6 – 1.0 แบบสอบถามมีความสอดคล้องกัน พบว่าชุดคำถามในแต่ละด้านมีค่า Cronbach's Alpha > 0.7 โดยด้านโครงสร้างเรือ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.971 ด้านลักษณะเรือเท่ากับ 0.879 ด้านโครงสร้างการท่องเที่ยวท่าเรือเท่ากับ 0.948

ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนระดับความสามารถและสมรรถนะต่อการปฏิบัติงาน (Efficiency) ตั้งแต่ 1 – 5 เพื่อพิจารณาระดับความสำคัญต่อการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือสำราญไทย ผู้วิจัยรายงานคะแนนผลการประเมินในแต่ละเกณฑ์เป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) หากข้อมูลมีการกระจายตัวเป็นปกติ (Normal Distribution) และเป็นมัธยฐาน (Median) และพิสัยควอไทล์ (Inter-Quartile Range: TQR) หากข้อมูลมีการกระจายตัวไม่ปกติ และกำหนดผลการประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะต่อการปฏิบัติงานเป็น น้อยที่สุด (หากคะแนนเฉลี่ยหรือมัธยฐานของผลประเมินเท่ากับ 1.00 -1.80) น้อย (1.81 – 2.60) ปานกลาง (2.61 – 3.40) มาก (3.41 – 4.20) และมากที่สุด (3.41 – 4.20) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้ทดสอบความสอดคล้องของผลการประเมินความสามารถและสมรรถนะระหว่างกลุ่มกิจการต่อเนื่อง (CB) และกลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (CS) (เกตุวดี จักรวัฒนกุล, 2557) ใช้ Mann-Whitney U test วิเคราะห์สถิติแบบนอนพารามेटริก (Nonparametric statistics) เนื่องจากตัวแปรที่มีการแจกแจงอย่างใดก็ได้ ภายใต้สมมติฐาน

H_0 : ระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญไทย สอดคล้องกัน $p \geq 0.05$

H_1 : ระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญไทย สอดคล้องกัน $p < 0.05$

ผลการประเมินในเกณฑ์ข้อใดที่พิสูจน์พบว่ามีค่าความไม่สอดคล้องกันที่ระดับความเชื่อมั่นน้อยกว่า 0.05 ถือว่ามีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการทดสอบแบบสอบถามปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือสำราญไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มประกอบด้วย

- 1) กลุ่มกิจการต่อเนื่อง (Continuing Business: CB) สมาชิกสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว 40 ตัวอย่าง
- 2) กลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (Cruise Specialists: CS) จากผู้ประกอบการ 10 บริษัท ร่วมกับสมาคมวิชาชีพเรือสำราญ 7 ตัวอย่าง รายงานตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะ (efficiency) ท่าเรือสำราญไทย ระหว่างส่วนกิจการต่อเนื่อง (CB) และกลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (CS) และผลการประเมินความสอดคล้องของผลการประเมิน

ปัจจัย	ส่วนกิจการต่อเนื่อง			กลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ			P
	(Continuing Business: CB)			(Cruise Specialists: CS)			
	Median	IQR	Efficiency	Median	IQR	Efficiency	
1. โครงสร้างท่าเรือ							
ความเหมาะสมพื้นที่ท่าเรือ							
1) จุดขึ้น - ลง เรือของนักท่องเที่ยว	4.0	2.25 – 4.75	มาก	3.00	2.00 – 4.00	กลาง	.267
2) จุดจอดครถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว	3.5	3.00	มาก	3.00	3.00 – 3.00	กลาง	.409
ความกว้างท้องน้ำ							
3) <250 เมตร	3.0	3.00	กลาง	3.00	3.00 – 3.00	กลาง	.306
4) 250 – 400 เมตร	3.5	3.00	มาก	3.00	2.00 – 4.00	กลาง	.088
5) 400 เมตรขึ้นไป	4.0	3.00	มาก	5.0	3.00 – 5.00	มากที่สุด	.116
3) <250 เมตร	3.0	3.00	กลาง	3.00	3.00 – 3.00	กลาง	.306
4) 250 – 400 เมตร	3.5	3.00	มาก	3.00	2.00 – 4.00	กลาง	.088
5) 400 เมตรขึ้นไป	4.0	3.00	มาก	5.0	3.00 – 5.00	มากที่สุด	.116
ความลึกท่าเรือที่ใช้รองรับเรือ							
6) <10 เมตร	3.0	3.00	กลาง	4.0	3.00 – 4.00	มาก	.629
7) 10 – 15 เมตร	4.0	3.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.393
8) 15 – 20 เมตร	3.5	3.00	มาก	5.0	3.00 – 5.00	มากที่สุด	.010
ความยาวท่าเรือที่ใช้รองรับเรือ							
9) <175 เมตร	3.0	3.00	กลาง	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.170

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัย	ส่วนกิจการต่อเนื่อง (Continuing Business: CB)			กลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (Cruise Specialists: CS)			P
	Median	IQR	Efficiency	Median	IQR	Efficiency	
10) 175 – 250 เมตร	4.0	3.00 – 4.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.095
11) > 250 เมตร	4.0	3.00 – 4.00	มาก	3.0	2.00 – 4.50	กลาง	.162
ท่าเรือที่ตั้งท่าเรือกับระยะห่างระบบขนส่งสาธารณะสู่เมือง							
12) < รัศมี 1 กม.	4.0	2.25 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 4.50	น้อย	.186
13) รัศมี 1 – 3 เมตร.	3.5	2.25 – 4.00	กลาง	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.232
14) > 3 กม.	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.142
จำนวนท่าเทียบ							
15) เทียบท่า 1 ลำ	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	2.0	2.00 – 3.50	น้อย	.142
16) เทียบท่า 2 ลำ	3.5	3.00 – 4.00	กลาง	3.0	3.00 – 3.50	กลาง	.178
17) เทียบท่า 2 ลำ	3.0	2.25 – 4.00	กลาง	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.515
โครงสร้างอาคารผู้โดยสาร							
18) ห้องพักรอผู้โดยสาร	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 3.00	น้อย	.009
19) ระบบขนส่งกระเป๋า	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 4.00	น้อย	.022
สัมภาระ							
อัตราค่าภาระท่าเรือ							
20) < 18,000	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	3.0	3.00 – 3.50	กลาง	.514
21) 18,000 – 27,000	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.126
ระบบอำนวยความสะดวก							
22) ระบบเชื่อมต่อหน้าท่า	4.0	3.00 – 4.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.294
23) ระบบเคลื่อนที่	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.121
24) ระบบเรือเชื่อมต่อหน้าท่า	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.018
ระบบอำนวยความสะดวก							
25) เครื่อง X-ray	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.025
26) มาตรฐานเพิ่มเติมโรค	4.5	3.00 – 5.00	มากที่สุด	2.0	1.00 – 3.50	น้อย	.000
อุปกรณ์ใหม่							
ระบบรักษาความปลอดภัยท่าเรือ (International Ship and Port Facility Security Code ; ISPS Code)							
27) การจัดลำดับขั้นความปลอดภัยท่าเรือ	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.003
ปฏิบัติรับทราบทั่วถึง							
28) แสดงลำดับขั้นให้ผู้ปฏิบัติรับทราบทั่วถึง	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.001
29) จุดและเจ้าหน้าที่บริการให้ความช่วยเหลือเพียงพอ	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	1.00 – 4.00	น้อย	.003
ระบบเชื่อมโยงกับการขนส่งรูปแบบอื่น							
30) สนามบิน							
30.1) < 0.5 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	1.00 – 4.00	น้อย	.029
30.2) 0.5 – 1.0 ชม.	4.0	3.00 – 4.00	มาก	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.058
30.3) > 1.5 ชม.	3.0	2.00 – 3.75	กลาง	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.892
31) สถานีรถไฟ							
31.1) < 0.5 ชม.	3.5	2.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.505

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัย	ส่วนกิจการต่อเนื่อง (Continuing Business: CB)			กลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (Cruise Specialists: CS)			P	
	Median	IQR	Efficiency	Median	IQR	Efficiency		
31.2) 0.5 – 1.0 ชม.	3.0	2.25 – 4.00	กลาง	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.247	H ₀
31.3) > 1.5 ชม.	3.0	2.25 – 3.00	กลาง	3.0	2.00 – 3.00	กลาง	.202	
32) รถประจำทาง								
32.1) < 0.5 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 3.50	กลาง	.029	
32.2) 0.5 – 1.0 ชม.	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.249	
32.3) > 1.5 ชม.	3.0	2.00 – 3.75	กลาง	2.0	2.00 – 3.00	น้อย	.145	
มาตรการด้านสุขภาพ อนามัยและสิ่งแวดล้อม								
33) มาตรการป้องกัน มลพิษจากน้ำมัน	4.5	3.00 – 5.00	มากที่สุด	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.026	
34) มาตรการควบคุม มลพิษจากของเหลวที่มีพิษ ในปริมาณรวม	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	1.00 – 4.00	กลาง	.004	
35) มาตรการป้องกัน มลพิษจากสารอันตรายที่ ขนส่งทางทะเลในรูปแบบ หีบห่อ	4.5	3.00 – 5.00	มากที่สุด	3.0	1.00 – 4.00	กลาง	.003	
36) มาตรการป้องกัน มลพิษอันเกิดจากสิ่งปฏิกูล เรือ	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	1.00 – 3.00	กลาง	.000	
37) มาตรฐานควบคุม ปริมาณขยะบนท่า	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	1.00 – 4.50	กลาง	.012	
38) มาตรการป้องกัน มลภาวะทางอากาศจาก เรือ	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	2.00 – 3.50	กลาง	.003	
39) มาตรการจัดการ ปัญหาฝุ่นละออง	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	2.00 – 3.00	กลาง	.001	
2. ด้านลักษณะของเรือ								
ขนาดเรือ								
1) Mega Ships ผู้โดยสาร 3,500 คนขึ้นไป	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 3.50	กลาง	.104	
2) Large Ships ผู้โดยสาร 2,500 – 3,500 คน	4.0	3.00 – 5.00	มาก	4.0	3.00 – 4.00	มาก	.356	
3) Midsize Ships ผู้โดยสาร 700 – 2,000 คน	4.0	3.00 – 5.00	มาก	4.0	3.00 – 5.00	มาก	.149	
4) Small Ships ผู้โดยสาร > 750 คน	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	5.0	3.50 – 5.00	มากที่สุด	.011	
5) Expedition Ships ผู้โดยสาร 100 – 300 คน	4.0	2.25 – 4.00	มาก	3.0	1.00 – 3.00	กลาง	.082	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัย	ส่วนกิจการต่อเนื่อง (Continuing Business: CB)			กลุ่มผู้มีความชำนาญด้านเรือสำราญ (Cruise Specialists: CS)			<i>P</i>
	Median	IQR	Efficiency	Median	IQR	Efficiency	
3. โครงสร้างด้านการท่องเที่ยว							
โปรแกรมการท่องเที่ยว							
1) Contemporary & Premium (3-7 Nights)	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	2.00 – 4.00	กลาง	.016
2) Upscale (+Superior dinning etc.)	4.0	3.00 – 4.75	มาก	3.0	2.00 – 3.50	กลาง	.014
3) Luxury (12 Night+)	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.082
4) Expedition (high standard)	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 4.00	น้อย	.012
แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์							
5) < 0.5 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 4.00	น้อย	.090
6) 0.5 – 2.0 ชม.	4.0	3.00 – 4.00	มาก	3.0	2.00 – 3.00	กลาง	.003
7) > เวลา 2.0 ชม.	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	2.0	2.00 – 3.00	น้อย	.034
แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางธรรมชาติ							
8) < 0.5 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 4.00	น้อย	.088
9) 0.5 – 2.0 ชม.	4.0	3.00 – 4.00	มาก	3.0	1.00 – 3.00	กลาง	.000
10) > 2.0 ชม.	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	2.0	1.00 – 3.50	น้อย	.007
ความสะดวกปลอดภัยการขนส่งสาธารณะ	4.0	3.00 – 5.00	มาก	4.0	4.00 – 5.00	มาก	.913
ความปลอดภัยการท่องเที่ยว	4.0	3.00 – 5.00	มาก	4.0	3.50 – 5.00	มาก	.631
ความสามารถนำเที่ยว	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 4.00	กลาง	.013
จำนวนห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลอดภาษี							
11) < 0.5 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	2.0	2.00 – 4.00	น้อย	.090
12) 0.5 – 2.0 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.004
13) > 2.0 ชม.	3.5	3.00 – 4.00	มาก	3.0	3.00 – 3.00	กลาง	.085
จำนวนโรงแรมที่พัก							
14) < 0.5 ชม.	4.0	3.00 – 5.00	มาก	4.0	4.00 – 4.50	มาก	.818
15) 0.5 – 2.0 ชม.	4.0	3.00 – 4.00	มาก	4.0	4.00 – 5.00	มาก	.275
16) > 2.0 ชม.	4.0	3.00 – 4.00	มาก	2.0	2.00 – 3.50	น้อย	.022
ระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญไทย	3.72 ^d (มาก)	2.95 ^d (กลาง)					

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าเกณฑ์ด้านโครงสร้างท่าเรือ โดยเฉพาะเกณฑ์ด้านมาตรฐานของท่าเรือทั้งด้านโครงสร้างและระบบรักษาความปลอดภัยยังมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ พ.ศ.2561 -2570 เกณฑ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวแม้ผู้ประกอบการธุรกิจทั่วไปมองเป็นจุดแข็ง เพราะให้ผลการประเมินความพึงพอใจดีมาก

แต่ในด้านผู้ประกอบการเรือสำราญกลับให้คะแนนความพึงพอใจปานกลาง บ่งว่ารัฐบาลและทุกภาคส่วนต้องมีการบูรณะ และดูแลแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงต้องหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และธรรมชาติควบคู่ไป เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการความหลากหลายและสามารถใช้เวลากับการท่องเที่ยวได้นานขึ้นและคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะการศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจพิจารณาพัฒนาท่าเรือสำราญไทย เนื่องด้วยภาวะโรค COVID-19 ทำให้ขอบเขตการศึกษากลุ่มตัวอย่างได้ไม่ครอบคลุมไปยังส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องด้วยไม่มีการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติทางเรือสำราญเข้ามาในประเทศ ตลอดระยะเวลาการศึกษาขอบเขตของการศึกษาได้เปรียบเทียบเฉพาะท่าเรือที่ใช้ดำเนินการกับเรือสำราญที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรกของประเทศ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมท่าเรือที่มีความสำคัญรองลงไป ได้แก่ ท่าเรือ เกาะสมุย ท่าเรือสงขลา ท่าเรือสตูล ท่าเรือปากบารา ท่าเรือระนอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินความสามารถและสมรรถนะจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองส่วนพบว่ามีความสอดคล้องกับ Jeon, Duru & Yeo,(2019) ด้านลักษณะโครงสร้างท่าเรือ (Port Sites) และแตกต่างด้านลักษณะเรือ (Ship's Characteristic) ด้านโครงสร้างด้านการท่องเที่ยวท่าเรือ (Port Situation) สำหรับท่าเรือสำราญหลักของไทยพบว่าเกณฑ์การประเมิน ด้านโครงสร้างท่าเรือ มีความสอดคล้องกัน 27 ด้าน แตกต่างกัน 18 ด้าน โดยให้คะแนนระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือระดับปานกลาง ได้แก่ ความเหมาะสมของพื้นที่ท่าเรือ ความกว้างของน้ำ ความลึกและความยาวของท่าเรือ ท่าเรือที่ตั้ง จำนวนท่าเทียบ อัตราค่าภาระ ระบบอำนวยความสะดวก ระบบเชื่อมโยงการขนส่งในรูปแบบอื่น ระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญระดับมากของกลุ่มกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ โครงสร้างอาคารท่าเทียบเรือและระบบรักษาความปลอดภัย ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเรือสำราญประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญปานกลาง ด้านลักษณะเรือมีความสอดคล้อง 4 เกณฑ์ แตกต่างกัน 1 เกณฑ์ กลุ่มกิจการต่อเนื่องประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญ ระดับปานกลาง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเรือสำราญประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญ ระดับมากที่สุด ด้านโครงสร้างการท่องเที่ยวท่าเรือ มีความสอดคล้องกัน 9 เกณฑ์ แตกต่างกัน 10 เกณฑ์ กลุ่มกิจการต่อเนื่องประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญ ระดับมาก กลาง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเรือสำราญประเมินระดับความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญ ระดับน้อย

ผลการศึกษาปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจพัฒนาท่าเรือเรือ เปรียบเทียบกับข้อมูลของความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญหลักของไทย ณ ปัจจุบัน จาก 3 เมืองท่าได้แก่ ท่าเรือกรุงเทพ (คลองเตย) ท่าเรือแหลมฉบัง (A1) ท่าเรือภูเก็ต ผลการศึกษาดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถและสมรรถนะท่าเรือสำราญหลักของไทย

ปัจจัย	เมืองท่ากรุงเทพ	เมืองท่าแหลมฉบัง	เมืองท่าภูเก็ต
โครงสร้างท่าเรือ			
ความเหมาะสมพื้นที่ท่าเรือต่อการ			
ดำเนินกิจกรรมของเรือสำราญ			
- จุดจอดรถโดยสารรับส่ง นักท่องเที่ยว	บริเวณท่าเรือ OB จอดรถโดยสารรับ นักท่องเที่ยวได้ 14 คัน	16,000 ตารางเมตร	3,600 ตาราง เมตร
ความกว้างท้องน้ำเพียงพอสำหรับ	ทางตรง 150 เมตร	500 เมตร	360 เมตร
เรือสำราญ มากกว่า 250 เมตร	ทางโค้ง 250 เมตร		
ความยาวเรือ 175 เมตรขึ้นไป	133 เมตร	365 เมตร	180 เมตร
ความลึกร่องน้ำ 15 -20 เมตร	8.23 เมตร	14.0 เมตร	9.0 เมตร
ท่าเลที่ตั้งท่าเรือ ห่างจากขนส่ง	2.5 กิโลเมตร	3.8 กิโลเมตร	0.55 กิโลเมตร
สาธารณะสู่เมืองรัศมีไม่เกิน 1 กิโลเมตร			
จำนวนท่าเทียบตั้งแต่ 1 ลำขึ้นไป	1 ลำ	2 ลำ	1 ลำ
ระบบการเชื่อมโยงกับการขนส่ง			
รูปแบบอื่น			
- สนามบิน	สุวรรณภูมิ 37.4 กม.	อุตะเพา 58.6 กม.	ภูเก็ต 56.6 กม.
- สถานีรถไฟ	กรุงเทพฯ 10.2 กม.	ศรีราชา 16.3 กม.	N/A
รถแท็กซี่ รถประจำทาง	2.5 กิโลเมตร	3.8 กิโลเมตร	.55 กิโลเมตร
แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทาง	พระบรมราชวัง	เกาะสีชัง	ตึกโบราณ
ประวัติศาสตร์ เดินทางจากท่าเรือไม่ เกิน 30 นาที	12.7 กม.	15.4 กม.	สถาปัตยกรรม แบบชิโน - ยูโรเปียน 10 กม.
แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางธรรมชาติ	คุ้งบางกระเจ้า 1 กม.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	แหลมพรหมเทพ
เดินทางจากท่าเรือไม่เกิน 30 นาที		เขาเขียว 32.6 กม.	22.1 กม.
แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางธรรมชาติ	คุ้งบางกระเจ้า 1 กม.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	แหลมพรหมเทพ
เดินทางจากท่าเรือไม่เกิน 30 นาที		เขาเขียว 32.6 กม.	22.1 กม.

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัย	เมืองท่ากรุงเทพ	เมืองท่าแหลมฉบัง	เมืองท่าภูเก็ต
ห้างสรรพสินค้าและร้านค้าปลอดภาษี เดินทางจากท่าเรือไม่เกิน 30 นาที	King Power รังน้ำ	King Power พัทยา	King Power ภูเก็ต 9.8 กม.
ความสามารถและสมรรถนะท่าเรือ	ร้อยละ 31	ร้อยละ 38	ร้อยละ 31

เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 เมืองท่าพบว่าเมืองท่าที่มีระดับความสามารถและสมรรถนะในมุมมองของผู้ใช้บริการคือ เมืองท่าแหลมฉบัง (A1) ส่วนเมืองท่ากรุงเทพ (คลองเตย) และเมืองท่าภูเก็ตอยู่ในระดับเดียวกัน แต่ด้วยการวางแผนของการท่องเที่ยวทางเรือสำราญจะพบว่าแต่ละเมืองท่าจะมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะ ตัวอย่างเช่น เมืองท่าแหลมฉบัง เน้นเรื่องความสามารถและสมรรถนะการรับเรือหลายลำด้วยโครงสร้างท่าเรือที่ถูกสร้างเพื่อให้รองรับเรือปัจจุบัน เมืองท่ากรุงเทพ เน้นด้านความเป็นเมืองและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติ เมืองท่าภูเก็ต เน้นด้านการท่องเที่ยวทางทะเล

เพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพของท่าเรือให้สูงขึ้น ส่วนหลักที่ต้องพัฒนาคือโครงสร้างท่าเรือ จุดจอดรถโดยสารรับนักท่องเที่ยว ความกว้างท้องน้ำ ความลึกน้ำ ความยาวเรือ ท่าเลที่ตั้งท่าเรือ จำนวนท่าเทียบเรือ สำหรับการลงทุนพัฒนาต้องอาศัยภาครัฐเพราะใช้งบประมาณจํานวนมหาศาลกับการพัฒนาที่กล่าวมาสำหรับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางธรรมชาติปรับปรุงโดยขอความร่วมมือจากจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้มีทางเลือกเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2553). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)*.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ พ.ศ. 2561 - 2570*. ค้นหามือ 16 เมษายน 2563, จาก

www.cutl.chula.ac.th/triresearch/learnchabang/learnchabang.html

เกตุวลี จังวัฒนกุล. (2557). *สถิตินอนพาราเมตริก “The Mann - Whitney U Test*. ค้นหามือ

16 เมษายน 2563, จาก [https://library.ipst.ac.th/bitstream/handle/ipst/721/188_40-](https://library.ipst.ac.th/bitstream/handle/ipst/721/188_40-43_%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%B5%20%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B8%E0%B8%A5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[43_%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%B5%20%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B8%E0%B8%A5.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://library.ipst.ac.th/bitstream/handle/ipst/721/188_40-43_%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%A7%E0%B8%94%E0%B8%B5%20%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B8%E0%B8%A5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

นิชาภัทร สุวัฒนานนท์. (2562). *การท่องเที่ยวกับบทบาทขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ฮีโร่จำเป็นหรือ ฮีโร่ตัวจริง?*.

ค้นหามือ 12 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/Research>

- อานภาพ มีศิลป์, วัชร ย์สุนเทศ และทศพร มะหะหมัด. (2562). พฤติกรรมการท่องเที่ยวทางเรือสำราญของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร (CRUISE TRAVEL BEHAVIOR OF TOURISTS IN BANGKOK). *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(2), 12-21.
- ธนาคารโลก. (2561). *Gross Domestic Product: GDP*. ค้นหาค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.google.com/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=ny_gdp_mkt_p_cd&idim=country:THA:PHL:SGP&hl=th&dl=th
- นรินทร์ ทังทอง เพชรศรี นนทศิริ. (2562). การเสริมสร้างประสบการณ์ความทรงจำที่พิเศษของนักท่องเที่ยวเรือสำราญในท่าเรือแฉะพักเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางทะเลของประเทศไทย, 14(3), 41-55.
- รพงษ์ คงสัจย ธีรชาติ ธรรมวงศ์. (2551). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). ค้นหาค้นเมื่อ 20 เมษายน 2563, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>
- ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว. (2560). การท่องเที่ยวเรือสำราญกับความท้าทายของประเทศไทย. ค้นหาค้นเมื่อ 15 เมษายน 2563, จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2015/menu-42015/682-42015-cruise>
- อจันรา ชีวะตระกูลกิจ ศรีธนา บุญญเศรษฐ์ อโณทัย งามวิชัยกิจ กลัยนุช กิตติพงศ์พิทยา และสุรเดช หวังทอง (2561). พฤติกรรมผู้บริโภคการท่องเที่ยวเรือสำราญและการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจเรือสำราญในกลุ่มท่องเที่ยวอันดามัน .16(1), 193-206.
จาก AndPublications/articles/Pages/Article_29Oct2019.aspx
- สุมาลี สุขตานนท์. (2554). *ท่าเรือแหลมฉบัง*. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2563, จาก <http://www.cutichula.ac.th/triresearch/bangkokport/bangkokport.html>
- Adams, M., Quinonez, P., Pallis, A. A., & Wakeman, T. (2009). *Environmental issues in port competitiveness*. Dalhousie University, Halifax.
- Cruise Line International Association. (2019). *2019 Global Market Report*. Retrieved [global-market-report.ashx](https://cruising.org/-/media/research-updates/research/2019-year-end/updated/2019-global-market-report.ashx)
<https://cruising.org/-/media/research-updates/research/2019-year-end/updated/2019-global-market-report.ashx>
- Jeon, J.-W., Duru, O., & Yeo, G.-T. (2019). Cruise port centrality and spatial patterns of cruise shipping in the Asian market. *Maritime Policy Management*, 46(3), 257-276.
- Taber, K., S., (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273-1296.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี

Factors Affecting The Purchase Decision Product

The Thong Fah Pracharat Shop Ubonratchathani Province

สุนิสา คงยิ่ง^{1*}, ประนอม คำผา², มาลินี ศรีไมตรี³

Sunisa Kongying^{1*}, Pranom Khampha², Malinee Srimaitree³

^{1*,2,3} คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1*,2,3} Faculty of Business Administration and Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding author; Email: aomoay99@gmail.com

Received 29 April 2024 Revised 23 July 2024

Accepted 7 October 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการซื้อ และส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า 2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า 3) เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตัวอย่างที่ใช้การวิจัยคือ ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าหรือเคยซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 385 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ t-test และ One- way Analysis of Variance ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า อาชีพนักเรียน/นักศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จ่ายชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดและบัตรเครดิต การซื้อสินค้า 301-500 บาทต่อเดือน จำนวน 4 – 6 ครั้งต่อเดือน ช่วงซื้อช่วงเวลา 10.01 – 14.00 น. ซื้อสินค้าประเภทอุปโภค ตนเองเป็นผู้ตัดสินใจในการซื้อสินค้า ระดับความเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา ตามลำดับ ซึ่งสามารถพยากรณ์ การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 75 3) ผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐไม่แตกต่างกัน ขณะที่อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ร้านธงฟ้าประชารัฐ, การตัดสินใจซื้อ, ส่วนประสมทางการตลาด

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) Study personal factors purchasing behavior and the marketing mix that influences purchasing decisions 2) Study marketing mix factors that affect product purchasing decisions 3) Compare factors affecting product purchasing decisions classified by personal factors, The sample used for the research was 385 consumers who purchased products or had previously purchased products at Thong Fah Pracharath shop in Ubon Ratchathani Province. Data were collected by completion of a questionnaire and analyzed by the use of percentage, mean, and standard deviation. Multiple regression analysis, t-test and One-way Analysis of Variance Findings showed that 1) Most respondents were female, aged under 20 years old , had an education level at lower secondary/higher secondary/equivalent, have a career as a student/student, had average level incomes of over 5,000 baht per month. Pay for products with cash and welfare cards. Amount purchased each month 301-500 baht Number of times purchased each month 4 – 6 times per month. The time of purchase is 10:01 a.m. - 2:00 p.m. The most consumer products are purchased. The person who influences the decision to purchase a product is oneself. Respondents placed high importance on the factors affecting their decision to purchase products at Thong Fah Pracharat Shop. Overall, they were at a high level. When considering each aspect, arranging the average values from highest to lowest, including product price place and promotion respectively. 2) Factors that affect the decision to purchase products at Thong Fah Pracharath Shop, Ubon Ratchathani Province, include marketing promotion product and price respectively, which can predict consumer purchasing decisions 75 % 3) Consumers of different genders There were no differences in opinions on the decision to purchase products at Thong Fah Pracharat shop, while age, education level, occupation, and average monthly income Different people have different opinions on the factors that affect the decision to purchase products at Thong Fah Pracharat shop.

Keywords: Thong Fah Pracharat Shop, Marketing Mix Factors, Purchase

บทนำ

ปี 2564-2566 ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่มีแนวโน้มเติบโตเพราะบางที่ระดับ 1.5-2.5% ต่อปี โดยศูนย์วิจัยกรุงศรีคาดว่าเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัวอย่างช้าๆ กดดันกำลังซื้อของผู้บริโภคในขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวทยอยฟื้นตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากการเปิดประเทศทำได้ไม่เต็มที่ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจค้าปลีกยังได้อานิสงส์จากปัจจัยสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจภาครัฐช่วยหนุนกำลังซื้อภายในประเทศ อาทิ โครงการเราเที่ยวด้วยกัน โครงการคนละครึ่ง เกิดการกระตุ้นให้ผู้มีรายได้ปานกลางขึ้นไปใช้

จ่ายมากขึ้น และมาตรการเพิ่มกำลังซื้อแก่ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐส่งเสริมให้ร้านค้าปลีกที่เข้าร่วมโครงการมียอดขายและรายได้เพิ่มขึ้น (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2564)

เมื่อย้อนไปในปี 2534 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดวิกฤติในด้านค่าครองชีพของประชาชน กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ที่มีหน้าที่ดูแลการใช้จ่ายชีวิตประจำวันของประชาชนคนไทยต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจจึงได้จัดทำ “โครงการธงฟ้าราคาประหยัด” ด้วยการนำสินค้าที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนมาจำหน่ายในราคาที่ประหยัดและถูกกว่าราคาทั่วไป โครงการธงฟ้าถือเป็นโครงการที่เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา รวมไปถึงแบ่งเบาภาระค่าครองชีพของประชาชนคนไทยทั่วประเทศ ต่อมาวันที่ 1 ตุลาคม 2560 กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ได้จัดตั้งโครงการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐหรือโครงการธงฟ้าประชารัฐขึ้นมา เพื่อลดภาระและเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนได้เลือกสินค้าในราคาที่ถูกและเป็นธรรม สอดคล้องกับกลไกที่สำคัญของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เพื่อลดค่าครองชีพประชาชน ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย โดยสามารถนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมาอุดหนุนซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือร้านโชห่วยที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ ตามเงื่อนไขโครงการนั้น โดยร้านค้าที่จะเข้าร่วมโครงการต้องเป็นร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าอยู่แล้ว (ร้านค้าปลีกและร้านโชห่วยท้องถิ่น) โดยไม่เป็นสาขาของร้านค้าส่งค้าปลีกสมัยใหม่ระดับประเทศ จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค ที่มีทำเลที่ตั้งร้านค้าที่แน่นอนและอยู่ในแหล่งชุมชน การเดินทางสะดวก ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐสามารถนำบัตรไปอุดหนุนซื้อสินค้าในร้านธงฟ้าประชารัฐที่เข้าร่วมโครงการโดยสินค้าที่จำหน่ายในร้านธงฟ้าประชารัฐนั้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1 สินค้าอุปโภค เช่น อาหารสด เครื่องปรุงรส ของใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสินค้าทางการเกษตร สินค้าชุมชน เป็นต้น 2 สินค้าเพื่อการศึกษา เช่น เครื่องแบบนักเรียน เครื่องเขียน สมุด หนังสือ เป็นต้น และ 3 สินค้าวัตถุดิบเพื่อการเกษตรกรรม เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี เป็นต้น ปัจจุบันยกเลิกการใช้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และเปลี่ยนมาใช้บัตรประชาชนแบบสมาร์ทการ์ดอุดหนุนซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐแทน เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2566 (ธงฟ้าประชารัฐ, 2565) ปัญหาและอุปสรรคของร้านธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าออนไลน์ ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลของสินค้าต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วผ่านทางอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการตัดสินใจซื้อสินค้าต่าง ๆ ได้มากขึ้นกว่าเดิม

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัจจุบันร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมหรือร้านโชห่วย ต้องเผชิญกับการแข่งขันทางการตลาดที่สูง ดังนั้น เพื่อให้ร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม หรือร้านโชห่วยสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นคง ยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า การตัดสินใจซื้อสินค้าเพื่อเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน งานวิจัยครั้งนี้จะสร้างแนวทางและการวางกลยุทธ์ทางการตลาดให้กับร้านธงฟ้าประชารัฐ ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม หรือร้านโชห่วย ให้สอดคล้องกับการตัดสินใจซื้อสินค้า พฤติกรรมการซื้อสินค้าของลูกค้าหรือผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการซื้อและตัดสินใจซื้อสินค้าในอนาคตของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการซื้อ ส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของผู้บริโภค

ทบทวนวรรณกรรม

ความเป็นมาของร้านธงฟ้าประชารัฐ

ร้านธงฟ้าประชารัฐเป็นโครงการช่วยเหลือประชาชนผู้ที่มีรายได้น้อย เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าในชีวิตประจำวัน และช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ตลอดจนช่วยให้ร้านโชห่วย ร้านค้าปลีกที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้จากการขายสินค้ามากขึ้น จากการกระตุ้นเศรษฐกิจภายใต้นโยบายและโครงการต่างๆ จากทางรัฐบาล โดยร้านโชห่วย ร้านค้าปลีกจะต้องสมัครเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐกับกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ และเมื่อผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการแล้วร้านโชห่วยหรือร้านค้าปลีกจะได้รับการติดตั้งเครื่องชำระเงินอัตโนมัติ เครื่องรับชำระเงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (Electronic Data Capture: EDC) จากธนาคารกรุงไทย หรือแอปพลิเคชันถุงเงิน และได้รับการกระตุ้นเศรษฐกิจจากรัฐบาลผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการคนละครึ่ง โครงการเราไปเที่ยวกัน ซึ่งส่งผลให้ร้านธงฟ้าประชารัฐมีกำลังในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคมากกว่าร้านค้าทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

วิธีสังเกตร้านค้าที่ร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐนั้น ให้ดูที่ป้ายสัญลักษณ์ “ธงฟ้าประชารัฐ” ซึ่งจะติดไว้ที่หน้าร้านหรือตามชั้นวางของสินค้าภายในร้าน หรือสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ที่เว็บไซต์ <http://www.shop.moc.go.th/> โดยร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนทั้งสิ้น 3,074 ร้านค้า (ข้อมูล ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2566)

คุณสมบัติของร้านค้าที่จะเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐต้องตรงตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงพาณิชย์กำหนดไว้ มีดังนี้

1. เป็นร้านค้าที่ไม่ได้เป็นสาขาของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของต่างประเทศ
2. จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค
3. สถานที่ตั้งของร้านค้าแน่นอนและอยู่ในแหล่งชุมชน
4. ต้องติดป้ายสัญลักษณ์ “ธงฟ้าประชารัฐ” ที่หน้าร้านและบริเวณชั้นวางสินค้า
5. จำหน่ายสินค้าไม่เกินกว่าราคาที่กระทรวงพาณิชย์กำหนดไว้
6. สามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากร้านค้าปลีก-ส่งที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐได้
7. ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการจะต้องติดตั้งเครื่องรับชำระเงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจากธนาคารกรุงไทย หรือติดตั้งแอปพลิเคชันถุงเงิน

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด

E.Jerome Mc Carthy (1970) กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด เป็นวิธีการใช้เครื่องมือทางการตลาดซึ่งต้องนำมาใช้ร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทางการตลาดในตลาดเป้าหมาย ซึ่งก็คือ การสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่สามารถสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้ ผลิตภัณฑ์อาจเป็นคุณสมบัติที่แต่ละต้องได้และแต่ละต้องไม่ได้ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย ตัวผลิตภัณฑ์ ชื่อผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ ความภาคภูมิใจ บริการกิจกรรม และผู้ขาย ผลิตภัณฑ์จะออกแบบหรือพัฒนาขึ้นมาให้ตรงตามความต้องการของตลาดและลูกค้า สิ่งสำคัญของผลิตภัณฑ์คือ การมุ่งพยายามพัฒนาให้มีสิ่งซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

2. ราคา เป็นสิ่งที่กำหนดมูลค่าในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการในรูปของเงินตราต้องมีการกำหนดให้ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องราคา เพราะราคาจะเป็นกลไกที่สามารถดึงดูดความสนใจให้เกิดขึ้นมาได้ ดังนั้น ในการกำหนดราคาจะต้องมีการพิจารณาทั้งลักษณะของการแข่งขันในตลาดกลุ่มเป้าหมาย และปฏิกิริยาของลูกค้าต่อราคาที่แตกต่างกัน

3. สถานที่ หมายถึง การไปให้ถึงเป้าหมาย กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ที่ดีหากไม่สามารถไปถึงทันเวลา และในสถานที่ที่ซึ่งมีความต้องการแล้ว ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ก็ไม่มีความหมาย ดังนั้นในด้านสถานที่จึงต้องมีการพิจารณาถึงสถานที่ เวลา และบุคคลที่สินค้าและบริการควรนำไปเสนอขาย

4. การส่งเสริมการขาย หมายถึง การส่งเสริมการตลาดจะเกี่ยวข้องกับวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้สื่อความหมายให้ถึงตลาดเป้าหมายให้ได้ทราบถึงผลิตภัณฑ์ที่ต้องการว่ามีจำหน่ายที่ใด ราคาเท่าใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อโดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การใช้สิทธิพิเศษต่าง ๆ

คอตเลอร์ ฟิลลิป และเคลเลอร์ เควิน เลน (Kotler Philip and Keller Kevin Lane, 2012: 47) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) คือ เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจกับกลุ่มเป้าหมาย มีส่วนประกอบดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพอใจ อาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ประกอบด้วย สินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กร หรือบุคคล ซึ่งจะต้องสามารถทำหน้าที่แจ้งให้กับผู้บริโภคทราบถึงข้อมูลต่างๆ เช่น ตราสินค้า รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ตัวสินค้า โดยผู้ผลิตต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าให้สอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย

2. ราคา หมายถึง สิ่งที่กำหนดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของเงินตรา ผู้บริโภคจะใช้ราคาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินคุณภาพและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ โดยคาดหวังว่าจะได้รับการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับสินค้า การตั้งราคาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้ามากขึ้น

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง โครงสร้างหรือช่องทางที่ผู้บริโภคจะสามารถเข้าถึงและซื้อสินค้าหรือบริการ แบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์หรือกรรมสิทธิ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ช่องทางการจัดจำหน่ายอาจจะผ่านคนกลางหรือไม่ผ่านคนกลางก็ได้

3.2 การกระจายสินค้า หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม การกระจายสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง การเก็บรักษาสินค้า การคลังสินค้า และการบริหารสินค้าคงเหลือ

4. การส่งเสริมการขาย หมายถึง การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจเป็นการขายโดยใช้พนักงานขาย หรือการขายโดยไม่ใช้พนักงานขาย ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การให้ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

Kotler (2009) ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ (Buying Decision Process) 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตระหนักถึงปัญหา (Problem recognition) กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคจะเริ่มขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกถึงความต้องการ ซึ่งอาจเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายใน เมื่อผู้บริโภคยอมรับถึงความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง จะเกิดแรงกระตุ้นที่จะทำให้เกิดความต้องการที่จะหาสินค้ามาตอบสนองความต้องการของตนเอง

2. การค้นหาข้อมูล (Information search) เมื่อผู้บริโภคได้รับการกระตุ้นมีแนวโน้มที่จะค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้านั้นๆ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การค้นหาข้อมูลแบบธรรมดาเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามากขึ้น การค้นหาข้อมูลข่าวสารอย่างกระตือรือร้นจากโฆษณาและค้นใกล้ชิดหรือครอบครัว การอ่านหนังสือ การเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับสินค้า

3. การประเมินผลทางเลือก (Alternatives Evaluation) หลังจากขั้นตอนของการค้นหาข้อมูลแล้วผู้บริโภคต้องทำการประเมินผลทางเลือกต่างๆ ที่เป็นไปได้ก่อนทำการตัดสินใจ โดยผู้บริโภคจะเปรียบเทียบคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคต้องมีการตัดสินใจว่า จะซื้อสินค้านี้หรือไม่ หรือซื้อสินค้าอะไรจากร้านค้าปลีกต่าง ๆ

4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase decision) จากการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจทำให้ผู้บริโภคสามารถจัดลำดับความสำคัญของการเลือกซื้อได้แล้ว ในขั้นตอนต่อมาคือ การพิจารณาถึงทัศนคติของผู้อื่นที่มีต่อการตัดสินใจซื้อ (Attitudes of Others) และปัจจัยที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ (Unexpected Situation) โดยการประเมินทางเลือกที่พึงพอใจแล้วการซื้อก็จะเกิดขึ้น

5. พฤติกรรมภายหลังจากการซื้อ (Post Purchase Behavior) หลังจากมีการซื้อแล้วผู้บริโภคจะได้รับประสบการณ์ในการบริโภค ซึ่งอาจจะได้รับความพึงพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ และจะมีผลต่อผู้บริโภคในการซื้อสินค้านั้น ๆ ในครั้งต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าหรือเคยซื้อสินค้าในร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ ประชากรที่ซื้อสินค้าหรือเคยซื้อสินค้านั้นร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมดมีขนาดใหญ่ไม่สามารถทราบจำนวนได้อย่างแน่นอน

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากการใช้สูตร W.G. Cochran ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 385 ตัวอย่าง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จะใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non probability sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก โดยเป็นการเก็บกลุ่มตัวอย่างจากผู้ซื้อสินค้าหรือเคยซื้อสินค้าจากร้านธงฟ้าประชารัฐกระจายตามพื้นที่ในอำเภอต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่เต็มใจและยินดีให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ รวมถึงงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสินค้า ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญของการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านธงฟ้าประชารัฐ ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ t-test และ One-way Analysis of Variance

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 53.51 อายุส่วนใหญ่ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 44.94 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 52.99 อาชีพส่วนใหญ่ เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 45.71 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ 5,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 191 คน พฤติกรรมการซื้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการจ่ายชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดและบัตรเครดิต การชำระเงินจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 67.01 จำนวนเงินที่ซื้อสินค้าแต่ละเดือนส่วนใหญ่ระหว่าง 301 - 500 บาท จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 40.26 จำนวนครั้งที่ซื้อสินค้าในแต่ละเดือนส่วนใหญ่ระหว่าง 4 - 6 ครั้ง จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 35.06 ช่วงเวลาในการซื้อสินค้าส่วนใหญ่อยู่ระหว่างเวลา 10.01 - 14.00 น. จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 ประเภทสินค้าที่ซื้อส่วนใหญ่เป็นประเภทสินค้าอุปโภค จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 54.54 บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า คือ ตนเอง จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 77.92

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.07 รองลงมาคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ย 4.05 ตามลำดับ

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน

	ผลิตภัณฑ์	ราคา	ช่องทางการจัดจำหน่าย	การส่งเสริมการตลาด
ผลิตภัณฑ์	-	.63**	.70**	.74**
ราคา	-	-	.73**	.81**
ช่องทางการจัดจำหน่าย	-	-	-	.83**
การส่งเสริมการตลาด	-	-	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .63 ถึง .83 ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวยกเว้นด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเกิน .80 จึงพบปัญหา Multicollinearity ข้อมูลที่ได้ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณจึงตัดปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายออก และทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรใหม่ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน หลังตัดตัวแปรด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

	ผลิตภัณฑ์	ราคา	การส่งเสริมการตลาด
ผลิตภัณฑ์	-	.63**	.70**
ราคา	-	-	.77**
การส่งเสริมการตลาด	-	-	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปร เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าปัจจัยในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .63 ถึง .77 ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวมีค่าไม่เกิน .80 จึงไม่พบปัญหา Multicollinearity ข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในลำดับต่อไป

วิเคราะห์เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านธงฟ้าประชารัฐโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณโดยวิธี Stepwise ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้า ประชากรรัฐจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวพยากรณ์	Unstandardized		Standardized	t	p
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ด้านผลิตภัณฑ์	.24	.03	.26	7.32**	.00
ด้านราคา	.14	.03	.17	4.30**	.00
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.48	.04	.51	11.71**	.00
N=385 F=395.59 Sig=.11 R=.87 $R^2=.75$ $R^2_{adj}=.75$ Constant=.51					

จากตารางที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Stepwise เพื่อพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชากร ตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ปรากฏว่าตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้านสามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 75 ($R^2_{adj} = .75$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ ($R = .87$)

เมื่อพิจารณาน้ำหนักปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้านี้ พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด ($Beta = .51$) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุด รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ ($Beta = .26$) และด้านราคา ($Beta = .17$) ตามลำดับ น้ำหนักตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามาสร้างเป็นสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$Z (\text{การตัดสินใจซื้อสินค้า}) = .51 (\text{ด้านการส่งเสริมการตลาด}) + .26 (\text{ด้านผลิตภัณฑ์}) + .17 (\text{ด้านราคา})$$

จากสมการดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ถ้าด้านการส่งเสริมการตลาดเพิ่มขึ้น 1 หน่วยและด้านอื่นคงที่ จะส่งผลให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น .51 หรือถ้าด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วยและด้านอื่นคงที่ จะส่งผลให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น .26 หรือถ้าด้านราคาเพิ่มขึ้น 1 หน่วยและด้านอื่นคงที่ จะส่งผลให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น .17

สรุปผลการวิจัย

ผลการทดสอบจากวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการซื้อ และส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชากรรัฐจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท พฤติกรรมการซื้อของผู้ตอบแบบสอบถามมีการจ่ายชำระค่าสินค้าด้วยเงินสดและบัตรเครดิต การจ่ายเงินที่ซื้อในแต่ละเดือน 301-500 บาท จำนวนครั้งที่ซื้อในแต่ละเดือน 4 – 6 ครั้งต่อเดือน ช่วงเวลาที่ซื้อสินค้า เวลา 10.01 – 14.00 น. ซื้อสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า คือ ตนเอง

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านราคา สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 75 ($R^2_{adj} = .75$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของผู้บริโภค พบว่า เพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานี โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่

1. ด้านการส่งเสริมการตลาด ตัวอย่างให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในเรื่อง มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านป้ายหน้าร้าน มีกิจกรรมชิงโชคเพื่อลุ้นของรางวัล มีกิจกรรมลดราคา สินค้าตามเทศกาล และโอกาสต่างๆ มีการขายสินค้าในราคาแพ็ค/ราคาโหลถูกกว่าซื้อสินค้าชิ้นเดียว การส่งเสริมการตลาดถือเป็นปัจจัยทางการตลาดที่สำคัญของร้านธงฟ้าประชารัฐ เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ดังนั้น เพื่อให้ลูกค้ามีการตัดสินใจซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการต้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดภายในร้านค้า เช่น การลด แลก แจก แถม ชิงโชค สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร ทวีวัฒน์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้า ซึ่งกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่ลูกค้าให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การลด แลก แจก แถม และโปรโมชั่นแลกซื้อสุดคุ้ม สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตนา เพ็งจันทร์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐในมุมมองของผู้บริโภคและผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องมีการลดราคาสินค้าตามเทศกาลและโอกาส การปรับเปลี่ยนสินค้าเมื่อพบว่าสินค้ามีการชำรุดหรือเสียหาย และมีการสะสมเพื่อแลกของสมนาคุณ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ดีเลียบ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อและร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมการตลาด เช่น โปรโมชั่น อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมไม่สามารถแข่งขันในด้านการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ร้านได้ เพราะต้องใช้เงินลงทุนมาก แต่สินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน บริษัทที่ผลิตก็มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายอยู่แล้ว และสิ่งที่ทำลูกค้า

มาใช้บริการประจำ คือ การบริการที่ดี มีความเป็นกันเอง มีอัธยาศัยพุดจาไพเราะ เป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ร้านที่ดีและน่าเชื่อถือมากที่สุดจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถรักษาลูกค้าเก่าและเพิ่มลูกค้าใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง

2. ด้านผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในเรื่องความหลากหลายของยี่ห้อ/ตราสินค้า สินค้าตรงตามความต้องการ และสินค้าใหม่ ทันสมัย ตามลำดับสรุปได้ว่า ความหลากหลายของสินค้าไม่ว่าจะเป็นยี่ห้อ หรือตราสินค้า ส่งผลให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่มากขึ้น ส่งผลให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ผู้ประกอบการ เจ้าของร้านค้าจึงควรมีผลิตภัณฑ์ สินค้าในร้านที่หลากหลายเพื่อให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการตัดสินใจ สามารถเลือกซื้อสินค้าได้ตรงตามความต้องการ และส่งผลให้เกิดการซื้อสินค้าได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร ทวีวัฒน์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสินค้าและบริการผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่อง สินค้าและบริการมีมากมาย หลากหลาย และมีความทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย ชูนิกร (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวมมีระดับการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ผลิตภัณฑ์สินค้าเป็นสิ่งสำคัญประการแรกในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า

3. ด้านราคา ตัวอย่างให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญมากในเรื่องราคาของสินค้าเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า มีการแจ้งล่วงหน้าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาขายมีราคาที่หลากหลาย สรุปได้ว่า ผู้บริโภคไม่ได้ตัดสินใจซื้อสินค้าเพราะสินค้านั้นมีราคาถูก แต่ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีราคาเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า ดังนั้นร้านค้าต้องมีการคัดเลือกสินค้าที่จะนำมาขายที่ร้านโดยต้องคำนึงถึงปัจจัยทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร ทวีวัฒน์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่อง การแสดงป้ายราคาที่ชัดเจน และราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิกร ทิพย์เลอเลิศ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ราคาจะต้องมีการกำหนดอย่างเหมาะสมและหลากหลายตามคุณภาพของสินค้า โดยร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมักตั้งราคาตามที่แสดงบนบรรจุภัณฑ์ของสินค้าหรืออาจต่ำกว่าเล็กน้อย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริโภคไม่รู้สึกว่าถูกเอาเปรียบมากเกินไปโดยราคาที่เหมาะสมอาจไม่ใช่ราคาที่ต่ำที่สุด แต่เป็นราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่าย ซึ่งบางครั้งหากผู้บริโภครู้สึกรู้ว่าราคาสูงเกินไป อาจมีการเจรจาต่อรองราคาเพื่อให้ได้ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้านร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้านร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศจึงไม่ใช่ส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อสินค้านร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้เนื่องจากเพศชายหรือเพศหญิง ทุกเพศมีความเท่าเทียมเสมอภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร ทวีวัฒน์ (2558: 55) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค

ในเขตพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้า ผู้บริโภคที่เป็นเพศชาย และเพศหญิงมีพฤติกรรมการซื้อไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย ชุมนิกร (2558: 95) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศต่างกันมีระดับการตัดสินใจต่อการซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความเท่าเทียมกันในด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งทั้งเพศชายและเพศหญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ทั้งด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว การประกอบอาชีพ การศึกษา การสร้างรายได้ การรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง การตัดสินใจซื้อสินค้าจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ดีเลียบ (2558: 153) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อและร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมแตกต่างกัน

2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุตั้งแต่ 20 ขึ้นไป ในปัจจัยทุกด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกช่วงอายุ เพราะการเข้าถึงข้อมูลของสินค้าต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ผ่านทางโซเชียลมีเดีย หรือช่องทางอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ เมื่อต้องตัดสินใจซื้อจึงให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นอย่างมาก ดังนั้น ร้านค้าจะต้องจัดให้มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อดังกล่าว เพื่อดึงดูดให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้นกว่าเดิม เช่น การจัดหาสินค้าที่ดี มีคุณภาพ มีความหลากหลาย มีราคาที่เหมาะสม และมีกิจกรรมชิงโชค ลด แลก แจก แถม และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 20-30 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41-50 ปี ในด้านปัจจัยผลิตภัณฑ์ ดังนั้นผู้ประกอบการ เจ้าของร้านค้า จึงควรให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก ได้แก่ สินค้ามีความหลากหลายของยี่ห้อ/ตราสินค้า สินค้าตรงตามความต้องการของลูกค้า และสินค้าใหม่ ทันสมัย เพื่อให้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในแต่ละช่วงอายุที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร ทวีวัฒน์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า อายุ มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้า โดยอายุของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่าย รายได้ของแต่ละบุคคลจึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างไปตามรายได้และค่าใช้จ่ายของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาติชาย ชุมนิกร (2558: 95) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคจำแนกตามอายุ ในภาพรวมผู้บริโภคที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานประสบการณ์ของแต่ละอายุทำการพิจารณาไตร่ตรองอาจมากกว่าผู้ที่มีอายุและประสบการณ์น้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของชาริน ทศนเมธ (2562: 12) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคเขตบางขุนเทียน ผลการวิจัยพบว่า อายุต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

กับร้านค้าก็ควรทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนในแต่ละช่วงอายุว่ามีความต้องการใช้บริการอย่างไร เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างถูกต้อง และเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าในแต่ละพื้นที่ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรดา ช่างเพียร (2565: 170) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ในจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการร้านโชห่วยในจังหวัดชุมพรจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่าอายุที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการร้านโชห่วยในจังหวัดชุมพรไม่แตกต่างกัน

3. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน ซึ่งระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกับทุกช่วงระดับการศึกษาในปัจจัยทุกด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัชพร ทวีวัฒน์ (2558: 55) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า การศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้า โดยการศึกษาของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่าย รายได้ของแต่ละบุคคลจึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกันไปตามรายได้และค่าใช้จ่ายของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของชาริน ทศนเมธ (2562: 12) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคเขตบางขุนเทียน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าก็ควรทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนในแต่ละระดับการศึกษาว่ามีความต้องการใช้บริการอย่างไร เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างถูกต้อง และเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าในแต่ละพื้นที่ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรดา ช่างเพียร (2565: 170) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ในจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการร้านโชห่วยในจังหวัดชุมพรจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการร้านโชห่วยในจังหวัดชุมพรไม่แตกต่างกัน

4. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน ซึ่งอาชีพนักเรียน/นักศึกษาที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพอื่นๆ ในปัจจัยทุกด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด เพราะนักเรียน/นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลของสินค้าต่างๆ ได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว ผ่านทางโซเชียลมีเดีย หรือช่องทางอินเทอร์เน็ตต่างๆ เช่นเดียวกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เมื่อต้องตัดสินใจซื้อจึงมีการให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นอย่างมาก ดังนั้น ร้านค้าจะต้องจัดให้มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อดังกล่าว เช่น การจัดหาสินค้าที่ดี มีคุณภาพ มีความหลากหลาย มีราคาที่เหมาะสม และมีกิจกรรมชิงโชค ลด แลก แจก แถม เพื่อดึงดูดให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาติชาย ธูนิกร (2558: 96) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมผู้บริโภคที่มีอาชีพต่างกันมีระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริโภคที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว กลุ่มพนักงาน/รับจ้าง/ลูกจ้าง และกลุ่มข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จะต้องพิจารณาตัดสินใจซื้อสินค้าแตกต่างจากผู้บริโภคที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ซึ่งผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษาซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพหลักที่แน่นอน จึงมีการตัดสินใจซื้อสินค้า

ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของขราริน ทศนเมธ (2562: 12) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคเขตบางขุนเทียน ผลการวิจัยพบว่า อายุต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าก็ควรทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนในแต่ละอาชีพว่ามีความต้องการใช้บริการอย่างไร เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างถูกต้อง และเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าในแต่ละพื้นที่ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของรดา ช่างเพียร (2565: 170) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ในจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการบริการร้านโชห่วยในจังหวัดชุมพรจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าอาชีพที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการร้านโชห่วยในจังหวัดชุมพรไม่แตกต่างกัน

5. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 5,000 บาท ในปัจจัยทุกด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จะเป็นกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา

ที่อายุต่ำกว่า 20 ปี จึงให้ความสำคัญในทุกปัจจัยเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาติชาย ชูนิกร (2558: 97) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เพราะรายได้เป็นสิ่งแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล รายได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งนำมาซึ่งความสุขทางด้านร่างกายและจิตใจ จึงทำให้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้บริโภคมีระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของขราริน ทศนเมธ (2562: 12) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคเขตบางขุนเทียน ผลการวิจัยพบว่า รายได้ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าก็ควรทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนในแต่ละช่วงรายได้ว่ามีความต้องการใช้บริการอย่างไร เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างถูกต้อง และเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินธุรกิจให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าในแต่ละพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ผู้ประกอบการร้านค้า เจ้าของร้านโชห่วย เจ้าของร้านธงฟ้าประชารัฐ จะต้องจัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อส่งผลให้กิจการมียอดขายเพิ่มขึ้น ได้แก่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านป้ายหน้าร้าน กิจกรรมลด แลก แจก แถม ชิงโชคเพื่อลุ้นของรางวัล และกิจกรรมลดราคาสินค้าตามเทศกาลและโอกาสต่างๆ

2. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการร้านค้า เจ้าของร้านโชห่วย เจ้าของร้านธงฟ้าประชารัฐ ควรให้ความสำคัญในเรื่อง ความหลากหลายของสินค้า สินค้าใหม่ ทันสมัย เพราะเป็นปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด และส่งผลให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้าต่อไป

3. ปัจจัยด้านราคา ผู้ประกอบการร้านค้า เจ้าของร้านโชห่วย เจ้าของร้านธงฟ้าประชารัฐ ควรให้ความสำคัญในเรื่อง ราคาของสินค้าที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้ตัดสินใจซื้อสินค้าเพราะสินค้านั้นมีราคาถูก แต่ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีราคาเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า อีกทั้งในเรื่องการแจ้งราคาล่วงหน้าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาขาย และการมีราคาที่หลากหลาย ก็มีส่วนในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคเช่นเดียวกัน

4. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ คือ กลุ่มลูกค้าอายุน้อยกว่า 20 ปี มีอาชีพเป็นนักเรียน นักศึกษา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท เป็นลูกค้า Generation Z ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างง่ายผ่านทางโซเชียลมีเดีย ช่องทางอินเทอร์เน็ตต่างๆ จึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานีในทุกปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านค้า เจ้าของร้านโชห่วย เจ้าของร้านธงฟ้าประชารัฐ จะต้องจัดให้มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อดังกล่าว เพื่อดึงดูดให้มีการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้นกว่าเดิม เช่น การจัดหาสินค้าที่ดี มีคุณภาพ มีความหลากหลาย มีราคาที่เหมาะสม และมีกิจกรรมชิงโชค ลด แลก แจก แถม เพื่อดึงดูดลูกค้ามากยิ่งขึ้น

5. ผู้ประกอบการจะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และนำไปปฏิบัติในกิจการร้านค้า เพื่อให้ผู้บริโภค ลูกค้า มีความพึงพอใจและเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น แม้ปัจจุบันการแข่งขันทางการตลาดของร้านค้าจะสูงมากไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกับร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ แต่ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐหรือร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการอื่นๆ ของรัฐบาล ยังได้รับการกระตุ้นเศรษฐกิจจากทางรัฐบาล เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการคนละครึ่ง และโครงการอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งการกระตุ้นเศรษฐกิจจากทางรัฐบาลจะทำร้านค้ามียอดขายเพิ่มขึ้น มีส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มขึ้น ผู้บริโภค/ลูกค้าเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านค้าที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ หรือโครงการอื่นๆ ของรัฐบาล ควรเข้าร่วมโครงการนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม คำผาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลีนี ศรีไมตรีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความกรุณา ให้คำปรึกษา คำแนะนำในทุกขั้นตอนของงานวิจัย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้เครื่องมือในการวิจัยที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณเจ้าของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ตลอดจนผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจ สนับสนุนในทุกอย่าง และเป็นแรงผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จได้

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา ศิลกุล. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. สาขาวิชาการจัดการ บริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ขจาริน ทศนเมธ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของผู้บริโภคในเขตบางขุนเทียน. สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรภัทร ทวีวัฒน์. (2558). การศึกษาพฤติกรรมในการซื้อสินค้าในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตพื้นที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชาติชาย รุณนิกร. (2558). ปัจจัยการตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (โชห่วย) ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นิติกิตติ์ กรุงแก้ว. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.
- นรินทร์ ต้นไพบูลย์. (2564). “แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-66 ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่”. ค้นหาคำเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก ศูนย์วิจัยกรุงศรี (ออนไลน์) (มกราคม 2564) จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/summary-outlook/industry-summary-outlook-2021-2023>
- นัฐภัสสรณ์ วงษ์มิ่ง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการค้าปลีกสมัยใหม่กับพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ใช้บริการร้านสะดวกซื้อ ในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เนตรนภา เพ็งจันทร์. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าร้านธงฟ้าประชารัฐในมุมมองของผู้บริโภคและผู้ประกอบการ ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปฎิกร ทิพย์เลอเลิศ. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยคู่ฟ้า. (2561). มาตรการสวัสดิการแห่งรัฐ นวัตกรรมแก้ปัญหาความจน. ค้นหาคำเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000438.PDF>
- ธงฟ้าประชารัฐ. (2565). ค้นหาคำเมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก <https://www.thongfah.dit.go.th>
- _____. (2565). ร้านธงฟ้าประชารัฐ. ค้นหาคำเมื่อ 15 มีนาคม 2565, จาก <https://shop.moc.go.th/shop>.
- Kotler Philip. (1997). *Marketing management analysis, planning, implementation and control*. (9th ed.). New Jersey: A Simon & Schuster.

Kotler Philip and Keller Kevin Lane. (2012). *Marketing Management*. (12th ed.). Edinburgh Gate.
Pearson Education Limited.

McCarthy E Jerome . (1970). *Essential of Marketing*. Boston: E. Jerome McCarthy and Associates.

รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือ
ระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับวิทยาลัยครูปากเซ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
Sustainable Local Development Model Based on The BCG Economy
Under The Collaboration Between Ubon Ratchathani Rajabhat
University and Teacher Colleges

อานันท์ ทาปทา¹, อรทัย เลียงจินดาถาวร², สรรพสิริ ส่งสุขรุจิโรจน์³,
รฐา จันทวารา⁴, ถนอมพรรณ ตริวนิชชากร^{5*}

Anan Thaptha¹, Orathai Liengjindathaworn², Sappasiri Songsukrujiroad³,
Ratha Chantawara⁴, Thanomphan Triwanitchakorn^{5*}

^{1, 2, 3, 4, 5} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1, 2, 3, 4, 5} Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding author; E-mail: thanomphan.t@ubru.ac.th

Received 9 September 2024 Revised 26 September 2024

Accepted 17 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหารูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG 2) ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในแขวงจำปาสัก และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามบริบทพื้นที่บนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และวิทยาลัยครูปากเซ พบว่า 1) การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ใช้รูปแบบการบูรณาการการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมและทรัพยากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูปากเซ และสหพันธ์แม่หญิงวิทยาลัยครูปากเซ ในการการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเส้นทางสายไหม และนักศึกษาวิทยาลัยครูปากเซ 2) โครงการวิจัยได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจ BCG จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ คือ ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียวมะลิ ข้าวเหนียวดกดี และขนมดอกจอกใบหม่อน รวมทั้งให้ความรู้และพัฒนาทักษะด้านการตลาดให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเส้นทางสายไหม และนักศึกษาวิทยาลัยครูปากเซ และทางกลุ่มได้ทดลองทำการผลิตและออกจำหน่ายสินค้าในงานบุญวิทยาศาสตร์ ประจำปี 2567 วันที่ 12 มกราคม 2567 ณ วิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สปป. ลาว โดยใช้ต้นทุนการผลิต 172,000 กีบ และได้กำไรจากการจำหน่าย 270,000 กีบ ซึ่งผลจากการประเมินกลุ่มมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 และ 3) แนวทางการพัฒนา

พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและวิทยาลัยครูปากเซ ควรพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรหรือใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและเสริมสร้างทักษะการตลาด เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ พัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, เศรษฐกิจ BCG

ABSTRACT

This research project aims to: 1) identify sustainable local development models based on the Bio-Circular-Green (BCG) economy; 2) transfer technology for community product development based on the BCG economy to community enterprises in Champasak Province; and 3) study sustainable local development approaches within the contextual framework of the BCG economy through collaboration between Ubon Ratchathani Rajabhat University and Pakse Teacher Training College. The findings reveal that: 1) sustainable local development within the BCG economy framework employed an integrated, participatory approach, leveraging resources from the Faculty of Humanities and Social Sciences at Pakse Teacher Training College and the Federation of Women at Pakse Teacher Training College. This approach successfully developed and enhanced community products for the Silk Road community enterprise and students at Pakse Teacher Training College; 2) the project transferred technology to develop and enhance four community products—mulberry leaf tea, mulberry leaf crisps, silkworm crisps, and mulberry flower crisps. Additionally, the project provided knowledge and skills in marketing to the Silk Road community enterprise and students, who then produced and sold these products at the 2024 Science Fair on January 12, 2024, at Pakse Teacher Training College in Champasak Province, Laos. The total production cost was 172,000 kip, and the sales generated a profit of 270,000 kip, with the group reporting a high level of satisfaction, averaging 4.12 out of 5; and 3) it was recommended that Ubon Ratchathani Rajabhat University and Pakse Teacher Training College align local development efforts with the area's context by promoting value-added agricultural products or processing local raw materials into community products, as well as enhancing marketing skills to create jobs, generate income, and strengthen the community, ultimately leading to balanced and sustainable development.

Keywords: The Development, Sustainable Local Development, BCG Economy

บทนำ

วิทยาลัยครูปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ราชอาณาจักรไทย ได้ร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการและการศึกษา และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างสองสถาบันการศึกษา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาติของทั้งสองประเทศ โดยมีข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการและกิจกรรมที่มีความสนใจร่วมกัน บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อาทิ การแลกเปลี่ยนคณาจารย์ นักศึกษา นักวิจัย และบุคลากรทางการศึกษาด้านต่างๆ ในการร่วมดำเนินโครงการวิจัยร่วมกัน โครงการอบรม การจัดประชุมและสัมมนา การแลกเปลี่ยนข้อมูล เอกสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการด้านอื่นๆ ตามที่ตกลงร่วมกัน (MOU UBRU and Pakse Teacher's Training College, 17 Dec 2018)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และวิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงด้านการบริการความรู้และบริการวิชาการชุมชนแก่ท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน จากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ทุกสถาบันการศึกษาต้องมีการปรับตัวจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคม โดยเฉพาะในช่วงหลังสถานการณ์โควิด 19 ที่ผ่านมา ทุกสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศต่างได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 กันอย่างกว้างขวาง (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2564) อาทิ ปัญหาด้านกับดักความยากจนเชิงโครงสร้างและการว่างงานที่เกิดขึ้น จึงทำให้วงการศึกษามองต้องปรับตัวและพลิกแพลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งยังต้องช่วยลดช่องว่างด้านการด้อยโอกาสจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ก็ได้มีการปรับตัวและขนานรับนโยบายจากทางรัฐบาลไทยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG (มหาวิทยาลัยสู่ตำบล: U2T) จนเกิดผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรางวัลและการยอมรับจากชุมชนกว่า 19 ตำบล

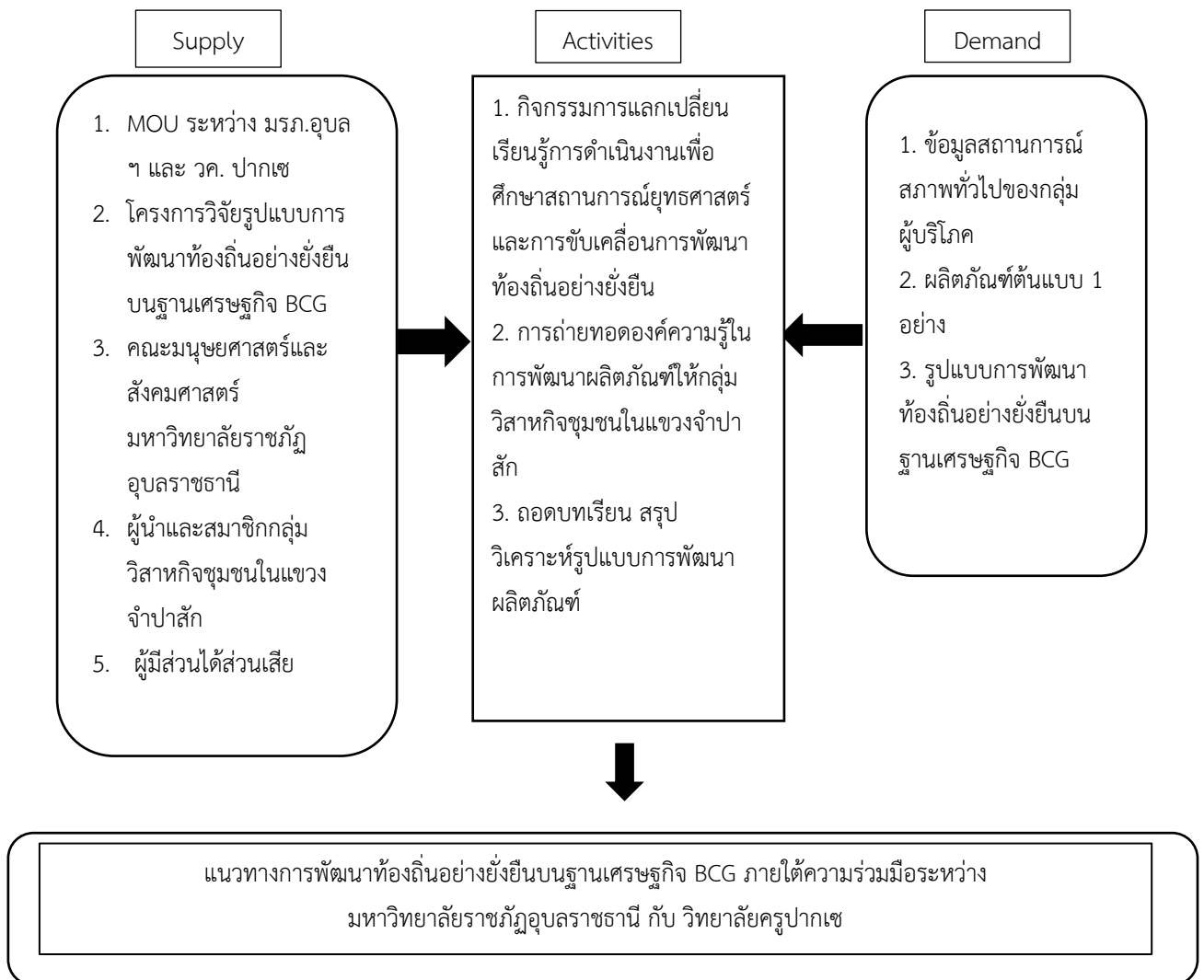
จากความสำเร็จข้างต้น ทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จึงต้องการศึกษาและขยายผลองค์ความรู้ที่ได้ดำเนินงานที่ผ่านมา และพัฒนาต่อยอดด้วยการร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนในเขตความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สปป. ลาว เพื่อร่วมกันจัดหารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ควรเป็นอย่างไร ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่าง 2 สถาบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG
2. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในแขวงจำปาสัก
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามบริบทพื้นที่บนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และวิทยาลัยครูปากเซ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้มีการนำโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (BCG in Action: The New Sustainable Growth Engine (Bio-Circular-Green Economy) พร้อมทั้งผสมผสานการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา (Educational Cooperation Networking Model) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยนี้

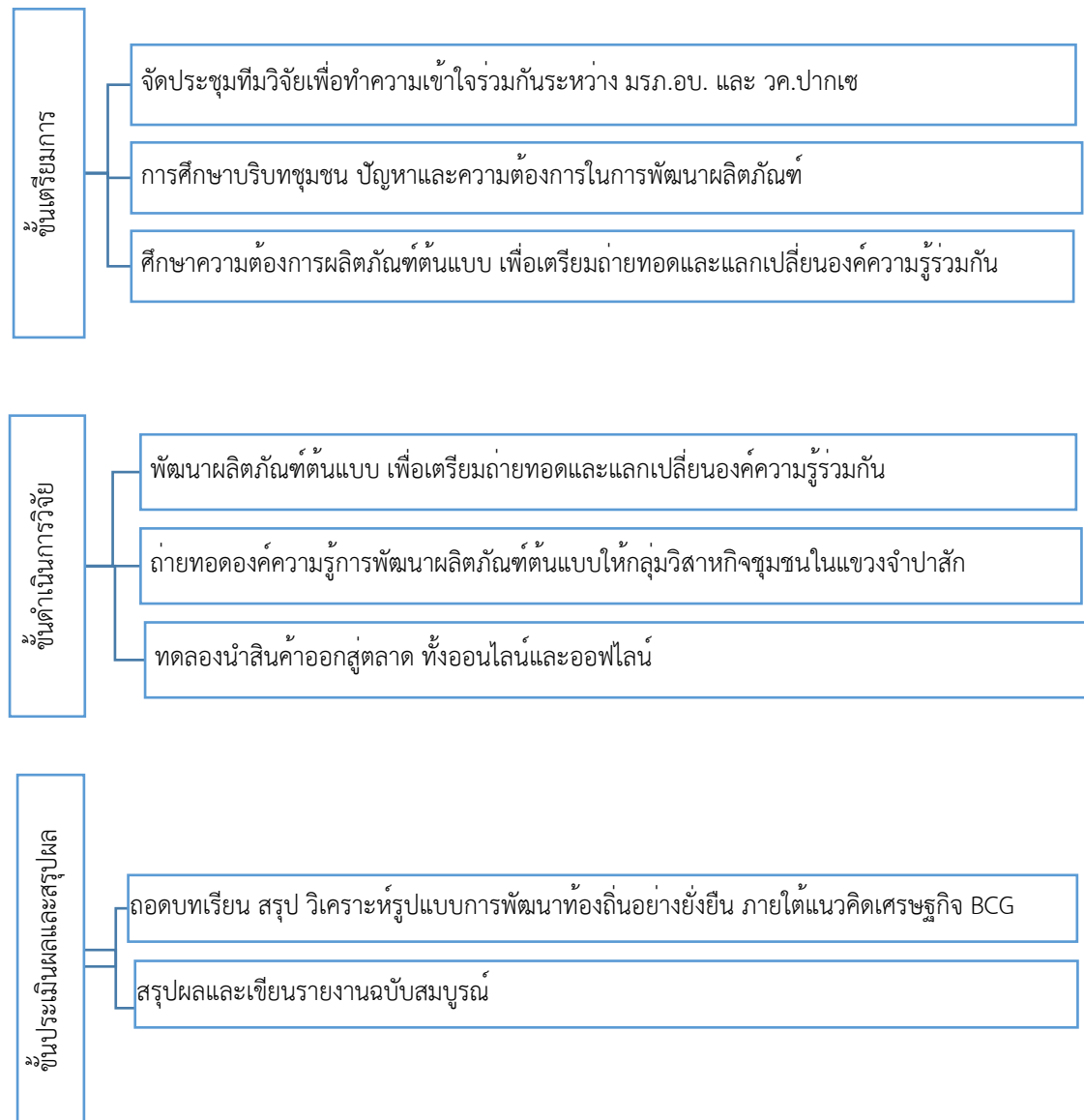
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยสามารถแสดงได้ดังแผนภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดองค์ความรู้ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านบริการวิชาการชุมชนระหว่างประเทศในประเด็นการวางรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG
2. ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยเกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) สามารถแบ่งระยะการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

โดยมีเนื้อหาการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมระยะที่ 1 การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว และกลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในแขวงจำปาสัก เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว เพื่อเตรียมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหม่อน โดยการจัดกิจกรรมในการประชุม และจัดเวทีภาคีความรู้อย่างมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยจัดเตรียมสถานที่สำหรับการจัดกิจกรรมในการประชุมและ

จัดเวทีภาคีความรู้อย่างมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้วยรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) สันทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการจัดการความรู้แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Non-participation Observation) ในครั้งนี้ได้ดำเนินการร่วมกันจากภาคีเครือข่ายทั้งสามฝ่าย ประกอบด้วย นักวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประเทศไทย นักวิชาการวิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว และกลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในแขวงจำปาสัก

กิจกรรมระยะที่ 2 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนในแขวงจำปาสัก เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้ประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี คือ คณาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยครูปากเซ และ ทีมอ็อก้าฟาร์ม (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “ทางสายไหมของลาวส่วนบุคคล” โดยแบ่งกิจกรรมครั้งที่ 2 ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

กิจกรรมส่วนที่ 1 การถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหม่อนรวมทั้งสิ้น 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

1) ชาใบหม่อน 2) ข้าวเกรียบใบหม่อน 3) ข้าวเกรียบดกแดด และ 4) ขนมดอกจอก

กิจกรรมส่วนที่ 2 การแนะนำเทคนิคการตลาดและการวางแผนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากใบหม่อน

โดยใช้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีในครั้งนี้จะใช้วิธีการอธิบายและสาธิตวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่า หลังจากนั้นจึงมีการทดลองนำสินค้าออกสู่ตลาด ทั้งออนไลน์และออฟไลน์

กิจกรรมระยะที่ 3 การถอดบทเรียนสรุป วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการจัดการความรู้ KM : ภาควิชาปฏิบัติชุมชน และการติดตามและประเมินผลความพึงพอใจของกลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นเป้าหมายผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน จนนำมาสู่การจัดกิจกรรมของบุคลากรครู วิทยาลัยครูปากเซ ที่มีการผลิตและจำหน่ายสินค้าในกิจกรรม งานบุญวิทยาศาสตร์ ประจำปี 2567 วันที่ 12 มกราคม 2567 ณ วิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว

วิธีการเก็บข้อมูล

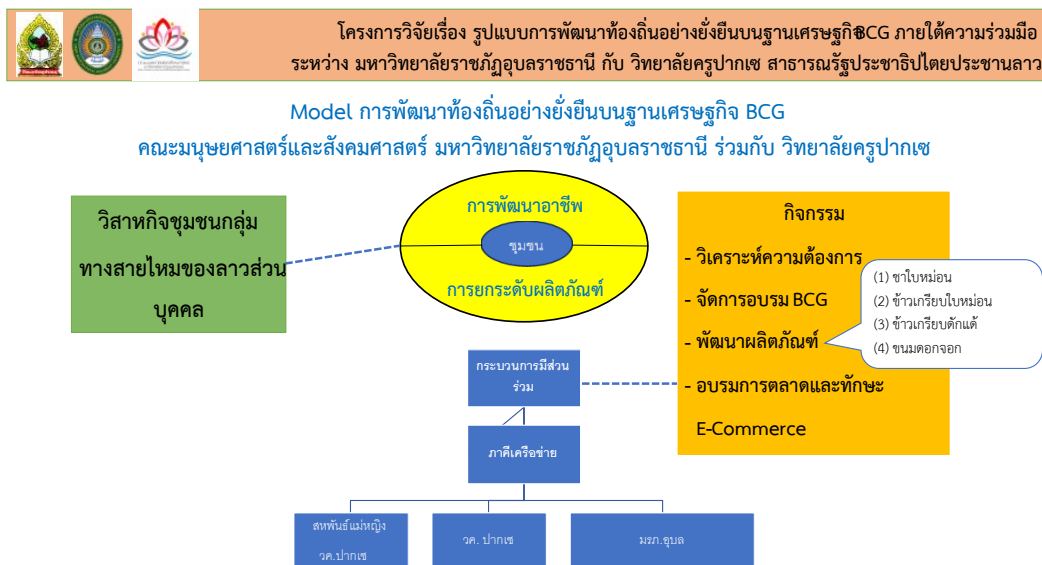
การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คณะผู้วิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยออกแบบข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation) เป็นการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเก็บข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษางานวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีกับวิทยาลัยครูปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การค้นหารูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG

การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ใช้รูปแบบการบูรณาการการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมและทรัพยากรของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูปากเซ และสหพันธ์แม่เหือง วิทยาลัยครูปากเซ พบว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายใน และ ภายนอกองค์กร และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยที่ดีและเหมาะสม ภายใต้บริบทของการเป็น มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน) การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG จึงเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญที่คณะได้ขับเคลื่อนภายใต้กรอบความตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัยฯ กับวิทยาลัยครูปากเซ ซึ่งในส่วนของวิทยาลัยครูปากเซก็มีพันธกิจหนึ่งด้านการพัฒนาท้องถิ่นอันถือเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน หากแต่จะต้องการดำเนินงานในรูปแบบการขับเคลื่อนผ่านสหพันธ์แม่เหืองลาววิทยาลัยครูปากเซ ซึ่งมีครูอาจารย์และนักศึกษาเป็นสมาชิก ที่ต้องร่วมกับวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาตามกรอบนโยบายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ให้แก่กลุ่มของสหพันธ์แม่เหืองลาวและกลุ่มเส้นทางสายไหมลาว โดยได้ได้รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีร่วมกับวิทยาลัยครูปากเซ ดังนี้

ภาพที่ 1 Model การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG

ที่มา: (อานันท์ ทาปทา และคณะ, 2566)

2. การถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจ BCG

จากการวิเคราะห์บริบทของกลุ่ม สหพันธ์แม่หญิงลาว และกลุ่มเส้นทางสายไหมลาว โครงการวิจัยได้ระดมสมอง จากกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ทางที่ประชุมจึงมีมติเห็นพ้องต้องกันว่าจะจัดกิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อน ทั้งสิ้น 4 ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย

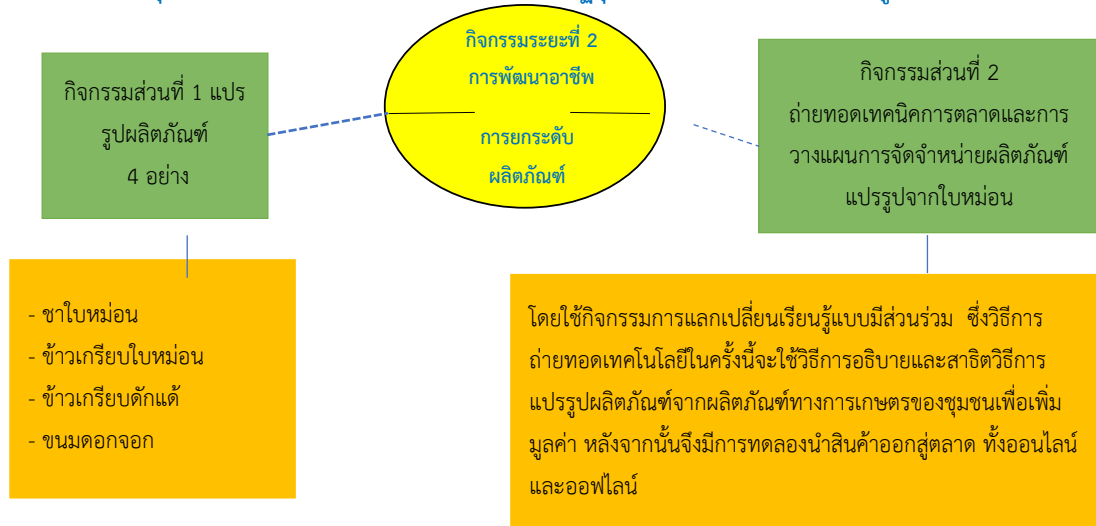
1. กลุ่มเส้นทางสายไหมลาว จะได้ผลิตภัณฑ์แปรรูปคือ ข้าวเกรียบใบหม่อนและข้าวเกรียบดกแด้
2. กลุ่มวิทยาลัยครูปากเซ จะได้ผลิตภัณฑ์แปรรูปคือ ชาใบหม่อน และขนมดอกจอกใบหม่อน

โดยใช้พื้นที่วิทยาลัยครูปากเซในการจัดกิจกรรม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวน 25 คน โดยได้รับการสนับสนุนวัตถุดิบต้นน้ำจากกลุ่มเส้นทางสายไหมลาว โดยการจัดกิจกรรมและวางแผนงาน ดังนี้

โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กับ วิทยาลัยครูปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Model การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ร่วมกับ วิทยาลัยครูปากเซ

ภาพที่ 2 การถ่ายทอดองค์ความรู้และอบรมเชิงปฏิบัติการ

ที่มา: (อนันต์ ทาปทา และคณะ, 2566)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีการประเมินผลการจัดอบรมการถ่ายทอดองค์ความรู้และอบรมเชิงปฏิบัติการ สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

1) ผลประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมงาน พบว่าผู้เข้าอบรมให้ความสนใจและพึงพอใจต่อการอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ ด้านปัจจัยนำเข้าที่ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจมาก = 4.12 โดยเฉพาะหัวข้อย่อยด้านเนื้อหาและคุณภาพค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจมาก = ด้านความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติการแปรรูปและกรรมวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนหลังเข้าร่วมกิจกรรมค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจมากที่สุด = 4.40, ด้านกระบวนการและวิทยากรค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจมากที่สุด = 4.58 และด้านคุณภาพและผลที่ได้รับค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจมากที่สุด = 4.35

2) ผลการประเมินการตอบแทนทางสังคมโครงการวิจัยความร่วมมือการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและวิทยาลัยครู พบว่า กลุ่มผู้เข้าอบรมมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนก่อนเข้าอบรม

ส่วนมาก มากกว่า 2,000,000 กีบ คิดเป็นร้อยละ 40.0 และผู้เข้าร่วมโครงการรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยเฉลี่ย ก่อน เข้าร่วมโครงการส่วนมาก เท่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 60.0 รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยเฉลี่ย ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการมีความคาดหวังว่า หลัง เข้าร่วมโครงการจะสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 ต่อเดือน

3) การถอดบทเรียนและติดตามการขยายผลกิจกรรมหลังจากที่ทางกลุ่มสมาชิกสหพันธ์แม่หญิงลาว ได้รับมอบอุปกรณ์การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหม่อน เพื่อเป็นการต่อยอดในการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก และกลุ่ม โดยทางสมาชิกสหพันธ์ได้มีการจะทดลองผลิตและออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปในงานบุญวิทยาศาสตร์ ประจำปี 2567 วันที่ 12 มกราคม 2567 ณ วิทยาลัยครูปากเซ แขวงจำปาสัก สปป. ลาว นอกจากนี้ ทางกลุ่มสมาชิกสหพันธ์แม่หญิงได้มีข้อคิดเห็นและเสนอแนะ โดยเสนอให้จัดกิจกรรมอีกรอบในครั้งต่อไป อาจจะมีการร่วมมือกับโรงเรียนอื่นหรือมหาวิทยาลัยอื่นเพื่อขยายการร่วมมือในให้กว้างขึ้น และต้องการให้มีการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำขนมและเบเกอรี่ เป็นต้น

1. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามบริบทพื้นที่บนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใตความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และวิทยาลัยครูปากเซ

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และวิทยาลัยครูปากเซ ได้ส่งเสริมและดำเนินงานตามพันธกิจหลักของทั้งสองสถาบันว่าด้วยการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายใน และ ภายนอก และการเป็นสถาบันทางการศึกษาที่ดีและเหมาะสม ภายใตบริบทของการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อันเป็นไปตามกรอบเป้าหมาย วิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (พ.ศ. 2565-2569) ว่าด้วย “มหาวิทยาลัยแห่งความสุข สร้างคน สร้างปัญญา เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และสังคมไทยอย่างยั่งยืน เป็นต้นแบบการพัฒนาในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง” อันช่วยส่งเสริมด้านการขับเคลื่อนการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจทั้งยังสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหม่อนด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ของกลุ่มวิสาหกิจเส้นทางสายไหม กลุ่มสหพันธ์แม่หญิงลาว เมืองปากเซ สปป.ลาว

2) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีและวิทยาลัยครูปากเซ ควรพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรหรือใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และเสริมสร้างทักษะการตลาด เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ พัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 3 การขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไบโหม่อนด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียน(Circular Economy) ของกลุ่มวิสาหกิจเส้นทางสายไหม กลุ่มสหพันธ์แม่เหืองลาว เมืองปากเซ สปป.ลาว,
ที่มา: (อานันท์ ทาปทา และคณะ, 2566)

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างองค์ความรู้การบริหารธุรกิจเชิงกลยุทธ์กลุ่มเกษตรแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไบโหม่อน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กับวิทยาลัยครูปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กับวิทยาลัยครูปากเซ สปป.ลาว โดยประยุกต์แนวคิด BCG Model ประกอบด้วย 1) ภาครัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อสนับสนุนในเชิงนโยบายและงบประมาณ 2) ภาคการศึกษา วิทยาลัยครูปากเซ พัฒนาและถ่ายทอดการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาวิจัยของทั้ง 2 สถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทางสายไหม สปป.ลาว สหพันธ์แม่เหืองลาว ในการพัฒนาต่อยอดสินค้าชุมชน และเป็นหน่วยในการกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคได้เพิ่มมากขึ้น และ 4) ภาคประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คำโก สุวันนุ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยกอง เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัย พบว่า ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมผู้นำชุมชนให้มีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบและกลไกกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การบริหารจัดการชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์การชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อเปิดกว้างให้กับคนในชุมชนทุกคน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. การแปรรูปเสริมสร้างผลิตภัณฑ์จากไบโหม่อน ของกลุ่มสหพันธ์แม่เหืองลาว ผลการศึกษาที่ได้คือ กลุ่มมีความพร้อมและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไบโหม่อนของท้องถิ่นเพื่อยกระดับไปสู่การขยายตลาดได้กว้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมอาชีพชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

เพื่อให้กลุ่มมีอาชีพ มีโอกาสและช่องทางในการเพิ่มการผลิตและจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของเกษม กุณาศรี และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเลือกเอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงสามารถกล่าวได้ว่า การจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้นั้น จำเป็นต้องเลือกค้นหาจุดเด่นและเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างโอกาสให้กับตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิดา ตัณฑประศาสน์ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าบ้านน้ำเงิน อำเภอเองเวียงภูคา แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว (สปป.ลาว) ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหาด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ปัญหาศักยภาพด้านการพัฒนาชุมชน และปัญหาด้านความยากจน และมีความต้องการพัฒนาด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ค้นหาความต้องการ ศักยภาพการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการแปรรูปเสริมสร้างผลิตภัณฑ์จากใบหม่อน และวัตถุดิบอื่นที่อยู่ในห่วงโซ่เดียวกัน ได้ 4 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

2.1 ชايหม่อน เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ใช้ใบหม่อนเป็นวัตถุดิบหลัก กระบวนการแปรรูปไม่ซับซ้อน แต่ควบคุมคุณภาพได้ยาก เนื่องจากใบหม่อนแต่ละฤดูกาลมีคุณภาพแตกต่างกัน จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อชาใบหม่อนอยู่ในระดับมาก แต่ยังต้องปรับปรุงในด้านขนาดของใบหม่อน กล่าวคือ การเลือกใบหม่อนเพื่อนำมาผลิตเป็นชาต้องใช้ความชำนาญ รวมถึงการเลือกสายพันธุ์ แหล่งปลูก สภาพดิน น้ำ และอากาศ ด้วย

2.2 ข้าวเกรียบใบหม่อน เป็นอาหารทานเล่น ประเภทขบเคี้ยว มีแป้งเป็นวัตถุดิบหลัก ผสมใบหม่อนสดที่สับละเอียดเป็นวัตถุดิบรอง เพื่อสร้างจุดเด่นและความแตกต่าง จากการผลการประเมินความพึงพอใจต่อข้าวเกรียบใบหม่อน อยู่ในระดับดีมาก ทั้งรสชาติ กลิ่น ขนาด รูปทรง และสี สามารถนำไปขายออกสู่ตลาดได้

2.3 ข้าวเกรียบดกแดด เป็นอาหารทานเล่น ประเภทขบเคี้ยว มีส่วนผสมของดกแดด เป็นส่วนประกอบสำคัญ ที่สร้างความต่างและเป็นจุดเด่นให้ผลิตภัณฑ์ได้ จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อข้าวเกรียบดกแดด มีความพึงพอใจในระดับ โดยเฉพาะในด้านรสชาติที่มีความเข้มข้นได้โปรตีนจากดกแดด ทำให้มีรสชาติดีขึ้น

2.4 ขนมดอกจอกชาใบหม่อน เป็นอาหารทานเล่น ประเภทขบเคี้ยว ขนมชนิดนี้นำเอาผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนมากระดับผู้บริโภคเข้าถึงได้ง่าย ในการแปรรูปมีกระบวนการไม่ซับซ้อน จากผลประเมินความพึงพอใจต่อข้าวเกรียบชาใบหม่อน อยู่ในระดับมากที่สุด จุดเด่นอยู่ที่รสชาติ กลิ่น และรูปร่าง ของขนมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เหมาะสำหรับผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสมาพันธ์แม่หญิงลาว ให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ให้ความร่วมมือทุกขั้นตอนในการแปรรูปเสริมสร้างผลิตภัณฑ์จากใบหม่อน และดกแดด เพื่อยกระดับวัตถุดิบในท้องถิ่นให้มีคุณค่าและมูลค่ามากขึ้น นอกจากนี้ภาครัฐยังต้องให้การส่งเสริมและคอยผลักดันกิจกรรมของชุมชน ในส่วนของการพัฒนาบุคคลและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถของบุคลากรในด้านการผลิตและการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุนทรารักษ์ สุทธิจันทร์ และเมธา สุธีโรจน์ (2555) ที่การส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนั้น มีความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมด้านองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตรในส่วนของภาครัฐ เพื่อช่วยผลักดันศักยภาพไปสู่การสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขันในระดับอาเซียน ทั้งนี้การร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาระหว่างประเทศที่มีความร่วมมือทางวิชาการภายใต้กรอบ MOU ที่มีต่อกัน ยังนับว่าเป็นระบบการให้บริการที่เป็นการผสมผสานและ

บูรณาการร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2545) ได้กล่าวว่า การปฏิรูประบบบริการสามารถส่งผลกระทบต่อประชากรทั้งประเทศ รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพชีวิต ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และชีวภาพ รวมทั้งปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ ซึ่ง สอดคล้องกับการวิจัยของ ทศนา บุญทอง (2543) ที่กล่าวว่า ในการจัดระบบบริการ เพื่อให้บรรลุ ความคาดหวังของสังคม และสามารถตอบสนองต่อความจำเป็นด้านบริการของประชาชนในชุมชน และกำหนดรูปแบบบริการ ระบบบริการนั้น ควรมีการจัดระบบเครือข่ายบริการที่มีการประสานงานเป็นเครือข่ายทั้งในสถาบันการศึกษา ภายในประเทศและต่างประเทศ เสมือนเป็นการส่งต่อกลไกสำคัญ และการเชื่อมโยงการบริการต่าง ๆ ในชั้นปฐมภูมิ ในชั้นทุติยภูมิ และในชั้นตติยภูมิ เป็นสถานบริการการสำหรับผู้ที่มีปัญหาซับซ้อน ต้องการการวินิจฉัยที่ถูกต้องแม่นยำ และมีความต้องการดูแลโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาในการเป็นแหล่งวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

- เกษม กุณาศรี และคณะ. (2559). การเลือกเอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยพ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ทศนา บุญทอง. (2543). ทิศทางการปฏิรูประบบบริการการพยาบาลที่สอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต. กรุงเทพฯ: ศิริยอดการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2545). การพัฒนามนุษย์แนวใหม่เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค. (2564). จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการศึกษาโลก. ค้นหาเมื่อ 22 กันยายน 2567, จาก <https://www.eef.or.th/article1-02-01-211/>
- สุนทรารักษ์ สุทธิจันทร์ และเมธา สุธีโรจน์. (2555). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกอัญมณี และเครื่องประดับในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 22), 39-45.
- สุวิดา ตันตพราศสน์. (2559). รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชนเผ่าลื้อ บ้านน้ำเงิน เมืองเวียงคุก แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว). วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร Identity of Like of Phetchaburi

ภัสสรรัช ชูเชิด^{1*}, ผกามาศ จิรจารุภัทร²

Phassareethach Choocherd^{1*}, Phakamas Jirajarupat²

^{1,2}สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Faculty of Fine and Applied Arts, Suansunandha Rajabhat University

*Corresponding author; E-mail: rose.29112537@hotmail.com

Received 24 April 2024 Revised 27 August 2024

Accepted 7 October 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และวิธีการแสดงของลิเกเมืองเพชร ซึ่งได้มีวิธีการวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย ตำรา เอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษา จนนำไปสู่การจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชรที่ได้สังเคราะห์ข้อมูลผ่านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงลิเกเมืองเพชร ปรากฏว่าลิเกเมืองเพชรมีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงลักษณะของตนเองด้วยกัน 4 อย่าง ดังนี้ 1) การแสดงลิเกเมืองเพชรมีลักษณะเป็นลิเกผสมละครชาตรี เป็นลักษณะที่น่ากลัวิธีหรือเพลงต่างๆ จากการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรมาปรับใช้ผสมผสานในการแสดงลิเก 2) การใช้ภาษาหรือสำเนียงการสื่อสารของลิเกเมืองเพชรจะสื่อสารด้วยภาษาภาคกลางเป็นหลัก แต่อาจมีปะปนสำเนียงภาษาท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบุรีเข้ามาในการแสดงลิเก 3) วิธีการร้องของลิเกเมืองเพชร จะเน้นความหมายเพื่อความเข้าใจง่าย ผู้แสดงจะเปล่งเสียงดัง ชัดถ้อยชัดคำ กระชับในการร้อง 4) การสวมบทบาทในการแสดง ผู้แสดงจะสื่อสารอารมณ์ตรงบทบาทตัวละคร ไม่ใช่เพียงลีลาท่าทางอย่างเดียว แต่การเจรจาหรือการร้อง และการใช้สีหน้า ก็จะสื่อสารให้ตรงบทบาทตัวละครด้วย

อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรแม้ว่าจะมีองค์ประกอบต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ การแสดงลิเกของพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทย แต่สิ่งสำคัญที่มีผลต่อองค์ประกอบต่างๆ จนก่อให้เกิดอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรนั้นคือตัวศิลปินในท้องถิ่นนั่นเอง เนื่องจากศิลปินท้องถิ่นมักมีวิถีชีวิตที่ได้รับการสืบทอดจนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้การดำรงชีวิตประจำวันถูกผสมผสานกลมกลืนไปในรูปแบบการแสดงลิเก และนำไปสู่ความแตกต่างของการแสดงลิเกเมืองเพชรอีกด้วย

คำสำคัญ: ลิเก, อัตลักษณ์, อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร

ABSTRACT

This academic research had the purpose to study the identity of Like of Phetchaburi which synthesized from the background, components, and method of performing of Like of Phetchaburi. The data was collected from the related research and interviewing by studying information from research, textbooks, documents, and observation. The study found that the identity of Like of Phetchaburi had 4 characteristics; 1) the combination between Like and Lakhon Chatri in Like of Phetchaburi It is a style that brings different strategies or songs. From the Chatri Muang Phet drama show, it is used to mix and match in the Likay performance. 2) the language and accent communication of Likay Mueang Phet is mainly done in the central language. 3) method of Phetchaburi Like's signing style. The meaning will be emphasized for easy understanding and 4) Role playing in the performance The actor will communicate emotions according to the role of the character. The identity of Like of Phetchaburi had the similar components to the Like from different parts of Thailand. However, the important factors that made up the identity of Like of Phetchaburi were the local performers themselves. The local Like performers' way of life and culture of Phetchaburi that were displayed in performance made Like of Phetchaburi distinguished from the

Keywords: Like, Identity, Identity of Like of Phetchaburi

บทนำ

การแสดงลิเกนั้นมีการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศไทย วิธีการแสดงลิเกของแต่ละภาคในประเทศไทยนั้นก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และก็ยังมีการแสดงของส่วนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามความถนัดที่ตัวศิลปินได้รับการถ่ายทอดมา ความแตกต่างดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลชื่อของจังหวัดมีบทบาทต่อท้ายคำว่าลิเก จึงกลายเป็นการระบุลิเกที่มีในจังหวัดต่างๆ เพื่อบ่งบอกว่าการแสดงลิเกเช่นนี้ส่วนใหญ่เป็นวิธีการแสดงของพื้นที่จังหวัดใด เช่น ลิเกเพชรบุรีหรือลิเกเมืองเพชร ซึ่งไม่ได้ทำการแสดงเพียงในพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรีอย่างเดียว แต่ทำการแสดงไปทั่วพื้นที่ในประเทศไทยตามโอกาสการว่าจ้าง จนมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับในวงการลิเกไทย

การแสดงลิเกเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 (อนุกุล โรจน-สุขสมบูรณ์, 2559 น. 3) ภายในเวลาต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ไปตามกาลเวลา ซึ่งมีการกระจายตัวไปทั่วประเทศไทยรวมทั้งจังหวัดเพชรบุรี แต่สำหรับการแสดงลิเกที่เข้ามาสู่จังหวัดเพชรบุรีนี้ ไม่มีหลักฐานใด ๆ ปรากฏหรือระบุได้ชัดเจนว่าลิเกเกิดขึ้นในจังหวัดเพชรบุรีได้อย่างไร แล้วบุคคลใดเป็นผู้ที่นำศิลปะการแสดงลิเกเข้ามาสู่จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษางานวิจัยหนังสือ การสัมภาษณ์ข้อมูลกลุ่มบุคคลที่เป็นหัวหน้าคณะลิเก ศิลปินอาวุโส ศิลปินนักดนตรี และบุคคลที่เกี่ยวข้องพบว่า ลิเกเมืองเพชรเกิดขึ้นมานานแล้วอนันต์มานได้ว่าการแสดงลิเกเกิดขึ้นในจังหวัดเพชรบุรีประมาณช่วง พ.ศ. 2441- 2485 และคณะแรก ๆ ที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาแต่เดิมก็ คือ คณะบุตรน้ำเพชร โดยเจ้าของคณะนั้นชื่อว่า นายเพลิน มุดโตเพลง (สุนันทา ธารน้ำทิพย์, 2563)

ทั้งนี้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ของข้อมูลที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันนั้นปรากฏอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งยังเป็นข้อมูลที่ค้นคว้าหลายครั้งก็กลับคงความหมายของข้อมูลเช่นเดิม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลูกกระดองของณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ กล่าวคือ “การกระดองที่ได้ข้อมูลหนึ่งจากบุคคลหนึ่งได้กล่าวไปยังอีกบุคคลคนหนึ่ง โดยการแนะนำเพื่อขยายสาระข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการศึกษาให้สอดคล้องกัน จากแหล่งที่หนึ่งไปแหล่งที่สองและการกระดองอาจจะเริ่มกระดองใหม่ได้เสมอและสามารถต่อเนื่องกันเป็นแหล่งที่สาม สี่ หรือ ไปเรื่อย ๆ ก็ได้ ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องติดตามการกระดองที่เป็นแหล่งใหม่บางครั้งการกระดองอาจได้ข้อมูลกลับมายังบุคคลเดิมหรือบุคคลก่อนหน้านั้น ซึ่งกระบวนการจะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อข้อมูลนั้นซ้ำ ๆ กัน หรือข้อมูลนั้นอ้อมตัว ที่ไม่มีข้อมูลใหม่ที่แตกต่างไปจากข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา จึงจะยุติกระบวนการได้”

การแสดงลิเกในแต่ละพื้นย่อมมีลักษณะการแสดงที่แตกต่างกันออกไปไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ก็มีผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น องค์ประกอบของการแสดง วิธีการแสดง วิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา เป็นต้น เมื่อสิ่งเหล่านี้มารวมตัวกันในรูปแบบของการแสดงลิเก ส่งผลให้การแสดงลิเกเมืองเพชรเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีอัตลักษณ์การแสดงเป็นของตัวเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชร

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาประวัติความเป็นมาของลิเกเมืองเพชร องค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชร และ วิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา และวิธีการแสดง ซึ่งศึกษาผ่านเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ คำสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎี ลูกกระดอง ทฤษฎี อัตลักษณ์ และทฤษฎีการสื่อสาร เข้ามาศึกษาเพื่อวิเคราะห์หาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลไว้ คือ กลุ่มศิลปิน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ศิลปินผู้ที่หัวหน้าคณะลิเกเมืองเพชรที่มีป้ายคณะเป็นของตนเอง มีประสบการณ์การแสดงต่อเนื่องมาไม่น้อยกว่า 20 ปี มีสมาชิกประจำทีมงานไม่น้อยกว่า 20 คน และเป็นศิลปินที่มีถิ่นกำเนิดในจังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันได้รับการว่าจ้างเป็นหัวหน้าคณะนำคณะออกแสดงได้ 1 เดือน ไม่น้อยกว่า 10 ครั้ง และอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี จากเกณฑ์ดังกล่าวปรากฏกลุ่มศิลปินเมืองเพชร จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ศิลปินลิเกอาวุโส

ในจังหวัดเพชรบุรี เป็นศิลปินที่มีถิ่นกำเนิดในจังหวัดเพชรบุรีและอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี มีประสบการณ์การแสดงมาไม่น้อยกว่า 40 ปี และเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คือ

1) แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยกำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และ 2) แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เข้ารับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. การศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารหนังสือ 2. การศึกษาจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มศิลปิน

5. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูล 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม มาวิเคราะห์ตามเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และหาข้อสรุปในรูปแบบของการพรรณนาความตามกรอบแนวความคิดที่ได้กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

ศิลปะการแสดงในจังหวัดเพชรบุรีมีมากมายหลายแขนง เช่น ละครชาตรี เพลงปรบไก่ หนังใหญ่ ลิเก เป็นต้น ทั้งนี้ล้วนแต่มีลักษณะการแสดงที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดเพชรบุรี แต่ในการศึกษาลิเกเมืองเพชรครั้งนี้ เนื่องจากการปรับตัวของการแสดงลิเกนั้นมักจะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของการแสดงลิเกเมืองเพชร

คำว่า “ลิเกเมืองเพชร” เป็นศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรม ไทยที่ปรากฏสืบสานให้เห็นกันต่อ ๆ มาในจังหวัดเพชรบุรี โดยกลุ่มศิลปินลิเกเมืองเพชรจะเป็นผู้ที่ถือกำเนิดภูมิลำเนาในจังหวัดเพชรบุรีทั้งสิ้น จากการศึกษาหาความหมายของคำว่า “ลิเกเมืองเพชร” ผู้วิจัยพบว่าสามารถให้ความหมายได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ลิเกเมืองเพชรที่สื่อความหมายถึงศิลปะการแสดง กล่าวคือ ลิเกเมืองเพชรเป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่ได้รวมรวบวิธีการร้อง การรำ การเจรจา ตลอดจนวิธีการแสดง โดยมีวงดนตรีปี่พาทย์และองค์ประกอบอื่น ๆ ประกอบการแสดง และยังคงสืบทอดกันเรื่อยมาจนปัจจุบัน

2. ลิเกเมืองเพชรที่สื่อความหมายถึงตัวศิลปินหรือผู้แสดง กล่าวคือ ลิเกเมืองเพชรคือบุคคลที่มีถิ่นฐานกำเนิดในจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับการถ่ายทอดจนได้สืบสานศิลปะการแสดงลิเกจนเชี่ยวชาญในเวลาต่อมา

3. ลิเกเมืองเพชรที่สื่อความหมายถึงการประกอบอาชีพ กล่าวคือ ลิเกเมืองเพชรเป็นอาชีพหนึ่งที่กลุ่มศิลปินได้ยึดปฏิบัติทำการแสดงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อการสร้างรายได้ในการดำรงชีพ

ดังนั้นจึงสรุปความหมายโดยรวมได้ว่า “ลิเกเมืองเพชร” เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่มีปรากฏในจังหวัดเพชรบุรี โดยศิลปินที่สืบสานศิลปะการแขนงนี้เป็นผู้ที่ถือกำเนิดและเติบโตในจังหวัดเพชรบุรีทั้งสิ้น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการแสดงลิเกในรูปแบบของคนเพชรบุรี กระทั่งประชาชนกลุ่มนี้ได้อาศัยการแสดงลิเกนั้นเป็นการประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตเรื่อยมา

องค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชร

การแสดงลิเกเมืองเพชรที่มีลักษณะโดดเด่นขึ้นมานั้น โดยส่วนใหญ่มาจากความสามารถของตัวศิลปินที่ได้สื่อสารผ่านการแสดง ดังที่ สุกัญญา สมไพบูลย์ สัมภาษณ์ 9 มีนาคม พ.ศ. 2565 ได้กล่าวว่า ความโดดเด่นของลิเกเมืองเพชรนั้นมาจากวิธีการแสดงของตัวศิลปินนั่นเอง อย่างไรก็ตามการแสดงลิเกจะไม่สมบูรณ์หากขาดองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของการแสดงลิเก ซึ่งองค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชรประกอบไปด้วย 7 ส่วน ดังนี้

1. ผู้แสดง เป็นผู้ที่สวมบทบาทการแสดงและถ่ายทอดวิธีการแสดงออกมาในรูปแบบของลิเก ซึ่งแบ่งผู้แสดงลิเกเมืองเพชรเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายตัวพระ ได้แก่ พระเอก พระรอง ตัวโกง ตัวโจ๊กหรือตัวตลก และฝ่ายตัวนาง ได้แก่ นางเอก นางรอง นางโกง นางโจ๊กหรือนางกะเหร่ง นอกเหนือจากบทบาทดังกล่าวยังมีอีกบทบาทหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ตัวเสริม” ซึ่งจะมีหรือไม่มีในการแสดงโอกาสต่าง ๆ ก็ได้ หน้าที่ของผู้แสดงมิใช่รับผิดชอบแค่การสวมบทบาทตัวละครอย่างเดียว แต่ต้องรับผิดชอบไปในส่วนอื่น ๆ ด้วย เช่น การแต่งหน้า การทำทรงผม การทำความเข้าใจในบทบาทตัวละคร เป็นต้น

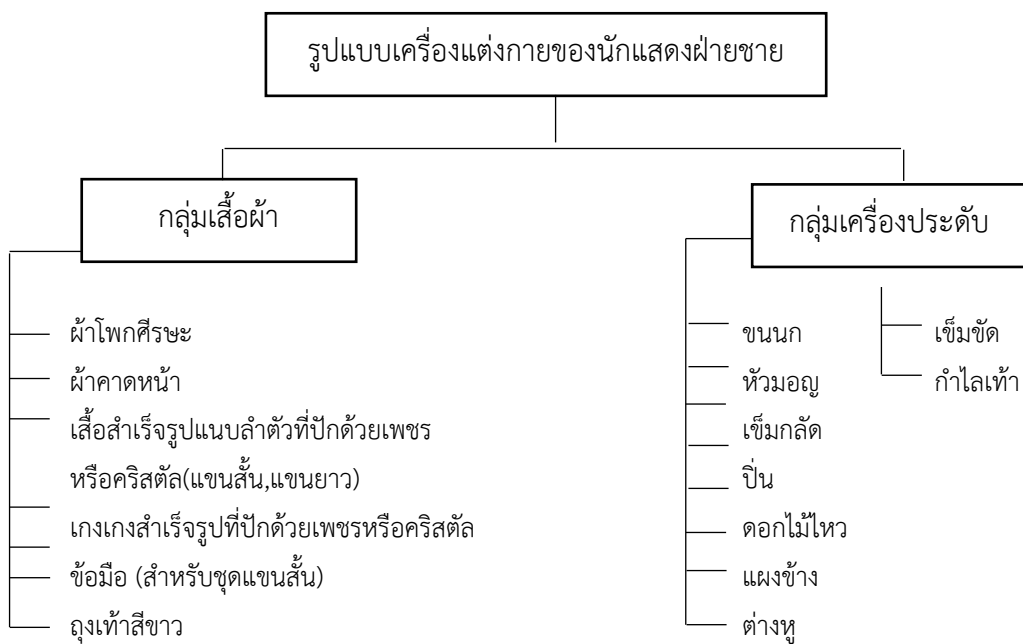
2. เครื่องแต่งกาย เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการแสดงลิเกที่โดดเด่นและแตกต่างจากการแต่งกายของศิลปะการแสดงแขนงอื่น ๆ อย่างชัดเจน การแต่งกายของลิเกเมืองเพชรจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การแต่งกายแบบลิเกยุคเพชร และการแต่งกายแบบลิเกทั่วไป ซึ่งจะอธิบายได้ดังนี้

การแต่งกายแบบลิเกยุคเพชร เป็นการแต่งกายที่ยังคงมีศิลปินลิเกเมืองเพชรบางท่านคงการแต่งกายในสมัยลิเกยุคเพชรปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือ ดาวร้ายบินเดี่ยว ลูกหัวดอน ที่แต่งกายแบบสวมเสื้อกั๊กปักเพชรทับเสื้อแขนงุด และนุ่งผ้าไทยแบบลิเกทับสนับเพลา (ประกอบ ชูเชิด และสมพร อารีย์รักษ์ สัมภาษณ์ เมื่อ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2563) ซึ่งไม่ว่าการแต่งกายของลิเกในยุคเพชรจะไม่ใช่ที่นิยมในสมัยปัจจุบัน แต่การแต่งกายเช่นนี้ก็กลับไม่ได้ผิดวิถีของการแสดงลิเก หรือส่งผลกระทบต่อตัวศิลปินหรือการแสดง กลับตรงข้ามที่ส่งผลให้ลิเกเมืองเพชรเกิดความโดดเด่นในตัวศิลปินท่านนี้อีกด้วย

ภาพที่ 1 การแต่งกายแบบลิเกยุคเพชรของปิ่นเดี่ยว ลูกหัวดอน
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2565)

การแต่งกายแบบลิเกทั่วไป จะเป็นชุดสำเร็จที่ปักหรือประดับด้วยคริสตัลและเพชร ซึ่งจะแบ่งการแต่งกายลักษณะดังกล่าวออกเป็น 2 ฝ่าย คือ รูปแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงฝ่ายชาย และรูปแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดงฝ่ายหญิง ดังแผนภาพต่อไปนี้

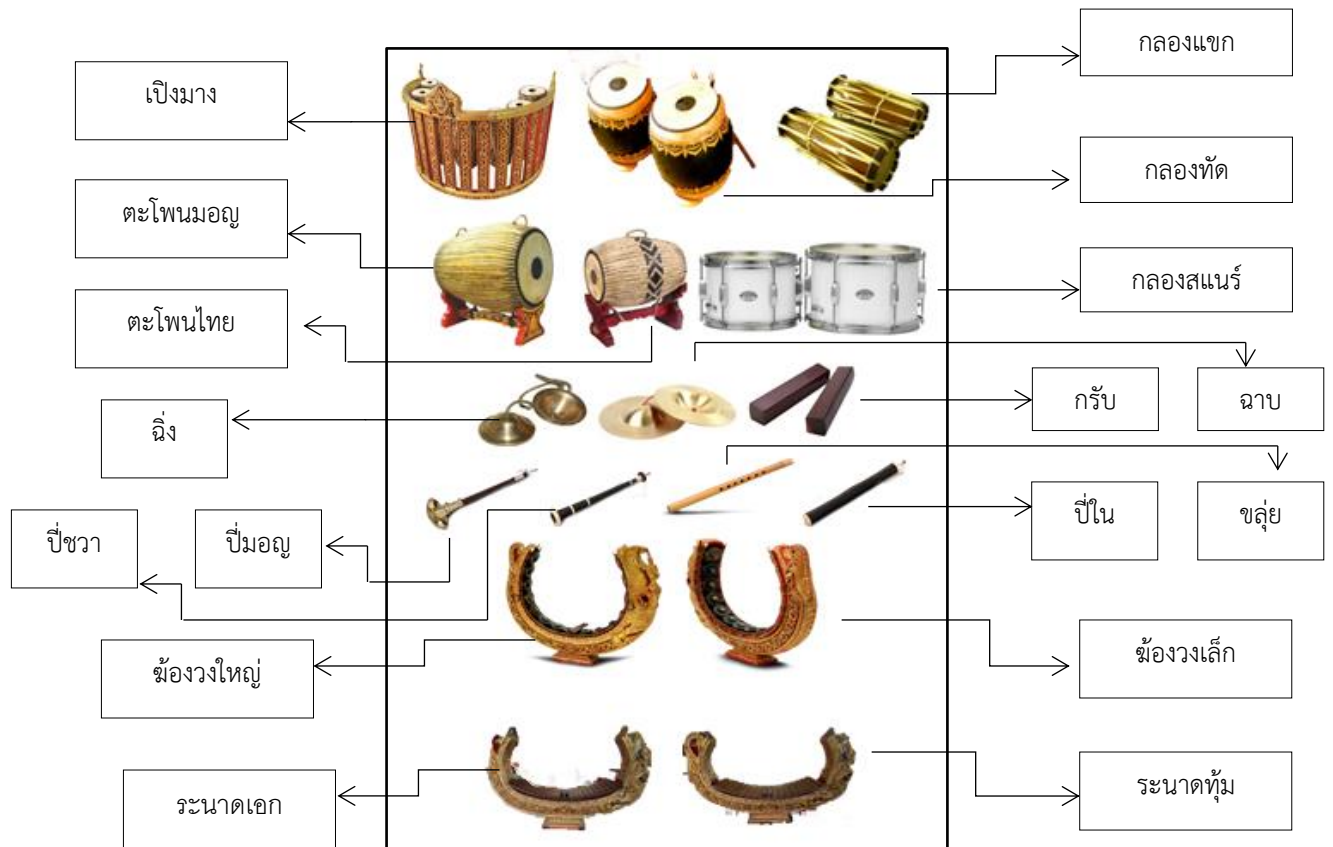

ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายชาย รูปแบบเสื้อแขนสั้นและแขนยาว
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2563)

ภาพที่ 3 ลักษณะการแต่งกายของผู้แสดงฝ่ายหญิงทั้ง 3 รูปแบบ
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2563)

3. วงดนตรีประกอบการแสดง เป็นองค์ประกอบที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงลิเก เรียกว่าวงปี่พาทย์ จะประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมารวมวงบรรเลงกัน ได้แก่ ฆ้องวงเล็ก ฆ้องวงใหญ่ กลองทัด ตะโพน เปิงมาง ฉิ่ง ฉาบ กรับเสภา ปี่ใน ปี่ชวา ปี่มอญ ขลุ่ย เป็นต้น

ภาพที่ 4 วงปี่พาทย์ที่ใช้ประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชร

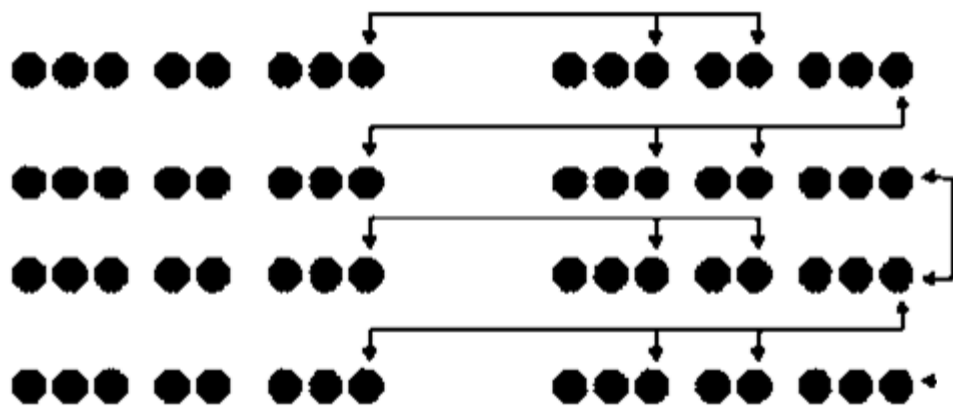
ที่มา: (ภัสสรรัช ชูเชิด, 2563)

ซึ่งในการแสดงลิเกเมืองเพชรผู้ศึกษาพบว่า มีการนำเครื่องดนตรีสากลบางชนิดมาผสมผสานกับการแสดงลิเก ทั้งนี้การนำเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ มารวมกันจะขึ้นอยู่กับโอกาสของการแสดง โดยแบ่งออกเป็น 1. โอกาสการว่าจ้าง 2. โอกาสงานปี่พาทย์ แต่ในโอกาสการว่าจ้างจะมีเครื่องดนตรีจำนวนมากกว่าโอกาสงานปี่พาทย์

4. บทร้องและดนตรีประกอบการแสดงเป็นสิ่งที่ใช้ในการดำเนินเรื่องที่นักแสดงได้แสดงโดยผ่านการร้องที่เป็นไปตามกลอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ฉันทลักษณ์ จะแบ่งออกเป็นฉันทลักษณ์กลอนราชฉันทลักษณ์และฉันทลักษณ์ของกลอนทั่วไป เช่น กลอนสุภาพ กลอน 8 กายยานี 11 เป็นต้น ซึ่งกลอนเหล่านี้จะปรากฏบทร้องในเพลงอื่น ๆ เช่น เพลงมอญ แปลง เพลงร่วมมอญ เพลงบ้าหลุด ขับเสภา เป็นต้น

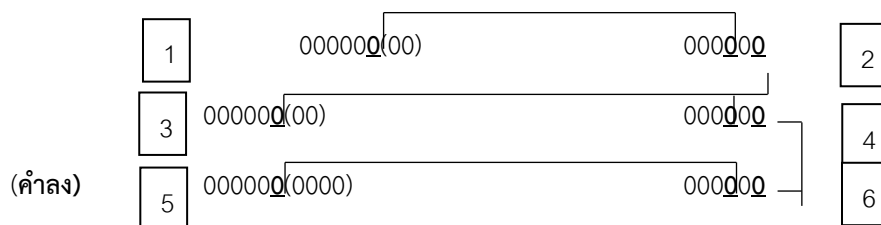
แผนผังกลอนแปด

4.2 เนื้อหาหรือใจความของบทร้องศิลป์กลอนแปดเมืองเพชรจะประพันธ์บทร้องที่มีเนื้อหาหรือใจความที่มีความหมายสุภาพเข้าใจง่าย ไม่หยาบคาย มีการเปรียบเทียบให้สะท้อนข้อคิดต่าง ๆ

การแสดงลิเกเมืองเพชรนิยมใช้บทร้องและดนตรีประกอบการแสดงที่มีความหลากหลายเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชรแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1. ราชนิเกลิง ที่จะมีลักษณะฉันทลักษณ์ตามแผนผังดังนี้

แผนผังกลอนราชนิเกลิง

2. เพลงตับ เพลงเถา เป็นการเรียกของศิลปิน แม้ไม่ได้ปรากฏในลักษณะทั้งฉบับเรื่องทั้งหมด แต่จะพบว่าศิลปินจะนำเพลงเกร็ด หรือเพลงสองชั้นมาจากเพลงตับ เพลงเถา ของละครชาตรี 3. เพลงออกภาษา จะเป็นเพลงที่มีหน้าทับของชนชาติอื่น ๆ เช่น เพลงสองกุมาร หน้าทับมอญ เป็นต้น 4. เพลงอื่น ๆ โดยการนำเพลงแต่ละประเภทมาใช้นั้นศิลปินจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการแสดง บทร้อง และความหมายของเพลงให้มีความสอดคล้องกัน ดังตัวอย่าง เวลาตัวละครโศกเศร้า จะนิยมร้องเพลงที่มีความหมายเศร้าโศก เช่น เพลงร่วมมอญ เพลงลาวครวญ เพลงทยอย เป็นต้น

5. อุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นวัสดุที่จำลองให้คล้ายกับอุปกรณ์จริง เพื่อใช้ประกอบการแสดงให้สมบทบาทความจริง โดยอุปกรณ์ประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชรที่นิยมใช้เป็นประจำแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มอาวุธ เช่น ดาบ ทวน ขวาน เป็นต้น

ภาพที่ 5 ดาบ

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2559)

2. กลุ่มของใช้ เช่น หมอนอิง สาร (จดหมาย) เป็นต้น

ภาพที่ 6 หมอนอิง

ที่มา: <http://uauction4.uamulet.com/AuctionDetail.aspx?bid=465&qid=3207>

3. กลุ่มตัวแทนมนุษย์ เช่น ตุ๊กตาทารก เป็นต้น

ภาพที่ 7 ตุ๊กตาทารก

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2559)

4. กลุ่มตัวแทนพาหนะ เช่น ม้าแผง เป็นต้น

ภาพที่ 8 ม้าแผง

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2559)

6. เวที ฉาก ไฟ แสง เสียง เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้การแสดงลิเกมีความสวยงาม ซึ่งสามารถอธิบาย
เวที ฉาก ไฟ แสง เสียง ได้ดังต่อไปนี้

6.1 เวทีของลิเกเมืองเพชร ที่ปรากฏในโอกาสการแสดงมีด้วยกัน 3 แบบ คือ เวทีทรงเพลิงหมา
แหงน เวทีลอยฟ้า และเวทีคอนเสิร์ต

ภาพที่ 9 เวทีทรงเพิงหมาแหงน

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2563)

ภาพที่ 10 เวทีลอยฟ้า

ที่มา: (เอ ธงชัย, 2563)

ภาพที่ 11 เวทีลิเกคอนเสิร์ต

ที่มา: (นิพัทธ์ จงดี, 2563)

6.2 ไฟ แสง สิ่ง que เพิ่มความสว่างให้การแสดงลิเกทั้งด้านหน้าเวทีและด้านหลังเวที สามารถแบ่งไฟ แสง ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. ด้านหน้าเวที 2. ด้านหลังเวที 3. ด้านวงปีพาทย์ ซึ่งไฟ แสง จะช่วยเพิ่มความสว่างให้ทั้งผู้ชมที่ชมการแสดง และศิลปินที่ต้องใช้ไฟ แสง ในการทำภารกิจของการแสดง

7. โอกาสที่ใช้แสดง การแสดงของลิเกเมืองเพชรสามารถแบ่งโอกาสในการแสดงเป็นโอกาสสำคัญ ๆ ได้ 3 โอกาส อธิบายได้ดังนี้

- 1) โอกาสของการว่าจ้าง จะเป็นลักษณะที่มีผู้ว่าจ้าง หรือเรียกว่า “เจ้าภาพ”
- 2) โอกาสของการปิดวิก จะเป็นลักษณะที่ไม่มีผู้ว่าจ้าง หรือ เจ้าภาพ ในการจัดแสดง หัวหน้าคณะจะเป็นผู้รับผิดชอบรายจ่ายและส่วนต่าง ๆ ทั้งหมด
- 3) โอกาสของงานช่วย จะเป็นลักษณะที่ไม่มีผู้ว่าจ้าง แต่จะเป็นการจัดแสดงที่ศิลปินช่วยเหลือกันมีโอกาสที่ศิลปินลิเกหรือวงการลิเกจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เช่น พิธีไหว้ครู งานอุปสมบท เป็นต้น

จากองค์ประกอบดังกล่าวที่มารวมกันเป็นรูปแบบของลิเกเมืองเพชร ส่งผลให้ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบทั้ง 7 ส่วน เป็นองค์ประกอบหลักของการแสดงลิเกเมืองเพชร ไม่สามารถขาดองค์ประกอบส่วนใดไปได้ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่เท่าเทียมกันทั้งหมด ยกเว้นในองค์ประกอบย่อยจะมีองค์ประกอบบางชิ้นที่แตกส่วนออกไปจากองค์ประกอบหลัก ซึ่งจะนำมาประกอบการแสดงหรือไม่ขึ้นอยู่กับโอกาสและดุลยพินิจของหัวหน้าคณะ เจ้าภาพ และศิลปิน

วิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา และวิธีการแสดง

การแสดงของลิเกเมืองเพชรสิ่งที่แสดงถึงความโดดเด่นของลิเกเมืองเพชรนั้น มาจากตัวศิลปินที่ถ่ายทอดสื่อสารวิธีการแสดงด้านต่าง ๆ ออกมา จึงส่งผลให้วิธีการแสดงของลิเกเมืองเพชรเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของการแสดงลิเกเมืองเพชร สามารถอธิบายวิธีการต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

วิธีการร้องของลิเกเมืองเพชร โดยส่วนใหญ่ศิลปินจะมีลักษณะการร้องที่เปล่งเสียงออกมาจากปอด ซึ่งเป็นเสียงแท้ ๆ เสมือนเน้นชัดถ้อยชัดคำ ไม่มีการหนึบเสียงในลำคอให้เกิดเสียงแหลมหรือเน้นเสียงสูง มีการปรับเสียงที่ใช้ในการร้องตามอารมณ์ของเพลง บทบาทตัวละครและเนื้อหาของเพลง แต่ยังคงเสียงที่เปล่งออกมาเป็นเสียงแท้ ๆ ให้เกิดความชัดถ้อยชัดคำ ระหว่างการร้องเพลงต่าง ๆ จะมีการเอื้อนตามท่วงทำนองของเพลง จะไม่ลากเสียงเอื้อนหรือเล่นลูกคอจนส่งผลให้การร้องนั้นหลุดอัตราจังหวะของดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดง

วิธีการรำของลิเกเมืองเพชร เป็นการเคลื่อนไหวลีลาการรำรำประกอบการแสดง ส่วนหนึ่งวิธีการรำได้ซึมซับมาจากการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรที่นำมาปรับใช้ประกอบเข้ากับการแสดงลิเก เช่น รำเชิด รำเสมอ รำอาวุธ เป็นต้น อีกทั้งมีการใช้นาฏยศัพท์ และภาษาท่าทางนาฏศิลป์เข้ามาในการรำประกอบบทต่าง ๆ ซึ่งพบว่า วิธีการรำ

ของลิเกเมืองเพชรจะประกอบไปด้วย 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การรำประกอบบท และ 2. รำประกอบเพลงบรรเลง นอกจากนี้ยังพบว่าการรำทั้ง 2 ลักษณะนี้ ยังคงปรากฏให้พบเห็นถึงการรำรำประกอบการแสดงที่มีความสวยงาม สืบเรื่อยมา ลีลาการรำรำของลิเกเมืองเพชรศิลปินจะยึดตัวตั้ง ไม่หลังงอ และมีการจัดวางลีลาท่าทางการรำที่สวยงามสอดคล้องไปในเรื่องราว จะไม่วางมืออยู่นิ่ง ๆ ในระหว่างบทหรือบทเจรจา การรำรำของศิลปินลิเกเมืองเพชรไม่ได้เคร่งครัดกระบวนการรำตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย จึงมีลักษณะของการรำแบบกำแบเข้ามาผสมผสานในการแสดงลิเก

วิธีการเจรจาของลิเกเมืองเพชร เป็นการสนทนาหรือพูดระหว่างทำการแสดง ซึ่งพบว่าวิธีการเจรจาของศิลปินลิเกเมืองเพชรมีการใช้ภาษาภาคกลางเป็นหลัก แต่เนื่องจากศิลปินลิเกเมืองเพชรดำรงชีวิตด้วยการใช้ภาษาท้องถิ่นเพชรบุรีจึงมีการปะปนภาษาท้องถิ่นมาระหว่างการแสดงลิเกอยู่บ้าง ส่งผลให้เป็นจุดเด่นของการแสดงลิเกเมืองเพชรด้านการเจรจา การเจรจาของลิเกเมืองเพชรมีด้วยกัน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. การเจรจาด้วยผู้แสดงคนเดียว 2. การเจรจาระหว่างผู้แสดง และ 3. การเจรจากับผู้ชม การเจรจาทั้ง 3 ลักษณะนี้ จะยึดการเจรจาตามเค้าโครงเรื่องที่แสดงและบทบาทตัวละครเป็นหลัก แม้ว่าจะมีการเจรจาเรื่องราวตามสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มุกตลกต่าง ๆ เข้ามาสอดแทรกกับการแสดงก็ตามสุดท้ายศิลปินที่แสดงจะต้องกลับมาเจรจาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและเรื่องที่แสดงวิธีการเจรจาของศิลปินลิเกเมืองเพชรโดยส่วนใหญ่จะถูกออกแบบถ้อยคำหรือประโยคด้วยตัวศิลปินเอง จะสังเกตได้ว่าการแสดงแต่ละคืนที่แสดงเรื่องเดียวกันบทเจรจาของศิลปินจะมีการเปลี่ยนประโยคคำพูดไปเรื่อย ๆ ซึ่งไม่ผิดเพี้ยนเนื้อเรื่องและบทบาทเดิมที่เคยแสดงมา จึงแสดงให้เห็นถึงปฏิภาณไหวพริบในการแสดงที่ศิลปินที่ได้สื่อสารด้านการเจรจาออกมา ทั้งนี้บางโอกาสที่แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ ก็อาจมีการพูดออกภาษาอยู่บ้าง เช่น แสดงเรื่องราวที่มีตัวละครชนชาติลาว ศิลปินที่แสดงก็จะพูดภาษาไทยสำเนียงลาว เป็นต้น

วิธีการแสดง เป็นวิธีการสื่อสารการแสดงของลิเกเมืองเพชรที่นอกเหนือจากการวิธีการร้อง วิธีการรำ วิธีการเจรจา ซึ่งพบว่าเป็นวิธีการแสดงที่เกี่ยวกับการใช้อารมณ์ประกอบการแสดง และการสวมบทบาทการแสดง สามารถอธิบายวิธีการแสดงดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. การใช้อารมณ์ประกอบการแสดง เป็นวิธีสื่อสารของศิลปินลิเกเมืองเพชรที่ถ่ายทอดความรู้สึกของบทบาทตัวละคร ออกมาผ่านสีหน้า กิริยาท่าทาง ทั้งนี้ศิลปินจะมีการตระหนักถึงความเป็นจริงที่เป็นแนวทางในการแสดง รวมทั้งการสะสมประสบการณ์ด้านการแสดงที่แม่นยำที่จะสื่อสารบุคลิกของบทบาทตัวละครให้ชัดเจน เพื่ออรรถรสในการชมการแสดงของผู้ชม

2. การสวมบทบาท ที่ศิลปินมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะหรือบุคลิกพื้นฐานของตัวละครก่อนที่จะนำไปสู่การสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าบทบาทไหนก็ตามจะไม่นิยมสื่อสารบุคลิกพื้นฐานที่ย้อนแย้งกับตัวละคร เช่น บทบาทตัวละครนางโง่งที่มีลักษณะนิสัยฉลาด ก็จะต้องมีความร้ายกาจเป็นพื้นฐาน จะไม่สวมบทบาทนุ่มนวล อ่อนหวาน เรียบร้อย เป็นต้น

อย่างไรก็ตามวิธีการแสดงต่าง ๆ ของลิเกเมืองเพชร แม้จุดโดดเด่นจะเกิดจากตัวศิลปินที่แสดงออกมาเป็นสำคัญก็ตามลิเกเมืองเพชรยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งที่เสริมวิธีการแสดงของศิลปินอีกด้วย เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดง การเปิดโอกาสให้นักดนตรีมีส่วนร่วมในการแสดง และการใช้อุปกรณ์เพิ่มเติมมาประกอบการแสดง เป็นวิธีการแสดงต่าง ๆ มาผสมผสานกันจึงสะท้อนให้เห็นความหลากหลายในการแสดงของลิเกเมืองเพชร

อัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชร พบว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงลิเกเมืองเพชรเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนผสมผสานเข้าด้วยกันแล้วทำให้การแสดงลิเกมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความโดดเด่นของการแสดงลิเกเมืองเพชรนั้นมาจากตัวศิลปินเป็นหลัก ที่ถ่ายทอดและสื่อสารวิธีการแสดงต่าง ๆ ผ่านรูปแบบศิลปะการแสดงลิเกจนก่อให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะตนเองขึ้นมา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรที่ปรากฏมีด้วยกัน 4 อย่างดังต่อไปนี้

1. การแสดงลิเกเมืองเพชรมีลักษณะเป็นลิเกผสมละครชาตรี กล่าวคือ รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น ความเป็นลิเกทั่ว ๆ ไป เช่น เครื่องแต่งกาย กลอนราชนิเกลิง เวที วงปี่พาทย์ ขนบธรรมเนียมหรือขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น แต่วิธีการแสดง เช่น การร้อง การรำ การเจรจา เป็นต้น ได้มีการปรับนำรูปแบบหรือวิถีของการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรเข้ามาผสมผสานเข้ากับการแสดงลิเก ทำให้เห็นว่าการดำเนินเรื่องและองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดงลิเกเมืองเพชรนั้นยังคงปรากฏในลักษณะทั่วไป แต่ลักษณะการเจรจาของการแสดงลิเกเมืองเพชรจะมีศิลปินหลายท่านที่มีการเจรจาของการแสดงลิเกมีลักษณะสำเนียงแบบละครชาตรีเมืองเพชรเข้ามาปะปนกับการแสดงลิเกเมืองเพชร ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการเจรจาของการแสดงลิเกและการแสดงละครชาตรีจะมีสำเนียงที่แตกต่างกัน ส่วนการร้อง ดังที่ พระเอกเอี่ยมพร ศรีรัก สัมภาษณ์ 5 มีนาคม พ.ศ. 2562 กล่าวว่า แต่เดิมศิลปินลิเกดำเนินการแสดงด้วยการร้องราชนิเกลิงเป็นส่วนใหญ่ แต่ศิลปินลิเกเมืองเพชรหลายท่านที่นำเพลงไทยเดิม เพลงออกภาษาต่าง ๆ หลาย ๆ เพลงแยกออกจากดับเรื่องของละครชาตรีเมืองเพชรมาใช้ร้องประกอบการแสดงลิเกเมืองเพชร อีกทั้งลีลาการแสดงที่สื่อสารออกมาตามบทบาทตัวละคร ศิลปินมักเรียกว่า “จริตการแสดง” ซึ่งจะมีการลอยหน้าลอยตา มีการตีบทบาทประกอบการแสดง ทั้งนี้จะพบว่าการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรมีบทบาทต่อการแสดงลิเกเมืองเพชรจนเกิดความหลากหลายในการแสดงลิเก เนื่องจากศิลปินลิเกเมืองเพชรบางท่านก็ดำรงอาชีพการแสดงละครชาตรีเมืองเพชรในชีวิตประจำวันด้วย จึงส่งผลให้มีความคุ้นชินของรูปแบบละครชาตรีเมืองเพชรมีนั้นติดตัวศิลปินและได้ถ่ายทอดผสมผสานกับการแสดงลิเกไปด้วย การแสดงลิเกเมืองเพชรจึงมีอัตลักษณ์เด่นตรงที่ลักษณะของการแสดงมีความเป็นลิเกผสมละคร

2. การใช้ภาษาหรือสำเนียง การแสดงลิเกเมืองเพชรสื่อสารการเจรจาหรือการร้องด้วยภาษาภาคกลาง เนื่องจากมิได้ทำการแสดงในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีอย่างเดียว แต่ทำการแสดงไปทั่วพื้นที่ตามการว่าจ้าง เพื่อความเข้าใจในการแสดงของผู้ชมจึงนิยมสื่อสารการเจรจาและการร้องด้วยภาษาไทยภาคกลางเป็นหลัก ทั้งนี้การใช้ภาษาหรือสำเนียงประกอบการแสดงของลิเกเมืองเพชรยังพบว่าบางโอกาสศิลปินมีการใช้ภาษาท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีโดยที่ไม่ได้ดัดแปลงเป็นภาษาภาคกลางเข้ามาผสมผสานกับการแสดง เนื่องจากการดำรงชีวิตของศิลปินลิเกเมืองเพชรนั้นสื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่นในชีวิตประจำวันจึงส่งผลให้ภาษาท้องถิ่นปรากฏในการแสดงลิเกเมืองเพชร (อุ้มบุญ พรพ้อพรหม สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563) ซึ่งภาษาท้องถิ่นนี้ส่งผลให้การแสดงของลิเกเมืองเพชรมีความโดดเด่นขึ้นมา แสดงถึงความเป็นมาของตัวศิลปินจากจังหวัดเพชรบุรี อย่างไรก็ตามการใช้ภาษาท้องถิ่นเข้ามาประกอบการแสดงลิเก แม้ว่าจะเจตนาหรือไม่เจตนาก็ไม่ถือว่าผิดวิธีการแสดงลิเก กลับสะท้อนให้เห็นถึงรากฐานที่มาของการแสดงลิเกเมืองเพชรอย่างชัดเจน

3. วิธีการร้องของลิเกเมืองเพชร ผู้วิจัยพบว่า ศิลปินลิเกเมืองเพชรจะเป็นผู้ออกแบบคำร้องเพลงต่าง ๆ โดยอิสระด้วยตัวศิลปินเอง เช่น เพลงราชนิเกลิง เพลงไทยเดิม เพลงออกภาษา เพลงตับ เพลงเถา เป็นต้น และวิธีการเปล่งเสียงร้องของศิลปินลิเกเมืองเพชรจะมีลักษณะที่เปล่งเสียงออกมาอย่างชัดถ้อยชัดคำ ซึ่งเป็นเนื้อเสียงแท้ ๆ ของตัวศิลปิน การร้องลักษณะนี้ เรียกว่า “เป็นการร้องเต็มเสียง” จะไม่นิยมร้องหนีบเสียงไว้ในลำคอ นอกจากนี้การร้องจะ

ร้องอย่างกระซิบจางหะไม่เอื้อนยัดจนเกินอัตราจังหวะดนตรีวิธีการร้องดังกล่าวยังเป็นไปตามเงื่อนไขภาษาและสำเนียงของศิลปินเพชรบุรี

4. การสวมบทบาทในการแสดง เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกของศิลปินลิเกเมืองเพชรอย่างหนึ่ง ที่จะทำความเข้าใจในบทบาทของตัวละครต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันไป แต่ศิลปินจะสื่อสารบทบาทการแสดงออกมาโดยให้สัมผัสกับความเหมือนจริงมากที่สุด อธิบายได้ว่า ขณะที่ตัวละครเสียใจ เศร้าโศก จะไม่เพียงแค่แสดงออกทางสีหน้า แต่จะสื่อสารบทบาทการร้องให้พร้อมกับหลังน้ำตาออกมาประกอบการแสดงด้วย ส่งผลในการเพิ่มรรถรสความรู้สึกคล้อยตามของผู้ชมที่ติดตามการแสดง (พนม เพชรบรรเทิง สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562) ซึ่งยังพบว่าการสวมบทบาทของศิลปินลิเกเมืองเพชรในลักษณะนี้ยังคงถ่ายทอดและปรากฏในตัวศิลปินรุ่นใหม่อยู่เรื่อยมา

จากการศึกษาหาอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรโดยการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบต่าง ๆ วิธีการร้อง การรำ การเจรจา และวิธีการแสดงต่าง ๆ พบว่า รูปแบบการแสดงลิเกแต่ละพื้นที่มีความคล้ายกันตามเงื่อนไขของวิธีการแสดงลิเก แต่สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการแสดงลิเกเมืองเพชรมีความแตกต่างและมีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความโดดเด่นในการแสดงลิเกเมืองเพชร นั่นคือ การสื่อสารของตัวศิลปินลิเกเมืองเพชรที่มีวิธีการแสดงต่าง ๆ ซึ่งมากไปด้วยประสบการณ์ที่สะสมมา

ข้อเสนอแนะ

1) บทความอัตลักษณ์ของลิเกเมืองเพชรนี้ ส่วนหนึ่งได้ศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของการแสดงลิเกเมืองเพชร เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และขอบเขตที่กำหนด ดังนั้นควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบของการแสดงลิเกในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์หาความแตกต่างที่ส่งผลให้การแสดงลิเกในแต่ละพื้นที่มีอัตลักษณ์ของตัวเอง

2) ควรศึกษาประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของศิลปะการแสดงในจังหวัดเพชรบุรีเพิ่มเติม เพื่อหาอัตลักษณ์หรือความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- แก้วขวัญ ฉัตรดนัย. (2563). สัมภาษณ์ 29 เมษายน พ.ศ. 2563.
 แก้วใจ พรประเสริฐ. (2563). สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563.
 ดวงกมล พรพ่อพรหม. (2563). สัมภาษณ์ 29 เมษายน พ.ศ. 2563.
 ต้อย โปเต้. (2563). สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563.
 เทพศักดิ์ พรพ่อพรหม. (2563). สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563.
 นงคันุช ไพโรพิบูลย์กิจ. (2541). *ลิเก*. กรุงเทพมหานคร : เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย.
 พนม เพชรบรรเทิง. (2562). สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562.
 สุกัญญา สมไพบูลย์. (2565). สัมภาษณ์ 9 มีนาคม พ.ศ. 2565.
 สุนันทา ธารน้ำทิพย์. (2563). สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563.
 สุรพล วิรุฬักษ์. (2539). *ลิเก*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

อนุกุล โจนสุขสมบูรณ์. (2565). สัมภาษณ์ 11 มีนาคม พ.ศ. 2565.

เอี่ยมพร ศรีรัก. (2562). สัมภาษณ์ 5 มีนาคม พ.ศ. 2562.

อุ้มบุญ พรพ้อพรหม. (2563). สัมภาษณ์ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2563.

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร Participation in Academic Administration of Teachers in Schools Under The Bangkok Metropolitan Administration

ณัฐวุฒิ วงศ์ษาบุตร^{1*}, รัตนา กาญจนพันธ์²

Nattawut Wongsabut^{1*}, Ratana Karnjanapun²

^{1*2} สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{1*2} Educational Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

*Corresponding author; E-mail: nattawoot_oa@hotmail.com

Received 24 April 2024 Revised 2 December 2024

Accepted 4 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 50 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 สถิติที่ใช้ศึกษา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Multiple Comparison Method)

ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จากผลวิจัยครั้งนี้พอสรุปได้ว่าระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

This study aims to: 1) To study the importance of participation in academic administration of teachers in schools. Bangkok and 2) To compare the participation in academic administration of teachers in schools. Affiliated with Bangkok Manakorn classified by level of education Work experience and school size school year 2566 amount 389 The instrument used in this study was an evaluation scale questionnaire. 5 Level has a consistency index value between 0.80-1.00 is the same as the whole issue. 0.974 Statistics used to study be Frequency value Percentage value Average Standard Deviation T-value test (the test) One-way analysis of variance (One-way ANOVA) and comparison of the difference in average scores in pairs with the Cheffe method (Scheffe's Multiple Comparison Method)

The results of the study showed that: 1) teachers are involved in academic administration in schools affiliated with Bangkok; Overall and individually, it is at a high level. 2) Teachers with educational level Work experience in schools of different sizes. Participation in academic administration in schools affiliated with Bangkok is different, as evidenced by this research. Work experience and school size affect participation in the academic administration of schools affiliated with Bangkok.

Keywords: Participation, Academic Administration, Schools Affiliated with Bangkok

บทนำ

การศึกษานั้นถือเป็นส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและก้าวทันโลกในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ทักษะการพลเมืองนั้นไม่ได้จำกัดไว้แต่เพียงการเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งเหมือนอย่างในอดีตอีกต่อไปปัจจุบันทรัพยากรมนุษย์นั้นนอกจากจะต้องมีทักษะการเป็นพลเมืองของประเทศนั้น ๆ แล้วยังต้องมีทักษะการเป็นพลเมืองโลกอีกด้วยซึ่งการจะพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ตามแบบฉบับดังกล่าวนั้นจะต้องอาศัยการศึกษาซึ่งสถานศึกษาต่างๆ มีส่วนสำคัญในการดำเนินการโดยสถานศึกษานั้นมีภารกิจหลักคือการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองและพลโลกที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นสำหรับสถานศึกษาแล้วถือเป็นงานหลักและเป็นส่วนสำคัญในการชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษาโดยปรียาพร วงศ์อนุตรโร (2546)ได้อธิบายไว้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นถือว่าเป็นส่วนสำคัญเนื่องเพราะเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาในทุกระดับประเภท มาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของการศึกษานั้นสามารถที่จะพิจารณาได้จากผลของการบริหารงานวิชาการ เพราะการบริหารงานวิชาการงานเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การโครงสร้างเวลาเรียน และการจัดการเรียนการสอนอันเป็นหัวใจหลักของการจัดการศึกษา เพราะการจัดการศึกษานั้นถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติและพัฒนาสังคมโลกอีกด้วยโดยจักรพันธ์ แก้วพันธ์ และ พิภพ วังเงิน (2023)ได้อธิบายไว้ว่าการศึกษา

นั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติเป็นกลไกสำคัญในการสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นถือเป็นปัจจัยและตัวชี้วัดในความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารและเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการจึงเป็นภาระงานที่มีส่วนสำคัญที่ทุกคนจะต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมืออีกทั้งผู้บริหารเองจะต้องเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการตั้งแต่เริ่มต้น ไม่ว่าจะเป็นเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำหนดทิศทางในการบริหารงานวิชาการตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนกระทั่งถึงการติดตามประเมินผลซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการกำหนดหลักสูตร สถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน และเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นมีส่วนในการสนับสนุนการจัดการศึกษาหรือกระทั่งจัดการศึกษาด้วยตนเองตามบริบทและความพร้อมของหน่วยงานท้องถิ่นหรือเอกชนนั้นๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของชุมชน สังคมโลกในยุคปัจจุบัน

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นทำให้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นมีอำนาจและหน้าที่ในการที่จะต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยกรุงเทพมหานครมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครถึง 437 โรงเรียนมีครูอยู่ในสังกัดถึง 13,597 คน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครนั้นจำนวนมากมายังอีกทั้งยังมีขนาดที่แตกต่างกันไปแต่การบริหารจัดการของสถานศึกษานั้นไม่ได้มีความเป็นอิสระเนื่องจากโรงเรียนนั้นมีได้เป็นนิติบุคคลทำให้การบริหารจัดการในบางประการเกิดความติดขัดอีกทั้งขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกันทำให้การบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไปส่งผลให้การบริหารจัดการเน้นไปที่การบริหารสถานศึกษาในรูปแบบของสายบังคับบัญชา มากกว่าการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านวิชาการมากนัก โดยการบริหารงานวิชาการเริ่มจากการรับนโยบายของกรุงเทพมหานครผ่านสำนักการศึกษา มาสู่สถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา และนำไปสู่ครูเป็นลำดับขั้นทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังติดข้อจำกัดและขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลนำไปวางแผน พัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

ทบทวนวรรณกรรม

1.การบริหารงานวิชาการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยศึกษาจากงานวิจัยและผลงานทางวิชาการที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้เพื่อสังเคราะห์แยกประเด็นศึกษา การบริหารงานวิชาการนั้นถือเป็นส่วนสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยนิภาพร เหล็กหลี่ (2559, หน้า79) ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้อย่างน่าสนใจว่าการบริหารวิชาการคือการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ ที่ดีและมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของสถานศึกษาอีกทั้งยังเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษาอีกด้วย ไชยา หานุภาพ(2564, หน้า 42) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าเป็นกระบวนการหรือวิธีดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนประกอบด้วยการจัดทำหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู และเทคนิคการสอนและพระภัทรพงศ์ ธรรมทิโป (2562, หน้า 21) อธิบายความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะคุณภาพผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดปริมาณการจัดสรรทรัพยากรของสถานศึกษาจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาเพราะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาซึ่งจากการประมวลรวบรวมงานด้านวิชาการแล้วสามารถแบ่งประเภทงานวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหลัก ๆ ได้ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ได้แก่

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงสร้างประสบการณ์วิธีการจัดกิจกรรมตัวชี้วัดและคุณสมบัติของผู้เรียนตามที่ต้องการโดยจะต้องสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนโดย Good (1973, P. 154) ได้อธิบายว่าหลักสูตรคือกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบหรือก็คือสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทั้งหมดเพื่อบรรลุตามจุดหมายหรือจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ Saylor & Alexander (1974, P.6) ยังได้กล่าวเสริมอีกว่าหลักสูตรนั้นเป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่ได้วางเอาไว้

2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือการศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดชั้นเรียน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกตำราเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้โดยชนาธิป พรกุล (2544, หน้า 46-48) ได้อธิบายกระบวนการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นการจัดการสอนและกิจกรรมทางการศึกษาในทุกวิชาซึ่งทุกกิจกรรมต้องสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ผูกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผูกปฏิบัติให้คิดเป็นและทำด้วยตนเองเป็นต้น

3) ด้านการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการวางแผนการติดตามตรวจสอบควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาโดยการกำกับดูแล และให้คำแนะนำแก่ครูผู้จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการและคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยนิภาพร พินิจมนตรี (2563, หน้า 38) ได้กล่าวว่าการนิเทศหมายถึงการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงการเรียนการสอนกระตุ้นให้ครู บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควบคุมและตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาดำเนินการร่วมกัน

4) ด้านการวัดประเมินผลการศึกษา คือขั้นตอนปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลการจัดการเรียนรู้เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กล่าวคือเป็นการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและตัดสินผลการเรียนโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของผู้เรียนในช่วงก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ศิริเกศ เพ็ชรขำ (2565, หน้า 39) กล่าวว่า การวัดประเมินผล คือการกำหนดหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและการประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การเทียบโอนความรู้จากสถานศึกษาอื่น

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นคือการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเริ่มตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมกำหนดทิศทางการบริหารงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ร่วมวิเคราะห์ผลประเมินผล และสังเคราะห์ผลเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ไชยา หานภาพ (2564, หน้า 21) อธิบายการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน โดยมีลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมควบคุมและตรวจสอบอย่างมีอิสระ และด้วยความเต็มใจเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี Swansburg(1996, P.391-394) ได้จำแนกองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 องค์ประกอบคือ

1) Goals & objectives คือการมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ร่วมกัน เป็นการที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์ร่วมกันรวมกระทั่งถึงการร่วมกันปรับปรุงพัฒนาเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายในองค์กรและทำให้ทุกคนมีเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) Commitment คือการขอกผูกมัดร่วมกัน บุคคลไม่ว่าจะเป็นตัวผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกันมีข้อผูกมัดร่วมกัน โดยผู้บริหารจะต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือและฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลจากการมีข้อตกลงร่วมกันมีข้อผูกมัดร่วมกันทำให้ทุกคนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมขององค์กรทำให้การปฏิบัติงานทุกประการยอมเป็นไปเพื่อองค์กร

3) Autonomy คือมีอิสระในการตัดสินใจ มีอำนาจในการบริหารจัดการภาระหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพและเต็มความสามารถโดยผู้ปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีอิสระต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจในงานของตนเองซึ่งจะก่อให้เกิดความตั้งใจทุ่มเทและเต็มใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถกล่าวโดยสรุปคือผู้บริหารจะต้องให้อิสระในการปฏิบัติงานแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อให้เขาได้แสดงศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถ

4) Trust คือความเชื่อใจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างการร่วมมือกันในการบริหารงานหรือในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือกันโดยการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันการยอมรับฟังข้อเสนอแนะ การร่วมกันคิดแก้ปัญหาตลอดจนการให้อิสระในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะและการให้โอกาสในการร่วมรู้ ร่วมเห็นร่วมทำร่วมตรวจสอบและร่วมได้รับผลประโยชน์ ซึ่งเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากงานในอนาคต

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา ไปจนถึงกระทั่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอีกทั้งยังเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จทางการบริหารสถานศึกษาอีกด้วย การที่จะดำเนินการให้งานบริหารวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้นผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยจะต้องให้มีโอกาสในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจกำหนดเป้าหมายการทำงาน ทำข้อตกลงร่วมกัน ให้อิสระและความเชื่อใจกับผู้ปฏิบัติงานจึงจะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพโปร่งใสตรวจสอบได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 437 โรงเรียน จำนวน 13,597 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของสถานศึกษา จากนั้นทำการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Cohen (1988, pp. 54-55) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 389 คน ประกอบด้วยครูที่มีคุณวุฒิปริญญาตรีจำนวน 244 คน สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 145 คน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 132 คน มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5 – 10 ปี จำนวน 145 คน มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 112 คน เป็นครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 128 คน อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 128 คน และอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 133 คน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะเชิงสำรวจโดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยคำถาม 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามภาระหน้าที่ในสถานศึกษา 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครโดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้แบบอิสระ

จากนั้นจึงนำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 ซึ่งถือว่ามีความสูงพอที่จะนำแบบสอบถามทั้งฉบับไปใช้จริงได้

ผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู จำแนกตามสถานภาพ โดยการทดสอบค่าที (t-test) กับครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) กับครูที่มีประสบการณ์การทำงานและครูที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้าน

ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร		การมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	การพัฒนาหลักสูตร	4.09	0.57	มาก
2	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.12	0.56	มาก
3	การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้	4.09	0.58	มาก
4	การวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.11	0.58	มาก
รวม		4.10	0.51	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมา คือ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.09$) และด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.09$)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ	ระดับการศึกษา				t	Sig.
	ปริญญาตรี		สูงกว่า			
	ปริญญาตรี		ปริญญาตรี			
	(n = 244)		(n = 145)			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1.การพัฒนาหลักสูตร	4.16	0.52	3.98	0.64	2.875*	0.000
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.22	0.50	3.97	0.62	4.007*	0.000
3.การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้	4.16	0.53	3.96	0.63	3.223*	0.001
4.การวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.18	0.53	3.97	0.65	3.416*	0.000
รวม	4.18	0.45	3.97	0.58	3.774*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมกับรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยในภาพรวมครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่มีคุณวุฒิสองระดับสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้มีความแตกต่างกันมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ	ประสบการณ์การทำงาน			F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5-10ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		
	(n=132)	(n=145)	(n=112)		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
1.การพัฒนาหลักสูตร	4.12	4.21	3.89	10.603*	0.000
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.18	4.23	3.92	12.022*	0.000
3.การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้	4.17	4.17	3.88	10.275*	0.000
4.การวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.15	4.21	3.93	8.062*	0.000
รวม	4.15	4.21	3.90	12.835*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparisons method) โดยภาพรวมแล้ว ครูที่มีประสบการณ์ระหว่าง 5-10 ปีมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากที่สุดโดยต่างจากครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี อยู่ในระดับ 0.14 และเมื่อเปรียบเทียบกับครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีความแตกต่างกัน อยู่ในระดับ 0.25 ส่วนครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี อยู่ในระดับ 0.25

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการ	ขนาดโรงเรียน			F	Sig.
	โรงเรียน ขนาดเล็ก (n=128)	โรงเรียน ขนาดกลาง (n=128)	โรงเรียน ขนาดใหญ่ (n=133)		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
1.การพัฒนาหลักสูตร	4.14	4.21	3.92	9.424*	0.000
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.14	4.26	3.98	9.203*	0.000
3.การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้	4.12	4.20	3.94	6.874*	0.000
4.การวัดประเมินผลการเรียนรู้	4.12	4.26	3.95	10.065*	0.000
รวม	4.13	4.24	3.95	11.178*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's post hoc comparisons method) โดยภาพรวมแล้วครูที่มีประสบการณ์ระหว่าง 5-10 ปีมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากที่สุดโดยต่างจากครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และเมื่อเปรียบเทียบกับครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีความแตกต่างกัน ส่วนครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะผู้บริหารเห็นว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการตื่นตัวทางการเรียนรู้และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยซึ่งสอดคล้องกับอัครวินทร์ แก่นจันทร์(2562,หน้า 69) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลเกี่ยวกับงานวิชาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรา เกษมราษฎร์ (2559,หน้า 59) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าภาพรวมและรายด้านมาก สอดคล้องกับงานวิจัย จักรพันธ์ แก้วพันธ์ และ พิภพ ชังเงิน. (2023) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในภาพรวมมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผู้ศึกษาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยรวมและรายด้านมาก อาจเป็นเพราะการที่จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายจะส่งผลต่อการดำเนินงานให้บรรลุตามความต้องการทั้งนี้เพราะผู้บริหารครูและบุคลากรทุกคนต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ การใช้หลักสูตรในภาพรวมและมีทักษะการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ มังคละมณี (2540, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าเป็นการดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรผู้ที่มีส่วนสำคัญในการบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียนก็คือผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคน ซึ่งต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการใช้หลักสูตรในภาพรวมและมีทักษะการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของปณิดา ขาเบา (2560) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในขนาดโรงเรียนบ้านฉางพัฒนา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรมาก

2) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ครูได้มีโอกาสในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านการประชุมปรึกษาหารือสอดคล้องกับแนวคิด

ของมยุรี ประสิทธิ์นิวา (2555, หน้า 28) กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีบทบาทในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความถนัดตามความสนใจของผู้เรียน ผูกทักษะ กระบวนการคิด จัดทำสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนำชุมชนท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมรวมทั้งบูรณาการความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของธันชนก บุตรศิริ (2560) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรรคบุรี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าครูมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมมาก

3) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีส่วนร่วมในการนำผลการนิเทศภายในมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ในรูปแบบต่างๆ รองลงมา ได้แก่ มีส่วนร่วมในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านการนิเทศงานวิชาการในสถานศึกษา และมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการนิเทศการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุดได้แก่ มีส่วนร่วมในการกำหนดวันเวลาในการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศติดตามผลกาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นเป็นขั้นตอนกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งการนิเทศนั้นเป็นส่วนสำคัญของงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของโรงเรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีหน้าที่ควบคุมกำกับติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจารุณี แก้วเอี่ยม (2557, หน้า 6) อธิบายไว้ว่า งานวิชาการนั้นเป็นภาระกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัด หากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นก็ถือได้ว่าการดำเนินงานวิชาการเป็นหัวใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในสถานศึกษาผู้บริหารต้องใส่ใจ และเข้าใจงานวิชาการอย่างถ่องแท้ รวมทั้งต้องพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้า ทันต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจ การยอมรับนับถือจากชุมชน สังคม อันจะนำซึ่งความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในที่สุด ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 16) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา Miller (1965, p. 175) ได้กล่าวไว้ว่างานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษาจากแนวความคิดดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าการบริหารงานในสถานศึกษานั้น จะต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรกต้องสนใจและเข้าใจลึกซึ้งโดยมุ่งประโยชน์เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะการบริหารงานวิชาการจะเป็นตัวชี้วัดถึงมาตรฐานและคุณภาพของการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในงานวิชาการเพื่อนักเรียนจะได้มีความรู้มีคุณลักษณะเป็นไปตามหลักสูตร ตามพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและเป็นคนที่ดีของสังคมและชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกา นาคแก้ว (2562) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนปทุมวัน สังกัดเขตพื้นที่การประถมศึกษาพังงา พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมและรายข้อมาก

4) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อมาก อาจเพราะผู้บริหารดำเนินการวางแผนและ

กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผลร่วมกับครูจึงทำให้การบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพเพราะทุกคนในองค์กรมีความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 35) กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องดำเนินการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลร่วมกับครูและฝ่ายวิชาการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับการวัดประเมินผลให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงจัดประชุมอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลและควบคุมติดตามการประเมินผลและนำผลการประเมินมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุวรรณ ศิลาวิหก (2563) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการด้านการวัดประเมินผลในภาพรวมและรายข้อ มาก

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้มอบหมายอำนาจหน้าที่โดยมองจากความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ครูทุกคนได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถตามความถนัดของแต่ละบุคคลจึงทำให้การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปณิตา ขบา (2560) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านฉางพัฒนา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่าครูที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกา นาคแก้ว (2562) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนปทุมวัน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพังงา พบว่าครูที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ต่างกัน

2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายข้อแล้วต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ย่อมมีความต่างกัน ทั้งความรู้และประสบการณ์ จึงทำให้มีมุมมองและความคิดเห็นที่ต่างกันออกไปโดยภาพรวมแล้วผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชชาพร ชัยบุญมา (2562) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองตาก จังหวัดตาก จำแนกตามประสบการณ์การทำงานต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญชนก บุตรศิริ (2560) เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอสรรคบุรี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการต่างกัน

3) การมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ตรงตามสมมติฐาน อาจจะเป็นเพราะครูที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการที่ต่างกันซึ่งเกิดจากบริบทการบริหารที่ต่างกันทำให้ผู้บริหารเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการต่างกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Huntington & Nelson (1975, p. 58) เห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพิจารณาจาก กิจกรรม และการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการศึกษาควบคู่กันไป ในกิจกรรมนั้น จะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนในด้านการบริหารนั้น จะเป็นลักษณะของผู้มีอำนาจหน้าที่

ที่จะเปิดทางให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงเข้าร่วมในกิจกรรม ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการนั้นขึ้นอยู่กับบริบทในการบริหารจึงทำให้ครูที่อยู่ในโรงเรียน ที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการต่างกัน สอดคล้องกับงานการวิจัย ของ มนัสนันท์ วัฒนองเสียว (2560) ซึ่งพบว่า ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมกรรมการเครือข่าย การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนสังคม มีส่วนร่วมในการรับฟังความเห็นของชุมชนสังคมเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา หลักสูตรของสถานศึกษาและหลักสูตรรายวิชาต่อไป

2) ผู้บริหารควรมีการประชุมวางแผนในการจัดการโครงสร้างระบบงานด้านการช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนด้านเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกและจัดระบบงานช่วยเหลือนักเรียนให้มีความทันสมัยและใช้งานได้ สะดวกไม่ซับซ้อน

3) ผู้บริหารควรมีการประชุมวางแผนจัดทำปฏิทินการนิเทศและให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ปฏิทินการนิเทศเพื่อให้การนิเทศติดตามประเมินผลมีประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

4) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการเทียบโอน ความรู้ทักษะประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น โดยการประชุมหรือการรับฟังความคิดเห็น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1) การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาในสังกัดอื่น เช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อยกคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของครูได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน วิชาการของครูในสถานศึกษาในสังกัดต่างๆ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำและการสร้างบรรยากาศ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี โดยได้รับความเมตตากรุณาและการให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์รัตนา กาญจนพันธุ์ ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในการดูแลเอาใจใส่ การสละเวลาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และชี้แนะแนวทางตลอดจนข้อบกพร่องในการดำเนินงานของผู้วิจัยอย่างดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ลาภเจริญ ประธานคณะกรรมการสอบการศึกษาอิสระ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับแก้งานวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญได้แก่ ดร.คำพร กองเตย นายปริญญา วนาลัย นางสาวชัชชนัง เงินราง นางสาวสิริอาภรณ์ คำยัง และนางสาวกัญญ์หทัย จานแก้ว ที่ให้ความอนุเคราะห์ประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของคุณภาพเครื่องมือวิจัย นำไปสู่การแก้ไขเครื่องมือในงานวิจัยที่มีความสมบูรณ์

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหารและคณะครู ของโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังกล่าว

ขอขอบคุณครอบครัว มารดาที่สนับสนุนการศึกษาต่อในครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขา การบริหารการศึกษา กทม.รุ่น 28 ที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาในการทำ การค้นคว้าความอิสระครั้งนี้ จนประสบผลสำเร็จไปได้ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์จากการการทำงานวิจัยฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบ เป็นความดีแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จรูณี เกาเอียน. (2557). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ*. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- จักรพันธ์ แก้วพันธ์ และ พิกพ วังเงิน. (2023). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 7(1), 19-35.
- จารุวรรณ ศิลาวิหก.(2563). *เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ชนาธิป พรกุล.(2544). *แคล์: รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิกา นาคแก้ว. (2562). *เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนปฐมวัย สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพังงา*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- ไชยา หานุภาพ. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธัญชนก บุตรศิริ.(2560). เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาสอำเภอศรีราชา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิภาพร พินิจมนตรี. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปณิดา ขบา.(2560). เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านฉางพัฒนา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2544). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระภัทรพงศ์ ธมมทิโป (วงศ์ศรีลา). (2562). สภาพปัญหาและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชชาพร ชัยบุญมา. (2562). เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองตาก จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มนัสนันท์ วังหนองเสียว.(2560). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดเขตพื้นที่ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มยุรี ประสิทธิินาวา. (2555). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลชุมชนวิมลวิทยา จังหวัดตราด. กศ.ม. ภาควิชาการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีโรจน์ มังคละมณี. (2539). ยุทธศาสตร์การบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียน. กรุงเทพฯ:ประสานมิตร.
- ศิริเกศ เพ็ชรขำ. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่องานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต1. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุทธิรา เกษมราษฎร์.(2559). เรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัครวิรินทร์ แก่นจันทร์. (2562). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์บัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Good,C.V. (1973). *Dictionary of Education*. (3rd ed). New York : McGraw - Hill.
- Huntington, S. & Nelson, S. (1975). *No easy choice: political participation in developing countries*. New York: Harvard University Press.
- Miller, V.W. (1965). *The public administration of American school system*. New York: Harper, Brace & World.

Saylor, J. Galen and William M. Alexander. (1974). *Planning Curriculum for School*. New York : Holt, Rinehart and Winston.

Swansburg, R.M.(1996). *Management and Leadership for Nurse Managers*. Boston : Jones and Bartlett Publishers.

ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์
และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Internal Control Factors Affecting Internal Control Quality Classification
of Cooperatives and Farmer Groups from The Perspective of
Cooperative Accountants in the Northeastern

ฐาปณี สิงห์พันธ์¹, ประนอม คำผา², ก้องเกียรติ สหายรักษ์^{3*}, ประไพพิศ เลียบสือตระกูล⁴

Thapanee Singphan¹, Pranom Kumpha², Kongkiat Sahayrak^{3*}, Prapaipit Liubsuethagun⁴

^{1, 2, 3*, 4} สาขาวิชาการเงินและการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1, 2, 3*, 4} Department of Finance and Accounting, Faculty of Business Administration and
Management, Ubonratchathani Rajabhat university.

*Corresponding author; E-mail: kongkiat.s@ubru.ac.th

Received 9 September 2024 Revised 16 October 2024

Accepted 4 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เปรียบเทียบคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) ศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในสังกัดเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 227 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเห็นเกี่ยวกับการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุมด้านกิจกรรมการควบคุมด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการประเมินความเสี่ยง ตามลำดับ 2) ระดับความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พบว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 4) ปัจจัยการควบคุมภายในด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในได้ร้อยละ 41

คำสำคัญ: ปัจจัยการควบคุมภายใน, คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

Abstract

This thesis aims to: 1) explore the level of internal control, 2) examine the quality classification of internal control, 3) compare the internal control quality classification of cooperatives and farmer groups. 4) examine the quality classification of internal control factors that affecting internal control quality classification from the perspective of cooperative accountants, and the sample size was 227 consisted cooperative accountants in the northeastern region of Thailand. The researcher used a questionnaire as a research instrument, and statistical methods consist of frequency, percentages, means, standard deviations, t-tests, F-tests, multiple regressions.

The research findings revealed that: 1) Overall, there was a high level of agreement regarding internal control factors among cooperatives and farmer groups. They are sorted by average from highest to lowest were environmental control, control activities, monitoring and evaluation, and risk assessment, respectively. 2) Overall, there was a high level of agreement regarding the quality classification of internal control, especially in terms of reliability and compliance with cooperative laws, regulations, orders, and other related laws, respectively. 3) When categorized by personal factors, differences in education level and work experience resulted in varying perceptions of internal control quality classification, statistical significance at the 0.01 4) Internal control factors such as control activities, monitoring and evaluation, and environmental control, had a positive influence on the quality of internal control classification for cooperatives and farmer groups with statistical significance at the 0.01 and 0.05. Factors can predict the quality of internal control classification by 41 percent.

Keywords: Internal Control Factors, Quality Classification, Cooperative Accountant's Perspective

บทนำ

สหกรณ์เป็นองค์กรที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน อาชีพเดียวกัน หรือถิ่นฐานอยู่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่นและลักษณะการประกอบอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักสหกรณ์ ปัจจุบันสหกรณ์ในประเทศไทยที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แบ่งออกเป็น 7 ประเภทได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จากข้อมูลสารสนเทศทางการเงินสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่า ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2564 มีจำนวนสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,751 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 28.20 ของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการประเมินการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในทั้งประเทศ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2564)

รายงานการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในจากการประเมินการควบคุมภายในตามแนวคิดของ The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) ที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนาเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการควบคุมภายใน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการเป็นตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม 2) ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม 3) ด้านการประเมินข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร 4) ด้านการประเมินติดตามและประเมินผล (จันทนา สาขากกร และศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2564) โดยให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทำหน้าที่ประเมินผลกับสหกรณ์ทุกประเภท ได้แก่ สหกรณ์ภาคการเกษตร (การเกษตร ประมง นิคม) และสหกรณ์นอกภาคการเกษตร (ร้านค้าบริการ ออมทรัพย์เครดิตยูเนียน) รวมถึงกลุ่มเกษตรกร มีการประเมินชั้นคุณภาพเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับดีมาก ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับต้องปรับปรุง

สหกรณ์ที่มีการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในอยู่ในระดับดีมาก จะช่วยให้คณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีความมั่นใจได้ว่า การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติตามนโยบายของคณะกรรมการดำเนินการ มีความถูกต้องและความครบถ้วนของการบันทึกบัญชี มีการป้องกันการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น และ ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับและระเบียบที่เกี่ยวข้องอื่นๆของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จากรายงานการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรปี 2564 พบว่ามีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับการประเมินการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ทั้งประเทศ จำนวน 6,210 แห่ง ได้รับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในอยู่ในระดับต้องปรับปรุง จำนวน 646 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 446 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 69.04 ของจำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการจัดชั้นคุณภาพอยู่ในระดับต้องปรับปรุง เพื่อให้ได้ข้อมูลของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน และผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานกำกับในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน และส่งเสริมให้การประเมินจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัย

การควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สอบบัญชีสหกรณ์
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยการควบคุมภายใน

การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานหรือวิธีการที่ผู้บริหารหรือบุคลากรในหน่วยงาน หรือองค์กร กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม ช่วยให้การใช้ทรัพยากรและการดำเนินงานของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีทั้งหมด 5 ด้านดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามประเมินผล ทั้งในด้านการดำเนินงาน ด้านรายงานทางการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับตามแนวคิดการควบคุมภายในของ COSO มี 5 ประการ ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) การควบคุมภายในจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของสภาพแวดล้อมโดยสภาพแวดล้อมการควบคุมเป็นเรื่องของการควบคุมภายในที่กำหนดเป็นโครงสร้าง นโยบาย และระเบียบ วิธีปฏิบัติที่มีผลมาจากทัศนคติของผู้บริหาร รวมถึงสร้างความตระหนักให้บุคลากรเกิดจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานตามความรับผิดชอบ 2. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การประเมินความเสี่ยงเป็นการประเมินเพื่อทราบว่า องค์กรมีความเสี่ยงอย่างไรและความเสี่ยงนั้น ๆ อยู่ในกิจกรรมหรือขั้นตอนใดของงานผู้บริหารจึงมีความจำเป็นต้องได้ข้อมูลความเสี่ยงที่ถูกต้อง และตรงกับสภาพที่เป็นอยู่จริง เพื่อนำมากำหนดระบบการควบคุมภายในให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ 3. กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) กิจกรรมการควบคุมเป็นนโยบาย มาตรการและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผู้บริหารนำมาใช้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า คำสั่งต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นนั้นสามารถลดหรือควบคุมความเสี่ยงและได้รับการตอบสนองปฏิบัติตามในเวลาที่เหมาะสม 4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) ข้อมูลสารสนเทศมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตั้งแต่ระดับผู้บริหารไปจนถึงพนักงานทุกระดับขององค์กร โดยผู้บริหารใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจและสั่งการ

5. การติดตามประเมินผล (Monitoring) การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร อาจทำให้ระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิภาพลดลง จึงต้องมีการติดตามประเมินผล เพื่อให้ผู้บริหารมีความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าระบบการควบคุมภายในนั้นยังคงมีประสิทธิภาพตามผลการวิจัยของ หาสุรี โต๊ะตาง (2561) พบว่า ปัจจัยด้านการควบคุมภายในทั้ง 5 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านกิจกรรมการควบคุมด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการประเมินความเสี่ยงและด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ตามลำดับและจากผลการวิจัยของ รสา ทรัพย์เจริญไทย์ (2559) พบว่า สภาพการดำเนินงานการควบคุมภายในภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากโดยทุกองค์ประกอบมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเรียงลำดับ คือ สภาพแวดล้อมของการควบคุม รองลงมาคือการประเมินความเสี่ยง การติดตามประเมินผล กิจกรรมการควบคุม และสารสนเทศและการสื่อสาร

สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

สหกรณ์มีการจัดตามลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งมีด้วยกัน 7 ประเภทคือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ประเภทของกลุ่มเกษตรกรก็มีการจัดตามลักษณะประเภทของเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรรมประเภทอื่น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่สังกัดอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 ภาค 20 จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย

1. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 3 ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ชัยภูมิ และสุรินทร์
2. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 ได้แก่ กาฬสินธุ์ ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี
3. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 5 ได้แก่ อุตรดิตถ์ ขอนแก่น เลย สกลนคร หนองคาย บึงกาฬ หนองบัวลำภู และนครพนม

การดำเนินงานของสำนักงาน

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ว่ามีการจัดทำบัญชีระบบการเงินถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์หรือไม่
2. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มีการวางแผนและพัฒนาระบบบัญชีให้เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากสหกรณ์แต่ละประเภท มีการดำเนินธุรกิจที่ต่างกันไปตามประเภทของสหกรณ์
3. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความรู้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในการบริหารการเงินและการบัญชี แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสามารถปฏิบัติงานด้านการเงินและการบัญชีเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

4. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีแล้ว ยังมีการส่งเสริมให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีการจัดทำบัญชี ทั้งบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และบัญชีรายบุคคลของเกษตรกร

5. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ในการเข้ากำกับ ดูแล การสอบบัญชีสหกรณ์โดยผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ซึ่งสหกรณ์ที่สามารถจัดจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชนได้ ได้แก่ สหกรณ์นอกภาคการเกษตร (สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ) ซึ่งมีทุนดำเนินงานตั้งแต่ 100 ล้านบาทขึ้นไป และมีระบบการควบคุมภายในที่ดี

6. จัดทำรายงานภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

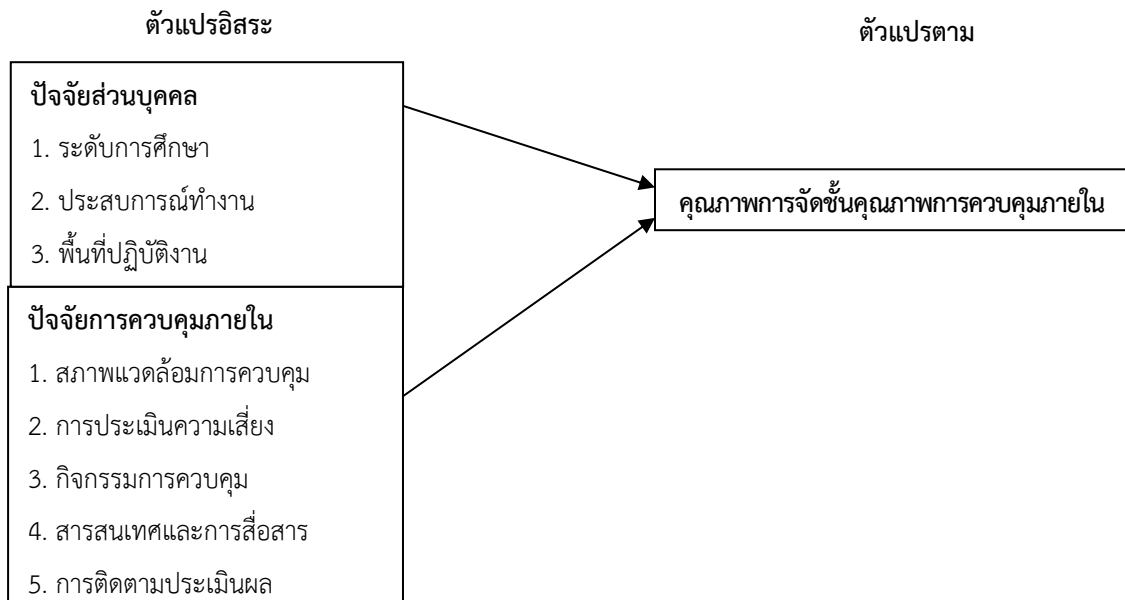
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน

การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน หมายถึง การประเมินคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และเป็นการสอบทานระบบการควบคุมภายใน เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลให้กับผู้บริหารสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรเกี่ยวกับการช่วยลดความเสี่ยงทางธุรกิจ ช่วยดูแลรักษาทรัพย์สินของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในจะใช้ 2 ประเด็น ได้แก่ ความเชื่อถือได้ทางบัญชี และการปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตามงานวิจัยของ สุทธาทิพย์ บุญสำลี (2560) พบว่า ประสิทธิภาพการควบคุมภายในที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือในรายงานทางการเงินทั้ง ด้านสารสนเทศและการสื่อสารด้านการติดตามและประเมินผล ด้านกิจกรรมควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยงและด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล ส่งผลต่อ คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์และผู้ช่วยผู้สอบบัญชี ตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบบัญชี สังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 555 คน (สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์, 2566) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีกำหนดขนาดของตัวอย่างตามตารางเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากนั้นผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยใช้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แต่ละจังหวัดเป็นหลัก เพื่อหาสัดส่วนตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่าง 227 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ข้อ ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมภายใน มีทั้งหมด 36 ข้อ ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน มีทั้งหมด 9 ข้อ ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของการใช้ภาษา (Wording) และประเมินความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ จากนักวิชาการ 3 ท่าน ผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายในของเครื่องมือวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ (Index of item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 0.92 ซึ่งมีความสอดคล้องมากกว่า 0.60 ขึ้นไป และได้ทำการทดสอบเครื่องมือกับผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ช่วยผู้ตอบแบบสอบถามสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุบลราชธานี ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ (ทองใบ สุดขารี, 2549) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ทดสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่าค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0.893 - 0.973 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างได้ (Hair et al., 2010)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิเป็นการรวบรวมจากเอกสารวิชาการ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการค้นคว้าวิจัย ข้อมูลปฐมภูมิได้ทำการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีออนไลน์ โดยใช้แบบสอบถาม (Google form) วิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการสรุปผลการวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google form) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ช่วยผู้ตอบแบบสอบถามในสังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 227 คน 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (F-test) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least – Significant Different (LSD) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 227 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 91.20 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 6 – 15 ปี ร้อยละ 33.00 ส่วนใหญ่สังกัดอยู่ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 ร้อยละ 34.40

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมภายใน จำแนกตามองค์ประกอบของการควบคุมภายใน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมภายในของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ช่วยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยภาพรวมมีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

คือ ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการติดตามและประเมินผลและด้านการประเมินความเสี่ยง โดยมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามองค์ประกอบของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน พบว่า คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดยภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเชื่อถือได้ทางบัญชี และรองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย สหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องโดยมีความเห็นอยู่ในระดับมาก

4. การความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และพื้นที่ปฏิบัติงานโดยใช้สถิติค่า t-test และ F-test ดังสรุปในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และพื้นที่ปฏิบัติงาน

คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	ระดับการศึกษา		ประสบการณ์ทำงาน		พื้นที่ปฏิบัติงาน	
	T	P	F	P	F	P
ภาพรวม	3.29**	0.00	5.50**	0.00	0.81	0.45

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 1 สรุปวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และพื้นที่ปฏิบัติงานดังนี้

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่าตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงาน 6-15 ปี 16-25 ปี และ 26 ปีขึ้นไป ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีค่าเฉลี่ยของความเห็นต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรน้อยกว่ากลุ่มอื่น

จำแนกตามพื้นที่ปฏิบัติงาน พบว่า พื้นที่ปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไม่แตกต่างกัน

5. ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter ของปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดยผู้วิจัยได้ทำการทำทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่า Variance Inflation Factors (VIFs) เพื่อทดสอบโอกาสการเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) พบว่าตัวแปรอิสระ ปัจจัยการควบคุมภายในด้านสารสนเทศและ

การสื่อสาร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.86 ซึ่งมีความมากกว่า 0.8 และมีค่า VIFs เท่ากับ 11.23 ซึ่งมีความมากกว่า 10 ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Hair et al., 2010) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการละทิ้งตัวแปรอิสระ ปัจจัยการควบคุมภายในด้านสารสนเทศและการสื่อสาร

โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่า VIFs ใหม่อีกครั้ง ด้วยตัวแปรอิสระ 4 ตัว คือด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผลพบว่าตัวแปรทุกตัวมีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.64 -0.79 ซึ่งมีความน้อยกว่า 0.8 และมีค่า VIFs ระหว่าง 2.75 – 4.23 ซึ่งมีความน้อยกว่า 10 จึงไม่พบปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2010) ข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter เพื่อพยากรณ์คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ตัวพยากรณ์	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย			t	P
	B	Std. Error	Beta		
สภาพแวดล้อมของการควบคุม	0.170.07		0.21	2.33*	0.02
การประเมินความเสี่ยง	-0.070.06		-0.11	-1.27	0.21
กิจกรรมการควบคุม	0.340.09		0.38	3.77**	0.00
การติดตามและประเมินผล	0.180.07		0.22	2.83**	0.01

n= 227 F = 39.84 Sig= 0.00 R = 0.65 $R^2 = 0.42$ $R^2_{adj} = 0.41$ Constant = 1.80

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 **มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 1 เมื่อวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter ของการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ด้วยตัวแปรอิสระ 4 ตัว คือด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผลพบว่า ตัวแปรสภาพแวดล้อมการควบคุม กิจกรรมการควบคุม และการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้ ร้อยละ 41 ($R^2_{adj} = 0.41$) สามารถเขียนสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

Z (คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร) = 0.38 (กิจกรรมการควบคุม) + 0.22 (การติดตามและประเมินผล) + 0.21 (สภาพแวดล้อมการควบคุม)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลในประเด็นที่สำคัญดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยภาพรวมและรายด้านมีความเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการประเมินความเสี่ยง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่า ความเห็นเกี่ยวกับการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมมีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเชื่อถือได้ทางบัญชี รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นอยู่ในระดับมาก

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และพื้นที่ปฏิบัติงาน พบว่า

1. ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
2. ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01จากการทดสอบค่าแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่าตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงาน 6-15 ปี 16-25 ปี และ 26 ปีขึ้นไป
3. พื้นที่ปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไม่แตกต่างกัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter

ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล ส่งผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01และด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมส่งผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความเห็นของปัจจัยการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รสา ทรัพย์เจริญไวยทย์ (2559) มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการควบคุมภายใน โดยได้กำหนดแนวทางในการประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับความยุ่งยากมากที่สุด ยุ่งยากมาก และยุ่งยากปานกลาง และใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบย่อ) สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับความยุ่งยากน้อย และไม่สามารถจัดระดับความยุ่งยากได้ ซึ่งได้มีการจัดทำโปรแกรมประเมินความเสี่ยงและจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์บันทึกข้อมูลผ่านระบบ Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงส่งผลให้ระดับความเห็นของการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก

2. ระดับความเห็นต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ หาซูรี โตะตาหยง (2561) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรญา เห่งาศิลา (2562) ที่มีความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการควบคุมภายใน โดยได้กำหนดแนวทางในการประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบมาตรฐาน) สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับความยุ่งยากมากที่สุด ยุ่งยากมาก และยุ่งยากปานกลาง และใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร (แบบย่อ) สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับความยุ่งยากน้อย และไม่สามารถจัดระดับความยุ่งยากได้ ซึ่งได้มีการจัดทำโปรแกรมประเมินความเสี่ยงและจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์บันทึกข้อมูลผ่านระบบ Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงส่งผลให้ระดับความเห็นของการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก

3. การควบคุมภายในส่งผลต่อคุณภาพของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ปัจจัยการควบคุมภายใน ด้านกิจกรรมการควบคุม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน ทั้งนี้เนื่องจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมการควบคุมภายในองค์กร โดยการกำหนดนโยบาย จัดทำแผนงาน และงบประมาณ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนมีการแบ่งแยกหน้าที่

ของบุคลากรไว้อย่างชัดเจน และมีการแจ้งให้บุคลากรทราบโดยทั่วกันมีการกำหนดวิธีการควบคุมการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ และงบประมาณ เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยง ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทราบโดยทั่วกัน มีการแบ่งแยกหน้าที่ของบุคลากรเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดและการทุจริตไว้อย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น แบ่งแยกหน้าที่การอนุมัติจ่ายเงิน เก็บรักษาเงินสด และการสอบทานออกจากกัน รวมถึงมีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารในการสอบทานงานแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร ส่งผลให้การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตจรดา สีหามาศย์ (2561) พบว่า ประสิทธิภาพการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผลมีระดับความเห็นในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินซึ่ง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนา และปรับปรุงประสิทธิภาพการควบคุมภายในและส่งเสริมให้บุคลากรภายในหน่วยงานตระหนักและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การรายงานทางการเงินของหน่วยงานมีความถูกต้อง เชื่อถือได้

ปัจจัยการควบคุมภายใน ด้านการติดตามและประเมินผล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน เนื่องจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีการเปรียบเทียบแผนและผลการดำเนินงาน และรายงานให้ผู้บริหารทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และมีการกำหนดระบบการควบคุมภายในเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานภายในองค์กรให้เป็นไปตามกำหนด เพื่อจะได้สามารถติดตามผลการแก้ไขข้อบกพร่องได้อย่างทันทั่วทั้งที่ เมื่อสามารถดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ และลดความเสี่ยงให้อยู่ในจุดที่ยอมรับได้ ส่งผลให้การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับอรุณา เห่งศิลา (2562) พบว่า การควบคุมภายในในมิติด้านการติดตามและประเมินผลมีความสัมพันธ์ และผลกระทบในเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงาน ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณของงานด้านเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งหากองค์กรมีการควบคุมภายในอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมควบคุม ด้านสารสนเทศ และการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล จะส่งผลให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยการควบคุมภายใน ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อถือได้ทางบัญชี และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญวรรณ ทะสะ ดวก (2562) พบว่า ประสิทธิภาพการควบคุมภายในในมิติด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งถ้าองค์ประกอบของการควบคุมภายในเพิ่มขึ้น ความมีประสิทธิภาพของการทำงานของเจ้าหน้าที่ก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเหมาะสม แบ่งสายงาน หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีความโปร่งใส รวมถึงผู้บริหารได้แสดงตนเป็นแบบอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์และมีจริยธรรม

ปัจจัยการควบคุมภายใน ด้านการประเมินความเสี่ยง ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อถือได้ทางบัญชี และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญวรรณ ทะสะ ดวก (2562) พบว่า ประสิทธิภาพการควบคุมภายในในมิติด้านการประเมินความเสี่ยง ไม่มีความสัมพันธ์และไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งถ้าองค์ประกอบของการควบคุมภายในเพิ่มขึ้น ความมีประสิทธิภาพ

ของการทำงานของเจ้าหน้าที่ก็จะไม่ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีแนวทางในการจัดการและวางแผนในการควบคุมความเสี่ยงที่ชัดเจน มีการประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

4. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ต่างกันในทุกด้าน จะเห็นได้ว่าผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีระดับความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในสูงกว่าผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาจเป็นเพราะว่าผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี เห็นว่าสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีระบบการควบคุมภายในที่ดี มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปตามแบบประเมินที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้จึงส่งผลให้คุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ที่ดีตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสุภาภย์ ส่องศรี และวัชรารักษ์ ชิวโคสิษฐ (2566) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ด้านค่าตอบแทนเป็นธรรมและเพียงพอ และด้านภาวะอิสระจากงานที่ต่างกัน

ในขณะที่ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ต่างกันในทุกด้าน และด้านความเชื่อถือได้ทางบัญชี โดยผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงาน น้อยกว่า 5 ปีจะมีระดับความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรต่ำกว่าผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีกลุ่มอื่น เป็นเพราะผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีผ่านการตรวจสอบสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมากกว่าผู้ตรวจสอบที่มีประสบการณ์น้อย ทำให้มุมมองที่มีต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรแตกต่างกันไปซึ่งสอดคล้องกับปรีศรา ธาณีใหญ่ (2565) พบว่าปัจจัยด้านประสบการณ์ทำงานที่ต่างกันมีระดับการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กรของคน Generation Z ในประเทศไทยแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการเรียนรู้ และสะสมประสบการณ์ทำงานจึงเป็นช่วงของการทำงานที่ทำให้จะต้องตัดสินใจในการพิจารณาที่จะพัฒนาตนเองในการทำงาน

และในส่วนของผู้ที่ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไม่แตกต่างกันในทุกด้าน อาจเนื่องมาจากสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่มีการดำเนินธุรกิจที่คล้ายคลึงกัน จึงมีการกำหนดระบบการควบคุมภายในและกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการประเมินการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวิชญ์ กิตติพิงศ์วรการ (2563) พบว่าประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานด้านค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ด้านกระบวนการบริหาร ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก องค์กรได้นำระบบ Knowledge management เข้ามาอยู่ในแผนพัฒนาบุคลากรขององค์กร เพื่อให้พนักงานที่มีประสบการณ์ทำงานสูงนำความรู้

และทักษะต่าง ๆ ที่ได้สะสมมาถ่ายทอดให้กับพนักงานที่มีประสบการณ์น้อย เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้และทักษะของพนักงานให้มีความใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความเห็นของปัจจัยการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรควรมีแนวทางในการจัดการและวางแผนในการควบคุมความเสี่ยงที่ชัดเจน เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นให้อยู่ในจุดที่ยอมรับได้ ดังนั้น สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรควรมีแนวทางในการจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจนและมีการประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรว่า สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีกระบวนการปฏิบัติงานเป็นไปตามแบบแผนและนโยบายหรือข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด ปัญหาการทุจริต รวมถึงการบันทึกข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ ส่งผลให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาระดับความเห็นของคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในตามมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรควรมีการกำหนดกฎ ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ให้ครอบคลุมการดำเนินธุรกิจทุกด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และผู้บริหารควรให้ความรู้ความเข้าใจและให้การสนับสนุนให้บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพื่อสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจะได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานที่น้อยควรศึกษาระบบการควบคุมภายในและกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพิ่มเติมทางสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ควรมีการจัดอบรมให้กับผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีถึงแนวทางปฏิบัติที่นอกเหนือจากการพิจารณาตามแบบประเมินที่กำหนดไว้

4. ผลการศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่มีผลต่อคุณภาพการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในมุมมองของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการควบคุมโดยการการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเหมาะสม แบ่งสายงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน ปลุกฝังวัฒนธรรมองค์กรให้มีความโปร่งใส และผู้บริหารขององค์กรควรแสดงตนเป็นแบบอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์ และมีจริยธรรมส่วนกิจกรรมการควบคุม ควรจัดทำแผนงาน งบประมาณ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้บุคลากรทราบโดยทั่วกัน และแบ่งแยกหน้าที่ของบุคลากรเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด และการทุจริตไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงมีการกำหนดวิธีการควบคุมการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทราบโดยทั่วกัน สำหรับการติดตามและประเมินผล

ควรมีการเปรียบเทียบแผนและผลการดำเนินงาน และรายงานให้ผู้บริหารทราบเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ และมีการรายงานโดยทันทีในกรณีที่มีการทุจริตหรือสงสัยว่ามีการทุจริต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ในประเทศไทย
2. ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
3. ระบบการควบคุมภายในของธุรกิจสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ส่งผลต่อเครื่องมือเตือนภัยทางการเงินของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (CFSAWS)
4. การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานตามอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประนอม คำผา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ก้องเกียรติ สหายรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ในทุกขั้นตอนของงานวิจัย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ ไชยสัตย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กัสม่า กาซ้อน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้เครื่องมือในการวิจัยที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีสังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในเขตพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการเก็บข้อมูล และคอยให้คำปรึกษา

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านผู้ให้ความกรุณามอบความรู้ ขอบคุนครอบครัวที่คอยเป็นกำลัง และสนับสนุนในทุกอย่าง และขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียน M.B.A. การเงินการบัญชี รุ่น 1ทุกคน ที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษา และเป็นแรงผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จได้

คุณค่า และประโยชน์อันได้จากการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นเครื่องบูชาพระบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน และประสิทธิ์ประสาทความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2564). รายงานการจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ปี 2564. ค้นหาเมื่อ 8 มกราคม 2566 จาก https://www.cad.go.th/ewtadmin/ewt/statistic/download/information64/level_64.pdf
- จันทนา สาขาร และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2564). การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- จิตรลดา สีหามาศย์. (2561). ความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพการควบคุมภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของหน่วยงานภาครัฐ ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทองใบ สุดขารี. (2549). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ธัญวรรณ ทะสะตวก. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในตามกรอบแนวคิด COSO 2013 กับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่: กรณีศึกษา สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปริศรา ธาณีใหญ่. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กรของคน Generation Z. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รสา ทรัพย์เจริญไวยทย์. (2559). การดำเนินงานการควบคุมภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิชญ์ กิตติพิงศ์วรกร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทธาทิพย์ บุญสำลี. (2560). ประสิทธิภาพการควบคุมภายในที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือในรายงานทางการเงินของโรงเรียนในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 2. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุภาคย์ ส่องศรี และวัชรภรณ์ ชิวโคภัสฐ. (2566). แรงจูงใจในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานกองติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หาซูรี โตะตาทอง. (2561). ผลกระทบของการควบคุมภายในที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรญา เห่งศิลา. (2562). การควบคุมภายในกับประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มตรวจสอบภายในและส่วนการคลังกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis (7th ed.)*.

New jersey: Pearson Education International.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.

Educational and Psychological Measurement. 30, 607-610.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
ของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่
Factors Affecting The Religious Tourism Behavior
of Thai Elderly Citizens Interested in Traveling to Chiang Mai Province

บุญยาพร ภูทอง^{1*}, วิริยา บุญมาเลิศ², ธันย์ ชัยทร³,

ศรีศรีรินทร์ นรเศรษฐโสภณ⁴, อุดม พูลลาภ⁵

Bunyaporn Phoothong^{1*}, Wiriya Boonmalert², Thun Chaitorn³,

Srisarin Norasedsophon⁴, Udom Phunlarp⁵

^{1*,2,3,4} วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตนครปฐม

⁵ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

^{1*,2,3,4} College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University

Nakhon Pathom Campus

⁵ Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University

*Corresponding author; E-mail: bunyaporn.po@ssru.ac.th

Received 23 April 2024 Revised 2 July 2024

Accepted 4 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และ 2) หาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติวิเคราะห์ค่าเอฟ (F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way Analysis of variance)

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 60 - 65 ปี โดยเป็นวัยเกษียณอายุหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีรายได้ต่อเดือนจากเบี้ยผู้สูงอายุ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สุขภาพนักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว และพบแพทย์ประจำ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ด้าน 3 ส. (สุข สนุก สะดวก) ผู้สูงอายุมีความสุขที่รับจากการท่องเที่ยว ความสนุกในการท่องเที่ยว และความสะดวกที่รับจากการท่องเที่ยว

ด้าน 2 ป. (ความปลอดภัย ความประหยัด) ผู้สูงอายุเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่มีความปลอดภัย และมีความประหยัดที่ได้รับการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม, การท่องเที่ยวเชิงศาสนา, ผู้สูงอายุชาวไทย

ABSTRACT

This paper studies Factors affecting the religious tourism behavior of Thai elderly citizens interested in traveling to Chiang Mai Province. The objectives are to 1) study the conditions and needs for managing religious tourism among Thai elderly citizens interested in traveling to Chiang Mai province and 2) find ways to develop religious tourism among Thai elderly citizens interested in traveling to Chiang Mai province. It is quantitative research. Using descriptive statistics including percentage, mean, standard deviation (SD). Inferential statistics used to test hypotheses include F-value analysis statistics. One-way analysis of variance.

The results of the study found that the factors that affect the behavior of most tourists traveling on religious tourism of Thai elderly citizens interested in traveling to Chiang Mai province are female, aged between 60 - 65 years, and are of retirement age. or do not have a career Domiciled in Bangkok and surrounding areas. Have monthly income from elderly allowance Have a bachelor's degree Health: Tourists have congenital diseases. and see a doctor regularly The factors that affect the religious tourism behavior of Thai elderly citizens who are interested in traveling to Chiang Mai province are the 3 S's (happiness, fun, convenience). Elderly people are happy that they receive from traveling. Fun in traveling and the convenience received from tourism. In terms of 2 P. (safety, savings), the elderly viewed religious tourism in Chiang Mai province as safe. and there is savings gained from traveling.

Keywords: Factors Affecting Behavior, Religious Tourism, Thai Elderly

บทนำ

จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังให้ความสำคัญ องค์การสหประชาชาติได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมสูงอายุของแต่ละประเทศไว้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ระดับการก้าวสู่สังคมสูงอายุ (Aging society) คือ มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ระดับที่ 2 ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) คือ มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และระดับที่ 3 ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super aged society) คือ มีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ สังคมโลกกำลังจะกลายเป็นสังคมแห่งผู้สูงอายุทั้งนี้ กระบวนการเกิดสังคมผู้สูงอายุในแต่ละประเทศจะเกิดขึ้น

ในช่วงเวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อม อาทิ การศึกษา ความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ การสุขภาพ การโภชนาการ เป็นต้น ซึ่งล้วนส่งผลต่อสุขภาพ (Health) และการมีอายุยืนยาว (Longevity) ของประชาชนทั้งสิ้น โครงสร้างด้านประชากรของประเทศไทยเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงวัย” (Aged society) ตั้งแต่ปี 2548 คือ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 10 และตามการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในปี 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (กุลพรภัสร์ จิระประไพ และธนนท์ นวมเพชร, 2561)

จากสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุของไทยและการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวไทยในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับอดีตทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่าทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ได้ทานอาหารที่ดี มีคุณภาพ ทางด้านจิตใจได้มีโอกาสได้ท่องเที่ยว หลังจากที่ได้ทำงานมาตลอดเกือบทั้งชีวิต ผู้สูงอายุเหล่านี้มีแนวโน้มจะใช้ชีวิตหลังเกษียณในดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ โดยเฉพาะกิจกรรมนันทนาการและการเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ธุรกิจรวมถึงธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวไม่ควรมองข้าม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อ ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเดินทาง และยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2559) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มีการสำรวจแนวโน้มการท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยได้เผยแพร่ข้อมูลแนวโน้มตลาดการท่องเที่ยวปี พ.ศ.2563 ผ่าน TAT Review แมกกาซีนออนไลน์ ฉบับเดือน มกราคม - มีนาคม 2020 ระบุว่า แนวโน้มของตลาดท่องเที่ยวที่มาแรงมีด้วยกัน 8 เทรนด์ ซึ่งเทรนด์ที่มาแรงอันดับ 1 ก็คือ “เทรนด์ท่องเที่ยวผู้สูงอายุ” (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) และการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุคือการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับศาสนา (Tourism mixed with religion) หรือการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) คือการท่องเที่ยวที่มีความสุข สนุกสนาน ได้ความรู้เชิงศาสนา เห็นสัจธรรมของชีวิต รวมทั้งมีความรู้สึกอิ่มเอมใจ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับผู้สูงอายุอาจเป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวกับลูกหลาน คนในครอบครัว ท่องเที่ยวกับเพื่อนฝูง หรืออาจท่องเที่ยวคนเดียวหากเป็นคนรักอิสระ รวมทั้งการเดินทางอาจเป็นได้ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล สายการบิน รถโดยสารสาธารณะ ฯลฯ ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่ผู้สูงอายุ รวมทั้งคนส่วนใหญ่อยากเดินทางไปท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นเกือบตลอดทั้งปี พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและป่าละเมาะ มีที่ราบอยู่ตอนกลางตามสองฟากฝั่งแม่น้ำปิง มีภูเขาสูงที่สุดในประเทศไทย และมีวัดที่สวยงามอีกมากมาย รวมทั้งการเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่มีความสะดวกสบายมาก เพราะสามารถเดินทางได้ทั้งรถส่วนตัว รถสาธารณะ รถไฟ และเครื่องบิน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2560) ผู้วิจัยจึงสนใจอย่างมากที่จะทำการวิจัย การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ มีความสุข สนุกในการท่องเที่ยว โดยใช้หลัก 3 ส. (สุข สนุก สะดวก) และ 2 ป. (ปลอดภัย ประหยัด)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงอายุชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาผู้สูงอายุของไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

Swarbrooke & Horner (2007) กล่าวว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจของนักท่องเที่ยวในอนาคต เมื่อนักท่องเที่ยวสัมผัสถึงภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ดีย่อมส่งผลต่อการรับรู้ถึงคุณค่าที่ดีจากการท่องเที่ยวและเกิดความพึงพอใจ อีกทั้งยังนำไปสู่ความภักดีของนักท่องเที่ยว

รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์ (2558) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่นักท่องเที่ยวกระทำไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ซึ่งได้สื่อถึงการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นความรู้สึกลึกซึ้งและการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2559) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะการแลกเปลี่ยนต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาของนักท่องเที่ยว ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อม ความรู้สึก ความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกถึงการกระทำต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวเพื่อมุ่งหวังให้ตอบสนองความต้องการของตนเองภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

ดังนั้น พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นการกระทำของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ตามความรู้สึกลึกซึ้ง เพื่อแสดงออกถึงความพึงพอใจในความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากความคาดหวังต่อการใช้บริการตามแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางไปให้ตอบสนองกับความต้องการที่พึงปรารถนา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

กรมการท่องเที่ยว (2559) กล่าวว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจที่ต้องการการเสริมสร้างความเจริญทางจิตใจและความเป็นมงคลให้กับชีวิต เพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมอันดีงามและสถาปัตยกรรมของประเทศไทยที่มีอยู่อย่างยั่งยืน อีกทั้งเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงความสนใจพิเศษอีกด้วย

ศุภลักษณ์ อัครางกุล (2551) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นปฏิบัติที่มาตั้งแต่ยุคแรก ๆ ซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วอาจไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้จะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงการเดินทางไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือประกอบพิธีกรรม อย่างไรก็ตามกิจกรรมบางอย่างได้ลดความนิยมไปเนื่องจากจำนวนผู้ที่นับถือศาสนา หรือความเชื่อนั้นลดลง สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไม่ได้มีเพียง

ผู้ที่นับถือศาสนานั้นที่เข้าเยี่ยมชม หากแต่นักท่องเที่ยวอื่น ๆ ยังให้ความสนใจเข้าร่วมชมความงามหรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตใจ สงบใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบัน ผู้คนนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันเสียมากกว่า

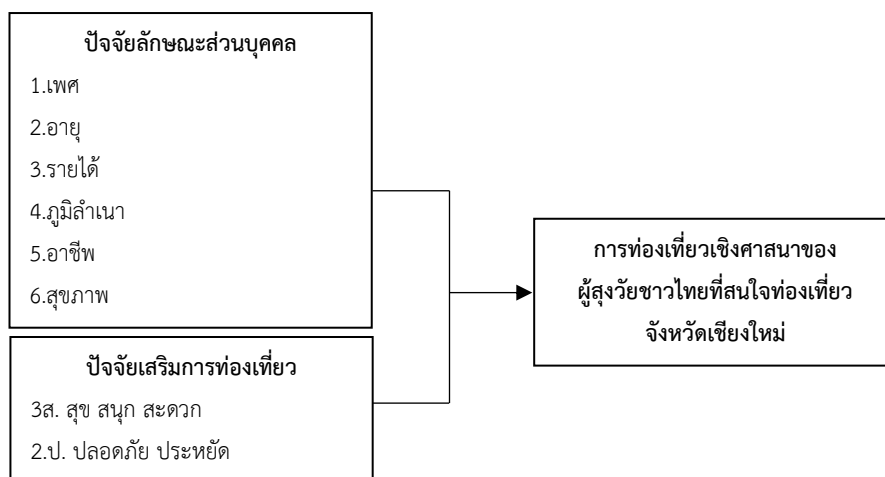
การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและความเชื่อถือเป็นวัฒนธรรมสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวได้อย่างครอบคลุม หากพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ผ่านมาจากกล่าวได้ว่า ศาสนาสถานในศาสนาต่าง ๆ ถือเป็นปลายทางการท่องเที่ยวที่มีผู้มาเยือนเสมอมา

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

การกำหนดนิยามของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันไปตามบริบทโครงสร้างทางสังคมของแต่ละประเทศ สำหรับในประเทศที่พัฒนาแล้ว การกำหนดนิยามของผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือผู้รับเงินบำนาญ บำนาญ (Indicators for the Minimum Data Set Project on Ageing: A Critical Review in sub-Saharan Africa) ในรายงานขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2001) ยังไม่มีนิยามที่แน่นอนว่าอายุเท่าไรจึงจะเรียกว่าเป็น “ผู้สูงอายุ” (Older/Elderly person) โดยให้ใช้อายุ 60 ปีขึ้นไปในการนำเสนอสถิติข้อมูลและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) องค์การอนามัยโลกระบุว่า ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้นิยามสำหรับผู้สูงอายุต่างกันตามอายุเกิด อาจหมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปหรือตามกำหนดทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสภาพร่างกาย ในขณะที่ประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์เป็นผู้สูงอายุที่เรียกว่า “ผู้สูงวัย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ให้ความหมายของคำว่าชราว่า แก่ด้วยอายุชำรุดทรุดโทรม แต่คำนี้ไม่เป็นที่ยอมรับเพราะก่อให้เกิดความหดหู่ใจ และท้อแท้สิ้นหวัง ทั้งนี้จากผลการประชุมของคณะผู้อาวุโสโดย พล.ต.ต.หลวงอรรถสิทธิสุนทร เป็นประธานได้กำหนดคำให้เรียกว่า ผู้สูงอายุแทน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2512 เป็นต้นมา ซึ่งคำนี้เป็นคำที่มีความหมายยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพกว่าเป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์มากกว่า

วิธีดำเนินงานวิจัย

1) กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2) ประชากร นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 7,756,063 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

3) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี 2566 ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 7,756,063 คน คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ จำนวน 400 คน (Taro Yamane, 1973)

4) เครื่องมือการวิจัย เก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปี 2566 โดยการกำหนดลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิดด้วยกำหนดเกณฑ์และเลือกตอบคำถาม 5 ระดับตามมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด และองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสุขภาพ ลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดให้ (Checklist) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยสร้างแบบสอบถามโดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอัตราส่วน (Ratio Scale) 5 ระดับ โดย 1= ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5= เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนี้

ด้านที่ 1	3 ส. สุข สนุก สะดวก	จำนวน 3 ข้อ
ด้านที่ 2	2 ป. ปลอดภัย ประหยัด	จำนวน 2 ข้อ

โดยแบบสอบถามผ่านขั้นตอนการหาคุณภาพแบบสอบถาม โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ ซึ่งทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.6 จากนั้นเมื่อผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้นำข้อมูลมาประมวลผลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2559) ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย (Mean) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติวิเคราะห์ค่าเอฟ (F-test) แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way Analysis of variance) ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน เกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสุขภาพ สถิติสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกัน เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสุขภาพ ด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (เพศ)	จำนวน	ร้อยละ
เพศหญิง	233	58.25
เพศชาย	167	41.75
ผลรวม	400	100.00
ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (อายุ)	จำนวน	ร้อยละ
60 – 65 ปี	200	50.00
66 – 70 ปี	120	30.00
71 ปีขึ้นไป	80	20.00
ผลรวม	400	100.00
ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (อาชีพ)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ/เกษียณอายุ	153	38.25
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	143	35.75
ช่วยธุรกิจครอบครัว	36	9.00
รับจ้าง	29	7.25
ผลรวม	400	100.00
ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (ภูมิลำเนา)	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพฯและปริมณฑล	188	47.00
ภูมิภาคอื่นๆ	182	45.50
จังหวัดเชียงใหม่	30	7.50
ผลรวม	400	100.00
ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (รายได้ต่อเดือน)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีรายได้	-	-
มีรายได้จากเบี้ยผู้สูงอายุ	233	58.25
มีรายได้ 1-10,000 บาท	67	16.75
มีรายได้ 10,001-30,000 บาท	67	16.75
มีรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป	33	8.25
ผลรวม	400	100.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (ระดับการศึกษา)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	47	11.75
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	44	11.00
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า (สว.ป.)	69	17.25
ปริญญาตรี	186	46.50
สูงกว่าปริญญาตรี	54	13.50
ผลรวม	400	100.00
ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (สุขภาพ)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีโรคประจำตัว	107	26.75
มีโรคประจำตัว และพบแพทย์ประจำ	293	73.25
ผลรวม	400	100.00

การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ภูมิฐานะ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสุขภาพ จำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.8 อายุระหว่าง 60 - 65 ปี ร้อยละ 50.00 ไม่มีอาชีพ/เกษียณอายุ ร้อยละ 38.25 มีภูมิฐานะอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล ร้อยละ 47.00 มีรายได้ต่อเดือนจากเบี้ยผู้สูงอายุร้อยละ 58.25 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 46.50 และด้านสุขภาพมีโรคประจำตัว และพบแพทย์ประจำ ร้อยละ 73.25

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทย ในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ข้อ	ปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	SD	แปรผล	ลำดับ
1.	3 ส.				
1.1	ความสุขที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	4.67	0.47	มากที่สุด	1
1.2	ความสนุกที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	4.67	0.62	มากที่สุด	1
1.3	ความสะดวกที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	4.33	0.75	มาก	2
	รวม	4.56	0.61	มากที่สุด	
2.	2 ป.				
2.1	ความปลอดภัย	4.50	0.76	มากที่สุด	1
2.2	ความประหยัด	4.25	0.83	มาก	2
	รวม	4.38	0.80	มาก	

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ 2 ด้าน โดยมีผลดังนี้

ด้าน 3 ส. (สุข สนุก สะดวก) ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้รับจากการท่องเที่ยว และ ความสนุก ในการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมาคือความสะดวกที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ

ด้าน 2 ป. (ความปลอดภัย ความประหยัด) ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมองว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่มีความปลอดภัย ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือความประหยัดที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทย ในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา รายได้ ระดับการศึกษา และสุขภาพ

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทย จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล		SS	df.	Ms.	F.	Sig.
1	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (เพศ)					
	ระหว่างกลุ่ม	16.073	3	2.789	2.680	0.006*
	ภายในกลุ่ม	43.898	266	.478		
	รวม	132.996	269			
2	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (อายุ)					
	ระหว่างกลุ่ม	7.288	3	2.429	5.140	0.002*
	ภายในกลุ่ม	125.70	266	.473		
	รวม	132.996	269			
3	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (อาชีพ)					
	ระหว่างกลุ่ม	19.788	3	6.596	15.499	0.000*
	ภายในกลุ่ม	113.208	266	.426		
	รวม	132.996	269			
4	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (ภูมิลำเนา)					
	ระหว่างกลุ่ม	12.411	3	2.236	3.475	0.023*
	ภายในกลุ่ม	132.525	267	.496		
	รวม	132.996	269			
5	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (รายได้ต่อเดือน)					
	ระหว่างกลุ่ม	31.020	3	10.340	26.971	0.000*
	ภายในกลุ่ม	101.977	266	.383		

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุสุงวัยชาวไทย จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล		SS	df.	Ms.	F.	Sig.
รวม		132.996	267			
6	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (ระดับการศึกษา)					
	ระหว่างกลุ่ม	14.373	3	4.791	10.744	0.000*
	ภายในกลุ่ม	118.623	266	.446		
	รวม	132.996	269			
7	จำแนกตามข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล (สุขภาพ)					
	ระหว่างกลุ่ม	7.411	3	2.137	5.425	0.035*
	ภายในกลุ่ม	79.308	266	.322		
	รวม	132.996	269			

*Sig. < .05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.006 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุสุงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สุงวัยชาวไทย ที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอายุ ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุสุงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สุงวัยชาวไทย ที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอาชีพ ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุสุงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สุงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านภูมิลำเนา ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.023 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุสุงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สุงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านรายได้ต่อเดือน ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุสุงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สุงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านระดับการศึกษา ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคล

ด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสุขภาพ ค่า F-test กรณีความแปรปรวนเท่ากัน โดยค่า Sig. เท่ากับ 0.035 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ซึ่งหมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสุขภาพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 60 - 65 ปี โดยเป็นวัยเกษียณอายุหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีรายได้ต่อเดือนจากเบี้ยผู้สูงอายุ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สุขภาพนักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว และพบแพทย์ประจำ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ด้าน 3 ส. (สุข สนุก สะดวก) ผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้รับความรู้ การท่องเที่ยว และความสะดวกที่ได้รับความรู้ การท่องเที่ยว ด้าน 2 ป. (ความปลอดภัย ความประหยัด) ผู้สูงอายุมองว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ มีความปลอดภัย และมีความประหยัดที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ด้านเพศ อายุ อาชีพ ภูมิลำเนา รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา และสุขภาพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวของผู้สูงวัยในสังคมไทย ซึ่งปัญหาและข้อคิดเห็นดังกล่าวสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยนำมาอภิปรายผลดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60 - 65 ปี ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่

ไม่มีอาชีพ/เกษียณอายุ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านภูมิสำเนาส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนจากเบี้ยผู้สูงอายุ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และปัจจัยส่วนบุคคลด้านสุขภาพส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยชาวไทยในการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของผู้สูงวัยชาวไทยที่สนใจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกันมีพฤติกรรมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันโดยส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว และพบแพทย์ประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุปผชาติ แต่งเกลี้ยง สิทธิชัย นวลเศรษฐ และดนวัต สี่พุดสุข (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลกับมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ อาชีพและรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัช พุ่มดารา (2564) ได้ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรสงคราม และเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการท่องเที่ยว คือ

1. ประเทศไทยเข้าสู่ผู้สูงวัยเต็มรูปแบบตั้งแต่ พ.ศ.2564 ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องหาแนวทางในการทำให้ผู้สูงวัยได้มีโอกาสเข้าถึงการท่องเที่ยวได้
2. หน่วยงานต่างๆ ควรตระหนักถึงศักยภาพของผู้สูงวัย ดังนั้นไม่ควรกำหนดอายุ 60 ปี คือการเกษียณอายุการทำงาน เพื่อจะได้มีรายได้เพียงพอที่จะไปท่องเที่ยว

3. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนให้คนสูงวัยได้มีโอกาสท่องเที่ยวโดยลดค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เช่น ยกเว้นค่าผ่านประตู ลดหย่อนค่าโดยสารทุกรูปแบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมของผู้สูงวัย

ควรมีการศึกษาในเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมของผู้สูงวัย เพราะในปัจจุบันเป็นสังคมผู้สูงวัยมีผู้สูงวัยจำนวนมาก และผู้สูงวัยควรเตรียมความพร้อมตั้งแต่ยังมีกำลังกาย ยังประกอบอาชีพ ยังมีรายได้อยู่ โดยควรจัดสรรอย่างไรให้มีความสุขเมื่อเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย

2. การศึกษาความสุขรวมของประชากรในประเทศไทยกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ควรมีการศึกษาในเรื่อง การศึกษาความสุขรวมของประชากรในประเทศไทย เนื่องจากถ้ารัฐบาลส่งเสริมแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว อาจเกิดปัญหาสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นรัฐบาลควรให้ประชาชนมีความสุขควบคู่กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 4. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
กรมกิจการผู้สูงอายุ.(2563). เทรนด์ท่องเที่ยวที่มาแรงที่สุดในปี 2020. ค้นหาเมื่อ 19 มิถุนายน 2567

จาก : <https://www.dop.go.th/th/gallery/1/3078>.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2566. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2560). บรรยายสรุปจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่. ค้นหาเมื่อ 20 กรกฎาคม 2566

จาก: <http://www.chiangmai.go.th>.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามลดา.

กุลพรภัสร์ จิระประไพ และชนนท์ นวมเพชร. (2561). สถิติบอกอะไร ผู้สูงวัยปัจจุบันและอนาคต. ค้นหาเมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Press_Release/2561/N10-04-61-1.aspx.

ธวัช พุ่มดารา (2564). การพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูงกลุ่มผู้สูงอายุ จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

นรินทร์ สังข์รักษา สุภากรณ์ พรหมฤๅษี และธีรังกูร วรบำรุงกุล. (2559). รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบของ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. 36(2), 1-19.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2559). การศึกษาวิชาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพ็ร้นข้าหลวง พรินต์ติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

บุปผชาติ แต่งเกลี้ยง สิทธิชัย นวลเศรษฐ และ ดนวัต สีสุสุข. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช. รายงานการวิจัย คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดียนตุลา.

รวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2558). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

ศุภลักษณ์ อัครางกูล. (2551). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

Swarbrooke, J., & Horner, S. (2007). *Consumer behaviour in tourism*. (2nd ed.). Amsterdam: Butterworth-Heinemann.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้น
 สนามบินสุวรรณภูมิต่อผลิตภาพและคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ
 The Relationship between Desirable Characteristics of Ground Staff of
 Suvarnabhumi Airport on Productivity and Quality for Excellent Service

ณัฏฐิราธรณ์ นวลสม^{1*}, เนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์²,

ภาสกร จันทน์พยอม³, ปุณณชีสา สีทองอ่อน⁴

Nutchirathorn Naulsom^{1*}, Natesiri Ruangariyak²,

Bhassakorn Chanpayom³, Punchisa Seetong-on⁴

^{1*, 2, 3, 4} สาขาวิชาธุรกิจการบิน สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*, 2, 3, 4} Airline Business Aviation Personal Development Institute Kasem Bundit University

*Corresponding author; E-mail: varapattra.nau@kbu.ac.th

Received 29 April 2024 Revised 12 June 2024

Accepted 4 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจลักษณะประชากรศาสตร์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ 2) เพื่อสำรวจคุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ 3) สำรวจผลิตภาพและคุณภาพ เพื่อการบริการที่เป็นเลิศของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ 4) หาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะพึงประสงค์กับผลิตภาพ คุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานต้อนรับภาคพื้นในสนามบินสุวรรณภูมิ จำนวนทั้งหมด 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test สถิติ f-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นมีความสัมพันธ์ต่อผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 72.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทางด้านทฤษฎี/นโยบายพบว่า หากสนามบินสุวรรณภูมิให้การส่งเสริม สนับสนุน การจัดการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน หรือจัดอบรมให้ความรู้ในด้านคุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้น เช่น ด้านภาษาที่ 2 หรือ 3 จะส่งผลให้พนักงานต้อนรับภาคพื้นสามารถสร้างสรรค์การบริการที่เป็นเลิศได้

คำสำคัญ: คุณลักษณะพึงประสงค์, ผลิตภาพและคุณภาพ, การบริการที่เป็นเลิศ

Abstract

This research aims. 1) To survey the demographic characteristics of Suvarnabhumi Airport ground staff. 2) To survey the desired characteristics of Suvarnabhumi Airport ground staff. 3) To survey the productivity and quality for excellent service of Suvarnabhumi Airport ground staff. 4) To find the relationship between desirable characteristics and productivity and quality for excellent service. The Research method is quantitative research by collected from ground staff at Suvarnabhumi Airport, a total of 400 sampling and using questionnaire as a research tool. Data were Statistics used Frequency Distribution, Percentage, Mean, Standard Deviation (Standard Deviation), t-test statistic, f-test statistic (One-way ANOVA) and correlation coefficient term (Correlation). Research results showed that desired characteristics of ground staff are related to productivity and quality for excellent service going in the same direction, 72.7%, with statistical significance at the 0.05 level. Theory/Policy aspect showed Suvarnabhumi Airport should provide and support organizing training, exchanging knowledge and opinions, exchanges experiences among co-workers or provide training to improve knowledge on desirable characteristics of ground staff such as second language or third language which will enable ground staff creating their excellent service.

Keywords: Desired Characteristics, Productivity and Quality, Excellent Service

บทนำ

นักวิชาการ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้ศึกษา และให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้หลายประการ เช่น สุวิทย์ เขตขมภู (2562) กล่าวว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึงพฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่พึงมีอยู่ในตัวบุคคล เช่น พฤติกรรมทางกาย วาจา ใจซึ่งสามารถสังเกตได้ ที่แต่ละบุคคลจะมีไม่เหมือนกัน มีความแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ สถานที่ เวลา อารมณ์ ส่วนสภาพ วิชัยรัมย์ (2564) กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรม” จะนำมาซึ่งคุณประโยชน์ส่วนตนและสังคมส่วนรวม เพราะความเจริญก้าวหน้าของสังคมตั้งแต่ระดับเล็กสุด คือ ครอบครัว ชุมชน จนกระทั่งระดับใหญ่สุดคือประเทศชาติ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในชาติทุกระดับชั้นมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ มีแรงผลักดันในการพัฒนาประเทศ สามารถเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ขณะเดียวกันองค์การระดับต่างๆ ผู้บริหารทุกระดับ รวมทั้งสมาชิกในองค์การจำเป็นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นหลักในการดำรงพฤติกรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน อันจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นจึงหมายถึงว่า คุณลักษณะของพนักงานต้อนรับภาคพื้นที่สนามบินสุวรรณภูมิต้องการให้มีเพื่อการเป็นที่ยอมรับเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ พนักงานต้อนรับภาคพื้น Customer Service

(Ground Attendant) มีความสำคัญต่อสนามบินมาก เพราะพวกเขาจะทำหน้าที่ต้อนรับและดูแลอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสารตั้งแต่เข้ามาใช้บริการของสายการบิน ด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งการ Check-In การตรวจรับบัตรโดยสาร (Boarding Pass) และสัมภาระ ไปจนถึงการนำส่งผู้โดยสารขึ้นเครื่องได้ตรงตามเที่ยวบิน ถูกจุดหมายปลายทาง รวมไปถึงการรับ-ส่งเครื่องบิน การเดินเอกสารด้านการบิน (สถาบันการบินพลเรือน, 2566)

“Air Ground” ผู้ที่ทำงานในตำแหน่งนี้ คือ Ground Hostess/ Ground Staff/ Guest Service ซึ่งหมายถึง พนักงานต้อนรับภาคพื้นประจำสนามบิน หรือ พนักงานต้อนรับภาคพื้น โดยในแต่ละสายการบิน จะมีชื่อเรียกตำแหน่งนี้ที่หลากหลายแตกต่างกัน เช่น Passenger- Service Officer, Customer Service Officer, Check-in staff, Ground Officer, Flight Ground Attendant, Traffic Officer และอื่น ๆ พนักงานต้อนรับภาคพื้นจะทำหน้าที่ต้อนรับ และดูแลอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร ตั้งแต่ผู้โดยสารเริ่มใช้บริการของสายการบิน เช่น การเริ่มทำการสำรองตั๋วโดยสาร จนกระทั่งผู้โดยสารเดินทางขึ้นเครื่องบิน พนักงานต้อนรับภาคพื้นมีหน้าที่ตามลำดับแรกเริ่มคือ เมื่อผู้โดยสารเดินทางมาถึงสนามบินเรียบร้อยแล้วจะต้องทำการแสดงตัวตนเพื่อยืนยันรับบัตรโดยสาร (Boarding Pass) และทำการฝากสัมภาระไว้ใต้ท้องเครื่องบิน (Loading Baggage) ที่จุดบริการการเช็คอิน เคาน์เตอร์ (Check in counter) ซึ่งพนักงานต้อนรับภาคพื้นจะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำของแต่ละสายการบิน ในกระบวนการนี้ หลังจากรับบัตรโดยสารเรียบร้อยแล้ว ผู้โดยสารจะเดินทางไปประตูทางเข้าขึ้นเครื่อง (Gate) ที่ระบุไว้ในบัตรที่นั่ง หรือที่เรียกว่าห้องพักผู้โดยสารขาออก ณ จุดนี้จะมีพนักงานต้อนรับภาคพื้นปฏิบัติหน้าที่ตรวจบัตรที่นั่งให้ตรงกับบัตรประจำตัวของผู้โดยสาร พร้อมทั้งทำการประกาศเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้โดยสารขึ้นเครื่องบินได้ตรงตามกำหนดเวลา รวมถึงทำการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้โดยสารร้องขอ สำหรับเที่ยวบินที่เดินทางเข้า (Arrival) จอดในสนามบิน จะมีพนักงานต้อนรับภาคพื้นคอยต้อนรับผู้โดยสารที่เดินทางมาถึง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าประเทศ การรับสัมภาระหรือการแก้ไขปัญหากรณีพิเศษต่าง ๆ และต้องสามารถประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้ เช่น กรณีผู้โดยสารทำสัมภาระสูญหาย จะต้องติดต่อกับแผนกติดตามสัมภาระ (Lost & Found) ของสนามบิน หรือสถานีต้นทาง (Port of Embarkation) ที่ผู้โดยสารเดินทางมา เป็นต้น (แพรว, 2560) การที่พนักงานในองค์กรจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเกิดจากหลากหลายปัจจัย เช่น ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ซึ่งการที่บุคคลนั้นมีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นในตนเอง ความต้องการความก้าวหน้าในชีวิต หรือการมีทัศนคติที่ดีต่องาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีความชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความถนัดเนื่องจากงานที่ได้รับมอบหมายตรงกับความรู้ความสามารถ การมีเพื่อนร่วมงานที่ดี รวมทั้งการมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรที่เกิดมาจากความภาคภูมิใจของพนักงาน ความมีชื่อเสียงขององค์กร การมีความเชื่อมั่นในนโยบายขององค์กร ตลอดจนการมีความรักความผูกพันกับองค์กร ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อาจส่งผลให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพยายาม ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่องค์กรได้ตั้งไว้ การสร้างแรงจูงใจนับว่าเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งในทักษะการบริหารงานในองค์กรและเมื่อพนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งผู้บริหารองค์กรและพนักงานจะมีโอกาสก้าวไปสู่สัมฤทธิ์ผลได้มาก ซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ (วิภาวรรณ เส็งสาย, 2561) โดยลักษณะขององค์กรที่ได้รับความนิยมสำเร็จในเรื่องของการให้สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์แก่พนักงานนั้น จะเป็นองค์กรในลักษณะที่มีการพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมพัฒนาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีความก้าวหน้า และสร้างคุณลักษณะที่ดีในตัวของพนักงานอยู่เสมอ ช่องว่างระหว่างพนักงานที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ดีกับพนักงานที่สมัครใจ และเต็มใจปฏิบัติงาน

ให้ได้คือ แรงจูงใจ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องใช้วิธีสร้างใจแก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานได้ใช้ความสามารถ และมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน ซึ่งพนักงานที่ปฏิบัติงานภายใต้สภาวะที่มีการโน้มน้าวใจ มีแรงจูงใจที่ดีจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ มากกว่าพนักงานที่ถูกปล่อยให้ปฏิบัติงานโดยขาดแรงจูงใจ จึงกลายเป็นข้อจำกัด อันนำไปสู่การหมดกำลังใจในการปฏิบัติงานในท้ายที่สุด

อภิชัย สุทธาโรจน์ (2566) กล่าวว่า การบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellence) ประกอบไปด้วย 2 สิ่งสำคัญ คือ 1) จิตสำนึกในการบริการ (Service Mind) ความสำคัญของการให้บริการ ทศนคติของผู้ให้บริการ เพื่อสร้างคุณภาพงานบริการ จากภายในสู่ภายนอก (ทศนคติต่อตนเองและต่องานบริการ สู่ผู้รับบริการ) จิตสำนึกของการให้บริการ ความประทับใจของลูกค้า คือหัวใจของความสำเร็จ 2) การพัฒนาระบบการให้บริการ ที่เป็นเลิศ (Service Excellence Development) การบริหาร "ความคาดหวัง" ของผู้รับบริการ เพื่อสร้างความประทับใจ การพัฒนาระบบบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ การวิเคราะห์ จุดที่ลูกค้าสัมผัส การบริการ การประเมินการให้บริการ และหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ให้บริการที่ดี (ทักษะ บุคลิกภาพ และการสื่อสารเพื่อการให้บริการ)

ความสำคัญของการศึกษาวิจัยในหัวข้อ "ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิต่อผลิตภาพและคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ" เพื่อสำรวจคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นว่าจะมีผลต่อผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ หรือไม่ อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจลักษณะประชากรศาสตร์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ
2. เพื่อสำรวจคุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นของสนามบินสุวรรณภูมิ
3. เพื่อสำรวจผลิตภาพ และคุณภาพของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ
4. เพื่อหาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะพึงประสงค์กับผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ

ทบทวนวรรณกรรม

คุณสมบัติอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้น ชูติมา นิลโธสง และวรรณวิศา เหมพลสม. (2560) ได้สรุปไว้ว่าสิ่งสำคัญที่ควรมีในตัวผู้ให้บริการคือ 1) ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะของพนักงานบริการภาคพื้นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะท่าทางอากัปกริยาต่างๆ ที่แสดงออกทางร่างกายเกี่ยวกับการแต่งกาย การที่สุขภาพสมบูรณ์ มีความสุภาพอ่อนโยน มีภาวะผู้นำ และผู้ตาม กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต เชื่อมั่นในตัวเอง สุขภาพจิตที่ดี และใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสม สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะของพนักงานบริการภาคพื้นเกี่ยวกับด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงาน มีความเมตตาต่อผู้ร่วมงาน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ละเว้นอบายมุขทั้งปวง และมองโลกในแง่ดี และ 3) ด้านความรู้ และ 4) ด้านความสามารถ หมายถึง คุณลักษณะ

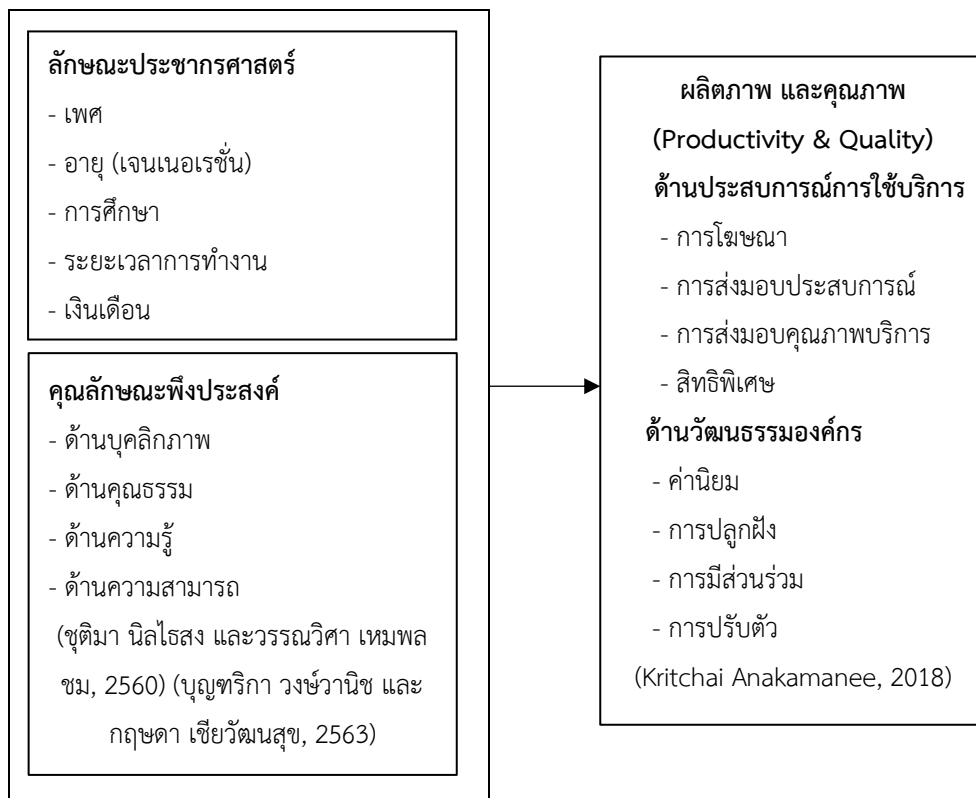
ของพนักงานบริการภาคพื้นสาย ผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการใช้หลักเหตุ และผลในการตัดสินใจ มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีความเข้าใจ ต่อบทบาทหน้าที่ของตน (ชุดิมานิลโรสง และวรรณวิศา เหมพลชม, 2562) ส่วนบุณทริกา วงษ์วานิช และกฤษฎดา เชียร์วัฒนสุข (2563) พบว่าคุณลักษณะและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นดิน เป็นตามความต้องการของผู้ใช้บริการ และในส่วนของสภาพ วิชาชีพ (2564) กล่าวว่า การที่มนุษย์ เราจะอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุข ร่มเย็น หรือทำงานร่วมกันให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมียึดเหนี่ยว ให้ทุกคนคิดและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องและทุกคนถึงพอใจร่วมกัน สิ่งนั้นเรียกว่า “ความดี” กล่าวคือ การคิดดี พูดดี ทำดี ซึ่งหากมีในบุคคลใดสังคมใดแล้ว บุคคลนั้นสังคมนั้นอาจเรียกได้ว่ามี “คุณธรรมจริยธรรม” อันจะนำมาซึ่ง คุณประโยชน์ส่วนตน และสังคมส่วนรวม เพราะความเจริญก้าวหน้าของสังคมตั้งแต่ระดับเล็กสุด คือ ครอบครัว ชุมชน จนกระทั่งระดับใหญ่สุดคือประเทศชาติ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในชาติทุกระดับชั้นมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นเครื่องหล่อหลอมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ มีแรงผลักดันในการพัฒนาประเทศ สามารถเสียสละประโยชน์ ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ขณะเดียวกันองค์การระดับต่างๆ ผู้บริหารทุกระดับ รวมทั้งสมาชิกในองค์การจำเป็นต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นหลักในการดำรงพฤติกรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน อันจะทำให้ การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การตามเป้าหมายที่กำหนด

ผลผลิต และคุณภาพ (Productivity and Quality) หมายถึง คุณภาพตามที่ถูกกำหนดโดยลูกค้า ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการให้บริการในการสร้างความแตกต่างจากผู้ให้บริการอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็น ในการให้บริการในการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งการปรับปรุงผลผลิตโดยควบคุมต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ลดคุณภาพ และระดับบริการลงอย่างไม่เหมาะสม สำหรับในหลักการด้าน ผลผลิต และคุณภาพ (Productivity and Quality) ซึ่งเป็นส่วนที่เพิ่ม มาจาก 7Ps หมายถึง การปรับปรุงผลผลิตโดยควบคุมต้นทุน อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ลดคุณภาพ และระดับบริการลงอย่างไม่เหมาะสมจนลูกค้าเกิดความไม่พึงพอใจ (Kotler, 2003)

Service Experience Design คือ การพิจารณา วางแผนและออกแบบประสบการณ์ทั้งหมดของลูกค้า ที่มีต่อการบริการของเรา มีอะไรบ้าง และต้องมีกระบวนการสนับสนุนภายในองค์กรอะไรบ้าง ขั้นตอนทั้งหมดนี้ สามารถเขียนออกมาเป็นภาพ แผนภูมิขั้นตอน แสดงความสัมพันธ์ก่อนหลัง และผู้รับผิดชอบดำเนินการ ได้ทำที่สนใจลงค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม ได้จากคำว่า Service Blueprint ครบยกตัวอย่างธุรกิจโรงแรม ประสบการณ์ ลูกค้าตั้งแต่การรับรู้ ค้นหาข้อมูล จองห้องพัก เดินทางลงทะเบียนเข้าพัก เข้าใช้ห้องพัก ใช้สิ่งอำนวยความสะดวก อื่นที่มีห้องรับประทานอาหาร จนกระทั่งคืนกุญแจออกจากโรงแรมกระบวนการสนับสนุนอื่นๆ เป็นขั้นตอนงาน ที่ไม่ได้สัมผัสกับลูกค้าโดยตรง เช่น การทำความสะอาดห้องพัก งานซักรีด การจัดการห้องครัว เป็นต้นกระบวนการ ทั้งหมดนี้ ต้องได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสม Productivity จะมองในมุมว่า ทำอย่างไรจึงจะใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้คุ้มค่าที่สุด ในเวลาที่สั้นที่สุด ในด้าน Quality มองในมุมผลลัพธ์ของงานที่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด รวมถึงระบบ จัดการที่มีคุณภาพ ตามความพึงพอใจของลูกค้า ในยุคประเทศไทยหมายเลข 4 กระบวนการขั้นตอนเหล่านี้ สามารถพิจารณาถึงโอกาสความคุ้มค่า และความเหมาะสม ในการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้อีกด้วย หลังจากมีระบบงานที่ดีตามปัจจัยแรกแล้ว ส่วน Organizational Culture Building คือการสร้าง “วัฒนธรรม องค์กร” ที่เหมาะสมให้กับพนักงานทุกคนในองค์กร ทั้งที่เป็นผู้ให้บริการกับลูกค้าโดยตรง และ พนักงาน ผู้อยู่เบื้องหลังองค์กรอาจใช้คำที่แตกต่างหลากหลายออกไป นอกเหนือจากวัฒนธรรม เช่น ค่านิยม (Value)

วิถี (way) ปรัชญา อุดมการณ์ (Philosophy) แต่ไม่ว่าจะเป็นคำใด เป้าหมายเดียวกัน คือการปลูกฝัง สิ่งที่เป็น หลักการ กรอบแนวคิด วิธีปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติงาน เป็นไปตามกรอบทิศทาง ดังกล่าวนี้นี้ แม้ว่าแต่ละองค์กรในปัจจุบัน มีการกำหนดวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่มีก็จะเป็นจุดร่วมที่เหมือนกัน เสมอคือ การใส่ใจ ให้ความสำคัญกับลูกค้า (Customer Focus)เราจะสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้อย่างไร? เป็นคำถามที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารองค์กร (Kritchai Anakamane, 2018)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร: พนักงานต้อนรับภาคพื้นของสนามบินสุวรรณภูมิ
2. ขอบเขตด้านพื้นที่: สนามบินสุวรรณภูมิ
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรต้น 1) ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน เงินเดือน 2) คุณลักษณะพึงประสงค์ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ด้านความรู้ ด้านความสามารถ ตัวแปรตาม คือ ผลผลิตภาพ และคุณภาพ (Productivity & Quality) ประกอบด้วย ประสบการณ์การใช้บริการ (Services Experience), วัฒนธรรมองค์กร (Organizations culture)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาระยะเวลา เดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน พ.ศ.2566

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) มีลักษณะ เป็นการตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ลักษณะประชากรศาสตร์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลผลิตภาพ และคุณภาพ ข้อเสนอแนะ มีประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ พนักงานต้อนรับภาคพื้นดินในสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งไม่ทราบจำนวนแน่ชัด เนื่องจากมีที่เป็นพนักงานต้อนรับสังกัดการท่าอากาศยาน พนักงานต้อนรับสังกัดสายการบิน และพนักงานต้อนรับสังกัดบริษัทตัวแทนจัดหา (ภายนอก) คณะวิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (Cochran, W.G., 1953) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 384.16 หรือประมาณ 385 ตัวอย่าง โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผู้วิจัยเก็บสำรองเพิ่ม 15 ตัวอย่าง รวมเป็น 400 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability) วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) แบบสอบถามผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านในด้านความตรงของเนื้อหา (IOC) พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความตรง (Content Validity) 0.67-1.00 ผู้วิจัยได้ดำเนินแก้ไขข้อคำถามที่มีคะแนน 0.67 ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิทุกข้อแล้ว (สุวิมล ติรกันันท์, 2556) จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 ชุด (Try Out) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.933 (Reliability) ซึ่งมากกว่า 0.7 ผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Cronbach, 1970)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่ในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยอาศัยเครื่องมือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจด้านความตรง และความเที่ยงแล้วในเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ วรรณกรรมต่างๆ หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร และข้อมูลจากสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ต่างๆ (Website)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การวิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์ คุณลักษณะพึงประสงค์ ผลผลิตภาพและคุณภาพ ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test ในการทดสอบความแตกต่างของตัวแปรเพศที่ มีความสัมพันธ์ต่อผลผลิตภาพ และคุณภาพของพนักงานต้อนรับภาคพื้น สติติ f-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแตกต่างของตัวแปรอายุ การศึกษา ระยะเวลาการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน การบริการที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ต่อผลผลิตภาพ และคุณภาพของพนักงานภาคพื้นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพึงประสงค์กับผลผลิตภาพและคุณภาพของพนักงานต้อนรับภาคพื้น กรณีศึกษาพนักงานภาคพื้น ณ สนามบินสุวรรณภูมิ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. พนักงานต้อนรับภาคพื้นสามารถนำผลของการวิจัยใช้ในการปรับปรุง พัฒนาเพื่อให้เกิดการบริการที่เป็นเลิศ สร้างความพึงพอใจต่อผู้ใช้บริการสนามบินสุวรรณภูมิ

2. สนามบินสุวรรณภูมิสามารถนำผลการวิจัยใช้ในการปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้พนักงานต้อนรับภาคพื้นได้รับการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมคุณสมบัติพึงประสงค์ของพนักงานบริการภาคพื้นเพื่อให้เกิดบริการที่เป็นเลิศตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการสนามบิน

3. นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และผู้สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อยอดการวิจัยในอนาคต

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้อมูลประชากรศาสตร์ของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิมีความสัมพันธ์ต่อผลผลิตภาพและคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ

2. คุณลักษณะพึงประสงค์ของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิมีความสัมพันธ์ต่อผลผลิตภาพและคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นที่ปฏิบัติงานที่ในสนามบินสุวรรณภูมิ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) มีจำนวน 5 ข้อดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	151	37.7
หญิง	249	62.3
รวม	400	100.0
อายุ (Generation)		
18-24 ปี (Gen Z)	257	64.3
25-40 ปี (Gen Y)	118	29.5
41-56 ปี (Gen X)	23	5.7
57-75 ปี (Baby Boomer)	2	0.5
รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	307	76.7
ปริญญาโท	45	11.3
ปริญญาเอก	9	2.3
อื่นๆ	39	9.7
รวม	400	100.0

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการทำงาน		
น้อยกว่า 1 ปี	173	43.3
1-10 ปี	164	41.0
11-19 ปี	32	8.0
20 ปีขึ้นไป	31	7.7
รวม	400	100.0
เงินเดือน		
15,001-20,000 บาท	114	28.5
20,001-25,000 บาท	103	25.8
25,001-30,000 บาท	92	23.0
มากกว่า 30,001 บาท	91	22.7
รวม	400	100.0

ผลการวิจัยพบว่าพนักงานต้อนรับภาคพื้นทีที่ปฏิบัติงานที่ในสนามบินสุวรรณภูมิเพศของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือเพศหญิง จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือช่วงอายุ 18-24 ปี (Gen Z) จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.3 ระดับการศึกษาของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรีจำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 76.7 ระยะเวลาในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 และ เงินเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ 15,001-20,000 บาท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5

ตอนที่ 2 ผลการสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรู้ และด้านความสามารถ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (n=400)

คุณลักษณะพึงประสงค์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.04	0.621	มาก
2. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.16	0.617	มาก
3. ด้านความรู้	3.67	0.910	มาก
4. ด้านความสามารถ	3.71	0.782	มาก
รวม	3.90	0.730	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมมากเป็นอันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพที่มีค่าเฉลี่ย 4.04 ด้านความสามารถที่มีค่าเฉลี่ย 3.71 และด้านความรู้ 3.67 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการสำรวจวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภาพ และคุณภาพ เพื่อบริการที่เป็นเลิศลักษณะของข้อความ เป็นแบบมาตรวัดระดับ (Rating Scale) จำนวน 2 ด้าน ดังนี้ 1) ประสบการณ์การใช้บริการ (Service Experience) 2) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลรวมค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลิตภาพและคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นปฏิบัติการในสนามบินสุวรรณภูมิ (n=400)

ผลิตภาพและคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ประสบการณ์การใช้บริการ (Service Experience)	3.92	0.744	มาก
2. วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture)	4.00	0.706	มาก
รวม	3.96	0.730	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับความคิดเห็นในภาพรวมผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) ที่ค่าเฉลี่ย 4.00 รองลงมาคือ ด้านประสบการณ์ การใช้บริการ (Service Experience) ที่ค่าเฉลี่ย 3.92 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ (Generation) ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน เงินเดือน มีความสัมพันธ์ต่อผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศของพนักงานต้อนรับ ภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์ ต่อผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศของพนักงานต้อนรับภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ

ลักษณะประชากรศาสตร์	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	f-test	Sig.	สมมติฐาน
เพศ							
หญิง	249	4.01	0.650	-1.870		.062	ปฏิเสธ
ชาย	151	3.88	0.715				
รวม	400	2.63	0.680				
อายุ							
18-24 ปี (Gen Z)	257	3.94	0.693		.393	.758	ปฏิเสธ

ลักษณะ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	f-test	Sig.	สมมติฐาน
ประชากรศาสตร์							
25-40 ปี (Gen Y)	118	3.98	0.597				
41-56 ปี (Gen X)	23	3.85	0.597				
57-75 ปี (Baby Boomer)	2	4.22	0.157				
รวม	400	3.95	0.659				
ระดับการศึกษา							
ปริญญาตรี	307	3.91	0.644		6.108	.000	ยอมรับ
ปริญญาโท	45	4.32	0.529				
ปริญญาเอก	9	4.08	0.798				
อื่นๆ	39	3.79	0.743				
รวม	400	3.95	0.659				
ระยะเวลาในการทำงาน							
น้อยกว่า 1 ปี	173	3.88	0.708		1.230	.299	ปฏิเสธ
1-10 ปี	164	4.00	0.607				
11-19 ปี	32	4.02	0.652				
20 ปีขึ้นไป	31	4.02	0.632				
รวม	400	3.95	0.659				
เงินเดือน							
15,001-15,000 บาท	91	3.76	0.729		6.859	.000	ยอมรับ
20,001-25,000 บาท	92	3.89	0.687				
25,001-30,000 บาท	114	3.96	0.586				
มากกว่า 30,001 บาท	103	4.16	0.588				
รวม	400	3.95	0.660				

จากตารางที่ 3 พบว่า เพศ ช่วงอายุ และระยะเวลาในการทำงานมีความสัมพันธ์ต่อผลิตภาพ และคุณภาพ เพื่อบริการที่เป็นเลิศไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (sig. = 0.062, 0.758 และ 0.299) ส่วนระดับการศึกษา เงินเดือน ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นมีความสัมพันธ์ต่อผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศแตกต่างกัน (sig. = 0.000) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐาน 2 คุณลักษณะพึงประสงค์ประกอบด้วย ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านความสามารถ ที่มีความสัมพันธ์ต่อผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ ของพนักงานต้อนรับภาคพื้น สนามบินสุวรรณภูมิ คณะผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญ ทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพึงประสงค์กับผลิิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ

คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์	ค่าสถิติ	ผลิิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ		
		ประสบการณ์การใช้ บริการ (Service Experience)	วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture)	รวม
ด้านบุคลิกภาพ	R	.537	.496	.554
	Sig.	.000	.000	.000
ด้านคุณธรรม จริยธรรม	R	.543	.549	.584
	Sig.	.000	.000	.000
ด้านความรู้	R	.597	.528	.604
	Sig.	.000	.000	.000
ด้านความสามารถ	R	.581	.553	.607
	Sig.	.000	.000	.000
รวม	R	.701	.656	.727
	Sig.	.000	.000	.000

จากตารางที่ 4 คุณลักษณะพึงประสงค์มีความสัมพันธ์กับผลิิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริการที่เป็นเลิศ โดยภาพรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 72.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (sig. .000) เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านประสบการณ์การใช้บริการ (Service Experience) มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในด้านความรู้ในภาพรวมร้อยละ 70.1 มีความสัมพันธ์กับด้านความรู้เป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 59.7 มีความสัมพันธ์กับด้านความสามารถเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 58.1 ส่วนด้านวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 65.6 มองรายด้านพบว่ามีความสัมพันธ์กับด้านความสามารถ ในทิศทางเดียวกันร้อยละ 55.3 มีความสัมพันธ์ กับด้านคุณธรรม จริยธรรม ในทิศทางเดียวกันร้อยละ 54.9 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (sig. .000)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าพนักงานต้อนรับภาคพื้นที่ปฏิบัติหน้าที่ในสนามบินสุวรรณภูมิ เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 18-24 ปี (Gen Z) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี และ มีเงินเดือน 15,001-20,000 บาท ความคิดเห็นในคุณลักษณะพึงประสงค์พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถ และด้านความรู้ตามลำดับ ผลสำรวจด้านผลิิตภาพ และคุณภาพเพื่อบริหารจัดการสู่การบริการที่เป็นเลิศในภาพ รวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากเป็นอันดับแรก คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) รองลงมาคือ ด้านประสบการณ์การใช้บริการ

(Service Experience) การทดสอบสมมติฐานพบว่าข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ และระยะเวลาในการทำงาน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนการศึกษา และเงินเดือนยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะพึงประสงค์กับผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อการบริการสู่ความเป็นเลิศนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พนักงานต้อนรับภาคพื้นทีที่ปฏิบัติหน้าที่ในสนามบินสุวรรณภูมิ เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 18-24 ปี (Gen Z) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี และมีเงินเดือน 15,001-20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์(2550) ได้กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาดครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้อาชีพ การศึกษา ซึ่งเกณฑ์ทางด้านประชากรศาสตร์ และลักษณะประชากรศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความคิดเห็นในคุณลักษณะพึงประสงค์พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถ และด้านความรู้ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา นิลโธสงและวรรณวิศา เหมพลชม. (2560) และยุนิดา วิริโย และคณะ (2563) ที่พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับพนักงานบริการภาคพื้นสายการบินคือ ด้านคุณธรรมสำคัญมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ บุญทริกา วงษ์วานิช และกฤษฎดา เขียววัฒนสุข (2563) ที่พบว่าคุณลักษณะและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นดินเป็นตามความต้องการของผู้ใช้บริการโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน สอดคล้องกับสลาพร วิชัยรัมย์ (2564) กล่าวว่า “คุณธรรมจริยธรรม” จะนำมาซึ่งคุณประโยชน์ส่วนตน และสังคมส่วนรวม เพราะความเจริญก้าวหน้าของสังคมตั้งแต่ระดับเล็กที่สุดคือ ครอบครัว ชุมชน จนกระทั่งระดับใหญ่สุดคือประเทศชาติ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในชาติทุกระดับชั้นมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความคิดเห็นในด้านผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านประสบการณ์ด้านการบริการ (Service Experience) สอดคล้องกับแนวคิด Kritchai Anakamane (2018) ที่กล่าวว่า Organizational Culture Building คือ การสร้าง “วัฒนธรรมองค์กร” ที่เหมาะสมให้กับพนักงานทุกคนในองค์กร ทั้งที่เป็นผู้ให้บริการกับลูกค้าโดยตรง และ พนักงานผู้อยู่เบื้องหลังองค์กรอาจใช้คำที่แตกต่างหลากหลายออกไป นอกเหนือจากวัฒนธรรม เช่น ค่านิยม (Value) วิถี (way) ปรัชญา อุดมการณ์ (Philosophy) แต่ไม่ว่าจะเป็นคำใด เป้าหมายเดียวกัน คือการปลูกฝังสิ่งที่เป็น หลักการ กรอบแนวคิด วิถีปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกรอบทิศทาง

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการประเมินด้านความสัมพันธ์ของคุณลักษณะพึงประสงค์กับผลิตภาพ และคุณภาพเพื่อการบริการที่เป็นเลิศ พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับสลาพร วิชัยรัมย์ (2564) สมาชิกในองค์กรจำเป็นต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นหลักในการดำรงพฤติกรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน อันจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ Kritchai Anakamane, (2018) แนวคิดเกี่ยวกับ Service Experience Design คือ การพิจารณา วางแผน และออกแบบประสบการณ์ทั้งหมด

ของลูกค้าต้องมีกระบวนการสนับสนุนภายในองค์กรสามารถเขียนออกมาเป็นภาพ แผนภูมิขั้นตอน แสดงความสัมพันธ์ก่อนหลัง Organizational Culture Building คือการสร้าง “วัฒนธรรมองค์กร” ที่เหมาะสมให้กับพนักงานทุกคนในองค์กร ทั้งที่เป็นผู้ให้บริการกับลูกค้าโดยตรง และ พนักงานผู้อยู่เบื้องหลังองค์กร คือการปลูกฝังสิ่งที่เป็น หลักการ กรอบแนวคิด วิธีปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติงาน เป็นไปตามกรอบทิศทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. คุณลักษณะพึงประสงค์ด้านความรู้พบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ดังนั้นหากสนามบินสุวรรณภูมิ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน หรืออบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาที่ 2 หรือ 3 ก็จะทำให้พนักงานต้อนรับภาคพื้นมีการบริการที่เป็นเลิศได้
2. ด้านประสบการณ์ด้านการบริการ (Service Experience) มีค่าเฉลี่ยมาก แต่ผู้ตอบให้ความสำคัญรองลงมา ดังนั้นหากท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จะเน้นในการสร้างประสบการณ์ที่ดีเพื่อให้เกิดภาพจดจำระยะถึงเป็นรายแรก และผู้โดยสารนำไปบอกต่อประสบการณ์นั้น ๆ แก่ผู้อื่นมาใช้บริการ ก็จะสามารถส่งเสริมให้เกิดการบริการที่เป็นเลิศได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลควรเข้าเก็บข้อมูลในช่วงเวลาไม่ซ้ำกัน เพราะจะทำให้เจอกลุ่มตัวอย่างใหม่ ทำให้เกิดการกระจายตัวไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ดี เนื่องจากพนักงานบริการภาคพื้นมีเวลาการทำงานเป็นช่วงกะเวลา
2. การเตรียมเครื่องมือแบบสอบถาม ควรมีทั้งที่เป็น Paper และ แบบ Google form หากใช้อย่างใดอย่างหนึ่งอาจไม่เกิดการกระจายตัวของกลุ่ม Generation เนื่องจากความสามารถในการใช้ของคนในแต่ละ Generation มีความต่างกัน
3. ผู้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีความเข้าใจในข้อคำถามเป็นอย่างดีเพื่ออธิบายข้อสงสัยกับผู้ตอบได้ และบางครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลจำเป็นต้องเป็นผู้อ่านให้แก่ผู้ตอบฟังเพื่อเลือกคำตอบจะทำเวลาได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิมา นิลไธสง และ วรณวิศา เหมพลขม. (2560). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับพนักงานบริการภาคพื้นสายการบิน. (สหกิจศึกษา)*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.
- บุญทริกา วงษ์วานิช และกฤษฎดา เขียววัฒนสุข. (2563). การเปรียบเทียบคุณลักษณะและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับภาคพื้นดินตามความต้องการของผู้ใช้บริการระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินระดับพรีเมียม. *วารสารสหสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2563)*.
- แพรว. (2560). Ground Staff หรือ พนักงานภาคพื้นสายการบิน. ค้นหามาเมื่อ 2 สิงหาคม 2566.
จาก: <https://www.admissionpremium.com/airline/news/2065>

- ยุนิดา วิริโย, นปภา ภทรกมลพงษ์ และ จิราภรณ์ศรีศิลป์ (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพนักงานต้อนรับ บนเครื่องบินสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยกรณีศึกษา สายการบินไทยไลอ้อนแอร์. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 11(3), กันยายน – ธันวาคม 2563.
- สถาบันการบินพลเรือน. (2566). *Customer Service (Ground Attendant)*. ค้นหาคำเมื่อ 20 กรกฎาคม 2566.
จาก: <https://www.catc.or.th/th/customer-service-ground-attendant/#:~:text=พนักงานต้อนรับภาคพื้น%20Customer%20Service,ไปถึงการรับ-ส่ง>
- สถาพร วิชัยรัมย์ (2564). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม*. ค้นหาคำเมื่อ 1 กรกฎาคม 2566.
จาก: <https://pa.bru.ac.th/2021/08/15/ethics01/>
- สุวิมล ติรกานันท์. (2556). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 11 (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2556.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.
- วิภาวรรณ เลี้ยงสาย. (2561). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ของพนักงานในบริษัทผู้ผลิตเครื่องบินแห่งหนึ่งในพื้นที่จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต แผน ก แบบ ก 2 .บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management 11th edition*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Kritchai Anakamane. (2018). *Improving Productivity and Quality, Challenges in the Thai Service Sector*. Retrieved. August 2th, 2023. From: <https://th.linkedin.com/pulse/Improving-productivity-และ-quality-kritchai-anakamane>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงาน
ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5
Factors Affecting the Acceptance of Financial Technology
in The Work of Kasikornbank Employees Northeast 5

วิภาพร สำเภาพันธ์^{1*}, อโนทัย หาระสาร² และ อัยรดา พรเจริญ³

^{1*}Wiphaporn Sampaonon, Anothai Harasarn², Irada Phorncharoen³

^{1*, 2, 3} คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1*, 2, 3} Faculty of Business Administration and Management Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding author; E-mail: Oayoay2525@gmail.com

Received 14 December 2023 Revised 24 November 2024

Accepted 6 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 และ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับตำแหน่งงานและประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พนักงานสาขา และพนักงานฝ่ายขายของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 219 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .977 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 พบว่าความสำเร็จในการทำงาน ค่านิยมร่วม และทักษะส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 การยอมรับในผลงานและโครงสร้างองค์กรส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันพบว่า บุคลากรที่เพศต่างกัน คิดเห็นไม่แตกต่างกัน บุคลากรที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านโครงสร้างองค์กร และทักษะ ไม่แตกต่างกัน ส่วนการยอมรับในผลงาน ความสำเร็จในการทำงาน และค่านิยมร่วม คิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 บุคลากรที่ระดับตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน โครงสร้างองค์กร ไม่แตกต่างกัน ส่วนการยอมรับในผลงาน ค่านิยมร่วม และทักษะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 บุคลากรที่ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันต่างกัน

มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำงาน โครงสร้างองค์กร และทักษะ ไม่แตกต่างกัน ส่วนการยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ : การยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน, แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, การบริหารงานในองค์กร

ABSTRACT

The research aimed to study and compare 1) the factors that could affect the financial technology. in 2) the performance of Kasikornthai Bank's staff in Thailand's northeastern region 5 as classified by sex, age, ranking positions and working experience. A total of 219 samples were used in the research. They were derived by a proportionate random sampling. The research instrument was a questionnaire whose confidence value was equivalent to .977. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, multiple regression analysis, t-test and F-test.

The research found that: 1) Work accomplishment, common values, skills, appreciation of the performance and the organizational structures could affect the acceptance level with a statistical significance of .01 and .05. 2) A comparison of the factors that affected the financial technology acceptance of Kasikornthai Bank's staff in Thailand's northeastern Region 5 as classified by sex, age, working positions, and current working experience indicated that the personnel who were different in sex held no different views. Those who were different in age held no different views on organizational structures, and skills. The subjects held different view concerning the performance recognition, job success, and common values at a statistical significance of .05. The staff in different positions held no different views on job success, and organizational structure. however, they had different views on the performance recognition. The subjects held a different view on the skills at a statistical significance of .05. The staff in current different positions did not have different views on job success, organizational structure and skills. However, they held different views on the performance recognition and common values at a statistical significance of .01.

Keywords: Acceptance of Financial Technology, Performance Motivation, Organizational Administration

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมการเงินก็เป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยพบว่าในปัจจุบันมีรูปแบบของธุรกรรมทางการเงินใหม่ ๆ แตกต่างจากเดิมเกิดขึ้น ประกอบกับผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2565 พบว่า ในจำนวนประชากรอายุ 6 ปี ขึ้นไปประมาณ 65.5 ล้านคน มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ มากถึง 61.9 ล้านคน (ร้อยละ 94.6) โดยมีอัตราการใช้เพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่องนับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2563 มากถึง 60.5 ล้านคน (ร้อยละ 94.8) ซึ่งจากผลการสำรวจจะเห็นว่า ดิจิทัลได้เริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของทุกคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565 - 2563) เทคโนโลยีทางการเงินหรือ Financial Technology (FinTech) ช่วยทำให้ธุรกรรมหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการเงินแบบเดิมสะดวกสบายมากขึ้น โดยมีจุดเด่นอยู่ที่ความรวดเร็ว ความสะดวกสบายในการใช้บริการ และสร้างอิสระแก่ผู้บริโภคให้สามารถใช้งานได้ทุกที่ ทุกเวลา FinTech จึงเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึง และตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่ออุดช่องโหว่ของการบริการทางการเงินในรูปแบบเดิม ๆ ได้เป็นอย่างดี (Greedisgood 2565: ออนไลน์)

เทคโนโลยีทางการเงินหมายถึงการใช้เทคโนโลยีรวมถึงนวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อออกแบบ และนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินในรูปแบบใหม่ ๆ FinTech จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรม ทางการเงิน 6 ประเภทหลัก ได้แก่ การชำระเงิน การซื้อขายและวิเคราะห์หลักทรัพย์ การจัดการการ ลงทุน การระดมทุน การฝากเงิน และการกู้ยืมเงิน รวมถึงการประกันภัย โดยเทคโนโลยีที่ FinTech ใช้ ส่วนมากนั้นคือ การนำเทคโนโลยีระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาเชื่อมโยงกับ โทรศัพท์มือถือและใช้ระบบประมวลผลที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหนือกว่าในอดีต ไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินให้เหมาะสมกับลูกค้าที่มีความต้องการแตกต่างกัน สถานการณ์ในปัจจุบัน FinTech กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก เนื่องจากมูลค่าเพิ่มที่จะเกิดแก่ธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่จะสูงขึ้นจากการ นำนวัตกรรมดังกล่าวไปสร้างบริการทางการเงินชนิดใหม่และพัฒนาประสิทธิภาพของบริการทางการเงินที่มีอยู่เดิม (พรชัย ชุนหจินดา 2560: 253) ผลสำรวจความเชื่อ มั่นต่อเทคโนโลยีทางการเงินผ่านกลุ่มผู้ใช้สมาร์ตโฟน 5,000 คน ในตลาดใหญ่ คือ ญี่ปุ่น ไทย ไต้หวัน อินโดนีเซีย เกาหลี อังกฤษ และสหรัฐฯ พบว่าภาพรวมยังมีโอกาสสูง หากสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ตอบโจทย์ ผลสำรวจจากทั้ง 7 ตลาดหลัก โดยร้อยละ 64 ของผู้เข้าร่วมการสำรวจยอมรับว่า เทคโนโลยีทางการเงินช่วยในการวางแผน และจัดการทางการเงินให้ง่ายขึ้น โดยรวมมีความเชื่อมั่นสูง ต่อเทคโนโลยีด้านการเงิน คิดเป็นร้อยละ 63 ที่วางใจในผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่ตัวเองรู้จัก ส่วนอีกร้อยละ 30 ยังไม่มั่นใจ ซึ่งความเชื่อมั่นนี้มีแนวโน้มสูงขึ้นในกลุ่มคนรุ่นใหม่ เพราะกลุ่มอายุ 18-34 ปี มีความเชื่อมั่นสูงถึงร้อยละ 69 เมื่อเทียบกับกลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไป ที่มีความเชื่อมั่นเพียง ร้อยละ 55 (เดอะ บางกอก อินไซด์ 2018: ออนไลน์) สำหรับในประเทศไทย จำนวนสตาร์ทอัพในไทย มีประมาณ 8,000 ราย เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมาจากเดิมที่มีเพียง 200 รายในปี พ.ศ. 2558 เป็นสตาร์ทอัพที่มีศักยภาพและพร้อมดำเนินธุรกิจได้จริงประมาณ 1,500 ราย ในจำนวนนี้มีสตาร์ทอัพที่พัฒนาด้าน FinTech ที่ลงทะเบียนกับ Thai FinTech Association ทั้งหมด 110 ราย และจากข้อมูลพบว่ามีสตาร์ทอัพด้าน FinTech ถึง 62 บริษัท หรือคิดเป็นร้อยละ 57 ของสมาชิกทั้งหมด การสร้างความรู้

ความเข้าใจในเทคโนโลยีทางการเงินจะช่วยเป็นแรงสนับสนุนให้ผู้บริโภคใช้ FinTech อย่างแพร่หลายมากขึ้น และส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจ FinTech ในอนาคต (มันนี่ทูโนว, 2561)

ปัจจุบันการบริการธนาคารกสิกรไทยนั้นจะผ่านช่องทางเทคโนโลยีด้านการเงินดิจิทัลมากขึ้น ขณะที่การบริการผ่านช่องทางสาขาจะเป็นการทำธุรกรรมที่มีความซับซ้อน หรือขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่เพื่อการลงทุน หรือแก้ปัญหาทางการเงิน ส่งผลให้ธนาคารกสิกรไทยต่างปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินงานและการให้บริการของธนาคาร ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพนักงานที่ปฏิบัติงานในสาขา จากการให้บริการและการทำงานในรูปแบบเดิม เช่น รับฝาก-ถอนเงิน การเปิดบัญชี หรือให้คำปรึกษาทางการเงิน เบื้องต้น ต้องมาเป็นผู้ให้คำปรึกษา และเชี่ยวชาญทางด้านการเงินส่วนบุคคล เช่น การวางแผนการออม การลงทุน การวางแผนด้านภาษี เป็นต้น พร้อมกับการมีใบประกอบวิชาชีพเฉพาะด้าน และต้องมีความรู้และความชำนาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้น สามารถแนะนำลูกค้าได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานกำกับดูแลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองต่อการปฏิบัติงานภายในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำและการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ในการปฏิบัติงานของพนักงาน มีส่วนหนึ่งสำคัญ คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่ง Herzberg (1959) ได้กล่าวในทฤษฎีสองปัจจัยการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยภายในของบุคลากรที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานด้วยความพึงพอใจ และเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ทัศนคติทางบวกและการจูงใจที่แท้จริง ได้แก่ ความสำเร็จ การยอมรับ ลักษณะงาน ความก้าวหน้า และความรับผิดชอบ และปัจจัยค่าจูงเป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้พนักงานเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน ไม่ใช่วิธีการจูงใจที่ดีที่สุดในทัศนะของ Herzberg ได้แก่ นโยบายองค์กร การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตำแหน่งงาน ความมั่นคงในการทำงาน ชีวิตส่วนตัว สภาพการทำงาน และค่าตอบแทน ทั้งสองปัจจัย เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงานของพนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น และพนักงานเกิดการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน มีการปรับเปลี่ยนใหม่ในการปฏิบัติงานทันที พนักงานมีส่วนช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น (กมลพร กัลยาณมิตร, 2559) และปัจจัยในการบริหารงานในองค์กรของ McKinsey (7-s Framework of McKinsey) ได้แก่ โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ การจัดการบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน ค่านิยมร่วม และทักษะ (วิฑูรย์ สิมะโชติ, 2553) ส่งผลทำให้องค์กรมีการกำหนดโครงสร้างขององค์กร การจัดองค์กร และการกระจายอำนาจ ที่มีระบบควบคุม มีการใช้รูปแบบและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับลักษณะงาน เสริมสร้างการเป็นผู้นำที่ดีในการทำงาน การบริหารงานบุคคล ปลุกฝังให้พนักงานในองค์กรพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการเงินของธนาคาร

จากความสำคัญของเทคโนโลยีทางการเงินดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ซึ่งแบ่งตามภารกิจของธนาคารกสิกรไทย มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลในมุมมองการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ทางด้านพฤติกรรมในเรื่องของการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรต่อการทำงานของระบบการเงินดิจิทัล (Digital Banking) ว่าพนักงานให้การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศทางการเงินอย่างไร อาทิเช่น บางคนยอมรับการใช้งาน และบางคนไม่ยอมรับการใช้งาน ทำให้การทำงานในองค์กรไม่ประสบผลสำเร็จของการใช้งานได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้การใช้เทคโนโลยี

ทางการเงินไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ และยังไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนเพื่อพัฒนาตนเองและนำเสนอต่อผู้บริหารองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จำแนก ตาม เพศ อายุ ระดับตำแหน่งงานและประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน

ทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดของเฟรเดริก เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two-Factor Theory) ทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฟรเดริก เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959) ประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จ การยอมรับ ลักษณะงาน ความก้าวหน้า และความรับผิดชอบ และปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ นโยบายองค์กร การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตำแหน่งงาน ความมั่นคงในการทำงาน ชีวิตส่วนตัว สภาพการทำงาน และค่าตอบแทน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน เป็นการสร้างแรงจูงใจและจัดความรู้สึกไม่พอใจในการทำงานของบุคลากรแต่ละคนให้หมดไป เพื่อเกิดความพึงพอใจ มีความรัก และผูกพันกับองค์กร โดยการศึกษาของณัฐพล ธนเชวงกุล (2558) พบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน

2) แนวคิดปัจจัย 7 ประการของแมคคินซี (McKinsey)

เครื่องมืออย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์การบริหารองค์กร คือ แบบจำลอง 7S McKinsey ซึ่งเป็นแบบจำลองที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารงานขององค์กรที่จะช่วยให้การบริหารองค์กรมีความเป็นเลิศมากยิ่งขึ้น เป็นการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาของบริษัท McKinsey ซึ่งเป็นที่ปรึกษาธุรกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลของการค้นคว้าวิจัยได้บ่งชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ หรือการบริหารงานที่สัมฤทธิ์ผลนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปร ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างน้อยที่สุด 7 ตัว ได้แก่ กลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบ (System) รูปแบบ (Style) บุคคล (Staff) ทักษะ (Skill) และค่านิยมร่วม (Shared Value) (วิฑูรย์ สิมะโชติ, 2553) ซึ่งตัวแปรทั้ง 7 ตัวนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการยอมรับเทคโนโลยี (วิชา คชสังขสิทธิ์, 2556)

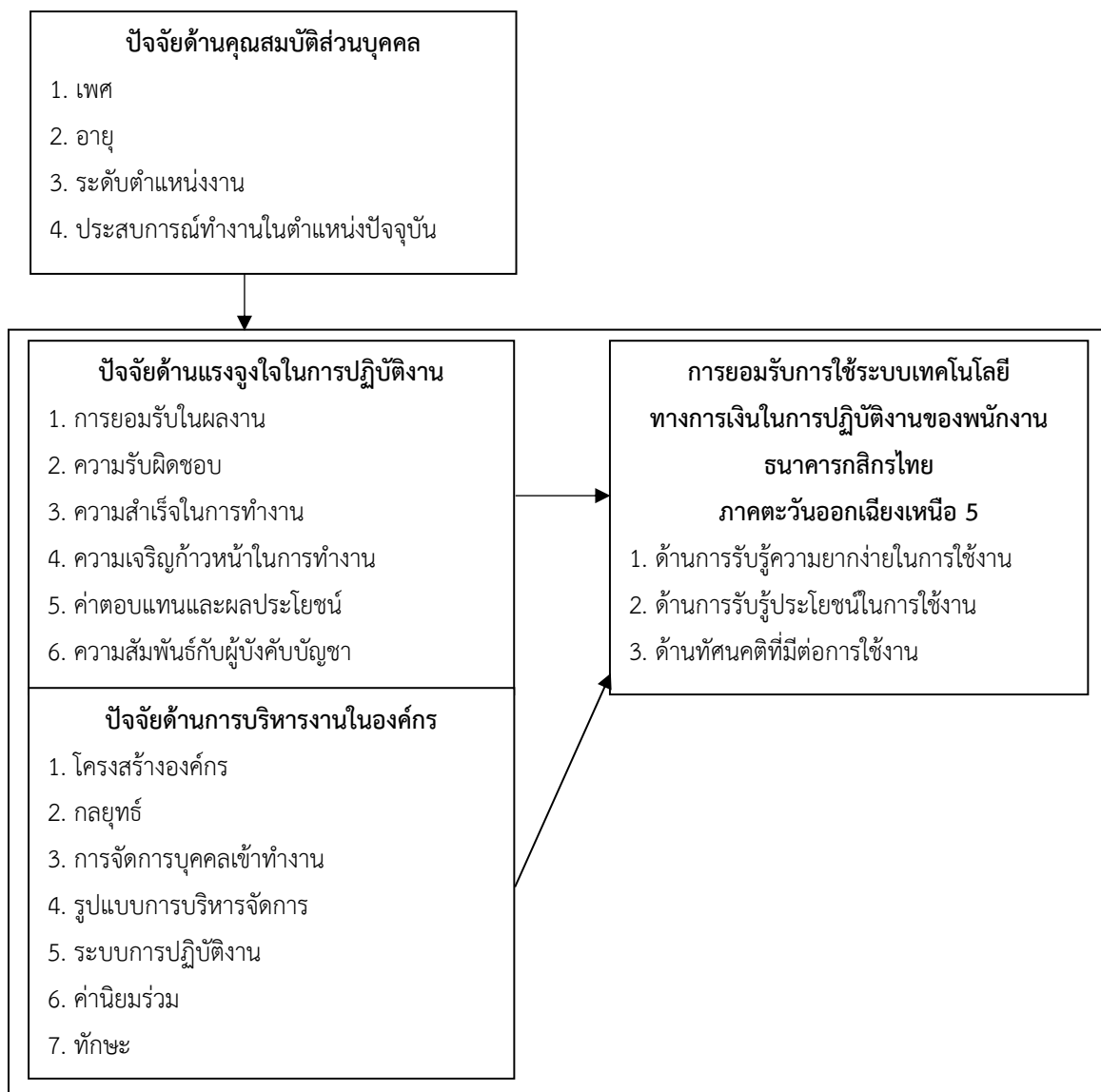
3) แนวคิดการยอมรับเทคโนโลยีของ Chu and Chu (2011) การยอมรับเทคโนโลยีว่าเป็นการทำความเข้าใจในเทคโนโลยีและการตัดสินใจยอมรับ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน แบ่งออกเป็น 1) ด้านการรับรู้ความยากง่ายในการใช้งาน 2) ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน และ 3) ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน

4) แนวคิด Financial Technology หรือเรียกย่อ ๆ ว่า FinTech หรือเทคโนโลยีทางการเงิน โดยเฉพาะ ระบบการสื่อสารออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในธุรกิจด้านการเงิน การธนาคารและการลงทุน โดยความสะดวกแทบทุกธุรกรรมการเงินการลงทุนจะทำได้อย่างสะดวกมากผ่านมือถือและออนไลน์ ทั้งธุรกรรม

ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน ระบบการชำระเงิน ธุรกิจหลักทรัพย์ประกันชีวิต นับตั้งแต่ การเปิดบัญชีธนาคาร สินเชื่อ ประกัน กองทุน หุ้น การทำธุรกรรมทุกชนิดสามารถทำผ่าน อิเล็กทรอนิกส์ ได้รวมไปถึงการประชุม ผู้ถือหุ้น การมอบฉันทะ ทำประกันรถยนต์และปลอดภัยการ นาพาสังคมไทยเข้าสู่สังคมไร้เงินสดมากขึ้น (Cashless Society) ซึ่งจะทำให้เราไม่ต้องพกเงินสด และเก็บเงินสดไว้ในบ้านอีกต่อไปอาชญากรรมต่าง ๆ ของประเทศก็จะลดลงในที่สุด(เจษฎา สุขทิศ 2561: ออนไลน์)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และแนวคิดปัจจัยด้านการบริหารในองค์กร นำไปสู่ผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคาร กสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พนักงานสาขาและพนักงานฝ่ายขายของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ (ธนาคารกสิกรไทย, 2564)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานสาขาและพนักงานฝ่ายขายของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และให้ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้ตัวอย่างจำนวน 142 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนแทนค่า $n = 219 / 1 + (219) (0.05^2) = 141.52$ เพื่อกำหนดขนาดตัวอย่างจากบุคลากรพนักงานสาขาและพนักงานฝ่ายขายของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้มีการกระจายตัวอย่าง จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ประกอบด้วย ยอมรับในผลงาน ความรับผิดชอบงาน ความสำเร็จในการทำงาน ความเจริญก้าวหน้าในการทำงานค่าตอบแทน และผลประโยชน์ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 29 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหารงานในองค์กรที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ การจัดการบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน ค่านิยมร่วม และทักษะ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 31 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับการใช้ระบบเทคโนโลยีทางการเงิน ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ความยากง่ายในการใช้งาน ด้านการรับประโยชน์ในการใช้งาน ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน จำนวน 14 ข้อ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ได้ทำการตรวจสอบเพื่อหาความสอดคล้องและใช้สถิติหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยตรวจสอบประเด็นความสอดคล้องในแต่ละข้อโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และทำการทดสอบแบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) ถ้าค่า $IOC \geq 0.6$ แสดงว่าคำถามนั้นวัดเนื้อหาตรงตามที่ต้องการวัด (ทองใบ สุดชาติ, 2551) ซึ่งข้อคำถามโดยภาพรวมได้ค่า $IOC \geq 0.6$ ถือได้ว่าข้อคำถามโดยภาพรวมมีความสอดคล้องกัน จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรในกลุ่มที่คล้ายคลึงกับประชากร

แต่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง คือพนักงานจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 50 ตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Reliability Analysis) ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha Coefficient (α - Coefficient) จะยอมรับค่าความเชื่อมั่นที่ได้ 0.70 ขึ้นไป ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้เป็นไปตามเกณฑ์ของ Nunnally (Nunnally, 1978)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลการให้คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายด้าน
- 2. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 โดยใช้สถิติ ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) การทดสอบค่าที (t - test) และการทดสอบค่าเอฟ (F - test)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงาน ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ การยอมรับเทคโนโลยีทาง การเงินในการปฏิบัติงาน	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม							
	เพศ		อายุ		ระดับ ตำแหน่งงาน		ประสบการณ์ทำงาน ในตำแหน่งปัจจุบัน	
	t	P	F	P	F	P	F	P
การยอมรับในผลงาน	1.66	.09	3.12*	.02	6.24**	.00	6.10**	.00
ความสำเร็จในการทำงาน	1.59	.11	2.53*	.05	.87	.47	1.59	.20
โครงสร้างองค์กร	.05	.95	1.62	.18	.42	.78	.23	.79
ค่านิยมร่วม	.55	.58	3.09*	.02	3.88**	.00	5.76**	.00
ทักษะ	.67	.50	2.15	.09	2.78*	.02	1.95	.14

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จำแนกตามเพศ พบว่า เพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามอายุ พบว่า อายุต่างกันมีความคิดเห็นการยอมรับในผลงาน ความสำเร็จในการทำงาน และค่านิยมร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามระดับตำแหน่งงาน พบว่า ระดับตำแหน่งงานต่างกันมีความคิดเห็นการยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน พบว่า ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันต่างกันมีความคิดเห็นการยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในภาพรวมโดยใช้วิธี Enter ($n = 151$)

ตัวพยากรณ์	B	Beta	t	P
การยอมรับในผลงาน	-.09	-.17	-2.03*	.04
ความรับผิดชอบ	.03	.04	.57	.56
ความสำเร็จในการทำงาน	.17	.20	3.09**	.00
ความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน	-.02	-.03	-.44	.65
ค่าตอบแทนและผลประโยชน์	-.01	-.02	-.31	.75
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	.04	.06	.83	.40
โครงสร้างองค์กร	.11	.14	2.23*	.02
กลยุทธ์	.09	.13	1.72	.08
การจัดการบุคคลเข้าทำงาน	-.05	-.11	-1.26	.20
รูปแบบการบริหารจัดการ	.02	.02	.34	.73
ระบบการปฏิบัติงาน	.04	.05	.74	.45
ค่านิยมร่วม	.24	.36	4.46**	.00
ทักษะ	.14	.31	2.94**	.00
Constant = 1.08 R = .88 R ² = .77 R ² _{adj} = .75 F = 36.65 Sig. = .00				

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ โดยใช้วิธี Enter เพื่อการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ด้วยตัวแปรพยากรณ์ 13 ตัว คือ การยอมรับในผลงาน ความรับผิดชอบ ความสำเร็จในการทำงาน ความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ การจัดการบุคคลเข้าทำงาน รูปแบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน ค่านิยมร่วม และทักษะ ร่วมกันพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในภาพรวม ได้ร้อยละ 75.00 ($R^2_{\text{adj}} = .75$) โดยความสำเร็จในการทำงาน ค่านิยมร่วม และทักษะ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการยอมรับในผลงาน

และโครงสร้างองค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 118 คน (ร้อยละ 78.10) ส่วนใหญ่มีอายุ 30 – 40 ปี จำนวน 102 คน (ร้อยละ 67.60) มีระดับตำแหน่งหัวหน้าส่วน จำนวน 60 คน (ร้อยละ 39.70) มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 1 - 5 ปี จำนวน 70 คน (ร้อยละ 46.40)

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 พบว่า

ความสำเร็จในการทำงาน ค่านิยมร่วม และทักษะ ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงาน ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และการยอมรับในผลงาน และโครงสร้างองค์กรส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงาน ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในภาพรวมได้ร้อยละ 75.00 $R^2_{adj} = .75$)

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5

จำแนกตามเพศ พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญ ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามอายุ พบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน ให้ความสำคัญ ด้านโครงสร้างองค์กร และทักษะ ไม่แตกต่างกัน ส่วนการยอมรับในผลงาน ความสำเร็จในการทำงาน และค่านิยมร่วม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามระดับตำแหน่งงาน พบว่า บุคลากรที่มีประเภทตำแหน่งต่างกัน ให้ความสำคัญ ด้านความสำเร็จในการทำงาน โครงสร้างองค์กร ไม่แตกต่างกัน ส่วนการยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งงานปัจจุบัน พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งงานปัจจุบันต่างกัน ให้ความสำคัญ ด้านความสำเร็จในการทำงาน โครงสร้างองค์กร ไม่แตกต่าง ส่วนการยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 มีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5

1.1 การยอมรับในผลงาน การที่ได้รับการยอมรับยกย่องในผลงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ในองค์กร ในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งงานที่ได้รับมอบหมายงานได้บรรลุเป้าหมายสำเร็จและได้ผลงานที่สร้างสรรค์ เป็นที่ประทับใจ ส่งผลทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงานจากคำชื่นชม ยินดีในผลงาน ความสำเร็จในการทำงาน และความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ได้ดีขึ้น และส่วนเหตุผลยอมรับในผลงานค่าลบ อาจเกิดจากการที่บุคลากรที่ไม่ยอมรับในผลงาน มีสาเหตุมาจากการที่บุคลากรได้รับมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในองค์กรเพิ่มเติมจำนวนมาก ที่ไม่ใช่งานของตนเองเพื่อช่วยงานเพื่อนในทีมขายหรืองานบริการทางสาขาในระหว่างงานที่ทำงานปกติ ส่งผลทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกรู้สึกด้าน เกิดความรำคาญ เกิดการผัดท้วงในการทำงาน และไม่มีแรงจูงใจกระตุ้นในการทำงาน อย่างมาก ส่งผลทำให้ผลงานที่รับมอบหมายไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน และเกิดการผิดพลาดในการทำงานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐ อุไร (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า ในภาพรวมแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง อันดับแรกคือได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานเมื่อทำงานสำเร็จ รองลงมาคือ ได้รับการประกาศยกย่องจากหน่วยงานเมื่อทำงานสำเร็จ และสุดท้ายการได้รับการยกย่องและชมเชย จากหัวหน้างาน เมื่อทำงานบรรลุผลสำเร็จ

1.2 ความสำเร็จในการทำงาน พนักงานทุกคนให้ความสำคัญการมีเป้าหมายที่จะทำให้บุคลากร ของธนาคารกสิกรไทย มีกำหนดทิศทางการทำงาน การปฏิบัติงานเพื่อให้ไปตามขั้นตอนวางแผนในเวลาที่กำหนด และประสบความสำเร็จในการทำงาน ส่งผลการปฏิบัติงานของต่อบุคลากรและฝ่ายบริหารของธนาคารกสิกรไทย ในการทำงานได้ประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรลักษณ์ ปุ่มเป้า (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วน ตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม พบว่าความสำเร็จในการทำงาน ความสามารถของบุคคลในการทำงาน ให้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีสามารถแก้ปัญหา และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึง การแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เห็นถึงผลงานของบุคคลได้

1.3 โครงสร้างองค์กร แผนภาพแสดงตำแหน่งงาน มีแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานชัดเจนเป็นระบบ แบ่งตามความสามารถตามความถนัดและต้องมีการจัดการความรับผิดชอบงานต่าง ๆ ที่จำเป็น ให้มีการแบ่งสรร หน้าที่และร่วมมือทำงานไปพร้อมกันของฝ่ายงานทำให้ได้งานที่มีคุณภาพมากขึ้น และเส้นเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ ของงานต่าง ๆ โครงสร้างจะครอบคลุมการประสานงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน โดยโครงสร้างองค์กรของธนาคาร กสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มี 4 จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งเป็น 3 สายงาน ดังนี้ 1) ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่บริหารเขตตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2) ทีมขาย มีหน้าที่ปฏิบัติงานดูแลความสัมพันธ์ลูกค้าและให้คำปรึกษาลูกค้าขอสินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อบ้าน และผลิตภัณฑ์ของธนาคารกสิกร และ 3) ฝ่ายบริการลูกค้า มีหน้าที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานบริการโอน ผาก ถอน เปิด

บัญชี และให้คำปรึกษาลูกค้าสินเชื่อบุคคลและแนะนำการลงทุนให้กับลูกค้าในสาขา ส่งผลให้ประสิทธิภาพของพนักงานในการปฏิบัติงานจากการแบ่งหน้าที่ชัดเจน ตามความสามารถ ช่วยความสัมพันธ์ที่ต่อสายงานต่าง ๆ ในองค์กร และได้งานที่มีคุณภาพในการบริการลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณทิพย์ สามิภักดิ์ (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ของโครงสร้างองค์การกับพฤติกรรมที่แสดงถึงความพึงพอใจในการทำงาน และระดับความสุขของพนักงาน:กรณีศึกษา พนักงานในบริษัทในพื้นที่แขวงสลิมน พบว่าโครงสร้างองค์การของบริษัทที่อยู่ในพื้นที่แขวงสลิมนนั้นมีการจัดโครงสร้างแบบแนวนอน หรือ Horizontal Structure ที่ให้ความสำคัญกับพนักงานที่อยู่ในองค์กร โดยมีการจัดโครงสร้างใน การแบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ มีการให้ความช่วยเหลือกันในการ ทำงานโดยการทำงานเป็นทีมรวมถึงผู้บริหารมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจในการทำงานลงสู่พนักงานระดับล่างตามแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การของดราฟ (Daft, 2004)

1.4 ค่านิยมร่วม ค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันของพนักงานและผู้บริหารภายในธนาคารกสิกรไทย มีแนวความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมแรง ร่วมใจกัน ไว้วางใจกันและให้เกียรติซึ่งกันทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งผลให้องค์กรนำไปสู่ผลประกอบการที่เป็นเลิศและสร้างสรรค์ความสุขให้เกิดขึ้นในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ พรรณราย (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พบว่า หลักการและพฤติกรรมชั้นนำที่คาดหวังให้องค์กร และบุคลากรปฏิบัติ ซึ่งจะสะท้อนและเสริมสร้างวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้ค่านิยมจะสนับสนุนและชี้นำการตัดสินใจของบุคลากรทุกคน ซึ่งจะช่วยให้องค์กรบรรลุพันธกิจและวิสัยทัศน์ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับองค์กร

1.5 ทักษะ บุคลากรของธนาคารกสิกรไทย มีทักษะโดดเด่นความเชี่ยวชาญในการขาย การให้บริการทักษะในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่ต้องผ่านการเรียนรู้ และฝึกฝนเป็นประจำจนเกิดเป็นความชำนาญในการใช้งาน องค์กรมุ่งเน้นคนมีความสามารถที่หลากหลายทำงานได้หลายอย่าง ส่งผลให้มีผลงานที่ดีกว่าและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ พรรณราย (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา พบว่า ทักษะ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งจำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานตำแหน่งหนึ่ง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลบรรลุผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

2. เปรียบเทียบจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5

จำแนกตามเพศ พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะเพศชายและเพศหญิงได้รับมอบหมายงานที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิจันทร์ ปัญจทวี (2560) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ กรณีศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่ พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกันมีความเห็นต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ ด้านลักษณะของบุคลากร ลักษณะงาน ความรู้เกี่ยวกับระบบ มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการใช้ระบบและด้านทัศนคติต่อการใช้งานของระบบสารสนเทศ

และโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ เขียวรัตน (2563) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ทโฟน กรณีศึกษา ลูกค้านาคาร์กกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ทโฟน กรณีศึกษาลูกค้านาคาร์กกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามอายุ พบว่า พนักงานที่มีอายุต่างกันให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ด้าน โครงสร้างองค์กร และด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ไม่แตกต่างกัน และส่วนยอมรับในผลงาน ความสำเร็จในการทำงาน และค่านิยมร่วม มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะบุคคลในแต่ละช่วงวัย มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในแต่ละช่วงวัยไม่เหมือนกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีอายุมาก ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย อาจเป็นเพราะบุคลากรมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานมากกว่า จึงให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรกลุ่มที่มีอายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอนงค์ ทองผา (2564) ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้แอปพลิเคชันค่ายมือถืออย่างต่อเนื่อง พบว่า ปัจจัยด้านอายุช่วงอายุต่างกันจะส่งผลความตั้งใจใช้แอปพลิเคชันค่ายมือถือ มีความตั้งใจที่จะใช้แอปพลิเคชันค่ายมือถืออย่างต่อเนื่องในอนาคต กลุ่มอายุน้อย ช่วงอายุ 18-30 ปี ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอายุส่งผลความตั้งใจใช้แอปพลิเคชันค่ายมือถือมากกว่ากลุ่มอายุมาก ช่วงอายุ 41 - 50 ปี จึงทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และสอดคล้องกับวาสนา ทองเสียน (2562) ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มบริษัทพานาโซนิคในประเทศไทย พบว่า บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกันส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่แตกต่างกัน

จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า พนักงานที่มีตำแหน่งงานต่างกัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ความสำเร็จในการทำงาน และโครงสร้างองค์กร ไม่แตกต่างกัน ส่วนยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะ ความรู้ ความสามารถ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะตำแหน่งงานมีระดับสูงกว่ามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบมากกว่า จากงานที่ได้รับมอบหมายที่มีปริมาณมากขึ้นและมีหน้าที่ความรับผิดชอบระดับสูงตามระดับตำแหน่งงาน ซึ่งต้องเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมตามระดับตำแหน่งงานในองค์กร จึงให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานมากกว่าตำแหน่งงานมีระดับน้อยกว่า จึงทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพล ศรีกัญญ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของพนักงาน ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน) สำนักงานอาคารกลาสเฮาส์ รัชดาภิเษก พบว่า ตำแหน่งงานของพนักงานที่แตกต่างกันมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัย กรรณิการ์ เหมือนประเสริฐ (2548) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของพนักงานที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรบริษัท คูเวตปิโตรเลียม (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า ตำแหน่งงานของพนักงานที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ที่แตกต่างกัน

จำแนกตามประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน พบว่า พนักงานที่มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันต่างกัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ความสำเร็จในการทำงาน และโครงสร้างองค์กร ไม่แตกต่างกัน ส่วนยอมรับในผลงาน และค่านิยมร่วม มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะประสบการณ์ทำงานที่มากกว่า จากการเรียนรู้ระบบในการทำงานจนเกิดความชำนาญ สามารถรับมือต่อเหตุการณ์ที่จะต้องแก้ไขปัญหาในการทำงานได้ทันที และมีวางแผนการทำงานเป็นระบบเพื่อบรรลุเป้าหมายงานที่วางไว้ได้สำเร็จ ส่งผลให้สามารถเข้าใจระบบการทำงานได้ดีกว่าบุคลากรที่เริ่มต้นในการทำงาน ในระยะเวลาในการทำงานที่ต่างกัน จึงให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพล ศรีกัญญ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของพนักงาน ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน) สำนักงานอาคารกาสสเข้าสู่รัชดาภิเษก พบว่า อายุงานของพนักงานที่แตกต่างกันมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวรรณ ชูแก้ว (2560) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี พบว่า พนักงานที่มีระยะเวลาที่ต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กร ด้านคงอยู่กับองค์กร ด้านความรู้สึกรัก และด้านบรรทัดฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การยอมรับในผลงาน จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานให้ความสำคัญในการยอมรับในผลงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในระดับปานกลาง เนื่องจากการยอมรับในผลงานของผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินของพนักงานไม่ถูกนำไปเป็นแบบอย่างให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องปฏิบัติตาม ผู้บริหารควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานใกล้ชิด ให้คำแนะนำและสนับสนุนผลงาน โดยการยอมรับในผลงานของพนักงานมีผลงานดีควรกล่าวคำชื่นชม ยินดีในผลงาน ส่งผลให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน และพนักงานทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานได้ดี
2. ความสำเร็จในการทำงาน จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานให้ความสำคัญในความสำเร็จในการทำงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในระดับมาก เนื่องจากการทำงานของระบบเทคโนโลยีทางการเงินไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามแผนการที่กำหนดไว้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญการวางแผนกำหนดเป้าหมาย และการปฏิบัติงานตามขั้นตอนในเวลากำหนดร่วมกันกับพนักงาน เพื่อให้ถึงเป้าหมายได้รวดเร็วและสำเร็จทันเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปใช้ในวางแผนความสำเร็จในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร
3. โครงสร้างองค์กร จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานให้ความสำคัญในโครงสร้างองค์กร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในระดับมาก

เนื่องจากโครงสร้างองค์กรของธนาคารมีการแบ่งสายงานบังคับบัญชาที่ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่คล่องตัวและการทำงานลำบาก โดยผู้บริหารควรให้ความสำคัญการแบ่งสายงานให้เป็นระบบงานที่ชัดเจน มอบหมายงานให้พนักงานได้ปฏิบัติงานให้เหมาะสมตำแหน่งงานตามความสามารถของตนเอง และพนักงานเกิดความรู้สึกคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ส่งผลทำให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. คำนึงร่วม จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานให้ความสำคัญในค่านิยมร่วม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในระดับมาก เนื่องจากพนักงานไม่มีความตื่นตัวต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีทางการเงินของธนาคาร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเพิ่มเติมการจัดอบรมในสถานที่ทำงานแบบใกล้ชิดให้กับพนักงานให้มีทุกเดือน เพื่อเพิ่มการเรียนรู้ใหม่ให้ทันต่อเหตุการณ์กับเทคโนโลยีทางการเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และช่วยสร้างความสุขในการทำงานร่วมกัน

5. ทักษะ จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานให้ความสำคัญในทักษะ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในระดับมาก เนื่องจากทักษะของพนักงานไม่มีความสามารถใช้เทคนิค และวิธีการที่หลากหลายในการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการให้พนักงานจัดอบรมเพื่อเสนอการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและมีเครื่องมือช่วยพัฒนาการด้วยช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถรับประโยชน์สูงสุดจากการใช้งาน ส่งผลทำให้พนักงานมีความรู้ในระยะยาวได้จากการให้วิธีที่หลากหลายในการเรียนรู้แก่พนักงาน เช่น การจัดสัมมนาออฟเทคเทคโนโลยีใหม่ทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ หรือการเรียนรู้ด้วยตัวเองของพนักงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงินเพิ่มเติมจากกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการที่ธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 เพื่อให้ทราบปัจจัยในการใช้ระบบเทคโนโลยีทางการเงินและนำมาปรับปรุงการใช้งานเหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า

2. ควรศึกษาปัจจัยในการบริหารงานในธนาคารกสิกรไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 ในส่วนของระดับผู้บริหารงาน เพื่อให้ทราบปัจจัยในการบริหาร และนำมาพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2559) แรงจูงใจ 2 ปัจจัย พลังสู่ความสำเร็จ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)* มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 6(3), 179-181.
- กรรณิการ์ เหมือนประเสริฐ. (2548). *ทัศนคติของพนักงานที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรบริษัท คูเวต บิโตรเลียม (ประเทศไทย) จำกัด*. สารนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราวรรณ ชูแก้ว. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรพนักงานภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ชรินทร์ เพียรวัฒนา. (2563). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่าน
สมาร์ตโฟน : กรณีศึกษา ลูกค้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.
สารนิพนธ์บริหารธุรกิจ มหามบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐพล ธนเชวงกุล. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของกรมการเงิน
ทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม. 14(2), 536-543.
- เดอะ บางกอก อินไซด์. (2561). Line ระบุอนาคตฟินเทคยังสดใส “ไทย ได้หัววัน อินโดนีเซีย” ตื่นตัว. ค้นหาเมื่อ 31
กรกฎาคม 2565, จาก [https://today.line.me/th/pc/article/LINE+ระบุอนาคตฟินเทคยังสดใส+
“ไทย+ได้หัววัน+อินโดนีเซีย”+ตื่นตัว-ZyDW20](https://today.line.me/th/pc/article/LINE+ระบุอนาคตฟินเทคยังสดใส+“ไทย+ได้หัววัน+อินโดนีเซีย”+ตื่นตัว-ZyDW20)
- ทองใบ สุดชารี. (2551). การวิจัยธุรกิจ: ปฏิบัติการวิจัยนอกตำรา. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุป.
- ธนภรณ์ พรหมราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัด
สงขลา. สารนิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนาคารกสิกรไทย. (2564). ทะเบียนพนักงานธนาคาร. ค้นหาเมื่อ 14 มีนาคม 2564, จาก
www.kasikornbank.com/th/about/Information.
- ประเสริฐ อุไร. (2559). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา : บริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศ
ไทย) จำกัด. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ, มหาวิทยาลัยเกริก.
- มันนี่ทูโนว. (2561). จับตา Fin Tech ในไทยพลิกโฉม. ค้นหาเมื่อ 28 สิงหาคม 2561,
จาก <https://money2know.com>, 2018.
- รัฐพล ศรีกตัญญู. (2551). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารธนาคาร
จำกัด (มหาชน) สำนักงานอาคารกลาสเอนส์รัชดาภิเษก. สารนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขา
การจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา ทองเสียน. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มบริษัทพานาโซนิคในประเทศไทย.
การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. (2553). องค์กรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ. ค้นหาเมื่อ 28 ธันวาคม 2564, จาก
<http://www.Industry.go.th/assa/List8/AllItems.aspx>
- วิทยา คชสังข์สิทธิ์. (2556). การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการบริหารงานโรงพยาบาลลำพูน.
การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศศิจันทร์ ปัญจทวี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศและเพื่อสร้างสมการพยากรณ์
พยากรณ์การยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศของบุคลากรในสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่.
การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สถิตีแห่งชาติ. สำนักงาน. (2559). สำนักรวมมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2559.
ค้นหาเมื่อ 14 ธันวาคม 2564, จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/survey/surtec5-1-3.html>
- สมณทิพย์ สามิภักดิ์. (2564). การศึกษาความสัมพันธ์ของโครงสร้างองค์การกับพฤติกรรมที่แสดงถึงความพึงพอใจ
ในการทำงานและระดับความสุขของพนักงาน:กรณีศึกษา พนักงานในบริษัทในพื้นที่แขวงสลิสม.
การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อรอนงค์ ทองผา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้แอปพลิเคชันค้าขายมือถือน้อยอย่างต่อเนื่อง. สารนิพนธ์
การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุไรลักษณ์ ปุ่มเป้า. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Chu, A. Z. C., and Chu, R. J. C. (2011). "The intranet's role in newcomer socialization in hotel industry in Taiwan-technology acceptance model analysis [Electronics version]." *The International Journal of Human Resource Management*, 22(5), 1163-1179.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introduction Analysis*. (3rd ed). New York: Harper & Row.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to work*. New York: John Wiley and Sons.

การพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Development of Guidance Activity Based on Metacognition Strategies to Enhance Self - Awareness of 10th Grade Student

วรรณนิภา คชสวัสดิ์¹, วชิรี แสงบุญเรือง^{2*}, พิจิตรา ธงพานิช³

Wannipa kodsawat¹, Watcharee Sangboonraung^{2*}, Phichittra Tongpanit³

^{1, 2*, 3} สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1, 2*, 3} Curriculum and Instruction, Faculty of Educations, Nakhon Phanom University

*Corresponding author; E-mail: p_nok33@hotmail.com

Received 1 July 2024 Revised 24 November 2024

Accepted 6 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคูณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) ศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 37 คน วิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม ด้วยวิธีการจับสลากโดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 3 ฉบับ คือ 1) แผนกิจกรรมแนะแนว จำนวน 4 แผน 2) แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง จำนวน 41 ข้อและ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองในรายวิชาแนะแนว จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนผ่านคูณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงว่านักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและส่งชิ้นงานตามที่กำหนด 2) การตระหนักรู้ในตนเองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.08 และทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับสูง 3) ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนวโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมแนะแนว, กลวิธีเมตาคอกนิชัน, การตระหนักรู้ในตนเอง

ABSTRACT

This research aims to 1) develop the characteristics based on the criteria of guidance activities according to metacognitive strategies for Grade 10 students, 2) study the self-awareness of Grade 10 students, and 3) study the satisfaction with guidance activities according to metacognitive strategies to promote self-awareness among Grade 10 students. The sample group consisted of 37 Grade 10/2 students from Tharae Suksan School, Muang District, Sakon Nakhon Province, in the academic year 2023. The sample was obtained through cluster sampling by drawing lots with classrooms as the sampling units. The research instruments consisted of three parts: 1) Four guidance activity plans, 2) A 41-item self-awareness measurement, and 3) A 15-item student satisfaction questionnaire on guidance activities according to metacognitive strategies to promote self-awareness in the guidance subject. The statistics used included mean and standard deviation. The research findings revealed that 1) students met the criteria characteristics of guidance activities according to metacognitive strategies at 100%, indicating that students participated in the activities and submitted the required work as specified, 2) the self-awareness of Grade 10 students had an overall mean score of 4.08, with all three aspects at a high level, and 3) satisfaction with guidance activities according to metacognitive strategies was at a high level overall in promoting self-awareness in the guidance subject.

Keywords: Guidance Activities, Metacognitive Strategies, Self-Awareness

บทนำ

ในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้บุคคลต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนที่เกิดขึ้น บุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตของบุคคลเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่น โดยวัยรุ่นที่สามารถรับรู้ว่าคุณลักษณะของตนเองนั้นเหมาะสมกับอะไรในแต่ละสถานะ ย่อมทำให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถตัดสินใจที่ถูกต้องมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันวัยรุ่นที่ขาดการตระหนักรู้ต่อตนเองนั้น จะทำให้สับสนเกี่ยวกับตนเองไม่สามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างถูกต้อง ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ส่งผลให้มีปัญหาบุคลิกภาพ และไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ดังนั้นการตระหนักรู้ต่อตนเอง จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ในสังคมปัจจุบัน (นาถยา คงขาว, 2559)

กิจกรรมแนะแนวมีความสำคัญ คือ เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริม บ่มเพาะ และแก้ไขปัญหาให้บุคคลทุกกลุ่มตามปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถเรียนรู้ เข้าใจปัญหาของตนเอง และคิดหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างบุคคลอีกด้วย (ขวัญหทัย ชัยมงคล, 2559) จากตัวอย่างงานวิจัยของ รุ่งทิพา โพธิ์ไธ (2552) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนหนองบัววิทยายน

จำนวน 20 คน ที่มีคะแนนทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเองต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มควบคุมมีคะแนนทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเองเพิ่มขึ้น และนวนคุณ สาณศิลป์ (2565) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กระบวนการให้เหตุผลเชิงกรณีที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เพิ่มขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม

จากการที่ผู้วิจัยได้เป็นครูฝึกสอน ซึ่งได้สัมภาษณ์ครูที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าแร่ศึกษา พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ยังขาดความสามารถในการตระหนักรู้ต่อตนเอง โดยพบว่า นักเรียนที่มาขอรับบริการให้คำปรึกษา มักขาดความสามารถในการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของตนเองที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง และยังพบอีกว่านักเรียนบางส่วนไม่มีความมั่นใจในตนเอง จนทำให้ไม่กล้าที่จะแสดงออก ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมของโรงเรียน โดยเมื่อสัมภาษณ์นักเรียนเหล่านั้น ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่านักเรียนไม่ทราบว่าตนเองมีส่วนใดอะไรบ้างและที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นเพราะคิดว่าตนเองจะไม่สามารถทำได้ดีและมีคนที่สามารถทำได้เก่งกว่าตนเองมาก ดังนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการพัฒนานักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองด้วยผ่านกิจกรรมแนะแนว โดยกลวิธีเมตาคอกนิชัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนาคูณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ทบทวนวรรณกรรม

1. หลักสูตรแกนกลางแนวการจัดกิจกรรมแนะแนว

1.1 หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวต้องส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่สมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ โดยนำไปบูรณาการในการจัดกิจกรรมตามลักษณะของกิจกรรมแนะแนวที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกทั้งยังต้องส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตโดยมุ่งจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียนและวิถีทัศน์ของสถานศึกษา ที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ รวมทั้งด้านส่วนตัวและสังคมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการปฏิบัติจนกระทั่งเกิดทักษะชีวิต ตลอดจนครูทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยมีครูแนะแนวเป็นพี่เลี้ยงและประสานงาน

1.2 วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนว

1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รัก และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียน อาชีพ รวมทั้งการดำเนินชีวิตและสังคม
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 ขอบข่ายกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนว มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพรู้จักแสวงหา และใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้ และสามารถวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม
2. ด้านอาชีพ ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวสู่อาชีพ สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพตามที่ตนเองมีความถนัดและสนใจ
3. ด้านส่วนตัวและสังคม ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รักสิ่งแวดลอม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัว ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 แนวการจัดกิจกรรม

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียน
2. วิเคราะห์สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ วัสดุภัณฑ์ของสถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. กำหนดสัดส่วนของกิจกรรมแนะแนวให้ครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม โดยยึดสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนธรรมชาติของผู้เรียนและเป้าหมายของสถานศึกษา โดยครูผู้ปกครอง และผู้เรียนมีส่วนร่วม
4. กำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมแนะแนวของสถานศึกษา เป็นระดับการศึกษาและชั้นปี
5. ออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมเวลา จัดกิจกรรม หลักฐานการทำกิจกรรม และการประเมินผล
6. จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวรายชั่วโมง ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม จุดประสงค์ เวลา เนื้อหา/สาระ วิธีดำเนินกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์ และการประเมินผล
7. จัดกิจกรรมแนะแนวตามแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวและประเมินผลการจัดกิจกรรม
8. ประเมินเพื่อตัดสินผล และสรุปรายงาน

1.5 การประเมินกิจกรรมแนะแนว

การประเมินกิจกรรมแนะแนว ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว ผู้เรียน และผู้ปกครอง มีภารกิจที่รับผิดชอบดังนี้

1. ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว ผู้เรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยครูผู้จัดกิจกรรมมีภารกิจในการวางแผนการประเมิน ดำเนินการประเมินนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2. ผู้เรียนอาจมีส่วนร่วมในการวางแผนการประเมิน ประเมินตนเองและเพื่อน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการประเมิน ประเมินผลการพัฒนาผู้เรียน โดยประสานร่วมมือกับครูผู้จัดกิจกรรม ประเมิน บันทึก สรุปผลการพัฒนาและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

3. การประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน ครูผู้จัดกิจกรรมตรวจสอบเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม และประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตัดสินผลการประเมินเป็น “ผ่าน” และ “ไม่ผ่าน” ดังนี้

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามเกณฑ์ ไม่ผ่านการปฏิบัติกิจกรรม หรือมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน

2.1 ความหมายของกลวิธีเมตาคอกนิชัน

Anderson. (2001) กล่าวว่า เมตาคอกนิชัน หมายถึง การที่ผู้อ่าน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านของตนเอง สามารถควบคุมการอ่าน ประเมิน วางแผน และจัดระบบการอ่านของตนเองได้

อุษา ชมภูพฤษ (2561) ได้ให้ความหมายว่า คอกนิชันเมตาคอกนิชัน (Metacognition) หมายถึง การรู้คิด การตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความรู้กระบวนการคิดของบุคคล หรือการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการคิดของตน สามารถที่จะควบคุมและตรวจสอบการคิดและผลที่เกิดจากการคิดของตนเองอย่างมีเป้าหมายและมีทิศทาง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการการวางแผน การกำกับติดตาม และการประเมิน ในการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปใช้ทำงานจนสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ทำให้การคิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สุกัญญา กิ่งกลาง (2564) ได้ให้ความหมายว่า เมตาคอกนิชัน (Metacognition) หมายถึง การรู้คิด การตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความรู้ของกระบวนการคิดของบุคคลหรือการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการคิดของตน สามารถที่จะควบคุมและตรวจสอบการคิด และผลที่เกิดจากการคิดของตนเองได้อย่างมีเป้าหมายและมีทิศทาง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการ การวางแผน การกำกับติดตาม และการประเมิน ในการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปใช้ทำงานจนสำเร็จ โดยกระบวนการเหล่านี้ทำให้การคิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า กลวิธีเมตาคอกนิชัน การรู้คิด การตระหนักรู้ (Awareness) เกี่ยวกับความรู้กระบวนการคิดของบุคคล ส่งผลดีต่อกระบวนการอันเป็นระบบในระหว่างการแก้ปัญหา และทบทวนและประเมินความสำเร็จของการคิดของตนเอง โดยกระบวนการเหล่านี้ทำให้การคิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 องค์ประกอบของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

Wells (2000) ได้แบ่งองค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน ดังนี้

1. ความรู้ในเมตาคอกนิชัน ซึ่งแบ่งได้เป็นดังนี้ 1) ความรู้ในเมตาคอกนิชันที่ชัดเจน (Explicit Metacognitive Knowledge) คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก และสามารถแสดงความคิดออกมาเป็นคำพูดได้

2) ความรู้ในเมตาคอกนิชันที่ไม่ชัดเจน (Implicit Metacognitive Knowledge) คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก แต่ไม่สามารถแสดงความคิดออกมาเป็นคำพูดได้

2. ประสบการณ์ในเมตาคอกนิชัน เป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงความสับสนทางอารมณ์ในวิธีการที่หลากหลาย

3. กลวิธีควบคุมเมตาคอกนิชัน คือ คำตอบของบุคคลขณะที่มีการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ของระบบทางปัญญา

ทิตินา แคมมณี และคณะ (2544) สรุปว่าเมตาคอกนิชัน แยกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) การตระหนักรู้ (Awareness) เป็นการตระหนักรู้ถึง ทักษะ กลวิธี และแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และรู้ว่าต้องทำอะไร (what to do) องค์ประกอบแรกนี้เป็นเรื่องของคนที่บุคคลรู้ถึงสิ่งที่ตนเองคิดและความสอดคล้องกับสถานการณ์การเรียนรู้ รวมไปถึงการแสดงออกในสิ่งที่รู้ออกมาโดยการอธิบายให้ผู้ฟัง สามารถสรุปใจความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้นั้น มีวิธีจำสิ่งนั้นได้ง่าย ตลอดจนการเกิดแบบทดสอบ การวางข้อสอบ และการจดบันทึก ความสามารถในการสะท้อนการคิดของตนเองออกมาในขณะที่อ่านเรื่องราวหรือในการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะทำให้บุคคลทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้รู้ว่าในงานนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การอ่าน การแก้ปัญหา หรืองานอื่นใดที่จะต้องประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง ที่จะทำให้การทำงานนั้นเกิดประสิทธิภาพ และทำให้สถานการณ์ในการทำงานนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) ความสามารถในการกำกับตนเอง (Self-regulation) ในการทำงานเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จสมบูรณ์นั้น จะต้องรู้ว่า จะทำงานนั้นอย่างไร (how to do) และเมื่อไร (When to do) องค์ประกอบประการที่สองนี้ เป็นความสามารถในการกำกับตนเอง ในขณะที่กำลังคิดแก้ปัญหาซึ่งรวมไปถึงการพิจารณาว่ามีความเข้าใจในสิ่งนั้นหรือไม่ การประเมินความพยายามในการวางแผน และขั้นตอนในการทำงาน การทดสอบวิธีการที่ใช้ การตัดสินใจในการใช้เวลา และการใช้ความสามารถที่มีอยู่ และการเปลี่ยนไปใช้วิธีอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าแรศึกษา อำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้อง รวม 72 คน ซึ่งแต่ละห้องได้จัดนักเรียนคะแนนรู้ความสามารถพื้นฐานในระดับใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 37 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการรู้จักและเข้าใจตนเอง จำนวน 4 กิจกรรมโดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านบุคลิกภาพ
- 2) ด้านอารมณ์และความรู้สึก
- 3) ด้านความสนใจที่เกี่ยวกับการเรียนและอาชีพ
- 4) ด้านทักษะ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง

1. วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยและลักษณะเครื่องมือ

1.1 แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเองของ ศจีแพรว โปธิกุล (2555) ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีแนวคิดมาจาก Goleman (1998, อ้างถึงใน ศจีแพรว โปธิกุล, 2555) ให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการและวัตถุประสงค์การวิจัย มีองค์ประกอบดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านอารมณ์และความรู้สึกด้านความสนใจที่เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ และด้านทักษะ ประกอบไปด้วย ข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบรวมกันทั้งหมด จำนวน 41 ข้อ โดยมีข้อบวก 31 ข้อ ให้คะแนนจาก 5 ถึง 1 คะแนนตามลำดับและข้อลบ 10 ข้อ ให้คะแนนจาก 1 ถึง 5 ตามลำดับ และการแปลผลคะแนนรวมของแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนรวมที่มีค่าระหว่าง 1.00 – 2.49 หมายถึง มีการตระหนักรู้ในตนเองในระดับต่ำ

คะแนนรวมที่มีค่าระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง มีการตระหนักรู้ในตนเองในระดับปานกลาง

คะแนนรวมที่มีค่าระหว่าง 3.50 – 5.00 หมายถึง มีการตระหนักรู้ในตนเองในระดับสูง

เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความ การใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา

1.2 ผู้วิจัยนำแบบวัดไปตรวจสอบด้วยวิธีการ IOC (Item Objective Congruency) โดยนำแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาข้อความ ในแบบวัดที่สร้างขึ้นว่าสามารถวัดตรงตามวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะของการศึกษาครั้งนี้หรือไม่แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี. 2567) จำนวน 41 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 จึงสรุปว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการวัดการตระหนักรู้ในตนเอง จากการสังเกตพฤติกรรม ระหว่างการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยใช้แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง เป็นรายบุคคล

2. ผู้วิจัยดำเนินการวัดการเรียนรู้ตามแผนกิจกรรมแนะแนวเป็นรายชั่วโมงจำนวน 4 แผน ได้แก่

- 1) แผนกิจกรรมแนะแนว ด้านบุคลิกภาพ
- 2) แผนกิจกรรมแนะแนว ด้านอารมณ์และความรู้สึก
- 3) แผนกิจกรรมแนะแนว ด้านความสนใจที่เกี่ยวกับการเรียนและอาชีพ
- 4) แผนกิจกรรมแนะแนว ด้านทักษะ

3. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมจากการสังเกตพฤติกรรม ระหว่างจากการจัดกิจกรรม
แนะแนวโดยใช้แบบประเมินเป็นรายบุคคล

4. หลังจากดำเนินการวัดการเรียนรู้ตามแผนกิจกรรมแนะแนว นำแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง
ทั้ง 41 ข้อ มาทำอีกครั้งเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติในการใช้วิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัย
ครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of Objective Congruence: IOC)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(S.D.)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริม
การตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์
ของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พัฒนาคูณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์การพัฒนาคูณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธี
เมตาคอกนิชัน ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
อยู่ในระดับ ผ่าน ปรากฏดังตารางต่อไปนี้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1-5

ปฏิบัติกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
เข้าร่วมกิจกรรม	37	100.00
รวม	37	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1-5 พบว่า จำนวนและร้อยละ
ของผู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 - 5 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยได้นำคะแนนตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 3 ด้าน
ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง ด้านการมีความมั่นใจใน

ตนเอง แล้วนำคะแนนมาคำนวณเพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้ง 3 ด้าน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	4.12	.27	ระดับสูง
2. ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง	4.00	.28	ระดับสูง
3. ด้านการมีความมั่นใจในตนเอง	4.13	.29	ระดับสูง
รวม	4.08	.25	ระดับสูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้ง 3 ด้าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ด้านการมีความมั่นใจในตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D .29) มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง มีค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D .28) และ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.12 (S.D .27) โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.08 (S.D .25)

ตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน

ผู้วิจัยได้นำคะแนนความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และด้านวัดและประเมินผล แล้วนำคะแนนมาคำนวณเพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนว จำแนกตามรายด้าน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านครูผู้สอน	4.83	.39	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน	4.81	.43	มากที่สุด
3. ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	4.80	.45	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.73	.61	มากที่สุด
รวม	4.79	.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนว จำแนกตามรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนวโดยรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.79 โดยด้านที่ได้รับความพึงพอใจมากเป็นอันดับแรก คือด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ย 4.83 รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคognition มีค่าเฉลี่ย 4.81 ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.80 และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.73

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคognition เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคognition ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจำนวนและร้อยละของผู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 - 5 พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1-5 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2. เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด ข้อมูลจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบวัด จำแนกตามเพศ พบว่า มีเพศชาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 59.49 เพศหญิง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 40.54 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบวัด จำแนกตามระดับชั้น พบว่า ผู้ตอบแบบวัด เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการวิเคราะห์ ส่วนที่ 2 แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านการมีความมั่นใจในตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.12 (S.D. .27) มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง มีค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D. .28) และ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D. .29) โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.08 (S.D. .25) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ฉันรับรู้ความรู้สึกของฉันเสมอ มีค่าเฉลี่ย 4.29 (S.D. .74) มีค่ามากที่สุด น้อยที่สุดคือ เมื่อเผชิญกับปัญหา ฉันรู้ว่าฉันรู้สึกอย่างไร มีค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D. .64) ภาพรวมของด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.41 (S.D. 0.27) ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง ฉันรู้จุดด้อยของตนเอง และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.21 (S.D. .75) มีค่ามากที่สุด น้อยที่สุดคือ ฉันมักลังเลใจในสิ่งที่ตนเองจะต้องทำ มีค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D. .93) และมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันคือ ฉันสามารถกล่าวคำขอโทษผู้อื่นได้เมื่อทำผิด มีค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D. .68) ฉันไม่ค่อยมั่นใจกับการที่จะแก้ปัญหาของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D. .75) ด้านการมีความมั่นใจในตนเอง ฉันเชื่อว่าฉันมีความสามารถในด้านต่างๆ เช่น... เป็นต้นมีค่าเฉลี่ย 4.37 (S.D. .68) มีค่ามากที่สุด มีค่าน้อยที่สุดคือ รู้สึกโชคดียี่สิบที่ได้เกิดมาอย่างที่เป็นอยู่ มีค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D. .72)

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคognition ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคognition เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 37 คน พบว่าผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ เป็น เพศชาย มากที่สุดเป็นอันดับแรก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 59.46 และ เพศหญิง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 40.54 และจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ มีอายุมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ 16 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 86.49 และ 15 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.51

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน พบว่า พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนวโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.79 โดยด้านที่ได้รับความพึงพอใจมากเป็นลำดับแรกคือด้านครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 4.83 รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน คิดเป็นร้อยละ 4.81 ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ ด้านการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 4.73 โดยสรุปเป็นประเด็นความพึงพอใจในแต่ละ ด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านครูผู้สอน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อครูผู้สอนเข้าถึงกิจกรรมแนะแนวตามที่ต้องการและการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากัน มีค่าเฉลี่ย 4.89 รองลงมาได้แก่ การสื่อสารในภาษาที่เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.86 ครูเข้าห้องเรียนตรงตามเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.81 และ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการซักถามและแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อสามารถประเมินตนเองได้ตามแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.92 รองลงมาได้แก่ การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.89 การจัดการเรียนรู้โดยที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.86 ความชัดเจนของการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน และการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน อยู่ในระดับเท่ากัน มีค่าเฉลี่ย 4.73 และมีความมั่นใจในตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.65

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนานและมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.86 รองลงมาได้แก่ บรรยากาศการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.81 และ สภาพแวดล้อมส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตือรือร้น กล้าซักถาม มีค่าเฉลี่ย 4.57

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล ประเมินผล พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินผลชิ้นงานของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.76 รองลงมาได้แก่ มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.73 และ มีการวัดและประเมินผลเชิงประจักษ์ มีค่าเฉลี่ย 4.70

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ปรากฏตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลสนับสนุนในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. พัฒนาคุณลักษณะตามเกณฑ์ของกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 37 คนเข้าร่วมกิจกรรม ทั้ง 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 รู้ใจตนเอง กิจกรรมที่ 2 เป้าหมาย แคลเอื้อม กิจกรรมที่ 3 อารมณ์ของฉันทกิจกรรมที่ 4 บุคลิกภาพของบุคคลกิจกรรมที่ 5 อาชีพที่เหมาะสมกับฉัน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2565) กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมแนะแนวว่าเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติของผู้เรียนและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมและประสานความร่วมมือกับ

ครู หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร์ ธิปัญญา (2563 : 112) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองและทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการตัดสินใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียน นักเรียนมีการตระหนักรู้ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.41 ด้านการประเมินตนเองตามความเป็นจริง อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.01 และด้านการมีความมั่นใจในตนเอง อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งมีค่ามากที่สุด จะเห็นได้ว่าจะแบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง ของ ศจีแพรว โปธิกุล (2555) ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีแนวคิดมาจาก Goleman (1998, อ้างถึงใน ศจีแพรว โปธิกุล, 2555) ที่ผู้วิจัยนำส่งใช้ในการวิจัย ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภัทร์ ธิปัญญา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองและทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการตัดสินใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะภรณ์ พันธุ์วิทย์, สุวรรณ จัวยทอง และสมบัติ คชสิทธิ์ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตที่ส่งเสริมการรู้จักและเข้าใจตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของการพัฒนา กิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบแนวคิดแบบเติบโตที่ส่งเสริม การรู้จักและเข้าใจตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่สอดคล้องแนวคิดของกรอบความคิดแบบเติบโตในแผนกิจกรรมแนะแนว ในการพัฒนากิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมในระดับดีมาก 2) การรู้จักและเข้าใจตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโตสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนว นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านครูผู้สอน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.83 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน คิดเป็นร้อยละ 4.81 ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ ด้านการวัดและประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 4.73 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Schraw & Dennison. (1994) การเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชัน มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการเรียนรู้ (Planning) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ตัดสินใจก่อนว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใดจึงจะทำให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ 2) การตรวจสอบการเรียนรู้ (Self-regulation monitoring) เป็นการทบทวนความ สนใจที่ผู้เรียนมีต่อการเรียนรู้ความเข้าใจข้อมูล และผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ในขณะนั้น 3) ประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) เป็นการตรวจสอบความเข้าใจหลังการทำ กิจกรรมการเรียนรู้หรือเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตน และสอดคล้องกับวิจัยของหทัยรัตน์ ศรีมาลา (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการกระจำงคานิยม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการตระหนักรู้ตนเอง

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการกระจายค่านิยมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการตระหนักรู้ตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสำรวจคุณค่า ขั้นเลือกอย่างพิจารณา ขั้นตรวจสอบคุณค่า ขั้นยืนยันคุณค่า ขั้นแสดงออกและผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพ 80.90/78.44 2) ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้พบว่า 2.1) ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนเกิดการตระหนักรู้ตนเอง ใน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมบ่งชี้ทั้ง 4 ระดับของการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง 2) ด้านการประเมินตนเอง 3) ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ในรายวิชาแนะแนว นักเรียนมีความพึงพอใจต่อด้านครูผู้สอน มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ครูผู้สอนควรอธิบายขั้นตอน และแนวทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเมื่อทำกิจกรรมกลุ่มไม่เกิดความสับสน และไม่เกิดความล่าช้าในขณะทำกิจกรรม และควบคุมเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้
2. จัดการเรียนรู้ตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง ไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ ครูผู้สอนควรจัดเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย บริบท สภาพแวดล้อม และความรู้เดิมของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ในการส่งเสริมการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักเรียน
2. ควรนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในคุณลักษณะด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ควรนำกิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชัน ไปประยุกต์ร่วมกับวิธีการสอน ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือวิจัยให้ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียนท่าแร้งศึกษา อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่าน และนักเรียนทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ข้อมูลที่ได้รับนั้นนับว่ามีคุณค่า และมีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ดูแลการทำวิจัยของนักศึกษาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจตลอดมา

ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวผู้วิจัยที่ห่วงใย เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ และสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมา จนก่อให้เกิดความสำเร็จ และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ คุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษาอบรม และให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนที่นำทางการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4 Roadmap)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญหทัย ชัยมงคล. (2559). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคของนักเรียนเมียนมาร์ ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดเขตนวนอง หมู่ จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรภัทร์ ธิปัญญา. (2563). *ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองและทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตินา แคมมณี และคณะ. (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- นวลคุณ สาณศิลป์. (2565). *ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กระบวนการให้เหตุผลเชิงกรณีที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. ปริญญานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษา และการจัดการเรียนรู้, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นาลยา คงขาว. (2559). *ผลการปรึกษากลุ่มแบบออดิทิฟตามต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะภรณ์ พันธุวิทย์, สุวรรณ จ้อยทอง และสมบัติ คชสิทธิ์. (2567). *การพัฒนากิจกรรมแนะแนวโดยใช้กรอบความคิดแบบเติบโต ที่ส่งเสริมการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*. 14(1), 247- 261.
- รุ่งทิพา โพธิ์ไธ. (2552). *ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 32(3), 58.
- ศจีแพรว โปธิกุล. (2555). *การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. *โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่
- สุกัญญา กิ่งกลาง. (2564). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องแก๊สและสมบัติของแก๊ส ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5 ขั้น ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สมนึก ภัททิยธนี. (2567). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 14 (ฉบับปรับปรุง). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- หทัยรัตน์ ศรีมาลา. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการกระจายค่านิยม เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการตระหนักรู้ตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์หลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุษา ชมภูพฤกษ์. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้ากระแส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคognition*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Anderson, N. (2001). The role of metacognition in second language teaching and learning. *Journal of reading*. 38(1), 36 -44.
- Schraw, G.S. and R.S. Dennison.(1994). Assessing Metacognitive Awareness, *Contemporary Educational Psychology*. 19(4), 460-475.
- Wells, A. (2000). *Emotional Disorders and Metacognition: Innovative Cognitive Therapy*.
New York: John Wiley & Sons.

สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยง
ในยุคชีวิตวิถีใหม่สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
Situations, Needs and Developing Guidelines
for Internal Mentoring -Supervision in New Normal for School Under
Buengkan Primary Educational Service Area Office

สุดารัตน์ ขำขันมะรี¹, จารุวรรณ เขียนน้ำชุม^{2*}, อัครวัฒน์ บุปผาพิทักษ์ศักดิ์³
Sudarat Khakhanmaree¹, Jaruwan Kheawnamchum^{2*}, Akkharawat Buppataweesak³

^{1, 2*, 3} สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1, 2*, 3} Educational Administration and Development Program,

Faculty of Education Nakhon Phanom University

*Corresponding author; E-mail: jaruwan_jaru@npu.ac.th

Received 1 July 2024 Revised 24 November 2024

Accepted 6 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา 2) ประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา 3) พัฒนาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 338 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 4 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 2) แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และ 4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความต้องการจำเป็นมีค่าสูงกว่าค่าโดยรวม ได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และด้านการดำเนินการนิเทศ 3) แนวทางพัฒนาแนวทางการนิเทศภายใน

แบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านเตรียมการนิเทศ สถานศึกษาควรมีการเตรียมการก่อนการนิเทศ การสร้างความเข้าใจ สร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย 2) ด้านการดำเนินการนิเทศ สถานศึกษาควรมีคู่มือการใช้ไว้อย่างชัดเจน 3) ด้านการติดตามผลการนิเทศ สถานศึกษาควรมีการประชุมถึงขั้นตอนกระบวนการนิเทศ 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ สถานศึกษาควรแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับการนิเทศรับทราบผลการนิเทศ เพื่อที่จะมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการดำเนินงานหรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นิเทศแบบพี่เลี้ยง, การนิเทศภายใน, ความต้องการจำเป็น

ABSTRACT

This research aims to 1) study the current and desired state of internal mentoring supervision in the new normal for educational institutions, 2) assess the needs for internal mentoring supervision in the new normal for educational institutions, and 3) develop guidelines for improving internal mentoring supervision in the new normal for educational institutions. The sample group consists of 338 educational administrators and teachers from schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office for the 2022 academic year, selected by stratified random sampling. The research instruments included four sets: 1) a questionnaire on the current state, with a reliability of .98, 2) a questionnaire on the desired state, with a reliability of .98, 3) a structured interview form, with a content validity index of 1.00, and 4) an assessment form for the appropriateness and feasibility of the guidelines for developing internal mentoring supervision in the new normal, with a content validity index of 1.00. The statistics used include percentage, mean, standard deviation, and the modified priority needs index.

The research findings indicate that: 1) the current state of internal mentoring supervision in the new normal for educational institutions is at a high level overall, while the desired state is at the highest level overall; 2) the needs are higher than the overall value, including aspects of supervision implementation and evaluation; 3) the guidelines for developing internal mentoring supervision in educational institutions in all four areas are as follows: 1) Preparation for supervision: educational institutions should prepare in advance, create understanding, and develop diverse supervision media and tools; 2) Implementation of supervision: educational institutions should have a clear manual for use; 3) Follow-up on supervision results: educational institutions should hold meetings to discuss the supervision process steps; 4) Evaluation of supervision results: educational institutions should inform the supervisees of the evaluation results to provide recommendations or guidelines for further work improvement.

Keywords: Mentoring Supervision, Internal Supervision, Needs

บทนำ

ปัจจุบันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาในทุกมิติ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวางและก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา เด่นชัดที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินงานต่อมิให้หยุดชะงัก เพราะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนนั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงมีการปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบเกิดนวัตกรรมทางความคิดโดยมีการปรับรูปแบบของการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และการนิเทศการศึกษาในรูปแบบใหม่ มีการนำสื่อออนไลน์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้น เรียกว่าการจัดการเรียนรู้ในยุคชีวิตวิถีใหม่ (เทียน ทองแก้ว, 2563) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบโทรทัศน์ (On-air) การจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (On-demand) การจัดการเรียนการสอนแบบถ่ายทอดสด (Online) การจัดการเรียนการสอนด้วยการนำส่งเอกสารที่บ้าน (On-hand) และการจัดการเรียนแบบผสมผสานหลายรูปแบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนโยบายมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาของชาติ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาและเป็นกระบวนการที่มีจุดหมายหลักในการช่วยพัฒนาครูให้สามารถทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ เพื่อช่วยกันปรับปรุง และพัฒนา การดำเนินงานของบุคลากร ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู โดยวิธีการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษา เพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจสามารถพัฒนาการทำงานของตนเองและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุฬารักษ์ โคตรจักร, 2562) นอกจากนี้การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนและกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนางานในวิชาชีพ ของตนเองได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลถึงผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาในที่สุด (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2556)

การนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงเป็นวิธีการนิเทศภายในอีกวิธีการหนึ่ง ที่ใช้เทคนิคในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างบุคลากรในองค์กร การนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นรูปแบบการช่วยเหลือครูในลักษณะพี่เลี้ยงโดยให้ผู้ที่มีความสามารถหรือเป็นที่ยอมรับหรือผู้บริหารในหน่วยงานให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือ รุ่นน้องหรือผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า โดยการดูแลให้คำปรึกษาและแนะนำครูที่เข้าสู่วิชาชีพหรือบุคลากรที่เข้าสู่ตำแหน่งใหม่ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย ให้มีแนวทางในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ต่อยอดองค์ความรู้หรือขยายต่อให้ผู้อื่นได้ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาต่อไป (สิรินันท์ สุรไพฑูรย์ แซ่ผุง, 2562) ดังนั้น การนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพการนำเทคนิคการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) มาใช้ในการนิเทศการศึกษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ เนื่องจากการนิเทศแบบพี่เลี้ยงเป็นวิธีการพัฒนาสมรรถภาพการทำงานของครู โดยเน้นไปที่การทำงานให้ได้ตามเป้าหมายของงาน หรือช่วยให้ครูสามารถนำความรู้ความเข้าใจ

ที่มีอยู่หรือได้รับการอบรมมาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ครูได้พัฒนาการสอนได้อย่างยั่งยืน สามารถทำให้ครูเกิดความรู้ ทักษะ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ ซึ่งการมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำ จะทำให้ครูสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ และสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง (สุวดี อุปินใจ, 2562) การให้คำชี้แนะ มีลักษณะเป็นกระบวนการ มีเป้าหมายที่ต้องการไปให้ถึง 3 ประการคือ การแก้ปัญหาในการทำงาน การพัฒนาความรู้ ทักษะ หรือความสามารถในการทำงาน และการประยุกต์ใช้ทักษะหรือความรู้ในการทำงาน ที่ตั้งอยู่บนหลักการของการเรียนรู้ร่วมกัน(Co-Construction) โดยยึดหลักว่าไม่มีใครรู้มากกว่าใคร จึงต้องเรียนรู้ไปพร้อมกันเพื่อให้ค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหา และความสำคัญของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้ศึกษาและนำแนวทาง พัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา อันจะเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการทางวิชาการที่จะช่วยสนับสนุนและเสริมสร้างการจัดการศึกษา สามารถที่จะดำเนินการจัดการนิเทศ การศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
3. เพื่อพัฒนาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ทบทวนวรรณกรรม

การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการร่วมกันระหว่างผู้รับการนิเทศและผู้นิเทศ เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนให้เกิดการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของครูอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีคุณภาพ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2556; รุจิรา ทองวุฒิ, 2556; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559; จุฬารักษ์ โคตรจักร, 2562)

การนิเทศภายในสถานศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชี้แนะ เพื่อแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการ จัดกิจกรรม การเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพ ที่ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา

วัชร่า เล่าเรียนดี (2556) ได้เสนอกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนใน การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง ดังนี้ 1) วางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 2) เลือกประเด็นหรือเรื่องที่สนใจจะปรับปรุงพัฒนา 3) นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รับทราบและขออนุมัติการดำเนินการ 4) ให้ความรู้หรือแสวงหาความรู้จากเอกสารต่าง ๆ และการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน และความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ 5) จัดทำแผนการนิเทศ กำหนด วัน เวลา ที่จะสังเกตการสอน ประชุม ปรึกษาหารือเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ 6) ดำเนินการตามแผนโดยครูและผู้นิเทศ (แผนการจัดการเรียนรู้และแผนการนิเทศ) 7) สรุปและประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนาผลงานสำเร็จ

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ (2556) ได้เสนอกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) เพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการ เพื่อสิ่งที่ต้องปฏิบัติจัดทำให้ ประสบผลสำเร็จ 2) การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดขั้นตอน คำโครงการทำงานด้วยวิธีการที่เหมาะสมให้บรรลุตามความต้องการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัด ที่มีอยู่ 3) ลงมือปฏิบัติ (Doing) เป็นการลงมือดำเนินงานตามขั้นตอนการทำงานในแต่ละเรื่อง ตามที่กำหนดไว้ 4) การนิเทศติดตามผล (Supervisions) เป็นการติดตามช่วยเหลือกำกับสนับสนุนให้สามารถทำงานจนบรรลุผล

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพ.ส.ตูล (2562) ได้เสนอกระบวนการนิเทศว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัญหาหรือศึกษาหาความจำเป็นของการนิเทศ 2) วางแผนการนิเทศ 3) เตรียมการนิเทศ 4) ปฏิบัติการนิเทศ 5) ประเมินผลและปรับปรุงการนิเทศ 6) รายงานผลการนิเทศ

การนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง

ความหมายของการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring)

Ann Rolfe (2015) ได้ให้ความหมายของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงว่า การใช้ระบบพี่เลี้ยงในการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Mentoring) เป็นการพัฒนาสิ่งที่อยู่ภายในเพื่อนำไปสู่อนาคต ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันกับบุคคลสองคนหรือมากกว่าในกระบวนการมีการส่งเสริมให้นำไปสู่ความสำเร็จมากกว่าที่จะดำเนินการไปคนเดียว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้ให้ความหมายของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงว่า หมายถึง การช่วยเหลือครูในลักษณะพี่เลี้ยงโดยให้ผู้ที่มีความสามารถหรือเป็นที่ยอมรับหรือผู้บริหารในหน่วยงานให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้อง หรือผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน หรือการจัดให้เกิดการเรียนรู้ให้มีศักยภาพสูงขึ้น พี่เลี้ยงจะเรียกว่า “Mentor” ส่วนบุคคลผู้รับการนิเทศจากพี่เลี้ยงเรียกว่า “Mentee”

วัชร่า เล่าเรียนดี (2556) ได้ให้ความหมายของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงว่า การเป็นพี่เลี้ยงเป็นการดูแลให้คำปรึกษาและแนะนำครูที่เข้าสู่วิชาชีพครูหรือบุคลากรที่เข้าสู่ตำแหน่งใหม่ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยให้มีแนวทางใน การปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน

สิรินันท์ สุรไพฑูรย์ แซ่ฝุง (2562) ได้ให้ความหมายของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงว่า ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) นั้นเป็นการให้คำปรึกษาหรือสอนให้กับบุคลากรที่มีอยู่เดิมที่มีผลงานในระดับสูงกว่ามาตรฐานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้อัตลักษณ์สูงขึ้น เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้และประสบการณ์ด้านการสอนไม่หยุดนิ่งและมีการต่อยอดองค์ความรู้หรือขยายต่อให้ผู้อื่นได้อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาต่อไป

รูปแบบของการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring)

Sweeny (2008) ได้กำหนดรูปแบบการดูแลแบบพี่เลี้ยงโดยใช้หลักการประเมินตนเองในการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาเองเห็นจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง โดยผลการประเมินจะเป็นตัวสะท้อนถึงสิ่งที่ควรทำต่อไป โดยรูปแบบการให้คำปรึกษา แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน

รูปแบบที่ 1 บอก (Tell) เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการให้คำปรึกษาซึ่งเป็นการสอนเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปสู่คำตอบหรือวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องโดยพี่เลี้ยงเป็นผู้ถ่ายทอดสู่ผู้รับคำปรึกษา

รูปแบบที่ 2 เสนอแนะ (Sell) โดยผู้รับคำปรึกษาจะเรียนรู้และทราบว่าคำตอบคำถามอย่างไรให้เหมาะสมกับในสถานการณ์ที่อาจมีคำตอบแตกต่างกันไป โดยผู้ให้คำปรึกษาจะคอยดูอยู่เป็นระยะแต่ทั้งนี้การตัดสินใจหลักจะขึ้นอยู่กับผู้รับคำปรึกษา

รูปแบบที่ 3 เสนอแนะ (Collar ate) โดยทั้งสองคนจะกลายมาเป็นคู่กันอย่างแท้จริงรู้สึกถึงความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของสำหรับการให้คำปรึกษาร่วมกัน โดยพี่เลี้ยงต้องนำผู้รับคำปรึกษาเข้าสู่สถานการณ์การเรียนรู้

รูปแบบที่ 4 มอบอำนาจ (Delegate) เป็นขั้นสุดท้ายโดยพี่เลี้ยงจะเป็นผู้สนับสนุนผู้รับคำปรึกษาซึ่งนับว่าเป็นขั้นที่ยากสำหรับพี่เลี้ยงหลาย ๆ ท่าน ผู้รับคำปรึกษาต้องสามารถยืนหยัดด้วยตนเองโดยเข้าไปรับประสบการณ์ที่ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากปัจจัยภายนอก

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาคำนวณหาความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ ตามกรอบแนวคิดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 และการวิเคราะห์ข้อมูลตามเอกสารบทที่ 2 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการนิเทศและวางแผน 2) การดำเนินการนิเทศ 3) การติดตามผลการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศ แล้วร่างเป็นแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีการประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการนิเทศและวางแผน 2) การดำเนินการนิเทศ 3) การติดตามผลการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ นำเสนอข้อมูลโดยแสดงค่า Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพหุเสียงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมและจำแนก เป็นรายด้าน

การนิเทศภายในแบบพหุเสียงในยุคชีวิตวิถีใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน	4.21	.47	มาก	4.84	.25	มากที่สุด
2. ด้านการดำเนินการนิเทศ	4.16	.53	มาก	4.81	.36	มากที่สุด
3. ด้านการติดตามผลการนิเทศ	4.22	.56	มาก	4.84	.30	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลการนิเทศ	4.15	.51	มาก	4.83	.35	มากที่สุด
รวม	4.19	.44	มาก	4.83	.21	มากที่สุด

ตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบพหุเสียงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.15-4.22$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 3 ด้านการติดตามผลการนิเทศ ($\bar{X} = 4.22$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 4 ด้านการประเมินผลการนิเทศ ($\bar{X} = 4.15$) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพหุเสียงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.81 - 4.84$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 การเตรียมการนิเทศและวางแผน และด้านที่ 3 การติดตามผลการนิเทศ ($\bar{X} = 4.84$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 การดำเนินการนิเทศ ($\bar{X} = 4.81$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบพหุเสียงในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การนิเทศภายในแบบพหุเสียงในยุคชีวิตวิถีใหม่	D	I	$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน	4.21	4.84	.150	3
2. ด้านการดำเนินการนิเทศ	4.16	4.81	.156	2
3. ด้านการติดตามผลการนิเทศ	4.22	4.84	.147	4
4. ด้านการประเมินผลการนิเทศ	4.15	4.83	.164	1
รวม	4.19	4.83	.153	-

จากตารางที่ 2 พบว่า การนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยรวมมีค่าเท่ากับ .153 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวน 2 ด้านที่มีค่าสูงกว่าค่าโดยรวม เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากค่าสูงสุดไปค่าต่ำสุด ดังนี้ ด้านที่ 4 ด้านการประเมินผลการนิเทศ (PNI_{Modified} = .164) และด้านที่ 2 ด้านการดำเนินการนิเทศ (PNI_{Modified} = .156)

ระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศแบบที่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แนวทางพัฒนา มีดังนี้

- 1) ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน สถานศึกษาควรจัดทำแผนการนิเทศ มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำแผนการนิเทศโดยเน้นการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลรูปแบบต่าง ๆ สถานศึกษาควรมีการดำเนินการนิเทศโดยใช้ไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดการใช้กระดาษ มีการสนับสนุนให้นิเทศผ่านสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย มีการจัดทำโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการนิเทศภายใน มีดำเนินการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยการมอบหมายงานไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการนำผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสามารถนิเทศได้ตามสภาพจริง
- 2) ด้านการดำเนินการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการตามแผนและกระบวนการที่ร่วมกันกำหนด โดยเน้นการปฏิบัติการนิเทศแบบมีส่วนร่วม สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ในการนิเทศ มีการดำเนินการนิเทศโดยใช้ไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดการใช้กระดาษ สนับสนุนให้นิเทศผ่านสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลายมีการจัดทำโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีการดำเนินการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยการมอบหมายงานไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการนำผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสามารถนิเทศได้ตามสภาพจริง
- 3) ด้านการติดตามผลการนิเทศ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน โดยใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดเก็บผลงานพัฒนาความเป็นมืออาชีพ จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีแผนงานการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแผนงานนิเทศ ผู้นิเทศควรกระตุ้นความต้องการเรียนรู้ของผู้รับการนิเทศด้วยสิ่งที่ทำหายด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ และแรงบันดาลใจในการพัฒนางานสถานศึกษาควรเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการประเมินที่ยึดหยุ่น ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน สร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ สถานศึกษาควรประเมินการนิเทศบุคลากร โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผ่านสื่อเทคโนโลยี หรือสื่อออนไลน์ มีการสะท้อนผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงการนิเทศภายในวิถีใหม่ ใช้ในกระบวนการ การประเมินผลการนิเทศ มีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลาย กำหนดแนวทางแก้ไข และวางแผนการแก้ไขปัญหา และความต้องการในการนิเทศภายใน และสรุปผลการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ บุคลากรภายในจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ปัญหการนิเทศภายในร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระดมความคิดเห็นจากผู้นิเทศภายในเพื่อสรุปการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุควิถีชีวิตใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 4 ด้าน ประกอบด้วย การเตรียมการนิเทศและวางแผน การดำเนินการนิเทศการติดตามผลการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เป็นข้อที่ใช้ได้ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

พัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ในยุคชีวิตวิถีใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน	5.00	.00	มากที่สุด	4.86	.14	มากที่สุด
2. ด้านวางแผน การดำเนินการนิเทศ	5.00	.00	มากที่สุด	4.87	.17	มากที่สุด
3. ด้านการติดตามผลการนิเทศ	5.00	.00	มากที่สุด	4.88	.16	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลการนิเทศ	5.00	.00	มากที่สุด	4.91	.12	มากที่สุด
รวม	5.00	.00	มากที่สุด	4.88	.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.86-4.91$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ($\bar{X} = 4.91$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเตรียมการนิเทศ ($\bar{X} = 4.86$)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามผลการนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ส่วนผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน ด้านการติดตามผลการนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการดำเนิน

การนิเทศ

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพีเลียงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน และด้านการติดตามผลการนิเทศ ตามลำดับ

3. แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพีเลียงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่ามีความสอดคล้อง มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางพัฒนา 1) ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน สถานศึกษาควรจัดทำแผนการนิเทศที่มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำแผนการนิเทศโดยเน้นการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล รูปแบบต่าง ๆ สถานศึกษาควรมีการดำเนินการนิเทศโดยใช้ไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดการใช้กระดาษ สนับสนุนให้นิเทศผ่านสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลายควรมีการจัดทำโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการนิเทศภายใน ควรมีดำเนินการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยการมอบหมายงานไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสถานศึกษาควรมีการนำผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป 2) ด้านการดำเนินการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการดำเนินการตามแผนและกระบวนการที่ร่วมกันกำหนด โดยเน้นการปฏิบัติการนิเทศแบบมีส่วนร่วม ควรมีการนำเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ มาใช้ในการนิเทศ สถานศึกษาควรมีการดำเนินการนิเทศโดยใช้ไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดการใช้กระดาษ ควรสนับสนุนให้นิเทศผ่านสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย ควรมีการจัดทำโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการนิเทศภายใน ควรมีการดำเนินการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยการมอบหมายงานไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสถานศึกษาควรมีการนำผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสามารถนิเทศได้ตามสภาพจริง 3) ด้านการติดตามผลการนิเทศ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน โดยใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดเก็บผลงานพัฒนาความเป็นมืออาชีพ ผู้นิเทศกระตุ้นความต้องการเรียนรู้ของผู้รับการนิเทศด้วย สิ่งที่ทำหาย ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจและแรงบันดาลใจในการพัฒนา งาน ควรเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการประเมินที่ยืดหยุ่น ผู้นิเทศควรให้คำปรึกษาช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน ผู้รับควรการนิเทศสร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สถานศึกษาควรจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อจัดทำเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษา และควรมีแผนงานการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแผนงานนิเทศ 5) ด้านการประเมินผลการนิเทศ สถานศึกษาควรประเมินการนิเทศบุคลากรโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ผ่านสื่อเทคโนโลยี หรือสื่อออนไลน์ ควรมีการสะท้อนผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงการนิเทศภายในวิถีใหม่ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการ การประเมินผลการนิเทศ สถานศึกษาควรมีวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลาย ควรกำหนดแนวทางแก้ไข และวางแผนการแก้ไขปัญหา และความต้องการในการนิเทศภายใน และสรุปผลการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ บุคลากรภายในควรจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการนิเทศภายในร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสถานศึกษาควรระดมความคิดเห็นจากผู้นิเทศภายในเพื่อสรุปการประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามผลการนิเทศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการในการพัฒนาครูโดยใช้ระบบพี่เลี้ยงและการสอนงาน (Coaching and Mentoring) มีความสำคัญต่อการพัฒนาครูประจำการ และมีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงการสอนของครู ทำให้เกิดประสิทธิภาพและช่วยให้ครูได้พัฒนาการสอนได้อย่างยั่งยืน สามารถทำให้ครูเกิดความรู้ ทักษะ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ ซึ่งการมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำ จะทำให้ครูสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ และสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง (สุติ อุปินใจ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยา ขาวน้ำปาด (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนิเทศ โดยจัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจหรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ผู้นิเทศทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ สำหรับตรวจสอบสภาพปัญหา ความต้องการของสถานศึกษา ผู้บริหารและครูร่วมกันวิเคราะห์ผลจากข้อมูลสารสนเทศ ระบุสาเหตุ ความต้องการ สภาพปัญหา จำแนกตามครูผู้สอน ตามกลุ่มสาระวิชา ตามภารกิจงาน และสรุปเป็นรายงานสภาพปัญหา และความ ต้องการของสถานศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติ และระบุลงในตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการนิเทศของสถานศึกษา

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมการนิเทศและวางแผน ด้านการติดตามผลการนิเทศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันการจัดการเรียนรู้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม การนิเทศภายในจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไป การนิเทศแบบผสมผสานจึงมีความน่าสนใจในการนำมาใช้ในการนิเทศในยุคชีวิตวิถีใหม่ นั่นคือการนิเทศควรเกิดจากการผสมผสานระหว่างการนิเทศแบบพบหน้ากับการนิเทศแบบออนไลน์ในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยนำเอาจุดเด่นการนิเทศแบบพบหน้าที่ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน เช่น การนิเทศแบบชี้แนะ การนิเทศแบบพี่เลี้ยง สะท้อนคิด การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือการนิเทศแบบคลินิก มาผสมผสานกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น Line Facebook Google Meet และ Zoom มาใช้เป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการสื่อสาร การให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนความรู้และการสะท้อนผลที่รวดเร็วทันต่อความต้องการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาออนไลน์ Allen and Seaman (2005) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงษ์ ดุ้ยกุลนา (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการนิเทศแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของระบบการนิเทศแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารี ภูแปง (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การเตรียมการก่อนการนิเทศ เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับคณะครูและครูผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน สถานศึกษา ควรมีการประชุมวางแผนมีโครงการนิเทศที่ประกอบไปด้วยสาระสำคัญของโครงการ สถานศึกษาควรมีการวางแผน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรไปสู่การเป็นมืออาชีพ สถานศึกษาควรสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลาย และมีคู่มือการใช้ไว้อย่างชัดเจนสถานศึกษาควรแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับการนิเทศรับทราบผลการนิเทศ เพื่อที่จะมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการดำเนินงานหรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า ด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการประเมินผลการนิเทศ เป็นขั้นตอนของการสะท้อนผล (Reflect) โดยมีการจัดกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรมีการรายงานวิจัยและพัฒนางานนวัตกรรม เพื่อเป็นการใช้ข้อมูล และประสบการณ์จากหน่วยงาน ที่เป็นประจำธรรมดาทั่วไปในการสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ของผู้ปฏิบัติงานประจำในการแก้ไขปัญหาและยกระดับการพัฒนางานที่รับผิดชอบดำเนินการ อยู่ตามปกติ (สุทธิแดน พลวัตจิรสวัณณ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพิ่มพูล ร่มศรี (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 พบว่ากระบวนการนิเทศภายในเป็น ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการนิเทศ 2) การ วางแผนการนิเทศ 3) การจัดระบบงานและการให้ความรู้ ในสิ่งที่ทำตามแผน 4) การดำเนินงานเป็น การปฏิบัติตามแผน 5) การประเมินผลการนิเทศ และ 6) การปรับปรุง แก้ไข

3. แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี พบว่ามีความสอดคล้อง มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศ แบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยลักษณ์ เทียงธรรม และไพบุลย์ ลัมมณี (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเตรียมการนิเทศ 2) ด้านการจัดทำแผนการนิเทศ 3) ด้านการนิเทศการปฏิบัติงาน 4) ด้านการประเมินผลการนิเทศ แนวทางการนิเทศ ภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและมีแนวทาง พัฒนาแต่ละด้าน ดังนี้ 1) การเตรียมการนิเทศและวางแผน โรงเรียนควรมีการเตรียมการก่อนการนิเทศ เป็นการสร้างความเข้าใจ ร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับคณะครูและครูผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึง ความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาควรมีการประชุมเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการร่วมกัน ของบุคลากรภายในสถานศึกษาสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และจัดลำดับกำหนดทางเลือกการแก้ปัญหาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมสำหรับแผนงาน /โครงการนิเทศภายในของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา เพื่อเตรียมการเขียน

โครงการนิเทศให้สอดคล้องเพื่อเป็นแนวทาง ที่จะพัฒนาต่อไป ทั้งนี้เพราะการนิเทศภายในโรงเรียนจะบรรลุผล ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปฏิบัติงานร่วมกัน อาศัยการร่วมมือกัน มีการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการวางแผน มีความยืดหยุ่น ยืดความต้องการของครูเป็นหลักซึ่งจะทำให้ครูสามารถนำประโยชน์ที่ได้รับจากการ นิเทศไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ (2559) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการสอนแนะและพี่เลี้ยง พบว่า หลักการประกอบด้วย หลักกาลยาณมิตร หลักประชาธิปไตย หลักการมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์งาน หลักการพัฒนาภาวะผู้นำครูให้สามารถปรับปรุงสังคมอีกต่อหนึ่ง และหลักการนิเทศเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสอนแนะและพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) จะประสบความสำเร็จ ควรดำเนินการดังนี้ 1. ผู้นิเทศควรสร้างความต้องการการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น กระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศเกิดความต้องการ ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เตรียมสื่ออุปกรณ์ เป้าหมายของการให้คำชี้แนะ การสอนอย่างเหมาะสม มีเทคนิค การอธิบายและเน้นจุดสำคัญ ในบางครั้งควรแสดงการทำงานให้ผู้รับการนิเทศได้เห็น 2) ผู้รับการนิเทศ ควรมีความพร้อมในการรับการนิเทศและได้มีการฝึกปฏิบัติตามที่ออกแบบ และ 3) กระบวนการนิเทศแบบสอนแนะและพี่เลี้ยง ควรวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครู สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย สังเกตการณ์สอนของครู ตามแผนที่วางไว้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศ 2) การดำเนินการนิเทศ ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษา ควรมีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนด นโยบาย เป้าหมายให้ครูได้รับทราบ นโยบายหรือเป้าหมายและ สร้างความเข้าใจตรงกันในรอบหรือทิศทางนิเทศเพื่อจะส่งผล ต่อการดำเนินงานการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสถานศึกษาควรมีโครงการนิเทศที่ประกอบไปด้วยสาระสำคัญของโครงการ เช่นมีหลักการ และเหตุผลมีวัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบ แผนดำเนินการ ระยะเวลา และควรมีคำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ นิเทศภายในและกำหนดงานที่จะนิเทศไว้อย่างชัดเจน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู เพื่อให้รู้วิธีการนิเทศ และสร้างความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศโดยผู้นิเทศต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีพร้อมให้ ความรู้ และช่วยเหลือแนะนำผู้รับการนิเทศด้วยกัลยาณมิตรเหมือนพี่คอยแนะนำน้อง สถานศึกษาควรมีการวางแผน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรไปสู่การเป็นมืออาชีพ ด้วยวิธีการสนับสนุนบุคลากรได้เข้ารับการอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรนำมาพัฒนาในการปฏิบัติงานเช่น การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำ แผนการจัดการ เรียนรู้ ผู้นิเทศควรทำความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการการนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำ แก่ผู้รับการนิเทศ เพื่อส่งเสริม บุคลากรในการทำงานโดยการร่วมคิดร่วมสร้าง ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ให้คำปรึกษา ในงานที่ยังขาดทักษะและส่งเสริมให้ การทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรยา ททรัพย์หล้า (2562) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน ขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า ขั้นตอนที่มีการดำเนินงานสูงที่สุด คือการปฏิบัติการนิเทศ รองลงมาคือการประเมินผลและการรายงานผลการสร้างสื่อ เครื่องมือและการพัฒนาวิธีการ การวางแผนและการกำหนดทางเลือกและขั้นตอนที่มีการดำเนินงานต่ำสุดคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ส่วนแนวทางการดำเนินงานการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนควรจัดทำแบบ สำรวจออนไลน์สำรวจความต้องการของครู และจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ได้อย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรจัดประชุม ครูด้วยกระบวนการ PLC ผู้บริหารนิเทศโดยการดูวิดีโอการสอนของครู ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ ภายในให้คำแนะนำเชิงบวก และแจ้งผลการนิเทศต่อครู 3) การติดตามผลการนิเทศ สถานศึกษาควรมีการประชุม

ชี้แจงให้คณะครูเข้าใจถึงขั้นตอน กระบวนการนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันพร้อมที่จะให้ความรู้และช่วยเหลือ แนะนำผู้รับการนิเทศด้วยกัลยาณมิตร สถานศึกษาควรสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่หลากหลายและมีคู่มือการใช้ไว้อย่างชัดเจนเพื่อสะดวกและเป็นแนวทางในการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ผู้นิเทศควรเสริมสร้างกำลังใจโดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์สร้างความคุ้นเคยเป็น กันเองและวางตัวอยู่ในฐานะผู้ร่วมงานไม่ใช่ฐานะผู้บังคับบัญชาผู้นิเทศให้ความสนใจและสนับสนุนการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศเมื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการนิเทศขึ้นแล้วก็ไม่ ควรทำลายขวัญ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีการสร้างข้อตกลงในการการทำงานอาจเป็นกฎหรือระเบียบซึ่งจะมีผลต่อการ ปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศผู้นิเทศควรส่งเสริมสนับสนุนยกย่องชมเชยและให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งส่งเสริมจัดทำแฟ้มสะสมผลงานเพื่อพัฒนาความเป็นมืออาชีพผู้นิเทศควรส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศให้พัฒนาตนเอง ในการปฏิบัติงาน ควร จัดทำแฟ้มสะสมผลงานเพื่อพัฒนาความเป็นมืออาชีพผู้นิเทศให้คำแนะนำปรึกษาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานแก่ผู้รับการนิเทศและครูผู้ให้การนิเทศควรปฏิบัติกรนิเทศและปรับการนิเทศให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หรือบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิ ญาณะโส (2562) ศึกษาเรื่อง บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่า การนิเทศภายในเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาครูผู้สอนอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ 4) การประเมินผลการนิเทศ สถานศึกษาควรแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับการนิเทศรับทราบผล การนิเทศเพื่อที่จะมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการดำเนินงานหรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นต่อไปเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับการ นิเทศ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักเรียนและองค์กรสถานศึกษาควรประเมินการนิเทศบุคลากรโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โดยเฉพาะการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน ซึ่งภายหลังจากการประเมินผลผู้นิเทศสามารถให้คำแนะนำในจุดที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นสถานศึกษาควรมีการ ประเมิน 3 ระยะ คือ ก่อนการนิเทศ ระหว่างการนิเทศ และหลังการนิเทศ การประเมินผลจะทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อยตามขอบข่ายภาระงานที่นิเทศถ้าหากไม่ได้ผลตามจุดมุ่งหมายก็ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ในส่วนที่บกพร่องต่อไปสถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจในการปฏิบัติงานต่อไปหาก ได้ผลดีแล้วก็ดำเนินการนิเทศต่อไปจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายสูงสุด เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสถานศึกษาควรวิเคราะห์ผลการประเมินการนิเทศของบุคลากรเพื่อ จัดทำรายงานผลการนิเทศเพื่อเสนอต่อผู้บริหารได้รับทราบผลในการประเมินแต่ละครั้งและควรได้แจ้งผลการประเมินให้ ครูผู้รับการนิเทศได้รับทราบผลการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงหรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยาภรณ์ เรืองเสน (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ กำกับขั้นตอนในกระบวนการนิเทศให้เป็นไปตามแผนงาน ผู้นิเทศ ให้คำปรึกษาร่วมแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย สนับสนุนบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ ตั้งแต่สรุปผลวิเคราะห์ผล รวมทั้งปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา นำผลการนิเทศจัดทำเป็นเอกสาร เผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรมในหลากหลายช่องทาง การนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารคุณภาพการเรียน

การสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง ในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรสนับสนุนให้มีการนำระบบการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬไปใช้ในสถานศึกษา และมีการติดตามผลการนำไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำระบบการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับสถานศึกษาไปทดลองใช้กับครูผู้สอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

3) ควรนำแนวทางพัฒนาซึ่งเป็นผลจากการวิจัยไปใช้ดำเนินการในสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมในพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬได้รับการพัฒนาและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2) ควรวิจัยและเปรียบเทียบผลของพัฒนาการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ กับโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ช่วยให้วิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพป.สตูล. (2562). *การนิเทศภายในโรงเรียน*. สตูล: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพป.สตูล .
- จริยาภรณ์ เรืองเสน. (2563). *แนวทางพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา* มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- จุฬารักษ์ โคตรจักร์. (2562). *กระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนภัทรญาณวิทยา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษา* มัธยมศึกษาเขต 9. นครปฐม: สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ญาณิ ญาณะโส. (2562). *บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยองและ* ตราด. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณัฐพงษ์ ตัญกุลนา . (2559). *การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่* การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทื่อน ทองแก้ว. (2563). *การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. ครูสภา* วิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT, 12), 1-10.
- พริยา ทรัพย์หล้า. (2562). *แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัด* นครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุขฎิ บัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เพิ่มพูน ร่มศรี. (2558). *การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขต* การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุขฎิ บัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร จัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รุจิรา ทองวุฒิ และ ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2557). *ความคาดหวังของครูต่อ บทบาทของศึกษานิเทศก์* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา* มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(2), 135 - 142.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วลัยลักษณ์ เทียงธรรม และไพบุลย์ ลิ้มมณี. (2564). *การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยง* สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารการบริหาร การศึกษาและภาวะผู้นำ*, 9(34), 127-136.
- วาริ ภูแป้ง. (2559). *การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่* การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. มหาสารคาม: วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ. (2559). รูปแบบการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการสอนแนะและพี่เลี้ยง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 22(2), 45-47.
- สุรียา ขาวน้ำปาด. (2561). *การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดี อุปปินใจ. (2562). รูปแบบการใช้ระบบพี่เลี้ยงและการสอนงานสำหรับการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาอย่างเข้มของครูผู้ช่วยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย. *วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต*, 19(4), 3-4.
- สุทธิแดน พลวัตจิรวัฒน์. (2564). การนิเทศการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 : กรณีศึกษาการใช้กระบวนการนิเทศแบบ SM3. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด่านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์*, 8(1), 31-40.
- สิรินันท์ สุรโพธิ์ชัย แซ่ผู่. (2562). *การพัฒนาแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนห้องเรียนคู่ขนานบุคคลออทิสติก โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2559). *คู่มือปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตาม ประเมินผล*. Retrieved from <http://psdg-obec.nma6.go.th/288>
- _____. (2562). *แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียน โดยใช้ห้องเรียนเป็นพื้นที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. เอกสาร 2/2562, 6.
- _____. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2562). *แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์. (2556). *หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- Ann, R. (2015). *A Mentoring Work*. Retrieved from : <<https://search.informit.com.au/documentSummary;dn=352102553290091;res=IELBus>> May 15, 2022.
- Allen, I. E., & Seaman, J. (2005). *Growing by Degrees: Online Education in the United States*. Retrieved May 15, 2022, from <http://www.sloan-c.org/publications/survey/pdf/>
- Sweeny, B. W. (2008). *Leading the Teacher Induction and Mentoring Program*. (2nd ed.). Washington, D.C.: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.

การศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
An Annual Study of Teachers and Student Satisfaction
With of The Quality of Education Fiscal Year 2024
Warinchumrab Industrial and Community Education College,
Ubon Ratchathani

ชูชีพ ประทุมเวียง^{1*}

Chucheep Pratumviang^{1*}

^{1*} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1*} Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding author; E-mail: chucheep138138@gmail.com

Received 18 October 2024 Revised 6 December 2024

Accepted 6 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหาร ของครู นักเรียน นักศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ครู นักเรียน นักศึกษา จำนวน 325 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับความพึงพอใจของครู นักเรียน และนักศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 25 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของครู นักเรียน และนักศึกษา สังกัดวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหาร ทั้ง 5 ด้าน คือ 1. ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ควรจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียนมีคุณธรรม 2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีการจัดการเรียนแบบทวิภาค 3. ด้าน

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ครูควรพัฒนาตน และพัฒนาวิชาชีพครู 4. ด้านการมีส่วนร่วม จัดกิจกรรม
ร่วมบริการชุมชน และจิตอาสา 5. ด้านปัจจัยพื้นฐานมีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, คุณภาพการศึกษา

Abstract

This research study has the objective To study the satisfaction of teachers and students with the quality of education in educational institutions. Fiscal year 2024 Warin Chamrap Vocational College Ubon Ratchathani Province and to analyze and make policy recommendations to administrators, teachers, students, and those involved in providing education to the educational quality of educational institutions. Fiscal year 2024 Warin Chamrap Vocational College Ubon Ratchathani Province classified by gender, age, and education level. The sample used in this research, 325 teachers and students, was obtained using a simple random sampling method. The research tools were a questionnaire and a semi-structured interview regarding the satisfaction of teachers, students, and students. It was a 25-item rating scale with a confidence value of 96 for the entire version. The data was analyzed using ready-made programs and statistics. Used include percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that

1. Satisfaction of teachers, students, and students under Warin Chamrap Vocational College. Ubon Ratchathani Province on the educational quality of educational institutions. Fiscal year 2024, overall and each aspect is at a high level.
2. Policy recommendations to administrators in all 5 areas: 1. Students and graduates should organize activities that focus on learners with morality. 2. Curriculum and teaching and learning should be organized in two semesters. 3. Curriculum and teaching arrangements Teachers should develop themselves and develop the teaching profession 4. Participation Organize community service and volunteer activities. 5. Basic necessities There is a high speed internet system.

Keywords: Satisfaction, Quality of Education

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาของคนเรา ที่จะทำให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องและได้รับสิ่งดี ๆ การศึกษามีใช้เพียงการใช้ชีวิตระยะหนึ่งในสถานศึกษาเท่านั้นแต่เป็นเสมือน ปัจจัยในการดำรงชีวิตที่ทุกคนต้องแสวงหา และเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ หน้าที่การงาน ตลอดจนความก้าวหน้า และความมั่นคงของประเทศ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของชาติ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะได้รับการศึกษาจากสถานศึกษา ในขณะที่โลกพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษา ในระบบสถานศึกษา จำเป็นต้องตอบสนองพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมทั้งปัจจุบัน และอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้คนไทยสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ ความสามารถและ ทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต และทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการประกอบอาชีพพึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณธรรมและศักดิ์ศรี พัฒนาตนเอง และมีบทบาทร่วมในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม (ณัฐรี โพธิ์คง 2547 : 23)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2552 : 25-26) กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสอง ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการศึกษา 4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนา มาตรฐานคุณภาพ การศึกษาให้เท่าเทียม และสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ 6) ส่งเสริมและสนับสนุน ความรู้ รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของ ชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คุณภาพคนมีความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้ มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จัก พึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามความมุ่งหมายและหลักการของ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ที่บัญญัติไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะความ เปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศ ดังนั้นการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว ย่อมจำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นสำคัญคุณภาพของ การศึกษาจึงถือได้ว่าเป็น หัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและคุณภาพในด้านต่าง ๆ เติม ตามศักยภาพ อันเป็นพื้นฐานและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน การพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาจึงเป็นงานสำคัญที่ต้องดำเนินการอยู่เสมอการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องและมีการตรวจวัดระดับคุณภาพทางการศึกษาเป็นระยะ ๆ เพื่อค้นหาปัญหาและกำหนดทิศทางพัฒนานำไปสู่ความก้าวหน้าทางการศึกษา และการพัฒนาประเทศต่อไป เพื่อผลิตคนที่มีคุณภาพและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีจุดเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ทั้งนี้เพราะมนุษย์คือผลผลิตอันเกิดจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผลผลิตที่ได้คือผู้เรียนที่สังคมเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาจะผลิตผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ มีลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและตามความคาดหวังของสังคม โดยมีปัจจัยและกระบวนการในการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน

ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 23) ดังนี้ หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐาน 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการศึกษา การมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกในการผลักดันและส่งเสริมสนับสนุนให้กระบวนการทำงาน รวมถึงบุคลากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาดำเนินการสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบไปในทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพโดยสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกคนที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในมาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาในการประกันคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสร้างความมั่นใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเน้นที่ผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการและพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีในทุกสาขาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ การ

อาชีวศึกษาหรือการศึกษาวิชาชีพจึงเป็นรากฐานอันสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม เพราะความเจริญของประเทศต้องเริ่มจากพื้นฐานของการประกอบอาชีพ สร้างผลผลิตและรายได้ของประชาชน การอาชีวศึกษาหรือการศึกษาวิชาชีพ จึงต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมีตัวชี้วัดคุณภาพของผู้สำเร็จการอาชีวศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพ หรือสามารถทำงานได้จริง นอกเหนือไปจากที่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการ และมีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยได้มาจากการศึกษาของสถานศึกษา โดยได้มาจากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์มาตรฐานการอาชีวศึกษา (มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561) นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ความต้องการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

วิทยาลัยการอาชีพ เป็นสถานศึกษาวิชาชีพ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการจัดตั้งขึ้นจากกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นควรให้ขยายการศึกษาวิชาชีพให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สอดคล้องเพียงพอกับความต้องการของประชาชนในชนบท และตรงตามความต้องการ ของตลาดแรงงานในท้องถิ่นรวมทั้งก้าวหน้าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมของประเทศ จึงจัดตั้งสถานศึกษาวิชาชีพประเภทวิทยาลัยการอาชีพขึ้น เพื่อจัดการศึกษาและอบรมวิชาชีพ ทุกระดับและประเภทวิชาที่ขาดแคลน ซึ่งเป็นความต้องการของท้องถิ่น อันรวมทั้งของประเทศ อันจะเป็นการเสริมสร้างและพัฒนากำลังพลของประเทศไทยให้มีคุณภาพในการประกอบอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 28 ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2534 กระทรวงศึกษาธิการ

เนื่องจากผลการประเมินภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559-2563) ด้านการอาชีวศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจ แต่ยังพบว่า มาตรฐานด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีปัญหาด้านผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพภายใน ด้านการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านการบริหารจัดการศึกษา สำหรับในกรณีสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน มีการเปลี่ยนครูเข้า-ออก บ่อย ทำให้ขาดบุคลากรดำเนินงานประกันและขาดความรู้ความเข้าใจด้านงานประกันคุณภาพ รวมถึงคุณภาพการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติน้อยตามไปด้วย การจัดการเรียนการสอนในภาคปฏิมิคุณภาพน้อยกว่าการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาคี ผู้เรียนขาดทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารมีความเข้าใจไม่สอดคล้องกับผู้ปฏิบัติงาน ขาดการมีส่วนร่วม จากหน่วยงานภายนอกด้านความร่วมมือในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ ไม่มีสิ่งแปลกใหม่ (สุกิจ โพธิ์ศิริกุล และคณะ, 2565)

จากเหตุผลข้างต้น คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งวิทยาลัยการอาชีพ เป็นสถานศึกษาวิชาชีพ เพื่อจัดการศึกษาและอบรมวิชาชีพ ทุกระดับและประเภทวิชาที่ขาดแคลน เป็นที่ต้องการของท้องถิ่น อันจะเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคนให้มีคุณภาพในการประกอบอาชีพ คุณภาพการจัดการศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพ จึงมีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาของครู นักเรียน นักศึกษา จึงต้องการที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านต่างๆ เช่น ด้านผู้เรียน และ ผู้สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ต้องการทราบข้อเสนอแนะคุณภาพการศึกษาด้านต่างๆ ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหาร ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และใช้ในการประกันคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหาร ของครู นักเรียน นักศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณพ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาที่เปี่ยมไปด้วยคุณภาพ และสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กเหล่านั้นได้อย่างเต็มศักยภาพของเขาย่างแท้จริง และมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความมีมาตรฐานที่ทัดเทียมกัน โดยอาศัยกลไกทางการบริหารการศึกษา การเรียนการสอน และใช้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ ระดับคุณภาพทางการศึกษาของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (Stakeholders) เข้ามามีบทบาทในการกำหนด และร่วมจัดการศึกษาให้บังเกิดผลที่ต้องการ ในปัจจุบันสถานศึกษาโดยทั่วไปยอมรับการบริหารโดยใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกเชิงบวกจากการปฏิบัติงานหรือทัศนคติที่ดีต่อบทบาทหน้าที่ ตำแหน่งงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีความพยายามปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จด้วยองค์ประกอบ และสิ่งจูงใจที่ตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน ให้เกิดความรู้สึกพอใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับยกย่องและนับถือ เงินเดือน ความก้าวหน้าในหน้าที่ ความสัมพันธ์ที่ดีตั่งนั้น การกระตุ้นด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ก็มีส่วนสำคัญในการทำงาน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในมากขึ้น

แนวคิดการคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561

คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2563 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงได้กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

วันทนา เนื่อน้อย (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1.พบว่าระดับการดำเนินงานระบบการ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ปัญหาในการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขาดการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นระบบ ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายตามหลักสูตรและแนวทางการจัดการศึกษา ควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ควรให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการวางแผน และการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ควรจัดทำแผนและปฏิทิน การปฏิบัติงานที่ชัดเจน และควรมีการประเมินนิเทศ ติดตามโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดจนควรนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

สุธิดา แบบเจริญ (2561: บทคัดย่อ) พบว่าความพึงพอใจของครูที่มีต่อระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออก โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ด้านผู้ใช้งานเพื่อให้ครูใช้งานระบบมากขึ้นและมีประสิทธิภาพ ด้านตรงประเด็น และด้านตรวจสอบได้ มีระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษาทุกประเภทนำเข้าสู่ข้อมูลที่เป็นมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเหมือนกัน ส่วนด้านความถูกต้อง ด้านความสมบูรณ์ และด้านทันต่อเหตุการณ์ระดับมาก เนื่องจากอุปกรณ์ประมวลผล หรือความชำนาญของผู้ดูแลระบบในแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกันจากผลงานวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษาให้ตรงกับความต้องการของครู เพื่อให้ครูมีความพึงพอใจการใช้งานมากขึ้นและใช้งานระบบอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการ อาชีวศึกษา ต้องพัฒนาระบบให้ทันสมัยอยู่เสมอ และตรงตามความต้องการของครูผู้ใช้งาน รวมถึง มีการอบรมการใช้งานระบบ เพื่อให้ครูสามารถใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพระบบมากขึ้น

ทิพวรรณ อ่วมทอง. (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่าสภาพที่เป็นอยู่จริงของการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสำหรับ สถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก ($X=3.91$, $S.D.=0.45$) แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ได้แก่ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมประเมินผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษาเน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน 2) สร้างความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพจากการใช้กระบวนการวิจัย 3) เน้นสะท้อนผลความสำเร็จการดำเนินงาน 4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 5) การส่งเสริมวิธีการ ทำงานของบุคลากรให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา และ 6) จัดบริการสื่อเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ของนักเรียน ตามลำดับ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จากการศึกษาแนวคิดมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ.2561 และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิด ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการสำรวจความพึงพอใจในครั้งนี้

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
สถานภาพ	ความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพ
1. เพศ	การศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการ
2. อายุ	อาชีพวารินชำราบ ในคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน
3.ระดับการศึกษา	ประกอบด้วย
	1. ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา
	2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
	3. ด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา
	4. ด้านการมีส่วนร่วม
	5. ด้านปัจจัยพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้คือ ประชากรที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้ ได้แก่ ครู นักเรียน นักศึกษา จำนวน 1,050 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้ ได้แก่ ครู นักเรียน นักศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morqan (1970:607-610) เทียบสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างกับประชากรและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 325 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา ดังนี้

1. แบบสอบถาม ได้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1. ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา 2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านปัจจัยพื้นฐาน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-end Questions) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้มีโอกาสตอบแบบสอบถามอย่างอิสระโดยเป็นคำถามที่ถามถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของ

สถานศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1. ด้านผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษา 2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านปัจจัยพื้นฐาน

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจะเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
2. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาเพื่อนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและองค์ประกอบของความพึงพอใจ

3. ศึกษาตัวแปรสำคัญต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์มาทำแบบสอบถาม

5. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาคำตัดขึ้น

ความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้เกณฑ์ความสอดคล้องที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 ถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ (จันทร์ทิมา ภาวัง 2558 : 58)

6. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ไปทดลอง (Try-out) ใช้กับครู นักเรียน นักศึกษา โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด และแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ Cronbach Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น .96

7. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดลองใช้ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปจัดทำเป็นฉบับจริงและนำไปจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงที่ได้จากการสุ่มแบบอย่างง่าย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์ให้ครูประสานงานในรูปแบบ QR CODE ในการตอบแบบสอบถาม
2. ติดตามถามเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้รับจากสถานศึกษาด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
4. ออกสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา จำนวน 29 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จะเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติต่าง ๆ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์
2. แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ

3. แบบสอบถามตอนที่ 2 การศึกษาของสถานศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาแปลความหมายโดยใช้แนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด 2560 : 100)

4.51-5.00 หมายถึง เป็นระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่มีมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง เป็นระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่มีมาก

2.51-3.50 หมายถึง เป็นระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่มีปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง เป็นระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่มีน้อย

1.00-1.50 หมายถึง เป็นระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่มีน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นแบบพรรณนาความ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลคำนวณหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการ ดังนี้

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความเชื่อมั่น จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมและด้านปัจจัยพื้นฐาน จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครู นักเรียน และนักศึกษา สังกัดวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครู นักเรียน และนักศึกษา สังกัดวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	139	42.80
1.2 หญิง	186	57.20
รวม	325	100
2. อายุ		
2.1 ไม่เกิน 18 ปี	128	39.40
2.2 18-25 ปี	161	49.50
2.3 25 ปีขึ้นไป	36	11.10
รวม	325	100
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ปวช.	134	41.20
3.2 ปวส.	151	46.46
3.3ปริญญาตรีขึ้นไป	94	29.38
รวม	325	100

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 325 คน เมื่อจำแนกตามเพศ คือ ชาย จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 42.80 และหญิง จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 57.20 เมื่อจำแนกตามอายุ คือ ไม่เกิน 18 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 39.40 18-25 ปี จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50 25 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 11.10 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา คือ ปวช. จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 41.20 ปวส. จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 46.46 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 29.38

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครู นักเรียน และนักศึกษา สังกัดวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้งรายข้อ รายด้านและโดยรวม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย จำแนกเป็นโดยรวมและรวมทุกด้าน

ด้านที่	ความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษา	($\bar{X}$)	(S)	แปลความหมาย
1	ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา	4.07	.66	มาก
2	ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.03	.71	มาก
3	ด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา	4.07	.72	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วม	4.05	.74	มาก
5	ด้านปัจจัยพื้นฐาน	3.81	.86	มาก
	โดยรวม	4.00	.66	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ($\bar{X} = 4.07$) และด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.07$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.81$)

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมและด้านปัจจัยพื้นฐานและรวมทุกด้าน พบว่า ความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา และด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหารของครู นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา

1.1 สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถพิเศษเข้าร่วมการแข่งขันทักษะทางวิชาชีพต่าง ๆ ทุกระดับ ทั้งระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับชาติ ระดับนานาชาติ ให้มากขึ้น

1.2 สนับสนุนให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพเป็นผู้ประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระ

1.3 ควรจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียนมีคุณธรรม หลากหลาย

1.4 พัฒนาคณาจารย์ผู้สำเร็จการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้นตามเป้าหมาย

1.5 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.1 ทำแผนพัฒนาเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา

2.2 พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะต่อจากการที่ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้

2.3 ครูจัดแผนพัฒนาการเรียนรู้สู่การปฏิบัติเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสะท้อนความต้องการ นำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาต่อไป

2.4 ควรมีการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อพัฒนาหลักสูตร

2.5 การจัดการเรียนแบบทวิภาค ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้จริง

3. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

3.1 ครูควรพัฒนาตน และพัฒนาวิชาชีพครู

3.2 ครูควรมีการพัฒนาสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียน

3.3 มีแผนการจัดการศึกษาในอนาคตที่มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ในรูปแบบ กลยุทธ์ แผนงาน/โครงการ กิจกรรม

3.4 ส่งเสริมและนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

3.5 การพัฒนาครูผู้สอน,การอบรมความรู้ที่ทันสมัย, การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

4. ด้านการมีส่วนร่วม

4.1 หาแหล่งทุนจากหน่วยงานภายนอกหรือชุมชน ให้ผู้เรียนนำไปพัฒนานวัตกรรม

4.2 ควรมีการวางแผนและพัฒนากิจการดำเนินการโดยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก

4.3 จัดกิจกรรมให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ร่วมกิจกรรมบริการชุมชน วิชาการ จิตอาสา อย่างสม่ำเสมอ เพื่อฝึกประสบการณ์

4.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจเอง สนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการ

4.5 ขอความเห็นจากสถานประกอบการที่รับนักศึกษาในระบบประกอบการพัฒนาเสมอ และควรมีระบบประสานงานแบบมีส่วนร่วมของสถานประกอบการที่รับนักศึกษาไปพัฒนา

5. ด้านปัจจัยพื้นฐาน

5.1 ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ โยงหลักสูตรสมรรถนะ

5.2 งบประมาณมีจำกัดไม่เพียงพอ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ใหม่

5.3 จัดภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น เหมาะต่อความต้องการของผู้รับบริการ

5.4 จัดตั้งและขับเคลื่อนดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

5.5 การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงานไม่พอและเก่า

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. ความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน คือด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมและด้านปัจจัยพื้นฐานรายด้านและรวมทุกด้าน พบว่าความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา และด้านครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบได้รับเลือกเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2565 ระดับอาชีวศึกษา สถาบันศึกษานาดกลาง ซึ่งถือว่ามีความมาตรฐานการศึกษาระดับสูง แสดงถึงวิทยาลัยมีการบริหารจัดการที่ดี มีคุณภาพ ซึ่งผลการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพ ความพึงพอใจครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับตลาดวัลย์ ตั้งมั่น (2560) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวันทนา เนื่อน้อย (2560) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขต 1 พบว่าระดับการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ วรณา ประเสริฐแก้ว (2561) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่าสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ศรินทร ดงเรืองศรี (2561) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน นิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขต 1 พบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุจิตา แบบเจริญ (2561) พบว่าความพึงพอใจของครูที่มีต่อระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษาของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์ (2563) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ทิพวรรณ อ่วมทอง (2564) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่าสภาพที่เป็นอยู่จริงของการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสำหรับ สถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ นเรศ เสนะพันธุ์(2564) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหารของครู นักเรียน นักศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1. ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา 2. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านปัจจัยพื้นฐาน สอดคล้องกับ วรรณ ประเสริฐแก้ว (2561:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะสถานศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในขึ้นตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนด หลักการสำคัญข้อหนึ่งของการประกันคุณภาพภายใน คือให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาโดยที่กำหนดให้มี “มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา” เป็นภารกิจสำคัญหมวดหนึ่งที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดด้วย และสอดคล้องกับ วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์ (2563:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาได้มีการจัดทาระบบงานประกันคุณภาพตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร 7 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานตามกฎของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินคุณภาพ ภายใน ระบบแบบแผนในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จของการประกันคุณภาพ ภายใน 2) มีมาตรฐานตามหัวข้อ จัดทำปฏิทินออกแบบในการทำหน้าที่ เพื่อจัดทำรูปแบบ ที่ชัดเจน หยิบใช้ได้สะดวก ตามกระบวนการวงจรเดมมิง 3) มีหัวหน้ามาตรฐานติดตามงาน 4) มีรูปแบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบชัดเจน สามารถปฏิบัติได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานที่กำหนด 5) ดำเนินการทบทวนหลังกิจกรรม (After action review) 6) รายงานผลการดำเนินงานตามหัวข้อ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน การประกันคุณภาพภายในและ 7) การนำเสนอรายงานเป็นเชิงประจักษ์ ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และสอดคล้องกับ นเรศ เสนะพันธุ์ (2564:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดอย่างเป็นขั้นตอน และให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรโดยสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่า มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีการฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจสามารถดำเนินการประกันคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีบทบาทในการบริหารจัดการ

ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายใน ที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยในการวางแผนการปฏิบัติงาน เป็นแกนนำในการจัดทำแผนรวมทั้งกำกับ ติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนการเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพการศึกษา แผนงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดตั้งอำนวยการความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้หรือมีปัญหาหรือไม่ หากเป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ให้การนิเทศเพื่อปรับปรุงแก้ไข ผู้บริหารมีการตรวจสอบประเมินผลการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน มีการจัดทำรายงานประจำปี และรายงานผลให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ และสอดคล้องกับ ทิพวรรณ อ่วมทอง.(2564) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ได้แก่ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมประเมินผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษาเน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน 2) สร้างความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพจากการใช้กระบวนการวิจัย 3) เน้นสะท้อนผลความสำเร็จการดำเนินงาน 4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้มามีประสิทธิภาพ 5) การส่งเสริมวิธีการ ทำงานของบุคลากรให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา และ 6) จัดบริการสื่อเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ของนักเรียน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้บริหารเพื่อการประยุกต์ใช้ ดังนี้
2. ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ โยงหลักสูตรสมรรถนะ
3. จัดตั้งและขับเคลื่อนดำเนินงานด้านระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา

ระบบอินเทอร์เน็ตมีความเร็วสูง เพื่อใช้ด้านสารสนเทศภายในสถานศึกษา อินเทอร์เน็ตล่าช้า จึงอยากพัฒนาความเร็วอินเทอร์เน็ตให้ทันสมัยมีความเร็วมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านปัจจัยพื้นฐาน

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาด้านปัจจัยพื้นฐาน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก วิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่สนับสนุนทุนวิจัยเพื่อศึกษาความพึงพอใจของครู นักเรียน นักศึกษา ต่อคุณภาพการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในครั้งนี้

ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ คณะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ที่ร่วมกระบวนกรวิจัยในครั้งนี้ จึงทำให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐริ โพธิ์คง. (2547). ระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน อำเภอเมืองเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพวรรณ อ่วมทอง. (2564). แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นเรศ เสนะพันธุ์. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์นจำกัด.
- ลดาวลัย ตั้งมั่น. (2561). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วันทนา เนื่อน้อย. (2560). การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์. (2563). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ศิรินทร ดงเรืองศรี. (2561). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียน นิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการศึกษา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุกิจ โพธิ์ศิริกุล และคณะ. (2565). กลยุทธ์การขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการอาชีวศึกษายุคปกติใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปัญญา*, 1(5), 1-14.
- สุธิดา แบบเจริญ. (2561). การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อระบบบริหารจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา), จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Ethel E. Idialu. (2013). Ensuring Quality Assurance In Vocational Education. *Contemporary Issues In Education Research Fourth Quarter 2013*, (64).
- Gall, S., & Faurischou, K. (2016). Implementing the European Quality Assurance in Vocational Education and Training (EQAVET) at National Level: Some Insights from the PEN Leonardo Project. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 3(1), 29-45.
- Idialu, Ethel E. (2013). Ensuring Quality Assurance In Vocational Education. *Contemporary Issues In Education Research*, 6(4), 413-438.
- Krejcie, R.V.,& D.W. Morgan.(1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational. And Psychological Measurement.
- Munastiwi, Erni. (2015). The Management Model of Vocational Education Quality Assurance Using ‘Holistic Skills Education (Holsked)’. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 204, 218 – 230.

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในแง่ของการเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา Augmented Reality Technology in Terms of Being a Media for Learning Social Studies

ดิษลดา เพชรเกลี้ยง^{1*}, รณกฤต เพชรเกลี้ยง²

Didlada Phetkliang^{1*}, Ronnakrit Phetkliang²

1*,2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1*,2 Faculty of Education , Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Received 24 October 2024 Revised 3 December 2024

Accepted 18 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในบริบทของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยเป็นการนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการศึกษาบทเรียนด้วยตนเองผ่านสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ที่สามารถควบคุมเนื้อหาหรือเลือกเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง โดยไร้ข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่และเวลา อีกทั้งสามารถเข้าถึงบทเรียนและทบทวนเนื้อหาได้อย่างไม่จำกัด นอกจากนี้ ผู้สอนยังสามารถติดตามการเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ผ่านเทคโนโลยีสื่อข้างต้น อีกทั้งมีข้อดีที่แตกต่างจากสื่อประเภทอื่น ๆ อย่างเด่นชัด คือเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถรวมสื่อต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันได้อย่างหลากหลาย ฉะนั้นการนำสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมมาใช้ร่วมกับการเรียนการสอน จึงส่งผลทำให้เกิดการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนได้ง่ายขึ้น ผ่านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่แสดงผลออกมาได้ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งการเน้นใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นับว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมและสนองตอบต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงเหมาะที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในลักษณะของสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือผสมผสานร่วมกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม, สื่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

ABSTRACT

This academic article aims to propose guidelines for self-directed learning through Augmented Reality (AR) technology in the context of social studies education. The integration of technology plays a crucial role in knowledge transfer and student learning assessment, specifically in the form of self-study lessons through AR technology. This approach allows students to control content or choose learning paths according to their individual capabilities, unrestricted by location and time constraints. Furthermore, it provides unlimited access to lessons and content review opportunities. Educators can monitor learning progress and assess student performance through this technology platform. A distinctive advantage that sets it apart from other media types is its capability to integrate various forms of media into a single platform. Therefore, incorporating AR technology into teaching and learning processes results in the enhancement of new learning experiences, enabling students to comprehend lesson content more easily through the presentation of information in multiple formats. The emphasis on utilizing technology to support individual self-directed learning significantly contributes to addressing and accommodating students' individual differences. This makes it particularly suitable for application as a self-learning medium or for effective integration with various learning management approaches. The implementation of AR technology creates an innovative learning environment where information can be displayed in diverse formats, facilitating better understanding of lesson content. By emphasizing the use of technology to empower each student in managing their own learning process, this approach effectively promotes and responds to individual learner differences. Consequently, it is highly suitable for application as a self-learning tool or for integration with various learning management formats in an efficient manner. This technology not only enhances the learning experience but also provides educators with tools to track student progress and conduct assessments effectively. The platform's ability to combine different types of media creates a comprehensive learning environment that caters to various learning styles and preferences, making it an invaluable tool in modern education, particularly in social studies instruction.

Keywords: Augmented Reality Technology, Social Studies Learning Media

บทนำ

หากกล่าวถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สอนยังขาดการบูรณาการสื่อการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดเนื้อหาในตำราเป็นหลัก สอดคล้องกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2559, น. 152) ที่ได้สรุปปัญหาของการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนว่า ปัญหาหลักส่วนใหญ่เกิดจากการที่บุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะและไม่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีให้เอื้อประโยชน์ต่อการจัดทำเนื้อหา เพื่อเป็นสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ผู้เรียนได้ ฉะนั้นการประยุกต์ใช้สื่อจึงเป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแก่นสาระของมโนทัศน์สำคัญทางสังคมศึกษา แต่หากมีการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ ก็จะสามารถส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่เอดการ์ เดล (Edgar Dale, 1969, p. 107) อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง (2536, น. 76-80) ได้เสนอว่าผู้เรียนจะเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งในลักษณะของรูปธรรมทางความคิด และการกระทำได้ดีกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม กล่าวคือ รูปแบบการเรียนรู้ผ่านการดูภาพ หรือสัญลักษณ์ รวมถึงการได้ยินหรือฟังด้วยเสียง จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท ผู้เรียนย่อมเกิดการรับรู้ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว

รูปแบบสื่อการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งได้สะท้อนผ่านสถานการณ์ปัญหาโรคระบาดที่ผ่านมา ในการพยายามมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฉะนั้นการเรียนการสอนแบบเดิมที่มีครู อาจารย์ อยู่ในชั้นเรียน จะถูกปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบใหม่มากขึ้น โดยการนำเอาเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนในด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อตอบโจทย์การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (ทับทิมทอง กอบัวแก้ว, 2563, น. 83) ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลียโรคาพิส โฟทิส และคณะ (Liarokapis Fotis et al., 2002, p. 173-176) อ้างถึงใน วิวัฒน์ มีสุวรรณ (2554, น. 10) ที่สนับสนุนว่าการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบไร้ข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่และเวลา ซึ่งไม่เฉพาะแค่ในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น แต่สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ฉะนั้น ครูผู้สอนจึงควรเริ่มต้นจากการเปลี่ยนวิธีคิด ปรับวิธีสอน โดยประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีในแง่ของการเป็นเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ผู้เรียน นอกจากนี้สื่อที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ควรมีลักษณะที่แตกต่างจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั่วไป โดยอาจมีกระบวนการสร้างหรือรูปแบบวิธีการใช้งานคล้ายเกมที่ผู้เรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดความท้าทายหรือสร้างแรงจูงใจให้พร้อมสำหรับการเรียนรู้มากขึ้น

จากการศึกษาพบว่าเทคโนโลยีเสมือนจริง (Reality Technology) ถือเป็นนวัตกรรมรูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างวัตถุหรือสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัลขึ้นมาเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน โดยหนึ่งในเทคโนโลยีเสมือนจริงที่ผู้คนคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีคือ เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม หรือ Augmented Reality (AR) ซึ่งปัจจุบันมีการใช้งานกันอย่างแพร่หลาย แม้กระทั่งแวดวงการศึกษาที่ได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริง

เสริมเข้ามามีบทบาทเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้ที่นอกเหนือจากในหนังสือตำราเรียน (ณัฐญา นาคะสันต์ และศุภรางค์ เรืองวานิช, 2559, น. 35-36)

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมคืออะไร

ปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในด้านการศึกษาและการวิจัยอย่างแพร่หลาย โดยสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมมีข้อดีที่แตกต่างจากสื่อประเภทอื่น ๆ อย่างเด่นชัดคือ เป็นแพลตฟอร์ม (Platform) ที่สามารถรวมสื่อต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันได้หลากหลายรูปแบบ โดยเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ที่เป็นรูปธรรมทางความคิด ซึ่งจะนำไปสู่การทำความเข้าใจองค์ความรู้ได้ดียิ่งขึ้น (Campos and Pessanha, 2011) อ้างถึงใน ธัญญาพร เจียรพิพันธ์ (2560, น. 55)

Augmented Reality (AR) เป็นเทคโนโลยีที่ผสมผสานเอาโลกเสมือนเข้ากับโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งให้การแสดงผลผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ไร้สาย อย่างสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต ที่ได้สะท้อนภาพกราฟิกหรือภาพ 3 มิติ ปรากฏขึ้นมาเพื่อเติมแต่งภาพในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งจะแตกต่างจาก Virtual Reality (VR) ที่เป็นการจำลองสภาพแวดล้อมจริงเข้าไปให้เสมือนจริง ผ่านการรับรู้จากการมองเห็น เสียง สัมผัส และแม้กระทั่งกลิ่น โดยจะตัดขาดผู้ใช้ออกจากสภาพแวดล้อมปัจจุบันหรือโลกจริงเพื่อเข้าไปสู่ภาพที่จำลองขึ้นมา ส่วน Mixed Reality (MR) เป็นโลกผสมผสานจริง ที่สร้างบางสิ่งขึ้นมาเชื่อมโยงไปกับโลกจริง โดยมีสิ่งของหรือสภาพแวดล้อมให้เห็น อีกทั้งมีมิติและสามารถตอบสนองได้ราวกับเป็นสิ่งที่มียูบนโลกจริง และสำหรับเทคโนโลยีเสมือนจริงในรูปแบบล่าสุดอย่าง Extended Reality (XR) ถือเป็นระบบใหม่ที่ได้รับความนิยมของ AR, VR และ MR เข้าด้วยกัน โดยจะเป็นไปในลักษณะของการนำสิ่งแวดล้อมเสมือนจริงมาผสมผสานกับโลกจริง (ธารทิพย์ รัตนวิจารณ์ และชนิชา พงษ์สนธิ, 2559, น. 99-104) ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศข้างต้น นับว่ามีอิทธิพลอย่างมากกับการปรับตัวในยุค Digital Disruption ที่การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมอาจไม่สนองตอบต่อความต้องการด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่จัดอยู่ในเจนเนอเรชัน (Generation) ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ฉะนั้นนักปฏิสัมพันธ์ด้านการสื่อสารระหว่างคนกลุ่มนี้ จึงเป็นไปในลักษณะของการสื่อสารผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนที่หรือคอมพิวเตอร์ ด้วยเหตุนี้ เทคโนโลยีใกล้ตัวนักเรียนจึงได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากกว่าการท่องโซเซียลเพื่อความบันเทิง (ชัชชญา พิระธรณิศร์, 2563, น. 127)

จากรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม เป็นลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลกแห่งความเป็นจริง (Real World) และโลกเสมือนจริง (Virtual World) โดยเชื่อมโยงผ่านกล้องของอุปกรณ์ที่สามารถรองรับการใช้งานได้ ซึ่งอาจแสดงผลออกมาในหลากหลายรูปแบบ ทั้งในลักษณะที่เป็นภาพนิ่ง ภาพสามมิติ หรือภาพเคลื่อนไหว ขึ้นอยู่กับผู้พัฒนาว่าต้องการให้สื่อดังกล่าวเป็นไปในทิศทางใด นอกจากนี้พบว่า เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมยังมีรูปแบบที่ต่างกันไป ตามจุดประสงค์หรือลักษณะการทำงานที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้

ประเภทและรูปแบบการแสดงผลของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ตามลักษณะการทำงานและการนำเสนอเนื้อหา โดยในบริบทของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาจะเน้นให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาเป็นหลัก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเภทของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมตามลักษณะการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่แบ่งประเภทตามลักษณะการทำงานนั้นมีรูปแบบการแสดงผลที่แตกต่างกัน โดยไอส์เดล (Isdale, 2001) อ้างถึงใน วิวัฒน์ มีสุวรรณ (2556, น. 17-21) ได้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมแบบแสดงผลโดยการมองผ่านเลนส์ (Optical See-through Augmented Reality Display) มีลักษณะการทำงานคือ ผู้ใช้จะต้องมีอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่รวมแสงอยู่ด้านหน้าของตาผู้ใช้ โดยทำหน้าที่ลดแสงจากที่ผู้ใช่มองเห็นจากสภาพแวดล้อมจริงและสะท้อนแสงที่ได้มาจากจอภาพกราฟิกเข้าไปยังตาของผู้ใช้ ผลรวมของแสงทั้งสองจะทำให้เกิดการรวมภาพจริงและภาพเสมือน

2) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมแบบแสดงผลโดยใช้เครื่องฉายภาพ (Projector Based Augmented Reality) มีลักษณะการทำงานคือฉายภาพที่ได้คำนวณ ไปยังวัตถุที่ต้องการเพิ่มลวดลาย (Texture) เป็นความจริงเสริมแบบเพิ่มรายละเอียดให้กับวัตถุจริง

3) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมแบบแสดงผลโดยการมองผ่านกล้องวิดีโอ (Video See-through Augmented Reality) มีลักษณะการทำงานคือ ภาพของสภาพแวดล้อมจริงในมุมมองของผู้ใช้จะถูกเก็บภาพด้วยกล้องวิดีโอ จากนั้นจะถูกนำมารวมกับภาพกราฟิกที่สร้างขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์ แล้วนำผลที่ได้ส่งไปยังจอแสดงผลที่อยู่ตรงตาของผู้ใช้ในอุปกรณ์จอภาพครอบศีรษะ (Head-Mounted Display) เพื่อแสดงผลให้ผู้ใช่มองเห็น

4) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมแบบแสดงผลโดยจอภาพ (Monitor Based Augmented Reality) ลักษณะการทำงานจะใช้กล้องวิดีโอในการทำหน้าที่รับภาพจริงเข้ามา โดยตำแหน่งของกล้องจะถูกส่งไปยังคอมพิวเตอร์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างภาพกราฟิก ภาพกราฟิกที่ได้จะถูกนำไปรวมกับภาพจริงที่ได้จากกล้องวิดีโอแล้วผลที่ได้จะถูกนำไปแสดงผลยังหน้าจอ ซึ่งในกรณีที่ต้องการสร้างภาพในลักษณะสองตาโดยใช้กล้องสองตัว จะใช้การแสดงผลที่จอด้วยการสลับการแสดงผลของกล้องไปมา โดยผู้ใช้งานจะสวมแว่นสตอรีโอเพื่อใช้ในการบังตาที่ละข้างให้สอดคล้องกับจังหวะการแสดงผลของภาพบนหน้าจอ

จากรายละเอียดข้างต้น จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมที่กล่าวมา เป็นการแบ่งประเภทตามลักษณะการทำงาน ซึ่งมีรูปแบบการแสดงผลผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยผสมผสานโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกเสมือนจริงเข้าด้วยกัน เพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการใช้งานในแต่ละประเภท

ประเภทของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมตามลักษณะการนำเสนอเนื้อหา

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมประเภทที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้แอปพลิเคชันเพื่อแสดงผลข้อมูลผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งปัจจุบันพบว่าแอปพลิเคชันที่รองรับการทำงานของความเป็นจริงเสริมนั้นมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานในแต่ละประเภท โดยไครก (Craig, 2013, p. 16) อ้างถึงใน ณัฐญา นาคะสันต์ และศุภรางค์ เรืองวานิช (2559, น. 38-41) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในบริบทที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาไว้ 3 รูปแบบ ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะการทำงานควบคู่กับแอปพลิเคชันต่าง ๆ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระบบพิกัด (Location Based AR) เป็นการใช้ระบบของการระบุพิกัดในตัวเครื่องผ่านอุปกรณ์รับพิกัดจากดาวเทียม (GPS module) ของอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่มีระบบจีพีเอสในตัว ซึ่งระบบจะทำการประมวลผลเพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ (Location) ต่าง ๆ โดยมีการทำงานควบคู่กับแอปพลิเคชันที่หลากหลาย แต่จากการศึกษาพบว่า แอปพลิเคชันในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระบบพิกัดที่ได้รับความนิยมคือ Laya Application ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สามารถดูข้อมูลจากสถานที่จริงได้ โดย Laya คือ Reality

Browser ที่ทำงานบนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไร้สาย ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นเหมือนตัวกลางที่ใช้ในการสแกนเพื่อหาตำแหน่งหรือที่ตั้งของอะไรบางอย่าง มีคุณสมบัติเป็น AR ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “Mobile Augmented Reality Browser” โดยแสดงผลหน้าจอในรูปแบบของ 3 มิติ เช่น สามารถเลือกที่จะมองหาเฉพาะปั้มน้ำมันหรือร้านอาหารที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ โดยวิธีการมองหาร้านต่าง ๆ ว่าอยู่ตรงไหนก็จะพิเศษกว่าปกติ ตรงที่ผู้ใช้สามารถยกโทรศัพท์มาส่องดูรอบ ๆ ตัวผ่านกล้อง แล้วโปรแกรมจะทำการชี้เป้าของร้านต่าง ๆ ที่ต้องการลงบนหน้าจอแสดงผล

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระบบพิกัด (Location Based AR) แบบที่ใช้งานร่วมกับ Layar Application ถูกพัฒนาด้วยหลักการที่ว่า “See the World” กับ “See what you can’t see” ซึ่งสามารถเชื่อมต่อระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการเรียกเนื้อหาที่ถูกซ่อนการประมวลผลอยู่บนอินเทอร์เน็ตอีกที มาแสดงผลยังหน้าจออุปกรณ์เคลื่อนที่ของผู้ใช้ โดยรูปแบบของความเป็นจริงเสริมดังกล่าว จัดเป็น AR on the go ที่ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวและผู้ค้าอยู่ต่างประเทศในการค้นหาสถานที่หรือร้านค้าต่าง ๆ

ภาพที่ 1 รูปแบบการแสดงผลโดยใช้ระบบพิกัด (Location Based AR)

ที่มา: (Oleg Boiko, 2022)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยรูปภาพหรือสัญลักษณ์เป็นหลักในการทำงาน (Marker Based AR) ส่วนใหญ่ใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์ด้วยการเขียนรหัสการใช้งานเพื่อให้เกิดเป็นภาพ 3 มิติ ในรูปแบบต่าง ๆ หรือบางครั้งอาจเป็นลักษณะของ QR Code หรืออีกนัยคือ เป็นการใช้ Marker ในการแสดงผล โดย Marker อาจสร้างเป็นรูปภาพหรือสัญลักษณ์ เมื่อกล้องจากอุปกรณ์ทำการสแกนภาพนั้นผ่านแอปพลิเคชันก็จะแสดงเนื้อหาดิจิทัลตามที่ได้ออกแบบไว้ขึ้นมา ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการนำเสนอที่ได้รับความนิยมมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง เพราะเป็นหลักการที่ง่ายต่อการปฏิบัติและสะดวกในการผลิตเนื้อหาที่สุด

โดยมี Vidingoti เป็นแอปพลิเคชันที่ใช้ในการสร้างสื่อรูปแบบดังกล่าว ประกอบไปด้วย V-Director เป็นตัวสร้างสำหรับผู้พัฒนาสื่อ และ V-Player เป็นตัวอ่านสำหรับผู้ใช้งาน (ผู้เรียน) เหมาะสำหรับอุปกรณ์ที่รองรับระบบปฏิบัติการ Android และ IOS นอกจากนี้ ยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงโลกของความจริงและโลกของความจริงเสมือนเข้าด้วยกัน โดยแสดงผลออกมาในรูปแบบสื่อปฏิสัมพันธ์ที่มองเห็น ควบคุม และสัมผัสได้ผ่านทางหน้าจอ ทั้งที่เป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง หรืออาจมีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ต่าง ๆ (ภควัต จันทรรักษ์มี และคณะ, 2563, น. 79)

ภาพที่ 2 รูปแบบการแสดงผลโดยใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์ (Marker Based AR)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยรูปภาพหรือสัญลักษณ์เป็นหลักในการทำงาน (Marker based AR) นั้น มีรูปแบบการนำเสนอที่ใช้ภาพสัญลักษณ์ หรือ QR Code มาเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยลักษณะของวิธีการประมวลผล คือ สามารถนำภาพสัญลักษณ์ หรือในศัพท์เทคนิคเรียกว่า Marker มาสะท้อนผ่านหน้ากล้อง ซึ่งภาพสัญลักษณ์ หรือ Marker สามารถสร้างได้เอง ไม่ว่าจะเป็นภาพที่สร้างขึ้นจาก JPEG, GIF หรือ PNG เมื่อกล้องจับภาพสัญลักษณ์ได้ ตัวโปรแกรมก็จะแสดงผลภาพกราฟิกปรากฏขึ้นมาบนพื้นที่สัญลักษณ์ที่สะท้อนอยู่ในกล้องผ่านหน้าจออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้

3) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวัตถุ (Object Based AR) ใช้งานผ่านอุปกรณ์ไร้สายโดยการส่องเข้ากับวัตถุที่กำหนด หลักการทำงานของ Object Based AR คือสร้าง Code ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ จากนั้นใช้แอปพลิเคชันส่องเข้าไปยังวัตถุที่ต้องการ ก็จะเกิดภาพตามที่กำหนดไว้ โดยมีการทำงานควบคู่กับแอปพลิเคชันที่หลากหลาย เพียงนำกล้องของแอปพลิเคชันไปส่องยังสิ่งของต่าง ๆ ก็จะปรากฏรายละเอียดหรือข้อมูลของวัตถุนั้นขึ้นมา

ภาพที่ 3 รูปแบบการแสดงผลโดยอาศัยวัตถุ (Object Based AR)

ที่มา: (The intellify, 2020)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของความเป็นจริงเสริมทั้งที่ใช้การประมวลผลรูปภาพ วัตถุ หรือในแบบที่ใช้งานร่วมกับระบบพิกัดของจีพีเอส ต่างก็สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนที่ได้ตามความต้องการในทุกที่ทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ กิดานันท์ มลิทอง (2548, น. 109-110) ที่เสนอว่า สื่อการเรียนการสอนควรมีลักษณะที่ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนจนเกินไป อีกทั้งเข้าถึงได้ง่ายผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยหลักการดังกล่าว สามารถนำมาเป็นกรอบแนวทางในการวางแผนรูปแบบของสื่อการเรียนรู้ที่ใช้พัฒนาหรือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในบริบทการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของผู้เรียนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ตามลักษณะการทำงานและการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งความเป็นจริงเสริมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา คือ Maker Based AR หรือความเป็นจริงเสริมแบบที่ใช้การประมวลผลรูปภาพ เป็นการใชภาพสัญลักษณ์ หรือ Marker มาสะท้อนผ่านหน้ากล้องของอุปกรณ์เคลื่อนที่ไร้สายอย่างสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต โดยเมื่อกล้องจับภาพสัญลักษณ์ได้ ตัวโปรแกรมก็จะแสดงผลภาพกราฟิกปรากฏขึ้นมาบนพื้นที่สัญลักษณ์ที่สะท้อนอยู่ในกล้องผ่านหน้าจออุปกรณ์ทันที ซึ่งความเป็นจริงเสริมทั้งที่ใช้การประมวลผลรูปภาพ วัตถุ หรือในแบบที่ใช้งานร่วมกับระบบจีพีเอส ต่างก็สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ได้ แต่ลักษณะที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือ รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ตอบโจทย์การทำงานของผู้ใช้ในจุดประสงค์ที่ต่างกัน โดยแบบที่ใช้งานร่วมกับระบบพิกัดของจีพีเอส (Location Based AR) เหมาะสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในการค้นหาตำแหน่งทางภูมิศาสตร์เป็นหลัก ส่วนในรูปแบบของการวิเคราะห์ภาพโดยอาศัยวัตถุนั้น (Object Based AR) เป็นไปในลักษณะของการสร้างภาพจำลองเพื่อประโยชน์ในการโฆษณาสินค้า ซึ่งต่างจากแบบที่ใช้การประมวลผลรูปภาพ (Maker Based AR) ที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้

นอกจากนี้พบว่า พื้นฐานทั้ง 5 สาระ ของสังคมศึกษามีเนื้อหาที่ค่อนข้างกว้างและซับซ้อน ฉะนั้น สื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในรูปแบบที่ใช้การประมวลผลรูปภาพ หรือ Marker Based AR จึงเหมาะที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาและส่งเสริมองค์ความรู้หรือมโนทัศน์สำคัญทางสังคมศึกษา เนื่องจากรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของเทคโนโลยีนี้ มีความแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ เพราะผู้เรียนสามารถเรียกข้อมูลสารสนเทศให้แสดงผลออกมาได้ในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในแง่ของการเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุควิถีใหม่นั้น เป็นการนำเสนอมีมิติเดียวในรูปแบบของการให้คำอธิบายประกอบภาพเคลื่อนไหว ผ่านเว็บไซต์ยูทูบ (Youtube), เฟซบุ๊ก (Facebook), หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) รวมถึง Google form ในลักษณะของแบบฝึกหัดและเกมออนไลน์ในรูปแบบข้อสอบ มาบรรจุไว้ในสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม โดยเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจหรือศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ดังปรากฏในภาพที่ 4

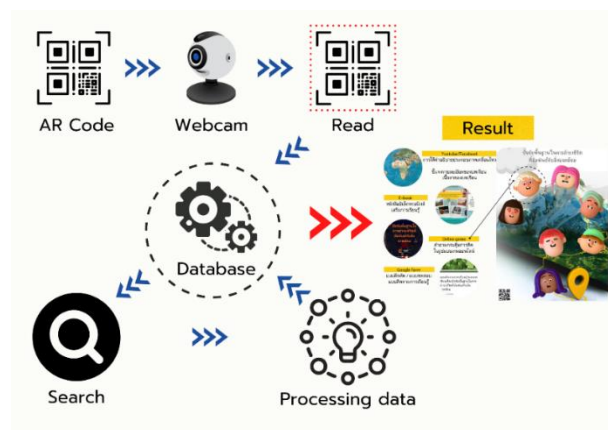

ภาพที่ 4 รูปแบบสื่อที่นำมาประกอบสร้างในแพลตฟอร์มของสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

กระบวนการทำงานของสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

Augmented Reality เป็นการนำเทคโนโลยีมาผสานระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกัน โดยใช้ระบบซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เชื่อมต่อต่าง ๆ เช่น เว็บแคมของคอมพิวเตอร์หรือกล้องของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไร้สายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรียก (Craig, 2013, p. 40) อ้างถึงใน ณัฐญา นาคะสันต์ และศุภรางค์ เรืองวานิช (2559, น. 41) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการทำงานสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมไว้ดังนี้

- 1) Marker หรือ Sensor เป็นเครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือรูปภาพที่กำหนดไว้ ซึ่งใช้เป็นตัวเปรียบเทียบกับสิ่งที่เก็บไว้ในฐานข้อมูล (Marker Database)
- 2) เว็บแคมของคอมพิวเตอร์ , กล้องของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไร้สาย หรือแว่นอุปกรณ์ที่สามารถตรวจจับ Sensor ต่าง ๆ เพื่อทำการวิเคราะห์ภาพ
- 3) จอแสดงผลของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำการแสดงผลภาพ

ภาพที่ 5 กระบวนการทำงานของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

จากภาพที่ 5 สามารถอธิบายกระบวนการทำงานของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมได้ว่า

- 1) การวิเคราะห์ภาพ (Image Analysis) เป็นขั้นตอนการค้นหา Marker จากภาพ ที่ได้จากกล้อง จากนั้นระบบจะทำการสืบค้นจากฐานข้อมูล (Marker Database) เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบของ Marker
- 2) การคำนวณค่าตำแหน่งเชิง 3 มิติ (Pose Estimation) ของ Marker เพื่อทำการแสดงผล
- 3) กระบวนการสร้างข้อมูลจากโมเดลสามมิติ (3D Rendering) ซึ่งเป็นการเพิ่มข้อมูลเข้าไปในภาพ โดยแสดงผลออกมาในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ

จากกระบวนการทำงานของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมข้างต้น สรุปได้ว่าแนวคิดหลักของสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม คือการพัฒนาเทคโนโลยีที่ผสานเอาโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกันผ่านซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เชื่อมต่อต่าง ๆ เช่น เว็บบแคมคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งภาพเสมือนจริงนั้นจะแสดงผลผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ หน้าจอโทรศัพท์มือถือ บนเครื่องฉายภาพ หรือบนอุปกรณ์แสดงผลอื่น ๆ โดยภาพเสมือนจริงที่ปรากฏขึ้นจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ได้ทันที ทั้งในลักษณะที่เป็นภาพนิ่งสามมิติ ภาพเคลื่อนไหว หรืออาจจะเป็นสื่อที่มีเสียงประกอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกแบบสื่อว่าต้องการให้แสดงผลออกมาในลักษณะใด เพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการใช้งานในแต่ละประเภท

ลำดับขั้นการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

สื่อการเรียนรู้มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพราะสื่อการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษานั้น ผู้เรียนสามารถดำเนินการศึกษาบทเรียนจากสื่อดังกล่าวได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านสื่อข้างต้นในรูปแบบออนไลน์ ดังปรากฏรายละเอียดในภาพที่ 6

ขั้นที่ 1

ผู้เรียนได้รับลิงก์ (Link) จากผู้สอน เพื่อเข้าถึงเนื้อหาของบทเรียนในแต่ละครั้ง โดยในลิงก์ (Link) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนของการระบุชื่อเพื่อเข้าใช้ระบบ (ในส่วนนี้ผู้สอนจะสามารถตรวจสอบได้ว่านักเรียนคนใดได้เข้าถึงบทเรียนไปแล้วบ้าง) และอีกส่วนคือ Maker Based AR ของบทเรียนเรื่องนั้น ๆ (มีลักษณะเป็นรูปภาพสองมิติ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละบทเรียน) โดยใช้แอปพลิเคชัน V-player เพื่อเข้าถึงเนื้อหาในบทเรียน

ขั้นที่ 2

เมื่อผู้เรียนสแกน (Scan) บทเรียน (Maker Based AR) ด้วยแอปพลิเคชัน V-player จากภาพสองมิติจะปรากฏเป็นภาพกราฟิกอื่น ๆ เพิ่มขึ้นมา (ใช้กล้องจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของแอปพลิเคชัน V-player ส่องเท่านั้น ผู้เรียนถึงจะสามารถปฏิสัมพันธ์กับภาพกราฟิกเหล่านั้นได้)

ขั้นที่ 3

ผู้เรียนสามารถปฏิสัมพันธ์กับภาพสามมิติได้ โดยการคลิก (Click) ไปยังภาพสามมิติเหล่านั้น เพื่อเข้าถึงเนื้อหาในส่วนต่าง ๆ ของบทเรียน ตามลำดับขั้นตอนที่ปรากฏในสื่อการเรียนรู้ตามที่ผู้สอนออกแบบไว้ ซึ่งควรประกอบด้วยประเด็นหลักสำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1

ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจวัตถุประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงรายละเอียดของกิจกรรมหรือการประเมินผลการเรียนรู้

ส่วนที่ 2

ผู้เรียนดำเนินการศึกษาเนื้อหาของบทเรียน เพื่อเชื่อมโยงสู่การทำ ความเข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญ

ส่วนที่ 3

ผู้เรียนตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเองจากการทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด เพื่อประเมินความเข้าใจจากเนื้อหาในบทเรียนเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

ภาพที่ 6 ลำดับขั้นการเรียนรู้ที่ได้นำสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม
เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

โดยสามารถสรุปบทบาทของครูและนักเรียน จากการใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ดังปรากฏในตารางที่ 1 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทครูและนักเรียนจากการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

บทบาทครูและนักเรียนจากการใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม	
บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
ขั้นที่ 1 ติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการเข้าใช้ระบบ เพื่อเข้าถึงบทเรียน	ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจคำชี้แจงและรายละเอียดของบทเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม
ขั้นที่ 2 ติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อตอบข้อคำถามของผู้เรียน ผ่านสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ในรูปแบบเว็บไซต์ออนไลน์	ขั้นที่ 2 ดำเนินการศึกษาเนื้อหาของบทเรียนผ่านเทคโนโลยีสื่อความเป็นจริงเสริม
ขั้นที่ 3 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านระบบออนไลน์	ขั้นที่ 3 ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของของตนเอง จากการทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด ผ่านสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ในรูปแบบเกมหรือเว็บไซต์ออนไลน์

การประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเพื่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งในด้านธุรกิจ การท่องเที่ยว การพาณิชย์ หรือสถาปัตยกรรมและอสังหาริมทรัพย์ แต่ในบริบทนี้จะกล่าวถึงการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมเข้ามามีบทบาททางการศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนยุคปัจจุบัน ผู้สอนสามารถใช้เป็นสื่อประกอบการสอนในห้องเรียน หรืออาจวางแผนดำเนินการให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียน โดยไม่จำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงเวลาเรียนปกติได้เช่นเดียวกัน (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2558, น. 12-13) จะเห็นได้ว่า การนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมมาใช้ร่วมกับการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดการตอบสนองและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะทำความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และนับว่าได้เปรียบกว่าการใช้สื่อในรูปแบบเดิม เพราะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดองค์ความรู้ที่แปลกใหม่ อีกทั้งผู้เรียนสามารถควบคุมเนื้อหาการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ (นิพนธ์ บริเวรานันท์, 2552)

โดยสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมนั้น นอกจากจะสามารถสร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแล้ว สื่อความเป็นจริงเสริมยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจและจุดประกายให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่สนใจด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพราะเมื่อพวกเขาได้เห็นแนวคิดและได้สัมผัส

กับสื่อความเป็นจริงเสริม ผู้เรียนอาจเกิดจินตนาการนำไปคิดต่อยอดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสำหรับการทำงานในด้านอื่นๆ ต่อไปได้ (รักษพล ธนานุวงศ์, 2558) ซึ่งการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ สัมผัส และทดลองใช้ Augmented Reality โดยตรง อาจส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี และมีความพร้อมที่จะเพิ่มพูนทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีประเภทนี้ต่อไปในอนาคต

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้สื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมทางการศึกษา ที่สามารถนำมาประยุกต์ร่วมกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน แต่ท้ายที่สุดนี้ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ทางการศึกษานั้น สิ่งที่ควรคำนึงถึงในเบื้องต้นคือการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ เพื่อออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาทางการศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ฉะนั้น ในการออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีแบบแผนชัดเจน จึงจะสามารถนำสื่อดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในบริบทการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของผู้เรียนได้

สรุปผลการวิจัย

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมถือเป็นสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในบริบทการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของผู้เรียนได้ เนื่องจากพื้นฐานทั้ง 5 สาระ ของสังคมศึกษามีลักษณะเนื้อหาที่ค่อนข้างกว้างและซับซ้อน จึงสอดคล้องกับรูปแบบการแสดงผลของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ที่สามารถสร้างคำอธิบายและสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านสื่อข้างต้น นอกจากนี้ สื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมยังสามารถนำไปประยุกต์กับการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนจดจำกับการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง จากการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านภาพกราฟิกที่เชื่อมโยงไปยังสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบของการให้คำอธิบายประกอบภาพเคลื่อนไหวผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ รวมถึงแบบฝึกหัดและเกมออนไลน์ในรูปแบบข้อสอบ โดยผู้เรียนสามารถควบคุมเนื้อหาหรือเลือกเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง อีกทั้งสามารถเข้าถึงบทเรียนและทบทวนเนื้อหาได้อย่างไร้ข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่และเวลา ซึ่งแตกต่างจากการเรียนในรูปแบบบรรยายและบทเรียนโปรแกรมสำเร็จรูปในลักษณะเส้นตรง (Linear Program) ที่ผู้เรียนจะไม่สามารถควบคุมเนื้อหาหรือเลือกเรียนรู้ได้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (ทิตินา แคมมณี, 2563, น. 102) และด้วยข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนในภาวะการณ์ของวิกฤตปัญหาโรคระบาดที่ผ่านมา พบว่าการนำผู้เรียนลงพื้นที่ภาคสนามอาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนได้ แต่หากผู้สอนมีเทคโนโลยีสื่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ที่สามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพในการนำผู้เรียนไปสู่การทำความเข้าใจสาระสำคัญขององค์ความรู้ทางสังคมในมิติที่แตกต่างจากเดิมได้ ก็จะมีส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2536). เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ภาควิชาโสตทัศนศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชฌา พิระธรณิศร. (2563). ความท้าทายการจัดการศึกษาในยุค Disruptive Change ของผู้บริหารสถานศึกษา. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 4(2), 126-139.
- ณัฐยา นาคะสันต์ และเรืองวานิช ศุภรางค์. (2559). Augmented Reality : เติมชีวิตให้สื่อสิ่งพิมพ์ทางการศึกษา. *วารสารร่มพญักษ์*, 34(2), 33-50.
- ทับทิมทอง กอบัวแก้ว. (2563). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 14(1), 80-99.
- ทิตนา แหมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญาพร เจียรศิริพันธ์. (2560). การพัฒนาชุดการสอนแบบความเป็นจริงเสริมในการเรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง ด้วยการเรียนรู้จาก การจัดการทำเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 45(1), 70-87.
- ธารทิพย์ รัตนจิราธิ และชนิดา พงษ์สนธิ. (2559). โลกเสมือนจริงที่กลายเป็นโลกสมจริง ในภาคอุตสาหกรรมการผลิต. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิด้า*, 2(3), 97-114.
- นิพนธ์ บริเวธานันท์. (2552). *Augmented Reality เมื่อโลกความจริงผนวกเข้ากับโลกเสมือน*. สืบค้นจาก <http://www.ebooks.in.th>
- ภควัต จันทรรัตน์, ชัชวาล ชุมรักษา และเรวดี กระโหมวงค์. (2563). การพัฒนาแอปพลิเคชันความเป็นจริงเสริมในคู่มือการใช้โสตทัศนูปกรณ์ สำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยสงขลา. *วารสารการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 20(2), 76-93.
- รักษพล ธนาบุญ. (2558). *สื่อเสริมการเรียนรู้ โลกเสมือนผสมโลกจริง (Augmented Reality) เรื่องการจมและการลอย*. สืบค้นจาก <http://secondsci.ipst.ac.th>
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2554). การเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสมโลกจริง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 13(2), 119-128.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2556). *การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีออกเมนเตดเรียลลิตี้ = Augmented reality*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2558). *การพัฒนาสื่อ Augmented Reality ด้วยโปรแกรม Processing และ OpenSpace3D*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2559). *30 Years of NECTEC = 30* เนคเทค 3 ทศวรรษ
พัฒนาไทย งานวิจัย ใช้ได้จริง. ปทุมธานี : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.

Oleg Boiko. (2022). *Location Based AR*. Retrieved from <https://wear-studio.com/location-based-ar/>

The intellify. (2020). *Object Based AR*. Retrieved from <https://theintellify.com/object-detection-based-ar-solution/>

สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิต
วิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
Situation, Needs and Developmental Guidelines for Human
Resource Development in the New Normal under Buengkan
Primary Educational Service Area Office

เสาวนีย์ อินถนอม^{1*}, ทศนา ประสานตรี², สุมาลี ศรีพุทธรินทร์³

Saowanee Inthanom^{1*}, Tatsana Prasantree², Sumalee Sriputtarin³

^{1*, 2, 3} สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1*, 2, 3} Educational Administration and Development Program, Faculty of Education

Nakhon Phanom University

*Corresponding author; E-mail: krutui.saowanee@gmail.com

Received 1 July 2024 Revised 24 November 2024

Accepted 6 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ 2) ประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ 3) พัฒนาแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 353 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 4 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 2) แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และ 4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความต้องการจำเป็นมีค่าสูงกว่าค่าโดยรวม ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ 3) แนวทางพัฒนา 1) การวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ผู้บริหารวางแผนออกแบบและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเอง พัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีรูปแบบอบรมออนไลน์ ให้ทันยุคสมัย 2) ความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ปรับการทำงานและเตรียมความพร้อมให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว ทำงานได้ทุกที่ทุกเวลาหรือการประชุมในรูปแบบออนไลน์ 3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย การตั้งเป้าหมาย แนวทางในการปฏิบัติงานของตนเองที่สอดคล้องกับเพื่อนร่วมงานเป็นไป

ในทิศทาง 4) การประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกับบุคลากร สนับสนุนให้มีการประเมินในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น ลดการประเมิน ผลการประเมินแนวทางพัฒนาโดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ยุคชีวิตวิถีใหม่, ความต้องการจำเป็น

ABSTRACT

This research aims to: 1) examine the current and desired states of human resource development in the new normal era; 2) assess the needs for human resource development in the new normal era; and 3) develop guidelines for human resource development in the new normal era. The sample group consisted of 353 educational administrators and teachers under the jurisdiction of the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office for the 2022 academic year, selected through multi-stage sampling. The research instruments included four sets: 1) a current state questionnaire with a reliability of .98, 2) a desired state questionnaire with a reliability of .98, 3) a structured interview with a content validity index of 1.00, and 4) an assessment form for the appropriateness and feasibility of the human resource development guidelines in the new normal era with a content validity index of 1.00. The statistics used included percentages, means, standard deviations, and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The research findings revealed that: 1) the overall current state is at a high level, while the overall desired state is at the highest level; 2) the needs are higher than the overall value, specifically in terms of flexibility and adaptability to situations, and planning and developing skills in the new normal era; 3) the development guidelines are as follows: 1) Planning and skill development in the new normal era - administrators should plan, design, and promote self-development and enhance technological competencies through online training to keep up with the times; 2) Flexibility and adaptability to situations - work processes should be adjusted to be flexible and adaptable, enabling work from anywhere and anytime or conducting meetings online; 3) Creating organizational culture and networking - setting goals and working guidelines that align with colleagues in a consistent direction; 4) Evaluating and reporting performance - administrators should set evaluation criteria in collaboration with staff and support more online evaluations while reducing traditional evaluations. The overall assessment of the development guidelines found them to be highly appropriate and feasible.

Keywords: Human Resource Development, The New Normal, Needs Assessment

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562-2564 เป็นการระบาดทั่วโลก โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วในวันที่ 11 มีนาคม 2563 จากเดิมที่เราคิดว่าเรื่องโรคระบาดอาจเป็นเรื่องไกลตัวเราเห็นการแพร่ระบาดของโรคซาร์สและพบเจอกับวิกฤตต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่เราไม่เคยคิดว่ามันจะมาถึงตัวจนกระทั่งโควิด-19 มาถึงและก่อให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลก วันนี้ทุกคนจึงตระหนักเพิ่มขึ้นว่าวิกฤตที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทำให้ชีวิตไม่เหมือนเดิม สังคมจึงต้องเตรียมพร้อมหลายเรื่องความไม่เหมือนเดิมหลังต้องเผชิญกับวิกฤตโควิด-19, เริ่มต้นจากชีวิตของคนเราที่เปลี่ยนแปลงไปขณะที่หลายหน่วยงานองค์กร ต่างปรับความคิด พฤติกรรม และวิธีการทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น จากเดิมคนทำงานมักให้ความสำคัญกับสร้างสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตส่วนตัวเป็นสำคัญแต่ปัจจุบันที่เราทุกคนต่างมีสัดส่วนเวลาของการทำงานและชีวิตส่วนตัวเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันสลับสับเปลี่ยนกันไปตลอดทั้งวัน เกิดที่ชีวิตการทำงานหลอมรวมกับชีวิตส่วนตัวเป็นหนึ่งเดียวจนเราต้องสร้างวินัยในการทำงาน ท่ามกลางอิสระและความยืดหยุ่นที่เพิ่มขึ้นจากการทำงานที่บ้าน นอกจากการทำงานที่บ้านที่สร้างเศรษฐกิจคนติดบ้าน และการทำธุรกรรมทางออนไลน์เติบโต อย่างก้าวกระโดดแล้ว อีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ๆ ในช่วงโควิดโควิด-19 ก็คือ คนให้ความสนใจและมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพมากและสาธารณสุขมากขึ้น เช่น สำคัญกับการล้างมือการสวมหน้ากากอนามัย หรือแม้แต่การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เคยมีการพูดถึงมาอย่างยาวนานและเกิดขึ้นช้ามาก กลับถูกขับเคลื่อนได้เร็วขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาด้านต่างในชีวิตประจำวันในยุคชีวิตวิถีใหม่ (ชัยชนะ มิตรพันธ์, 2563)

ท่ามกลางความท้าทายของการบริหารในยุคของการแข่งขันด้วยทุนมนุษย์ “คน” จึงเป็นต้นทุนสำคัญขององค์กร ในการทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และตอบสนองต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา บทบาทของการบริหารทุนมนุษย์ในภาคราชการจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เพียงพอที่จะเผชิญต่อ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และปรับเปลี่ยนบทบาทจากการให้ความสำคัญกับการทำงานประจำ และงานเอกสารมาเป็นการสนับสนุนให้องค์กรสามารถบริหารกำลังคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อนำพาองค์กรให้บรรลุพันธกิจและเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ (สำนักงาน ก.พ., 2563) การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญในการบริหารองค์กร และบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดในองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องหวงแหนดูแลเอาใจใส่ เพราะบุคลากรหรือคนเป็นปัจจัยหรือตัวแปรสำคัญในความสำเร็จในการบริหาร

จัดการขององค์กรให้ก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร การจะรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรนาน ๆ นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจและสร้างขวัญในการทำงานให้กับบุคลากร เมื่อบุคลากรนั้นมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งผลดังกล่าวจะส่งผลให้บุคลากรและองค์กรเอื้อประโยชน์ต่อกัน ความสัมพันธ์นี้จะเห็นได้ว่า หากบุคลากรในองค์กรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีแล้วก็จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและประสิทธิผลโดยรวมขององค์กร แต่ปัญหาที่คือจะบริหารจัดการอย่างไรจึงจะทำให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรที่ตัวเองสังกัดอยู่ เพราะหากบุคลากรไม่มีความผูกพันต่อองค์กรแล้ว องค์กรย่อมเกิดความเสียหาย เป้าหมายขององค์กรย่อมไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (ธีรภัทร ขัตติยะหล้า, 2555)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเป็นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการแสดงออกของศักยภาพบุคคลในองค์กรทำให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงานพึงพอใจในงาน มีจิตสำนึกจงรักภักดีต่อองค์กร

มีการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการทำงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นต้องกระทำอย่างเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องอย่างมีระบบเพราะบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีทัศนคติที่แตกต่างกันจะไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ การประสานงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีระบบเท่านั้นที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จแก่องค์กร ในบรรดาทรัพยากรการบริหาร 4 อย่าง ซึ่งได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ และ การจัดการนั้น บุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารกิจการต่างๆ คนเป็นทรัพยากรที่มีคุณประโยชน์มหาศาลยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบ แม้จะมีการคิดค้นประดิษฐ์เครื่องจักรกลเข้ามาทำงานแทนกำลังคน แต่ก็ไม่พ้นที่จะต้องมีคนคอยควบคุมดูแลรักษา หลายองค์การจึงหันมาให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลภายในองค์กรของตนมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพให้เกิดแก่บุคคลในองค์กร (พิทยา บุญรุ่ง, 2555)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เห็นได้ว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในช่วงหลังจากที่เกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ยุคปกติใหม่ นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารไปในหลายๆด้าน เพื่อให้ตอบโจทย์การทำงานในยุคชีวิตวิถีใหม่ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผน นโยบาย การประสานงาน การพัฒนาบุคลากรนั้น รวมไปถึงด้านเทคโนโลยี และ Software ที่เข้ามาในรูปแบบที่มาจัดการการทำงานในยุคปัจจุบันของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่อง สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
3. เพื่อพัฒนาแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ทบทวนวรรณกรรม

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

1.1 ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อาภาพร ฐรี (2562) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง

กระบวนการวิธีการหนึ่งที่มีการพัฒนาของบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง เพิ่มศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่เพิ่มขึ้นของบุคคลเหล่านั้น โดยกระบวนการ วิธีการที่จะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา

สุวดี กิจเดช (2562) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กรอบกระบวนการกิจกรรม เพิ่มความรู้ ทักษะและความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ เช่นการฝึกอบรม การศึกษา การบริหารความรู้ เพื่อปรับปรุงความสามารถให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

พระมหาอาทิตย์ ชัยนา (2563) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หมายถึง เป็นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็เป็นการพัฒนากิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยองค์การเพื่อนส่งเสริม สนับสนุน และปรับปรุงให้บุคลากรมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานที่เหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงเจริญเติบโตทางจิตใจและบุคลิกภาพที่ดีขึ้น ทั้งในงานปัจจุบันและเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับงานในอนาคต

1.2 ความหมายของทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่

เกียรติ บุญโย (2562) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ หมายถึง กระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเจริญเติบโตก้าวหน้าให้แก่องค์กร และพร้อมจะรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจยุคปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากขอบข่ายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่กว้างครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรและเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการบริหารงาน นับตั้งแต่การวางแผนเพื่อสรรหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติ การดูแลบำรุงรักษา จนกระทั่งบุคลากรพ้นไปจากการปฏิบัติงานซึ่งงานในแต่ละหน้าที่นั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรหรือสมาชิกในองค์กร 3 ช่วงระยะเวลาได้แก่ก่อนปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงานและหลังปฏิบัติงาน

มนรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี นิรินัง (2565) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ หมายถึง กิจกรรมที่เกิดภายใต้การเปลี่ยนแปลง ต้องปรับกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการบริหารเชิงรุก ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กร เพื่อดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบนพื้นฐานของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของสังคมโดยรวม

กชกร สุขศิริสมบัติ และคณะ (2566) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ การเพิ่มพูนความรู้ทักษะ และการปรับตัวรับมือให้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นโดยประเมินผลของประสิทธิภาพนั้นได้จากคุณภาพของงาน ปริมาณของงาน เวลาในการปฏิบัติงานและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการเตรียมรับมือความปกติใหม่ New Normal ที่เกิดขึ้นหลังวิกฤตโควิด-19 นั้นทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีการปรับเปลี่ยนไปหลายอย่าง เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับชีวิตปกติใหม่นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดจากนักวิชาการนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ ได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2563) ให้ความหมายแนวทางการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ หมายถึง การพัฒนาบุคลากรโดยวิธีการฝึกอบรม มีแผนพัฒนาบุคลากรประจำปีที่น่าการฝึกอบรม มาใช้เป็นการพัฒนาหน่วยงานสามารถนำไปกำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรเชิงลึกให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ บทบาท ยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน ความต้องการของหน่วยงาน

อักรินทร์ ฤกษ์เดชา (2564) ให้ความหมายแนวทางการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ หมายถึง การพัฒนาคนภายใต้วิถี New Normal นั้น จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้สื่อในการพัฒนาการเรียนรู้ในหลายมิติ ซึ่งมีทั้งจุดเด่น และจุดด้อย ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และหลายพฤติกรรมจะอยู่ถาวรกลายเป็น New Normal ซึ่งเป็นสิ่งที่หลายองค์กรต้องปรับตัวและค้นหาแนวทางการพัฒนาบุคลากร และต้องมีการปรับกระบวนการทางความคิด (Mindset) ในการปฏิบัติงานนับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงจนถึงผู้ปฏิบัติงานในระดับล่าง เพื่อที่จะสามารถทำงานร่วมกันภายใต้การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้

สรุปได้ว่า การวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ เป็นการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ ในด้านการพัฒนา ทักษะที่จะต้องในยุคนี้ ด้านเทคโนโลยี ตลอดจนกระบวนการพัฒนาที่ปรับเปลี่ยนการปรับกระบวนการทางความคิด (Mindset) และพัฒนาในรูปแบบ การอบรม ประชุม การสัมมนา ที่มีมาตรการที่เป็นมาตรฐานปลอดภัย และมีกระบวนการในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น ที่สอดคล้องกับยุคชีวิตวิถีใหม่

2.2 ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์

จิตรรัตน์ ฉิมหลวง (2564) ให้ความหมายแนวทางการพัฒนาความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ หมายถึง ความคล่องตัวและยืดหยุ่น (Resilience) ความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะผ่านการออกแบบโครงสร้างองค์กร หรือการจัดลำดับชั้นงานที่เสริมสร้างความคล่องตัว มีการปล่อยถ่ายกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม รวมไปถึงเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว

ประคัลภ์ ปันทพลังกูร (2565) ให้ความหมายแนวทางการพัฒนาความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ หมายถึง ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และการทำงาน ซึ่งสามารถทำงานแทนกันได้มากขึ้น แนวทางในการพัฒนาพนักงานจะให้ความสำคัญกับการหมุนงาน (Rotation) มากขึ้น ต้องมีการเรียนรู้เพื่อทำงานทดแทนกัน ต้องทำงานยืดหยุ่นกันมากขึ้น และที่สำคัญต้องทำงานแทนคนอื่นได้ ในกรณีที่เพื่อนร่วมทีมติดเชื่อหรือไม่สามารถมาปฏิบัติงานได้ ทำให้พนักงานเริ่มเรียนรู้ว่า ได้ความรู้และมุมมองในการทำงานใหม่ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน และเริ่มเปิดใจรับแนวทางในการหมุนเวียนงาน และการโอนย้ายงานเพื่อการพัฒนาการมากขึ้นกว่าเดิม

สรุปได้ว่า ความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ หมายถึง ความคล่องตัวและยืดหยุ่น (Resilience) ความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปฏิบัติงานอื่น การหมุนงาน การสอนงาน ยืดหยุ่นและสามารถทำงานทุกงานได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ที่ไม่ได้รับผิดชอบ ทักษะใหม่ที่สามารถปฏิบัติงานในสถานที่อื่นทุกที่ทุกเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย

สำนักงาน ก.พ. (2563) ให้ความหมายแนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย หมายถึง พัฒนากลไกระบบการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (HRM & HRD) ให้เชื่อมโยงกัน กำหนดแนวทางวิธีการพัฒนาที่สร้างการมีส่วนร่วมเกณฑ์มาตรฐานความสำเร็จและเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้

สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

โสมวลี ชยามฤต (2564) ให้ความหมายแนวทางพัฒนาการสร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ด้านการพัฒนาคนและพัฒนางาน ร่วมมือกันพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรเป็นในทิศทางเดียวกัน ให้มีทักษะตรงกับลักษณะงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดึงศักยภาพให้บุคลากรของหน่วยงานได้มีโอกาสในการเรียนรู้สร้างประสบการณ์ และสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สรุปได้ว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้การสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน เพื่อร่วมพัฒนาและดึงศักยภาพให้บุคลากรของหน่วยงานได้มีโอกาสในการเรียนรู้สร้างประสบการณ์ สร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.4 ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน

นิสตากร เวชยานนท์ (2562) ให้ความหมายแนวทางพัฒนาการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน หมายถึง การประเมินผลการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรมจะทำให้ทราบว่าการฝึกอบรมที่จัดขึ้นมานั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จะประเมินในเรื่องต่าง เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อบรม วิทยากร ระยะเวลา สถานที่ อุปกรณ์ การจัดการฝึกอบรม รูปแบบของการประเมินผลจะมีอยู่ 4 ระดับ คือ 1) Reaction คือการประเมินปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวข้องกับความรู้ 2) learning เป็นการวัดว่าผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้อะไรบ้างจากหลักสูตรโดยดูจากเป้าหมายของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้ 3) Behavior เป็นการพิจารณาว่าผู้เข้ารับการอบรมได้มีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหลังจากที่ได้มีการอบรมหรือไม่อย่างไร 4) Results เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบโดยรวมของการฝึกอบรมที่มีต่อองค์กรในด้านการศึกษาการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

อักรนันท์ ฤกษ์เดชา (2564) ให้ความหมายแนวทางพัฒนาการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน หมายถึง รูปแบบการประเมินผลที่เปลี่ยนไปจากเดิม กระบวนการที่ใช้ระบบ Online เข้ามามีส่วนในกระบวนการประเมิน โดยหลักการยังเหมือนเดิมแต่แนวปฏิบัตินั้นเปลี่ยนไป โดยเป้าหมายในการเรียนคือการพัฒนาบุคคลและดำเนินการรายงานผลการดำเนินการติดตามประเมินผลตามหลักเกณฑ์

สรุปได้ว่า ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงาน รูปแบบการประเมินผลที่เปลี่ยนไปจากเดิม กระบวนการที่ใช้ระบบ Online เข้ามามีส่วนในกระบวนการประเมิน โดยผู้ประเมินสามารถประเมินผลการปฏิบัติงานได้ทุกแห่ง และดูที่ผลสำเร็จของงานมากกว่ากระบวนการที่ได้มา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการพัฒนาบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

มาคำนวณหาค่าความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามกรอบแนวคิดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 2 การร่างแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 และการวิเคราะห์ข้อมูลตามเอกสารบทที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ 2) ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ 3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย 4) ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน แล้วร่างเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีการประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ 2) ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ 3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย 4) ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามกรอบแนวคิด 4 ด้าน โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ นำเสนอข้อมูลโดยแสดงค่า Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาแนวทางพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมและจำแนก เป็นรายด้าน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่	4.02	.37	มาก	4.83	.18	มากที่สุด
2. ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์	4.00	.37	มาก	4.83	.19	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย	4.01	.41	มาก	4.80	.23	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน	4.01	.38	มาก	4.72	.24	มากที่สุด
รวม	4.01	.33	มาก	4.80	.14	มากที่สุด

ตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.00 - 4.02$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ($\bar{X} = 4.02$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.72 - 4.83$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ($\bar{X} = 4.83$) และด้านที่ 2 ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.83$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 4 ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.72$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่	D	I	PNI _{Modified}	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่	4.02	4.83	.201	2
2. ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์	4.00	4.83	.208	1
3. ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย	4.01	4.80	.197	3
4. ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน	4.01	4.72	.177	4
รวม	4.01	4.80	.197	-

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยรวมมีค่าเท่ากับ .197 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวน 2 ด้าน ที่มีค่าสูงกว่าค่าโดยรวมเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากค่าสูงสุดไปค่าต่ำสุด คือ ด้านที่ 2 ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ (PNI_{Modified} = .208) และด้านที่ 1 ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ (PNI_{Modified} = .201)

ระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แนวทางพัฒนา มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ โรงเรียนส่งเสริมการอบรมพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในยุคชีวิตวิถีใหม่ ส่งเสริมการอบรมและการฝึกทักษะใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานทั้ง 4 ฝ่าย ให้บุคลากรได้เรียนรู้งานครบทุกด้าน ผู้บริหารให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านทักษะใหม่ด้านเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติจริงโดยผ่านการศึกษาดูงาน หรือสับเปลี่ยนเวียนงานอย่างสม่ำเสมอ บุคลากรมีพัฒนาทักษะของตนเองให้ทันยุคสมัยและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา 2) ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติใหม่ตลอดเวลาไม่ยึดติดกับความคิดเดิม ๆ ปรับปรุงสถานที่หรือบรรยากาศการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันปรับกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว กำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติรูปแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป บุคลากรเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ใหม่ที่จะเกิดขึ้นตลอดเวลา พร้อมทั้งจะทำงานนอกสถานที่ พร้อมทั้งจะสับเปลี่ยนโยกย้ายบทบาทหน้าที่ได้เสมอ 3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ตั้งเป้าหมายและแนวทางในการ

ปฏิบัติงานของตนเอง ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนสร้างวัฒนธรรมขององค์กรให้เป็นรูปธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและปฏิบัติเป็นประจำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร หรือการสร้างพันธมิตร สร้างเครือข่ายความรู้ระหว่างองค์กร การกำกับดูแลและตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญหรือแนวปฏิบัติของวัฒนธรรมในองค์กร สร้างข้อตกลงร่วมกันให้มีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บุคลากรนั้นจะต้องมีแนวทางและเป้าหมายที่ความสอดคล้องกับเพื่อน 4) ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ผู้บริหารกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกับบุคลากร สนับสนุนให้มีการประเมินในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น ริเริ่มให้เกิดการลดการประเมินโดยตั้งโต๊ะหรือใช้กระดาษ มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในทุกด้านและทุกมิติการทำงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลที่ได้จากการประเมินมาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยเน้นผลสำเร็จของงานที่เกิดขึ้น มากกว่าเน้นที่ตัวกระบวนการ ลดความกดดันกับผู้ถูกประเมิน และให้อิสระกับผู้ถูกประเมินเพื่อทำให้ผลงานที่ออกมามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 4 ด้านประกอบด้วย การวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย การประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เป็นข้อที่ใช้ได้ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในยุคชีวิตวิถีใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่	4.69	.16	มากที่สุด	4.26	.34	มาก
2) ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์	4.63	.15	มากที่สุด	4.45	.23	มาก
3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย	4.77	.16	มากที่สุด	4.51	.22	มากที่สุด
4) ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน	4.70	.27	มากที่สุด	4.63	.36	มากที่สุด
รวม	4.70	.09	มากที่สุด	4.46	.16	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ($\bar{X} = 4.63-4.77$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย ($\bar{X} = 4.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้าน

ที่ 2 ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.63$) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ($\bar{X} = 4.26-4.63$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 4 ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.63$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ 1 ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ($\bar{X} = 4.26$)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ส่วนผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ และ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ด้านที่มีค่าสูงกว่าค่ารวมโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ และด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่

3. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แนวทางพัฒนา 1) การวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ผู้บริหารวางแผนออกแบบและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเอง พัฒนาสมรรถนะในตำแหน่งงานของตนเองและด้านทักษะใหม่ด้านเทคโนโลยี โดยผ่านการพัฒนาในรูปแบบอบรมออนไลน์ ให้ทันยุคสมัยและสับเปลี่ยนเวียนงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา 2) ความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติใหม่ไม่ยึดติดกับความคิดเดิม และกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ปรับกระบวนการทำงานและเตรียมความพร้อมให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว ทำงานได้ทุกที่ทุกเวลาเปลี่ยนแปลงการประสานงานหรือการประชุมในรูปแบบออนไลน์ 3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ตั้งเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติงานของตนเองที่ความสอดคล้องกับเพื่อนร่วมงานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร 4) การประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกับบุคลากร สนับสนุนให้มีการประเมินในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น ลดการประเมินในรูปแบบเดิม เน้นผลสำเร็จของงาน มากกว่าเน้นที่ตัวกระบวนการ ลดความกดดันกับผู้ถูกประเมินและให้อิสระกับผู้ถูกประเมิน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในทุกด้านและทุกมิติการทำงานอย่างต่อเนื่อง นำผลที่ได้จากการประเมินมาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง

แก้ไขต่อไป แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 สถานศึกษาดำเนินการวางแผนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความจำเป็นและสำคัญอย่างมากในการปฏิบัติงานในยุคการระบาดของโควิด-19 และสังคมหลังจากนี้เป็นการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถที่ตลาดแรงงานมีความต้องการค่อนข้างสูง จากการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรม ด้านการเรียนรู้ ด้านการศึกษา และด้านการสอนงาน ใ้ส่วนของการศึกษา การปรับตัวในการปฏิบัติงานได้แก่ การปรับตัวในการปฏิบัติงานด้านการติดตามข้อมูลข่าวสาร ด้านมาตรการป้องกัน การควบคุมโรคระบาด ด้านการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และด้านการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ เพื่อสอดคล้องกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจึงได้ศึกษาเพิ่มเติมได้แก่ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณของงาน ด้านเวลาของของการปฏิบัติงาน และด้านค่าใช้จ่ายของปฏิบัติงาน (Saramolee et al., 2022) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของภาวิน ชินะโชติ (2561) ได้ให้แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ คือ ผู้บริหารจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ตรงกับความต้องการขององค์กรไว้ตั้งแต่ต้นให้ชัดเจน เพื่อใช้ในการกำหนดวิธีในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และจัดทำแผนงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนา

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ และความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่ 4 สถานศึกษานำการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ สถานศึกษาเตรียมพร้อมรับมือหากบุคลากรมีการติดเชื้อและไม่สามารถปฏิบัติงานได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะไม่ว่าจะยุคไหนสมัยไหนการวางแผนก่อนที่จะพัฒนามักจะเริ่มจากจุดนี้เสมอ และการพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่นั้น ทักษะที่ว่านี้ คือทักษะด้านเทคโนโลยีที่จะมาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ทั้งในด้านความยืดหยุ่นและความคล่องตัวตามสถานการณ์นั้น เป็นไม่ว่าจะเป็นทั้งตัวของบุคคลหรือตัวของสถานศึกษา หรือตัวกระบวนการจะต้องสอดคล้องเตรียมความพร้อมและสามารถรับมือกับสถานการณ์ใหม่ๆที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของอักรนันท์ ฤกษ์เดชา (2564) ที่กล่าวว่า การปรับตัวในการเรียนรู้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ หากยังยึดติดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ อาจทำให้เราไม่สามารถพัฒนาตนได้ทันคนอื่น ๆ ดังนั้น เราต้องพัฒนาทักษะการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ให้มากขึ้น พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีระบบดิจิทัลให้สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติ และพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ลดเวลาในการทำงานโดยเรียนรู้วิธีใช้งานคอมพิวเตอร์สมาร์ทโฟน สื่อ

โปรแกรมและแอปพลิเคชันต่าง ๆ ให้ชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sudharatna (2004) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จใน การสร้างความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในองค์กรไว้ 8 ประการ ได้แก่ การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ภาวะผู้นำการสร้างความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์กร แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการการสื่อสารภายในองค์กร ทักษะและความ เหมาะสมของงาน การให้รางวัลและคำชื่นชม และ โครงสร้างองค์การจะพบว่าทักษะและความ เหมาะสมของงานและบุคลากรเป็น หนึ่งในปัจจัยหลักในการพัฒนาความพร้อมสำหรับการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งใน ระหว่างและหลังจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร โดยก่อนการเปลี่ยนแปลงองค์การต้องแน่ใจว่า สมาชิกส่วนใหญ่ของ องค์การมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงรวมถึงต้องทำให้พนักงานรู้สึกถึงความจำเป็นของงานในปัจจุบันมีความท้าทายมากยิ่งขึ้น

3.2 การประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า มีจำนวน 2 ด้าน ที่มีค่าสูงกว่าค่าโดยรวม เรียงลำดับความต้องการจำเป็น จากค่าสูงสุดไปค่าต่ำสุด คือ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ และด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงานใหม่ ให้สอดคล้องกับยุคชีวิตวิถีใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลกระทบจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Covid-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาครัฐและภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ทั้งภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิต ภาคอุตสาหกรรมบริการ องค์กรทุกขนาดต่างได้รับผลกระทบและจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด การดำเนินงานกับผลลัพธ์ทางธุรกิจท่ามกลางความท้าทายจาก กระแสความเปลี่ยนแปลงและความผันผวนของโลกอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรารักษ์ สุพัฒน์มงคล และวรปภา มหาสำราญ (2565) และยังสอดคล้องกับชาญชัย ชัยประสิทธิ์ (2564) ที่กล่าวว่า การหาจุดสมดุลระหว่าง Productivity และความสุขของพนักงาน คือ ความยืดหยุ่น ถือเป็นสิ่งที่พนักงานต่างแสวงหาจากการทำงานกันมากขึ้น องค์กรไหนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานที่มีความยืดหยุ่น องค์กรนั้น ๆ การเตรียมความพร้อมบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ดิจิทัล แม้การเปลี่ยนองค์กรสู่ดิจิทัลจะเป็นประเด็นที่ผู้นำองค์กรให้ความสำคัญอย่างมากในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด เห็นได้จากนโยบายการทำงานทางไกลผ่านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี แต่ในอีกมิติหนึ่ง องค์กรจะต้องมีการสื่อสารกับพนักงานถึงผลกระทบจากเทคโนโลยีต่อการทำงานอย่างโปร่งใสและต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่ต้องครุ่นคิดใหม่จะต้องเตรียมการให้พร้อม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (สราวรรณ เรืองกัลปวงศ์ และอรนนพ เรืองกัลปวงศ์, 2565) ที่กล่าวว่า ในยุคหลังวิกฤตการณ์โควิด-19 (Post Covid-19) ทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้ที่ใช้ประกอบอาชีพในปัจจุบัน กำลังจะถูกทดแทนด้วยองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ (Knowledge Disruption) จากผลการสำรวจของ สภาเศรษฐกิจโลก (WEF) ในปี ค.ศ.2020 พบว่า คนรุ่นใหม่ในอาเซียน ที่มีอายุระหว่าง 15-35 ปี จำนวนกว่า 56,000 คน มีความเห็นว่า ทักษะที่ตัวเองมีจะมีอายุการใช้งานได้ประมาณ 9 ปี หลังจากนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะชุดใหม่ทั้งในรูปแบบของ Upskill และ Reskill เพื่อที่จะสามารถทำงานต่อไปในอนาคตได้และจะต้องมีลักษณะทักษะการทำงานที่เรียกว่า “Multipotential” ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของคนที่มีความสนใจและมีความสามารถหลายอย่าง แต่อาจไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญ เพื่อนำความรู้ ความสามารถที่หลากหลายไปสู่การแก้ไขสิ่งเดิม พร้อมกับการสร้างสิ่งใหม่ เพื่อรับมือกับอนาคตที่มีความผันผวนและไม่แน่นอน (VUCA) โดยควรจะต้องมี Core Skills คือ

Hard Skills และ Soft Skills จึงสามารถทำให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แนวทางพัฒนา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการพัฒนาทำงานร่วมกัน และร่วมสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยน และผู้บริหารควรสนับสนุนการอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร หรือการสร้างพันธมิตรสร้างเครือข่ายความรู้ระหว่างองค์กร โดยได้สรุปแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ดังนี้ 1) การวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ผู้บริหารวางแผนออกแบบและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเอง พัฒนาสมรรถนะในตำแหน่งงานของตนเองและด้านทักษะใหม่ด้านเทคโนโลยี โดยผ่านการพัฒนาในรูปแบบอบรมออนไลน์ ให้ทันยุคสมัยและปรับเปลี่ยนเรียนงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา 2) ความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติใหม่ไม่ยึดติดกับความคิดเดิม และกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ปรับกระบวนการทำงานและเตรียมความพร้อมให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว ทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา เปลี่ยนแปลงการประสานงานหรือการประชุมในรูปแบบออนไลน์ 3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างเครือข่าย ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ตั้งเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติงานของตนเองที่ความสอดคล้องกับเพื่อนร่วมงานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์กร 4) การประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกับบุคลากร สนับสนุนให้มีการประเมินในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น ลดการประเมินในรูปแบบเดิม เน้นผลสำเร็จของงานมากกว่าเน้นที่ตัวกระบวนการ ลดความกดดันกับผู้ถูกประเมินและให้อิสระกับผู้ถูกประเมิน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในทุกด้านและทุกมิติการทำงานอย่างต่อเนื่อง นำผลที่ได้จากการประเมินมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพร สันทิต (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการทำงานในยุคประเทศไทย 4.0 ผลการวิจัยพบว่า ในยุคประเทศไทย 4.0 นี้รูปแบบการพัฒนาประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะเศรษฐกิจ ต่างมุ่งเน้นพยายามที่จะพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดด ทั้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีเยี่ยม และความเป็นมาตรฐานสากล รวมทั้งเพื่อให้ทันกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วย ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอีกหนึ่งจุดที่ทุกองค์กรจะต้องให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนในการพัฒนาอย่างจริงจัง และที่สำคัญที่สุดคือการให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพด้วยตนเองของบุคลากร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงจากภายในที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีเยี่ยมได้จากตัวบุคลากรเองไปจนถึงองค์กรนั้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ความสำเร็จขององค์กร ล้วนเกิดจากความสำเร็จของบุคลากรทั้งสิ้น” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ บัวลังกา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาปัจเจกบุคคล 2) การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) การวิเคราะห์องค์การ 5) การประเมินผล 6) การวิเคราะห์งาน 7) การออกแบบ 8) การนำไปปฏิบัติ 9) การประเมินความต้องการ 2. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์

องค์การ และ 2) การวิเคราะห์งาน ชั้นที่ 2 การออกแบบ มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) การพัฒนาปัจเจกบุคคล และ 3) การดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชั้นที่ 3 การนำไปปฏิบัติ และชั้นที่ 4 การประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า สภาพปัจจุบันของการทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ อยู่ในระดับต่ำสุด และมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นจะต้องคำนึงถึง ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ตัวบุคลากร หรือผู้เรียน ตัวแบบหรือกรอบแนวคิด/ทฤษฎีเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลยุทธ์หรือวิธีการ สร้างการเรียนรู้สมรรถนะ ความรู้ทักษะ ประสบการณ์และกรอบ การคิด และการบริหารจัดการ เพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผล และเพื่อส่งเสริม สร้างการพัฒนา หน่วยงานภาครัฐมีสภาพแวดล้อมและระบบการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนารอบ ความคิด และกรอบทักษะ สำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิตท่ามกลางความท้าทายในยุคชีวิตวิถีใหม่ และศตวรรษที่ 21

2) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ด้านความยืดหยุ่นและคล่องตัวตามสถานการณ์ และด้านการวางแผนและพัฒนาทักษะในยุคชีวิตวิถีใหม่ ดังนั้น ผู้บริหารมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อสร้างความสามารถเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสให้สถานศึกษาบริหารงานประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น การปรับตัวขนานใหญ่ของผู้บริหารจะทำการผลักดันให้บุคลากรปรับตัวเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในโลกยุคชีวิตวิถีใหม่ เพื่อสอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลง และเมื่อสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทุกคนจำเป็นต้องรู้จักปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ออกแบบสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรม และระบบนิเวศนวัตกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

3) ควรนำแนวทางพัฒนาซึ่งเป็นผลจากการวิจัยไปใช้ดำเนินการในสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรในระบบราชการยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3) ควรนำผลการวิจัยไปขยายผลกำหนดเป็นแนวทางทรัพยากรมนุษย์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และหน่วยงานการศึกษาอื่นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาจาก นายปริญญา กล้าหาญ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยทราย นายเชวงศักดิ์ สุสาระโพธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสะอาด นายอภิชาติ คำเพชร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโซ่พิสัย ดร.อิสระ กุลวุฒิ ครูโรงเรียนอนุบาลศรีประจักษ์กุล ดร.สุกิตา อนันตภักดิ์ ครูโรงเรียนพระเทพญาณวิเศษอู่อมวิทย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ นายสุพรหม จอมทอง นายเกรียงไกร พานโคกสูง และนายไกรสร ฌอนมอมดำรงศักดิ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ และขอขอบพระคุณ ดร.ชวนะ ทวีอุทิศ นายไพฑูรย์ อินธิจักร นายกิจปกรณ์ คำเดช นายนพดล ศรีสม ดร.สุรสิทธิ์ สิทธิอมร ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาคุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องตอบแทนพระคุณแต่บิดามารดา และครูอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้มีคุณค่าแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงปกปักรักษาคุ่มครองท่าน ให้ประสบแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กชกร สุขศิริสมบัติ และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับตัวในชีวิตวิถีใหม่ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 19(2), 78-98.
- เกียรติ บุญโย. (2562). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคใหม่. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 21(1), 165-170.
- จินต์จุฬา จันทรประสิทธิ์. (2559). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรทางการศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ชัยชนะ มิตรพันธ์. (2563). *Go digital with ETDA*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.
- ชาญชัย ชัยประสิทธิ์. (2564). *เจาะพฤติกรรมผู้บริโภคไทยที่เปลี่ยนไปในยุคโควิด-19*. PwC Thailand. Retrieved from <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20210518.html>.
- ธิดารัตน์ ฉิมหลวง. (2564). *ปลดล๊อคธุรกิจสู่ความยืดหยุ่นด้วยการบริหารบุคลากรยุคใหม่*. ค้นหาเมื่อ 11 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/pr-news/biz2u/965214>
- ธีรภัทร ขัตติยะหล้า. (2555). *คุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- นิสดารก์ เวชยานนท์. (2562). *การศึกษาระบบการบริหารคนแก่ภาครัฐที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของคนแก่ กรณีศึกษา: ข้าราชการในระบบข้าราชการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูงของสำนักงาน ก.พ. ใน รายงานการวิจัย. คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*.

- ประคันธ์ ปันพหลังกร. (2565). ทักษะโลกยุคใหม่ ที่ยังไม่ไกล Covid -19. *วารสารปัญญาพัฒน์ พัฒนาข้าราชการ กทม.*, 41(2), 55-59.
- พระมหาอาทิตย์ ช่วยนา. (2563). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัด นครราชสีมา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิทยา บุญรุ่ง. (2555). *การศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การจัดการมหาบัณฑิต นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- พชร สันหัด. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการทำงานในยุคประเทศไทย 4.0*. *วารสารอาชีวกรรมและ ความปลอดภัย*, 1(1), 65 - 73.
- ภาวิณ ชินะโชติ. (2561). *เศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. ในประมวลสาระชุดวิชา เศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (หน่วยที่ 11, น. 11-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภรณ์ชุตา โสมเขียว. (2564). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระบบราชการยุคดิจิทัลของเทศบาลตำบลโกก้อ อำเภอ เมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี*. ลพบุรี. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- มณีนรัตน์ ชัยยะ และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2565). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital HR)*. *วารสารนวัตกรรมการจัดการ*, 11(1), 104-115.
- สรารวรรณ เรืองกลปวงศ์ และอรอนพ เรืองกลปวงศ์. (2565). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ภายใต้สภาพสังคมใหม่ (Next normal)*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน*, 3(2), 82-108.
- สุรารักษ์ สุพัฒน์มงคล และ วรปภา มหาสำราญ, (2565). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุควิถีชีวิตติดไปสู่อายุ เทคโนโลยีดิจิทัล*. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 24(3), 237-249.
- สุวดี กิจเดช. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โสวลี ขยามฤต. (2564). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับยุคดิจิทัลของภาครัฐและเอกชน*. *วารสารปัญญาพัฒน์ พัฒนาข้าราชการ กทม.*, 40(3), 45.
- สำนักงาน ก.พ.. (28 ตุลาคม 2563). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ.2563-2565*. เข้าถึงได้จาก สำนักงาน ก.พ. : <https://www.ocsc.go.th/civilservice>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565*. ส่วนที่ 5 หน้า 80-81.
- อัคนันท์ ฤกษ์เดชา. (2564). *New Normal Live& Learning in Covid*. *วารสารปัญญาพัฒน์ พัฒนาข้าราชการ กทม.*, 40(3), 41-46.
- อัจฉราภรณ์ บัวลังกา (2563). *รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.วิทยานิพนธ์นี้การศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,* มหาวิทยาลัยศิลปากร .
- อาภาพร ฐี. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากร กรมส่งเสริมสหกรณ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Saramolee et al. (2022). Professional Skills Development Affecting Organizational Learning and Corporate Performance: An Empirical Study in Thailand. *TEM Journal*, 11(1), 189-241.

Sudharatna, Y. (2004). *Towards a stage model of learning organization development*. Adelaide: University of Adelaide Press.

การพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู
The Development of Simulation Game Based on Problem-Based
Learning to Enhance Critical Thinking of Student Teachers

ธารีย์ ชัยนิลพันธุ์^{1*}, บุญรัตน์ แผลงสร², ศรีนัยพร ชัยวิศิษฐ์³

Taree Chainilpan^{1*}, Boonrat Plangsorn², Sarinporn Chaivisit³

^{1*,2,3} สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

^{1*,2,3} Department Educational Communications and Technology, Faculty of Education

Kasetsart University, Jatujuk District, Bangkok 10900

*Corresponding author; E-mail: Taree.nice@gmail.com, Taree.c@ku.th

Received 1 July 2024 Revised 8 December 2024

Accepted 9 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู 2) เพื่อศึกษาผลการใช้เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ 1) เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แบบประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มี คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 2) 2.1 ผลคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2.2 ความพึงพอใจต่อเกมจำลองสถานการณ์ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: เกมจำลองสถานการณ์, การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, นักศึกษาครู, นาฏศิลป์ศึกษา

ABSTRACT

The Purpose of this research were to 1) develop a simulation game based on problem-based learning to enhance critical thinking of student teachers. 2) Study the effects of using the simulation game based on problem-based learning to enhance critical thinking skills for student teachers. The sample of the research was 30 undergraduate students in the Faculty of Humanities and Social Sciences, majoring in Education Program in Dance Education at Bansomdejchaopraya Rajabhat University, from 2nd semester of the 2023 academic year, by purposive sampling. Research instruments were as follows: 1) Simulation Game Based on Problem-Based Learning 2) assessment form for the draft of the Simulation Game Based on Problem-Based Learning 3) critical thinking test 4) Questionnaire about student satisfaction on learning by using Simulation Game Based on Problem-Based Learning. Statistics in data analysis were as follows: average, standard deflection, and t-test.

The research finding revealed that: 1) the quality assessment of the simulation games based on problem-based learning model, conducted by three experts, indicated that game was at the highest level, 2) 2.1 post-learning critical thinking scores was significantly differed from pre-learning scores at a statistically significant level of .05, and 2.2 students' satisfaction in using simulation games was at the highest level.

Keywords: Simulation Game, Problem-Based Learning, Critical Thinking, Student Teachers, Thai Dance

บทนำ

ยุคเทคโนโลยีในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความสะดวกสบายและการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว ทั้งการเชื่อมโยงกับโลกดิจิทัลและการใช้งานเทคโนโลยี ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้สะดวกมากขึ้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงถือว่าเป็นทักษะการคิดที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการคิดที่จะสามารถตรวจสอบวิเคราะห์ และแยกแยะข้อมูลได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งหากผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับการฝึกฝนกระบวนการคิดก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างรอบคอบและเหมาะสมว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและเป็นเหตุเป็นผล ทำให้ดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากต้องกลั่นกรองความรู้ทุกอย่างในสังคมมาจัดกระบวนการเรียนรู้ในการสอนเด็กนักเรียนต่อไปในอนาคตและสามารถนำพาสัยอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง จากการศึกษาของสุรน วงศ์แดง (2561) กล่าวว่าสภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยในกลุ่มรัตนโกสินทร์ มี 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัย

ราชภัฏธนบุรีและมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่า นักศึกษามีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย ซึ่งพิจารณารายด้านพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับ พอใช้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ส่วนความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับดีมาก ดังนั้นผู้เรียนในกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาการคิด โดยมีการจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นเรื่องของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในปัจจุบัน มีความแตกต่างไปจากเดิม ทั้งวิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ จะต้องมีการสร้างความกระตือรือร้น สร้างสิ่งกระตุ้นและดึงดูดใจผู้เรียนให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น ด้วยการตั้งคำถามที่ท้าทายและฝึกให้นักเรียน กล้าคิดและกล้าแสดงออก กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหา เป็นฐานเป็นหนึ่งในวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างดี

ทั้งนี้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังมีข้อจำกัดเรื่องของการใช้ทรัพยากรหรือเครื่องมือที่นำมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน เพราะการสอนโดยใช้ปัญหาให้ผู้เรียนหาวิธีแก้ไข ในบางครั้งผู้เรียนยังไม่แน่ใจในปัญหา หรือยังมองเห็นภาพรวมของปัญหาได้ไม่ชัดเจนนัก (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2558) การเรียนรู้โดยสถานการณ์จำลอง โดยใช้ปัญหาเป็นฐานถือเป็นวิธีการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนจะได้ลงเล่นสถานการณ์ที่สะท้อนความเป็นจริง มีบทบาทสมมติ มีกฎกติกา และมีทางเลือก ให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจและหาวิธีในการแก้ไขปัญหา ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีข้อมูล คล้ายกับความจริง ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจ แก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับ ประกอบกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของตัวเองในการแก้ปัญหานั้นๆ ซึ่งการเรียนรู้แบบใช้สถานการณ์จำลองจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหา ได้ชัดเจนมากขึ้น และยังสามารถนำไปใช้กับการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในชีวิตจริงได้

ทั้งนี้ Seng Yue Wong (2021) ได้ทำการวิเคราะห์แบบสำรวจการรับรู้ของนักเรียนในการใช้เกมจำลอง เป็นเครื่องมือการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเกมจำลองสถานการณ์สำหรับการเรียนรู้ ในสถาบันอุดมศึกษาโดยผลสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยและให้การตอบรับเชิงบวก ต่อการใช้เกมจำลองสถานการณ์เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาและยังมีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก ในประโยชน์ของเกมจำลองสถานการณ์และแนะนำให้ใช้ในการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจพัฒนาเกมทางการศึกษาในรูปแบบของเกม คอมพิวเตอร์สถานการณ์จำลองตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้าง การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครู

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู
2. เพื่อศึกษาผลการใช้เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู
 - 2.1 ศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูที่เรียนรู้ผ่านเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 - 2.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ทบทวนวรรณกรรม

นฤมล ภูสิงห์ และ คณະ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.07/ 82.55 ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.22 และ 82.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ ผลการประเมินการใช้ รูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

Bernadeth N. และ Lamhot N. (2020) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ต่อทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน โดยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรการบริหารการศึกษา 18 มหาวิทยาลัยคริสเตียน จากการศึกษาประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถเพิ่มทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้ เพราะการเรียนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหา สำรวจการตีความ กำหนดทางเลือกเป็นวิธีแก้ปัญหา สื่อสารความสรุปและรวมรวม ตรวจสอบ และปรับปรุงกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหา

ธนันท์ ศรีอุดมกิจ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนผ่านเกมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถานการณ์จำลองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบฯ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะของเกมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถานการณ์จำลองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา, การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง, กระบวนการแก้ปัญหา, บทบาทของผู้เรียน, บทบาทของ ผู้สอน และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ โดยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนวิเคราะห์และ ออกแบบ, ขั้นตอนกระบวนการ และขั้นตอนประเมินผล 2) เกมคอมพิวเตอร์มีลักษณะเป็นการ จำลองสถานการณ์และมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้รูปแบบฯ นักเรียนมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีความคิดเห็นต่อ รูปแบบฯ ด้านการออกแบบ ด้านกิจกรรม และด้านเนื้อหา ในระดับมาก และ 4) รูปแบบการ เรียนการสอนผ่านเกมคอมพิวเตอร์ฯ (CGSP Model) ได้รับการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ มีความ เหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกใช้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการทำกิจกรรมในรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเกมคอมพิวเตอร์ โดยให้นักเรียน แก้ปัญหาด้วยการบูรณาการ จากการพิจารณาข้อมูล รอบด้านอย่างมีเหตุผล แยกแยะข้อเท็จจริง มีการตัดสินใจ หาข้อสรุป อีกทั้งยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนและครูผ่านการอภิปรายหลังทำกิจกรรมในเกม ซึ่งจากผลคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา มีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้าง การคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) รูปแบบ One group Pre-test Post-test Design

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีการศึกษา 2566 ภาคปลาย จำนวน 1,159 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ลงทะเบียนเรียนภาคปลาย ปีการศึกษา 2566 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน นักศึกษาจำนวน 30 คน โดยการจับฉลากเลือกจาก 2 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน
- 2) แบบประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน
- 3) แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา

3. วิธีสร้างเครื่องมือวิจัย

เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

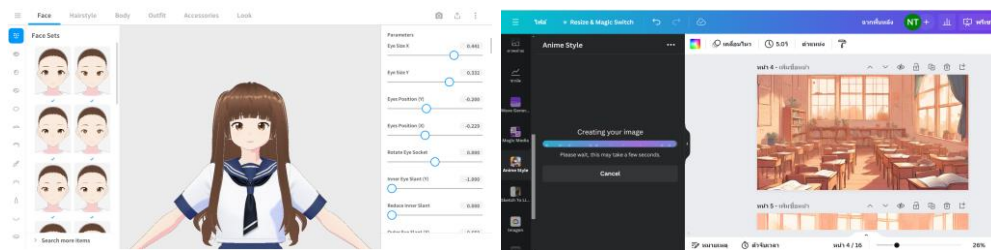
- 1) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ผู้เรียน โดยผู้เรียนที่ใช้ในครั้งนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนวิชา ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2566 สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตร บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นนักศึกษาครูที่อยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ต้องการได้รับการ พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามการศึกษาของสุรน วงศ์แดง (2561) โดยผู้เรียนมีอายุ 18-19 ปี

มีพื้นฐานการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ การใช้เทคโนโลยีต่างๆ มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนในระดับดีมาก มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่

2) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3) จัดทำ Story board และแผนผังลำดับภาพของเกม เพื่ออธิบายให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นก่อนนำไปพัฒนา

4) ผู้วิจัยนำ Storyboard และแผนผังลำดับภาพของเกม เสนออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นจัดทำเกมจำลองสถานการณ์ตามลำดับขั้นตอนการสร้าง โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรม Power point เป็นโปรแกรมหลักในการสร้างเกมจำลองสถานการณ์ โปรแกรมที่ใช้ในการออกแบบกราฟิกใช้โปรแกรม Vroid Studio และ Canva ดังนี้

4.1) โปรแกรม Vroid Studio และ Canva ใช้ในการสร้างภาพกราฟิก ภาพพื้นหลังและตัวละครที่ใช้ในเกม

ภาพที่ 1 โปรแกรมที่ใช้ในการสร้างตัวละครและภาพกราฟิก

ที่มา: (ธารีย์ ชัยนิลพันธุ์)

4.2) โปรแกรม Microsoft PowerPoint ใช้ในการสร้างภาพ เสียง พื้นหลังและกลไกต่าง ๆ โดยนำภาพกราฟิกและตัวละครที่จัดทำจากโปรแกรม Vroid Studio และ Canva มาประกอบ เลือกใช้โทนสีที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาในเกม และใช้โหมด Macro พร้อมปรับแต่งโค้ด VBA เพื่อสร้างกลไกของเกม โดยนำเสนอผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบไฟล์ Microsoft PowerPoint Macro-Enabled Slide Show

5) นำเกมจำลองสถานการณ์ ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษา ที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 กลุ่มย่อย โดยเริ่มจากกลุ่มย่อย 5 คน และกลุ่มใหญ่ 30 คน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์ พร้อมสัมภาษณ์และสังเกตการเรียนรู้ จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไข

การทดลองครั้งที่ 1 การทดลองกลุ่มเล็ก จำนวน 5 คน นำเกมจำลองสถานการณ์ไปทดลองใช้กับนักศึกษา เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยสัมภาษณ์และสังเกตการเรียนรู้ของเกมพบว่า เกมมีตัวหนังสือที่อ่านค่อนข้างยาก และเป็นข้อคำถามที่เป็นทางการมากเกินไป จึงปรับเปลี่ยนรูปแบบตัวหนังสือให้อ่านง่ายมากขึ้น และปรับข้อคำถามให้ไม่เป็นทางการมากเกินไป แต่ยังคงมีความเหมาะสม

การทดลองครั้งที่ 2 การทดลองภาคสนามจำนวน 30 คน นำเกมจำลองสถานการณ์ที่ได้รับการแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องจากการทดลองใช้กลุ่มเล็ก โดยทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เมื่อเสร็จสิ้น ผู้วิจัยสัมภาษณ์และสังเกตการเรียนรู้เมื่อใช้กับคนกลุ่มใหญ่พบว่า นักศึกษาบางคนต้องการคู่มือในการใช้งานเพื่อเข้าใจการทำงานของเกมโดยรวม ในบางส่วนของเกมยังไม่มีเส้นทางเพื่อให้คลิกปุ่ม

ต่างๆ ผู้วิจัยจึงทำคู่มือการใช้งานของเกมนจำลองสถานการณ์ และปรับแก้การนำทางในเกมให้ชัดเจนมากขึ้น โดยมีป้ายและเครื่องหมายกำกับ

6) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างคู่มือการใช้งานเกมจำลองสถานการณ์ผ่านโปรแกรม Canva โดยครอบคลุมเนื้อหาทั้งคำแนะนำการใช้งาน แผนผังลำดับภาพรวมและขั้นตอนการเล่นเกม

ภาพที่ 2 คู่มือการใช้งานเกมจำลองสถานการณ์
ที่มา : ธาณีย์ ชัยนิลพันธุ์

7) นำเกมจำลองสถานการณ์และคู่มือการใช้งานเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำ โดยทำการปรับปรุงเรื่องขนาดตัวอักษร และการเลือกใช้ตัวอักษรให้มีความอ่านง่าย แก้ไขคำผิดต่าง ๆ การใช้คำใช้กระชับและอ่านเข้าใจง่าย ทั้งในคู่มือและในเกมจำลองสถานการณ์

3.2 แบบประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแบบประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สร้างแบบประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบประเมิน, ส่วนที่ 2 แบบประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์, ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2) กำหนดรูปแบบของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert (1967) กล่าวว่า ระดับ 5 หมายความว่า คุณภาพดีมาก, ระดับ 4 หมายความว่า คุณภาพดี, ระดับ 3 หมายความว่า คุณภาพปานกลาง, ระดับ 2 หมายความว่า คุณภาพพอใช้, ระดับ 1 หมายความว่า คุณภาพควรปรับปรุง

กำหนดเกณฑ์ในการตัดสินคะแนนเฉลี่ย บุญชม ศรีสะอาด (2545) ดังนี้ คะแนนระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายความว่า คุณภาพระดับดีมาก, คะแนนระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายความว่า คุณภาพระดับดี, คะแนนระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายความว่า คุณภาพระดับปานกลาง, คะแนนระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายความว่า คุณภาพระดับพอใช้, คะแนนระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายความว่า คุณภาพระดับควรปรับปรุง

3) นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีประสบการณ์ด้านการสอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ หรือมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์

4) ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขเกมจำลองสถานการณ์ตามคำแนะนำจากแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่านและทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3 แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Cornell critical thinking (Level Z) Ennis, Millman and Tomko (1985)

แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ในวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Cornell critical thinking (Level Z) Ennis, Millman and Tomko (1985) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตรฐานที่ใช้สำหรับการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา รวมถึงผู้ใหญ่ซึ่งมีการนำแบบวัดนี้ไปใช้อย่างแพร่หลาย โดย ประกอบ กรณีกิจ (2550) ได้นำมาแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย ประกอบด้วยคำถามแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 52 ข้อ ใช้เวลาในการทำ 50 นาที มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.50-0.77 ซึ่งทำการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6 ด้าน ตามแนวคิดของ Ennis (1985) ได้แก่ การสรุปนิรนัย, การให้ความหมาย, การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและสังเกต, การสรุปแบบอุปนัย, การสรุปโดยการทดสอบแบบสมมติฐานและการทำนายและการนิยามและระบุข้อสมมติฐาน

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความพึงพอใจ สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยออกแบบข้อคำถามอ้างอิงจากงานวิจัยของ ธนนันท์ ศรีอุดมกิจ (2563) โดยทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้เข้ากับงานวิจัย

2) นำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ โดยมีการปรับปรุงด้านการเขียนข้อคำถามให้มีความกระชับ และชัดเจน ไม่คลุมเครือ โดยในแต่ละข้อควรมีเพียง 1 คำถามเท่านั้น

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

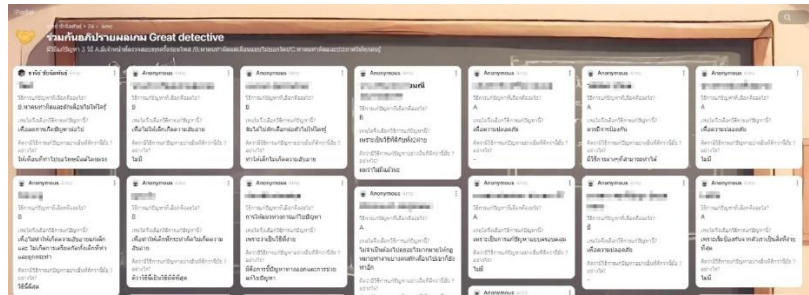
4.2 ทำการนัดหมายผู้สอน จัดเตรียมสถานที่ ห้องเรียน และอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยให้พร้อม

4.3 นำเกมจำลองสถานการณ์มาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยทดลองแบบกลุ่มใหญ่ พร้อมอธิบายถึงขั้นตอนในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และวิธีการใช้เกมจำลองสถานการณ์ รวมถึงชี้แจงกลุ่มทดลอง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีการจัดการการเรียนรู้และการวัดผลสัมฤทธิ์

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยจัดการเรียนรู้ผ่านเกมจำลอง ดังนี้

1) ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นรายบุคคล (Pre-test)

2) จัดการเรียนการสอนเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยให้กลุ่มทดลองเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและทำการอภิปรายร่วมกันกับผู้เพื่อนในชั้นเรียนและผู้สอนผ่าน Padlet

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการอภิปรายผลผ่าน Padlet
ที่มา: (ธารีย์ ชัยนิลพันธุ์)

3) กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Post-test) และทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์เป็นรายบุคคล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนด้วยเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้วยการทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังทดลอง โดยใช้สูตร t-test Dependent

2) การหาค่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยสถิติพื้นฐานที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านการจัดวางรูปแบบ			
1. ใช้รูปแบบเดียวกันทั้งหมดหรือมีความคล้ายคลึงกันตลอดทั้งหมด เช่น ลักษณะของตัวอักษร, รูปแบบและชนิดของสื่อ เป็นต้น	4.67	0.57	ดีมาก
2. ตัวอักษร และภาพกราฟิกประกอบ มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาชัดเจนขึ้น	4.67	0.57	ดีมาก
3. ไม่ซับซ้อนทำให้สามารถใช้งานได้สะดวก	4.33	0.57	ดี
4. การวางรูปแบบต่างๆ ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ง่าย	4.33	0.57	ดี

ตารางที่ 2 (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ยด้านการจัดวางรูปแบบ	4.50	0.50	ดี
ด้านสื่อและเทคโนโลยี			
5.สื่อมีลักษณะน่าดึงดูดใจ	5.00	0.00	ดีมาก
6.เนื้อหามีความเหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน	4.67	0.57	ดีมาก
7.องค์ประกอบสื่อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.33	0.57	มาก
8.สื่อสามารถใช้ได้กับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย	4.33	0.57	ดี
ค่าเฉลี่ยด้านสื่อและเทคโนโลยี	4.58	0.28	ดีมาก
ด้านการออกแบบ			
9.สื่อที่ออกแบบมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย	4.67	0.57	ดีมาก
10.ความสมดุลของเนื้อหา ภาพกราฟิกกับขนาดของสื่อมีความเหมาะสม	4.67	0.57	ดีมาก
11.สื่อที่ออกแบบมีการแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์	4.67	0.57	ดีมาก
12.กิจกรรมประกอบการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่งเสริมให้เข้าใจเนื้อหา สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหา และตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้	4.67	0.57	ดีมาก
13.สื่อจัดองค์ประกอบศิลป์ได้เหมาะสมกับเนื้อหา เช่น ตัวอักษร สี และภาพกราฟิกประกอบ	4.67	0.57	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยด้านการออกแบบ	4.67	0.57	ดีมาก
ด้านการนำทางและการเชื่อมโยง			
14.การนำทางภายในแต่ละตอนมีความถูกต้อง	4.67	0.57	ดีมาก
15.สัญลักษณ์ในการนำทางในแต่ละตอนสามารถเข้าใจได้ง่าย	4.67	0.57	ดีมาก
16.การจัดลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันภายในแต่ละตอน	4.33	0.57	ดี
ค่าเฉลี่ยด้านการนำทางและการเชื่อมโยง	4.55	0.50	ดีมาก
ผลเฉลี่ยโดยรวม	4.57	0.42	ดีมาก

ผลการประเมินคุณภาพเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.42)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านการออกแบบอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.57) รองลงมาคือ ด้านสื่อและเทคโนโลยีอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.28) รองลงมาคือ ด้านการนำทางและการเชื่อมโยงอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.55$, S.D.=0.50) และด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดวางรูปแบบอยู่ในระดับ ดี ($\bar{X} = 4.50$, S.D.= 0.50) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสอบ t-test และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู

คะแนน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนเรียน	30	52	20.63	4.30	13.17	.001*
หลังเรียน	30	52	29.10	4.97		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}=20.63$, S.D.=4.30) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}=29.10$, S.D.=4.97) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณแยกตามองค์ประกอบของนักศึกษาครูก่อนและหลังการทดลอง

องค์ประกอบการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		คะแนน เต็ม	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.การสรุปนิรนัย	4.27	1.36	5.57	1.35	24	.001*
2.การให้ความหมาย	3.93	1.48	5.77	1.73	15	.001*
3.การพิจารณาความน่าเชื่อถือของ แหล่งข้อมูลและสังเกต	1.77	0.72	2.57	0.93	4	.001*

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบการคิดอย่างมี วิจารณญาณ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		คะแนน เต็ม	P
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
4.การสรุปแบบอุปนัย	4.77	1.43	6.83	1.74	18	.001*
5.การสรุปโดยการทดสอบแบบ สมมติฐานและการทำนาย	1.80	0.61	2.80	0.96	4	.001*
6.การนิยามและระบุข้อสมมติฐาน	4.37	1.65	5.67	1.88	10	.001*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาครูมีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสรุปนิรนัย, การให้ความหมาย, การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและสังเกต, การสรุปแบบอุปนัย, การสรุปโดยการทดสอบแบบสมมติฐานและการทำนายและการนิยามและระบุข้อสมมติฐาน หลังการทดลองสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. ผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู

ตารางที่ 5 ผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์

หัวข้อการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา			
1.แต่ละสถานการณ์จำลองมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.90	0.30	มากที่สุด
2. มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ	4.80	0.40	มากที่สุด
3.ปริมาณในแต่ละสถานการณ์มีความเหมาะสม	4.63	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยด้านเนื้อหา	4.77	0.31	มากที่สุด
ด้านการออกแบบ			
4.องค์ประกอบในเกมได้มีส่วน สวยงาม	4.50	0.50	มาก
5.รูปแบบอักษรอ่านง่าย	4.50	0.63	มาก
6.รูปภาพประกอบและตัวละคร สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน	4.43	0.62	มาก
7.องค์ประกอบในเกมสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม	4.43	0.56	มาก
ค่าเฉลี่ยด้านการออกแบบ	4.46	0.36	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ			
8.มีความแปลกใหม่ ไม่น่าเบื่อ	4.80	0.40	มากที่สุด
9.คำสั่งและคำถามในเกมมีความชัดเจน	4.50	0.63	มาก
10.มีความน่าสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียน	4.40	0.56	มาก
ค่าเฉลี่ยด้านการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.56	0.36	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.60	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.28)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$, S.D.=0.31) รองลงมาคือด้านการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.36) และ ด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือด้านการออกแบบอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.36)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการหาคุณภาพของเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครูพบว่า เกมจำลองสถานการณ์ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.42) เนื่องจากผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีที่เป็นขั้นตอน โดยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์โดยใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในปัจจุบันที่ให้นักศึกษาสามารถเข้าใจในสถานการณ์ในเกมนั้นได้กระบวนการ ผู้วิจัยทำการออกแบบคำถามที่ผู้เรียนต้องคิดอย่างมีวิจารณญาณในการหาคำตอบที่ถูกต้อง และ สร้างคำถามในรูปแบบที่หลากหลาย รวมถึงมีการออกแบบสถานการณ์ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งนำหลักการของเกมคอมพิวเตอร์ทั้งการตอบคำถาม มีเรื่องราวก่อนนำเข้าสู่เกม ภาพกราฟิก ตัวละคร ภาพนิ่ง สีสันที่น่าสนใจในเกม นอกจากนั้นยังเป็นเกมที่สามารถเปิดใช้งานผ่านโปรแกรม Power point ที่สามารถใช้ได้กับคอมพิวเตอร์ได้ทุกชนิด ไม่ใช้พื้นที่เยอะ ทำให้เข้าถึงได้ง่าย มีความน่าสนใจ ผู้เชี่ยวชาญจึงมีความเห็นว่าสื่อนี้เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครูได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์ (2560) โดยได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์จำลองสถานการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ของนิสิตระดับอุดมศึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเกมคอมพิวเตอร์และผู้เชี่ยวชาญ

ด้านเนื้อหา มีคะแนนประเมินคุณภาพเฉลี่ยโดยรวมทุกประเด็นคำถาม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.= 0.52) เนื่องจากมีการพัฒนาสื่อการสอนอย่างเป็นระบบ รวมถึงมีการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้เรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน มีการออกแบบตามคุณลักษณะ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย การแข่งขัน การสร้างความท้าทาย เป็นต้น

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้สูงกว่าหลังใช้เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก ผู้เรียนได้ใช้เกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานฯ ที่มีคุณภาพตามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมิน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านเกมจำลองสถานการณ์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล สามารถแยกแยะ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะได้ โดยผู้เรียนจะต้องตัดสินใจหาข้อสรุปจากข้อความที่กำหนดให้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ ดารารัตน์ มากมีทรัพย์ (2553) ซึ่งศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาพบว่าผลความคิดเห็นของนักเรียนในด้านการจัดกิจกรรมที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์มีความน่าสนใจ สร้างแรงจูงใจในการเรียน มีความหลากหลาย สามารถฝึกแก้ปัญหาซ้ำ ๆ ในสถานการณ์ปัญหาที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนเกิดเข้าใจในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ในทันที ทำให้นักเรียนรู้ว่าการฝึกนั้นนักเรียนทำถูกหรือผิด และยังรู้สึกสนุกสนาน อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ดำเนินกิจกรรมตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งภายในเกมและหลังจากจบเกม โดยให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนในห้องเรียนและผู้สอน หลังจากที่ได้จบการเล่นเกม ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นหลังจากการเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนนันท์ ศรีอุดมกิจ (2563) โดยได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนผ่านเกมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถานการณ์จำลองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้นักเรียนได้แก้ปัญหาด้วยการบูรณาการผ่านเกมคอมพิวเตอร์ สามารถพิจารณาข้อมูลอย่างมีเหตุผล และแยกแยะข้อเท็จจริง ขยายมุมมองที่มีต่อสถานการณ์ และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงทำให้มีผลเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเกมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถานการณ์จำลองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยเกมจำลองสถานการณ์อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.28) เนื่องจากผู้วิจัยมีการออกแบบเนื้อหาในสถานการณ์จำลองให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในปัจจุบัน และเป็นสถานการณ์ที่สร้างความท้าทาย และผู้วิจัยออกแบบเกมให้เหมาะสมกับช่วงวัยที่ไม่ง่ายเกินไป นอกจากนั้นยังนำหลักของเกมคอมพิวเตอร์ที่มีความท้าทาย การสะสมคะแนน วิธีการเล่น การนำเข้าสู่เกมด้วยเนื้อหาที่น่าสนใจ รวมถึงการออกแบบกราฟิกทั้ง ตัวละคร พื้นหลัง ตัวอักษร เสียงประกอบ มาใช้ในการสร้างเกมจำลองสถานการณ์ให้มีความน่าสนใจ นอกจากนั้นยังเป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนและหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อเกมจำลองสถานการณ์ตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์ (2560) โดยได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์จำลองสถานการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ของนิสิตระดับอุดมศึกษา พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยเกมคอมพิวเตอร์จำลองสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D. = 0.55)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ ผู้เรียนยังมีความเห็นว่าเนื้อหาคำถามในเกมมีตัวอักษรมากเกินไป จึงควรรำค้ำถึงปริมาณของเนื้อหาและข้อคำถาม ตัวอักษรที่ใช้ควรเป็นตัวอักษรที่อ่านง่าย หากมีเนื้อหาเยอะเกินไป ควรแบ่งเนื้อหาและกระชับเนื้อหาให้มีปริมาณที่เหมาะสม
2. ในระหว่างการวิจัย ผู้ทดลองเห็นว่ายังคงมีผู้เรียนบางคนที่ยังคงไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ฉะนั้นก่อนการใช้เกมจำลองสถานการณ์ ผู้สอนควรให้การแนะนำและอธิบายรายละเอียดในการใช้งาน และกำหนดวัตถุประสงค์และกฎเกณฑ์ในการใช้งานให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจน เพราะสื่อที่เป็นเกม หากไม่กำหนดกฎการใช้งานอย่างชัดเจนจะทำให้ผู้เรียนสนใจเล่นเกมมากกว่าเนื้อหาการเรียนส่งผลให้การเรียนรู้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์
3. ในระหว่างการวิจัยพบว่าผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ได้ ถึงแม้จะช่วยเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน แต่ยังไม่สูงมากนัก จึงควรให้ผู้เรียนได้มีเวลาในการเรียนรู้มากขึ้นและควรพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อไปและคอยติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์ ผู้วิจัยได้เลือกสร้างเกมจำลองสถานการณ์ในรูปแบบเกมคอมพิวเตอร์และเป็นแบบออนไลน์ จึงควรมีการพัฒนาให้สามารถเล่นได้ในรูปแบบอื่นๆผ่านทางโทรศัพท์หรือแท็บเล็ตแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเล่นเกมซ้ำๆได้ทุกที่ ทุกเวลา
2. ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาเกมจำลองสถานการณ์เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว เห็นว่าสามารถเสริมสร้างการคิดได้ จึงควรมีการพัฒนาเกมที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดในด้านอื่นๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น
3. จากผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นจากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าเกมจำลองสถานการณ์สามารถเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครูในชั้นปีที่ 1 ได้ แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเป็นการวิจัยนี้ทำการวิจัยกับกลุ่มทดลองขนาดเล็กผู้วิจัยจึงแนะนำให้ทำการทดลองกับกลุ่มทดลองที่ใหญ่ขึ้น และศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ เช่นอายุที่แตกต่างกัน จะมีผลกับการทดลองหรือไม่ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ดาร์รัตน์ มากมีทรัพย์. (2553). การศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนด้วยการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาวิชาการเลือกและการใช้ สื่อการเรียนการสอนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2560). การพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์จำลองสถานการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ของนิสิตระดับอุดมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(3), 16-33
- ชนนันธ์ ศรีอุดมกิจ, ศศิฉาย ธนะมัย, สาโรช โศภักข์. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ผ่านเกมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถานการณ์จำลองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมี วิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9), 381-396.
- นฤมล ภูสิงห์ และ คณະ. (2561). รูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. สักทอง : *วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ (สทส.)*, 24(2), 84-103.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: สุวีริยา สาส์น.
- ประกอบ กรณีกิจ. (2550). การพัฒนารูปแบบแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้การประเมินตนเองเพื่อส่งเสริม การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2558). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL)*. เอกสาร ประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาการเรียนการสอน.
- สุธน วงศ์แดงสุธน วงศ์แดง, ภาณุมาศ เศรษฐจันทร์, วีระพงษ์ สิงห์ครุฑ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 13(3), 75-90.
- Bernadetha Nadeak, Lamhot Naibaho. (2020). The effectiveness of problembased Learning on students' critical thinking. *Jurnal dinamika pendidikan*. 13(1), 1-7.
- Ennis, R. (1985). *Cornell critical thinking tests level X & level Z: manual*. Pacific Grove, CA: Midwest.
- Ennis, R.H., Millman, J. & Tomko, T.N. (1985). *Manual: Cornell Critical Thinking Tests*. Pacific Grove, CA: Midwest.
- Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale. Attitude Theory and Measurement*. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Seng Yue Wong et al. (2022). A survey analysis: students' perceptions of using simulation game as learning tool. *ASEAN Engineering Journal*, 12(1), 105-110,

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษ
ในงานของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ
ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

The Relationship between English Language Communication
Competencies of Ground Staff at Suvarnabhumi Airport
and Operational Efficiency

ชยุต ธีระประภา^{1*}, เนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์²,
กนกวรรณ จันจัน³, สุวิมล มะลิวัลย์⁴

Chayut Teeraprapha^{1*}, Natesiri Ruangariyak²,
Kanokwan Janjeen³, Suwimon Maliwan⁴

^{1*, 2, 3, 4} สาขาวิชาธุรกิจการบิน สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*, 2, 3, 4} Airline Business Program Aviation Personnel Development Institute (APDI),
Kasem Bundit University

*Corresponding author; E-mail: chayut.tee@kbu.ac.th

Received 25 September 2024 Revised 9 December 2024

Accepted 16 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สํารวจข้อมูลส่วนบุคคลพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ 2) สํารวจสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ 3) สํารวจประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ 4) หาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling Design) จำนวนทั้งสิ้น 400 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test f-test (One-Way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 88.4 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 82.0 รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทิศทางเดียวกันร้อยละ 79.5 และด้านคุณลักษณะในการบริการมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ร้อยละ 78.7 ตามลำดับ ซึ่งยอมรับสมมติฐาน (Sig: 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทางด้านทฤษฎี/นโยบาย: พบว่าสมรรถนะของพนักงานบริการภาคพื้นยังต้องการการพัฒนาทางด้านทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ดังนั้นหากสนามบินสุวรรณภูมิ ผลักดันให้พนักงานได้มีโอกาสพัฒนาภาษาเพื่อเพิ่มทักษะการใช้ในการสื่อสารให้บริการก็จะเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการของสนามบินด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงาน, พนักงานบริการภาคพื้น, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Abstract

This study aims to: 1) explore the demographic characteristics of ground staff at Suvarnabhumi Airport; 2) investigate their English language communication competencies in the workplace; 3) assess their operational efficiency; and 4) examine the relationship between English communication competencies and operational efficiency. A quantitative research methodology was employed, utilizing a questionnaire for data collection from a sample of 400 ground staff selected through convenience sampling. Statistical analyses included mean, percentage, frequency distribution, standard deviation, t-test, f-test (One-Way ANOVA), and correlation coefficient. The findings reveal a strong positive correlation (88.4%) between English communication competencies and operational efficiency. Specifically, English language skills demonstrated the highest correlation with operational efficiency (82.0%), followed by comprehension knowledge (79.5%), and service-oriented attributes (78.7%), respectively. These correlations were statistically significant at the 0.05 level (Sig: 0.000). Theoretical and Practical Implications: The study underscores the need for the development of English language skills among ground staff. It is recommended that Suvarnabhumi Airport implement targeted language training programs to enhance employees' communication capabilities, thereby improving the overall quality of service provided by the airport.

Keywords: English Language Communication Competencies, Ground Staff, Operational Efficiency

บทนำ

ธุรกิจบริการขนส่งผู้โดยสารมีแนวโน้มเติบโตตามการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยว การบริการขนส่งสินค้าทยอยฟื้นตัวตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การแข่งขันมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น การขนส่งทางอากาศ (Air Transport) มีข้อได้เปรียบด้านความเร็ว ช่วยลดเวลาเดินทาง และสามารถเข้าถึงพื้นที่ทุรกันดารซึ่งการขนส่งแบบอื่นทำได้ยาก ทั้งยังเป็นรูปแบบการเดินทางที่ปลอดภัยที่สุด ถึงจุดหมายปลายทางได้ตามเวลาที่กำหนด จึงได้รับความนิยมมากขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก การพัฒนาเครื่องมือขนส่งที่ทันสมัย ตลอดจนการขยาย และปรับปรุงคลังสินค้าบริเวณ

ทำอากาศยานเพื่ออำนวยความสะดวก และเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของธุรกิจ (Piyanch Sathapongpakdee, 2023) ประกอบกับรัฐบาลมีเป้าหมายผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบิน (Aviation Hub) ของภูมิภาค โดยอุตสาหกรรมการบินเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งไทยมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น และนับได้ว่าเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยว (Tourism Destination) ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ในปี 2566 ที่ผ่านมา จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางทางอากาศกลับมาเพิ่มขึ้นถึง 122 ล้านคน รวม 792,000 เที่ยวบิน คิดเป็นกว่า 74% เมื่อเทียบกับก่อนเกิดโควิด -19 การฟื้นตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการบิน เน้นอำนวยความสะดวก และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้ใช้บริการ เชื่อมต่อการเดินทางได้อย่างไร้รอยต่อ และเป็นที่ยอมรับเรื่องมาตรฐานในระดับสากล (ฐานเศรษฐกิจ, 2567) โอกาสของธุรกิจสายการบินหลังจากนี้คือ ความต้องการการเดินทางที่อยู่ในระดับสูง นักท่องเที่ยวพร้อมที่จะออกเดินทาง (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2566) อุตสาหกรรมการบินของไทยในยุคหลังโควิด พบว่า หลายหน่วยงานมีแนวโน้มการเพิ่มจำนวนบุคลากรในสายงานหลัก (Line) คาดว่าจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 25-30 ซึ่งก็เป็นไปตามแนวโน้มการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการบิน และปริมาณเที่ยวบินที่เพิ่มขึ้น (มติชนออนไลน์, 2566)

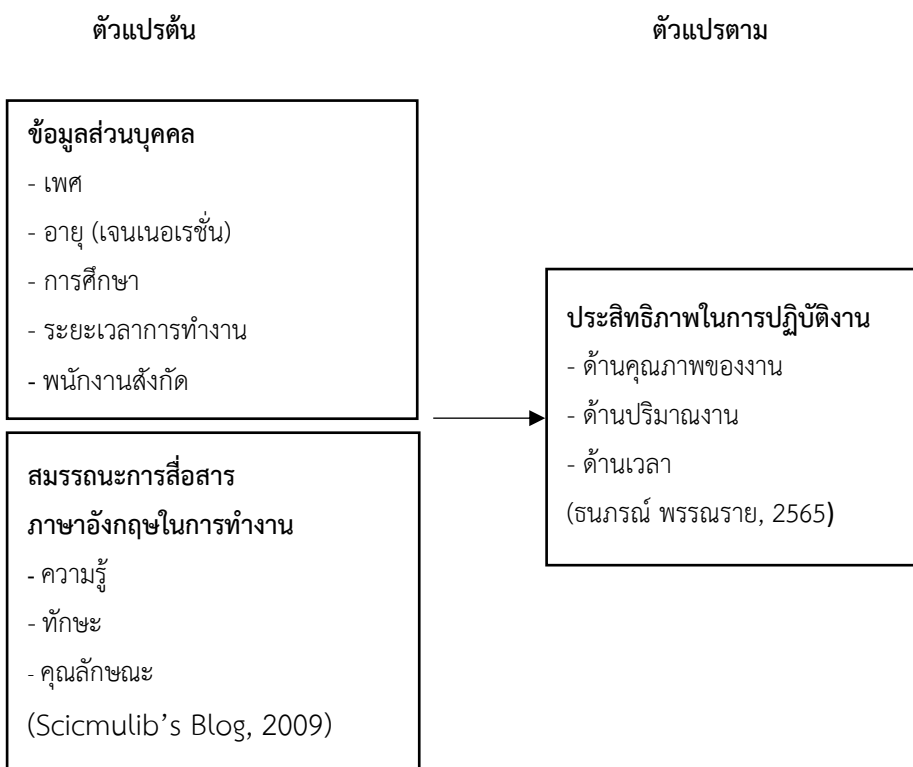
พนักงานบริการภาคพื้น (Ground Service Officer) เป็นหนึ่งในตำแหน่งงานที่สำคัญในธุรกิจการบิน หน้าที่หลัก ๆ ของพนักงานบริการภาคพื้น (Ground Service Officer) คือ ให้บริการผู้โดยสารภาคพื้นดิน อำนวยความสะดวก ให้ความดูแลเอาใจใส่ ตั้งแต่ขั้นตอนการ Check-in การตรวจรับบัตรโดยสาร (Boarding Pass) และสัมภาระ ไปจนถึงการนำส่งผู้โดยสารขึ้นเครื่องได้ตรงตามเที่ยวบิน ถูกจุดหมายปลายทาง รวมไปถึงการรับ-ส่ง เครื่องบิน การเดินเอกสารด้านการบิน เป็นต้น (ปรเมศวร์, 2559) คุณสมบัติโดยรวมที่พึงมีของพนักงานบริการภาคพื้นคือ ควรมีสภาพแข็งแรงทั้งกาย และใจ เนื่องจากแต่ละวันเข้างานเวลาต่างกัน และต้องเจอผู้โดยสารหลายรูปแบบ ภาษาอังกฤษดีสามารถใช้สื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีทักษะในการเอาตัวรอดเช่น ผู้โดยสารพูดภาษาอังกฤษไม่ได้เลยสักคำ เราจะทำยังไง การมีทักษะในภาษาที่สามด้วย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก และยังสามารถได้ค่าจ้างเพิ่มเติมจากทักษะด้านนี้ด้วย และโดยรวมแล้วคุณสมบัติของพนักงานต้อนรับภาคพื้นที่ถูกกำหนดไว้ในการจัดหางานต้องมีผลคะแนนภาษาอังกฤษ THAI Test of English Proficiency (THAI-TEP) 45 คะแนนขึ้นไป หรือ Test of English for International Communication (TOEIC) 450 คะแนนขึ้นไป หรือผลคะแนนต้องไม่เกิน 3 ปี นับถึงวันที่สมัคร โดยเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง (Wingspan, 2024)

งานวิจัยนี้มุ่งสำรวจสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้น ที่เพื่อเป็นการสำรวจความพร้อมในการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้น ณ สนามบินสุวรรณภูมิ โดยมีคำถามวิจัยว่า สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของพนักงานต้อนรับภาคพื้นมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานหรือไม่ และถ้ามีจะมีในระดับใด เพื่อโอกาสในอนาคตนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ การให้บริการรองรับการเติบโต และความพร้อมของบุคลากรภาคพื้นในการก้าวสู่เป็นสนามบินฮับ ศูนย์กลางการบินภูมิภาคต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลพนักงานบริการภาคพื้น
2. เพื่อสำรวจสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของพนักงานบริการภาคพื้น
3. เพื่อสำรวจประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้น
4. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ, แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารภาษาอังกฤษ, แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลากรภาคพื้น, และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ

สมรรถนะ (Competency) เป็นปัจจัยในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนา

ศักยภาพของบุคลากรเพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนางานองค์กรต่าง ๆ จึงพยายามเอาสมรรถนะมาใช้เป็นปัจจัยในการบริหารองค์การในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนางานบริการ หรือการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้มองเห็นกรอบความคิด และแนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับสมรรถนะจึงจะกล่าวถึงความเป็นมา และความหมาย องค์ประกอบประเภทของสมรรถนะ การกำหนดสมรรถนะ การวัดสมรรถนะ และการประยุกต์ใช้สมรรถนะ สก็อต บี พาร์รี (Scott B. Parry, 1996) นิยามคำว่าสมรรถนะว่าคือ กลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว สัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา (Scicmulib's Blog, 2009)

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารภาษาอังกฤษ

การสื่อสาร เป็นเรื่องของการเรียนรู้ และสิ่งหนึ่งที่สำคัญต้องมี ความสัมพันธ์ หรือ มนุษย์สัมพันธ์ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มักเป็นบทเรียนของกัน และกัน ถ้าไม่ใส่ใจเรียนรู้ซึ่งกัน และกันก็จะอยู่ในโลกนี้ด้วยความยากลำบาก เพราะชีวิตจะมีคุณค่าและรู้สึกมีความสุขเมื่อได้แสดงออกอย่างที่เรา รู้สึก มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราว และสิ่งใหม่ ๆ ตามที่เราต้องการ ดังนั้นความสำเร็จของมนุษย์ในการดำรงชีวิตทั่วไป จึงมักมีข้อกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า เราจะต้องเข้ากับคนที่เรติดต่อด้วยให้ได้ และต้องเข้าให้ได้ดี ด้วยการเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน โดยอาศัยวิธีการสื่อสารและหลักจิตวิทยา ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์โดยทั่วไปมักถูกมองว่าเป็นเรื่องของศิลปะ (Arts) มากกว่าศาสตร์ (Science) ซึ่งก็หมายความว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคล แต่เพียงอย่างเดียวโดยขาดศาสตร์ของการสื่อสาร ย่อมขาดศิลปะในการนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงให้ประสบความสำเร็จได้ ความหมายของการสื่อสารได้มีนักวิชาการหลายท่านให้แง่มุมการสื่อสารไว้หลายแง่มุม เช่น จอร์จ เอ มิลเลอร์ (George A. Miller, 1951): การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง, จอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner, 1956): การสื่อสารเป็นการแสดงกริยาสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้สัญลักษณ์ และ ระบบสาร, วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm, 1954): การสื่อสารเป็นการมีความเข้าใจร่วมกัน ต่อเครื่องหมายที่แสดงข่าวสาร

สามารถสรุปได้ว่า การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่า “ผู้ส่งสาร (Sender)” ส่ง “สาร (Message)” ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่า “ผู้รับสาร (Receiver)” โดยผ่าน “ช่องทางการสื่อสาร (Channel)” โดยเรียกสั้น ๆ ว่า SMCR

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลากรภาคพื้น

Ground Hostess/ Ground Staff/ Guest Service ซึ่งหมายถึง พนักงานภาคพื้นประจำสนามบิน หรือ พนักงานต้อนรับภาคพื้นดินและในแต่ละสายการบินก็อาจจะมีชื่อเรียกตำแหน่งนี้ที่หลากหลายแตกต่างกัน เช่น Passenger Service Officer, Customer Service Officer, Check-in staff, Ground Officer, Flight Attendant Ground, Traffic Officer เป็นต้น หน้าที่หลัก ๆ ของพนักงานบริการภาคพื้น (Ground Service Officer) คือ ให้บริการผู้โดยสารภาคพื้นดิน อำนวยความสะดวก ให้ความดูแลเอาใจใส่ ตั้งแต่ขั้นตอนการ Check-in การตรวจรับบัตรโดยสาร (Boarding Pass) และสัมภาระ ไปจนถึงการนำส่งผู้โดยสารขึ้นเครื่องได้ตรงตามเที่ยวบิน ถูกจุดหมายปลายทาง รวมไปถึงการรับ-ส่งเครื่องบิน การเดินเอกสารด้านการบิน โดยตระหนักถึงความปลอดภัยในทุกกระบวนการสำหรับในกรณีฉุกเฉิน พนักงานบริการภาคพื้นต้องสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น กรณีที่เกิดเหตุการณ์เที่ยวบินไม่ปกติล่าช้า ต้องมีการต่อ/เปลี่ยนเครื่องไปยังอีกปลายทางหนึ่ง ต้องประสานงาน

กับผู้โดยสารในเที่ยวบินนั้น และ ตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) กรณีเที่ยวบินระหว่างประเทศ หรือภาวะสถานการณ์ฉุกเฉินอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้โดยสารให้ได้ถูกต้อง รวดเร็ว และป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งกระเป๋าสัมภาระล่าช้าหรือสูญหาย ต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนกติดตามสัมภาระ หรือ Lost & Found หรือกับสถานีต้นทางที่ผู้โดยสารเดินทางมา (Admission Premium, 2018)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนตรศิริ เรื่องอิรักดี และคณะ (2566) ศึกษาพบว่าด้านสมรรถนะ และคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ในขณะที่ กนต์ธร อรุณไชย (2562) ได้ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า กรณีศึกษา : โรงแรมแห่งหนึ่งในย่านสุขุมวิท กรุงเทพมหานครพบว่า พนักงานมีความเห็นตรงกันว่าภาษาอังกฤษมีความจำเป็นในการให้บริการแก่ลูกค้าชาวต่างชาติเนื่องจากเป็นภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีความรู้ความสามารถในการให้บริการของพนักงาน รวมถึงแสดงถึงความมีมาตรฐานขององค์กร เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและกลับมาใช้บริการซ้ำ ส่วน วาญน เอกสกุลไพบูลย์ (2563) พบว่าปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการให้บริการของพนักงานภาคพื้นของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษ

วิณา ขำคง (2564) ได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ตามแนวทางการบริหารจัดการขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน ด้านความรวดเร็ว และด้านความประหยัดหรือความคุ้มค่าของทรัพยากร ประสิทธิภาพในการของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของธนภรณ์ พรหมราย (2565) พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยระดับความ คิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นน้อยสุด ในบรรดาทั้ง 3 ด้าน ควรมีการพัฒนาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน เนื่องจากมี ระดับค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นน้อยกว่าในประเด็นอื่น ๆ ดังนั้นควรเพิ่มความหลากหลายขององค์ ความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังบุคลากรรวมถึงการนำวิทยาการใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิมเพื่อได้แนวทาง ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน แนวใหม่ ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ พนักงานบริการภาคพื้นในสนามบินสุวรรณภูมิ ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน เนื่องจากมีพนักงานจากสังกัดหน่วยงานที่หลากหลาย เช่น สังกัด บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สังกัดสายการบินต่าง ๆ ที่ให้บริการ ณ สนามบินสุวรรณภูมิ รวมถึงสังกัดบริษัทจัดหางาน (Outsource) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ Cochran. W.G. (1977) เนื่องจากพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ สังกัดสนามบิน สังกัดสายการบิน และสังกัดบริษัทตัวแทนจัดหา กำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 384 ตัวอย่าง พบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่กลับมามีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกข้อคำถาม จำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยจึงใช้ทั้งหมดในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในงานวิจัย (เหมชาติ สุวพิศ, 2562) วิธีสุ่มแบบไม่คำนึงความน่าจะเป็น (Non-Probability) ทำการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling Design)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ผ่านการนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงของข้อคำถาม พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความตรง (IOC) อยู่ที่ 0.67-1.00 (สุวิมล ติรภานันท์, 2549, น. 148) หลังจากปรับแก้ตามคำแนะนำแล้วจึงนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.97 (Cronbach, L. J., 1970)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานบริการภาคพื้นในสนามบินสุวรรณภูมิจำนวน 400 ตัวอย่างและ การรวบรวมข้อมูลทุติภูมิ รวบรวมจาก วารสาร หนังสือ ตำรา บทความ และข้อมูลทางออนไลน์ จากเว็บไซต์ต่าง ๆ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ ใช้ค่าความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ T-Test ในการทดสอบความแตกต่างของตัวแปร สถิติ F-Test (One-Way ANOVA) ในการวิเคราะห์สมรรถนะทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษบุคลากรภาคพื้นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ ดังนี้ (Best, 1977)

- 0.81-1.00 หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันมาก
- 0.51- 0.80 หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
- 0.21- 0.50 หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันน้อย
- 0.01- 0.20 หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด
- 0.00 หมายความว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าพนักงานบริการภาคพื้นของสนามบินสุวรรณภูมิที่ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ตามลำดับ ช่วงอายุของพนักงานบริการภาคพื้นที่มีมากที่สุดคือ 18-24 ปี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 อายุ 25-40 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 อายุ 41-56 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 57-75 ปี จำนวน 5 คน

คิดเป็นร้อยละ 1.30 ตามลำดับ ระดับการศึกษามากที่สุดคือ ปริญญาตรี จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 71.80 อื่น ๆ จำนวน 78 คิดเป็นร้อยละ 19.50 ปริญญาโท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.30 ปริญญาเอก จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ ระยะเวลาการทำงานมากที่สุดคือ น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.80 รองลงมาคือ 1-5 ปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 6-10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.30 มากกว่า 10 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 ตามลำดับ ตำแหน่งงานมากที่สุดคือ พนักงานบริการภาคพื้นสังกัดท่าอากาศยาน จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.30 รองลงมาคือ พนักงานภาคพื้นสังกัดสายการบิน จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.80 พนักงานภาคพื้นสังกัดตัวแทน จัดหา จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษบุคลากรภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ

ตารางที่ 1 สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษบุคลากรภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ

สมรรถนะในการสื่อสารภาษาอังกฤษในงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ความรู้ความเข้าใจ	3.88	0.736	มาก
ทักษะภาษาอังกฤษ	3.84	0.758	มาก
คุณลักษณะในการบริการ	3.98	0.741	มาก
สมรรถนะในการสื่อสารภาษาอังกฤษในงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รวม	3.90	0.677	มาก

พบว่าสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษบุคลากรภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.90 หากมองรายด้านพบว่าอันดับแรกคือ คุณลักษณะในการบริการที่ค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจที่ค่าเฉลี่ย 3.88 และทักษะภาษาอังกฤษที่ค่าเฉลี่ย 3.84 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในภาคปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในภาคปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านคุณภาพ	3.83	0.731	มาก
ด้านปริมาณงาน	3.89	0.696	มาก
ด้านเวลา	3.88	0.741	มาก
	3.87	0.676	มาก

พบว่าประสิทธิภาพในภาคปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.87 หากมองรายด้าน พบด้านปริมาณงานมากอันดับสองที่ค่าเฉลี่ย 3.89 รองลงมาคือด้านเวลาที่ค่าเฉลี่ย 3.88 และด้านคุณภาพที่ค่าเฉลี่ย 3.83 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อมูลส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	f	sig	สมมติฐาน
เพศ				.676		.499	ยอมรับ
ชาย	162	3.843	0.668				
หญิง	238	3.889	0.681				
รวม	400	3.870	0.676				
อายุ					1.258	.289	ยอมรับ
18-24 ปี	219	3.822	0.630				
25-40 ปี	138	3.902	0.705				
41-56 ปี	38	3.989	0.793				
57-75 ปี	5	4.200	0.791				
รวม	400	3.870	0.676				
การศึกษา					24.757	.000	ปฏิเสธ
ปริญญาตรี	287	3.938	0.614				
ปริญญาโท	21	4.146	0.626				
ปริญญาเอก	14	4.666	0.513				
อื่นๆ	78	3.403	0.666				
รวม	400	3.870	0.676				
ระยะเวลาการทำงาน					1.644	.179	ยอมรับ
น้อยกว่า 1 ปี	175	3.794	0.639				
1-5 ปี	133	3.910	0.640				
6-10 ปี	49	4.011	0.695				
มากกว่า 10 ปี	43	3.899	0.866				
รวม	400	3.870	0.676				

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	f	sig	สมมติฐาน
พนักงานภาคพื้นภายในได้สังกัด				6.354		.002	ปฏิเสธ
สังกัดสนามบิน	185	3.77	0.708				
สังกัดสายการบิน	111	4.06	0.540				
สังกัดตัวแทนจัดหา	104	3.84	0.712				
รวม	400	3.87	0.676				

พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ ระยะเวลาการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Sig: 0.499, 0.289, 0.179) ส่วนการศึกษา สังกัดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน (Sig: 0.000, 0.002) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในการทำงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สมรรถนะการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ	สถิติ	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน			รวม
		คุณภาพงาน	ปริมาณงาน	ด้านเวลา	
ความรู้ความเข้าใจ	Pearson	0.763	0.740	0.727	0.795
	Correlation	0.000	0.000	0.000	0.000
	Sig. (2-tailed)				
	N	400	400	400	400
ทักษะภาษาอังกฤษ	Pearson	0.801	0.759	0.741	0.820
	Correlation	0.000	0.000	0.000	0.000
	Sig. (2-tailed)	400	400	400	400
	N				

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมรรถนะการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ	สถิติ	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน			รวม
		คุณภาพงาน	ปริมาณงาน	ด้านเวลา	
คุณลักษณะในการบริการ	Pearson	0.749	0.729	0.729	0.787
	Correlation	0.000	0.000	0.000	0.000
	Sig. (2-tailed)	400	400	400	400
	N				
รวม	Pearson	0.850	0.820	0.809	0.884
	Correlation	0.00	0.000	0.000	0.000
	Sig.(2-tailed)				
	N	400	400	400	400

ในภาพรวมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 88.40 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านทักษะภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันร้อยละ 82.00 รองลงมาคือ ด้านความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทิศทางเดียวกันร้อยละ 79.50 และด้านคุณลักษณะในการบริการมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร้อยละ 78.70 ตามลำดับ ซึ่งยอมรับสมมติฐาน (Sig: 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า พนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.50 มีอายุระหว่าง 18-24 ปี ร้อยละ 54.80 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 71.80 ระยะเวลาการทำงานน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 43.80 และส่วนใหญ่เป็นพนักงานสังกัดท่าอากาศยานร้อยละ 46.30 ด้านสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงาน พบว่า ในภาพรวมสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ มีความคิดเห็นระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณลักษณะในการบริการ มีความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย 3.98 รองลงมา ด้านความรู้ความเข้าใจที่ค่าเฉลี่ย 3.88 และด้านทักษะภาษาอังกฤษ ค่าเฉลี่ย 3.84 ตามลำดับ ส่วนในด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ มีความคิดเห็นระดับมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านปริมาณมีความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย 3.89 รองลงมา ด้านเวลา ที่ค่าเฉลี่ย 3.88 และด้านคุณภาพงานที่ค่าเฉลี่ย 3.83 ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ การศึกษา พนักงานสังกัดที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันทางปฏิเสธสมมติฐาน ยกเว้น ระยะเวลาในการทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการทำงานแตกต่างกัน

ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่าสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวมในระดับมาก และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ ผลการวิจัย พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.50 อายุ 18-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.80 ระดับการศึกษาคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71.80 ระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.80 ตำแหน่งงาน พนักงานภาคพื้น ๓ ท่าอากาศยาน คิดเป็นร้อยละ 46.30 ซึ่ง Hanna and Wozniak (2001) และ Shiffman and Kanuk (2003) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ไว้คล้ายคลึงกันโดยกล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา และเชื้อชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เพื่อสำรวจสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของบุคลากรภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานของบุคลากรภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีคุณลักษณะในการบริการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.98$) รองลงมาความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X}=3.88$) และทักษะภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=3.84$) ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิด (Scicmulib's Blog, 2009) ที่ว่ากลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว สัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 เพื่อสำรวจประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้นสนามบินสุวรรณภูมิ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านปริมาณงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.89$) รองลงมาเป็นด้านเวลา ($\bar{X}=3.88$) และด้านคุณภาพงาน ($\bar{X}=3.83$) ตามลำดับ สอดคล้องกับวิจัย ธนภรณ์ พรณราย (2565) ที่ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยระดับความ คิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดภาพรวม และรายด้าน โดยด้านเวลามีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นน้อยสุด

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 4 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการสื่อสารภาษาอังกฤษในงานต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อยู่ในระดับมากที่สุดร้อยละ 88.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เนตรศิริ เรืองอริภักดิ์ และคณะ (2566) ผลการศึกษาพบว่า ด้านสมรรถนะ และคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ กนัธร อรุณไชย (2562) ที่พบว่า พนักงานมีความเห็นตรงกันว่าภาษาอังกฤษมีความจำเป็นในการให้บริการแก่ลูกค้าชาวต่างชาติเนื่องจากเป็นภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถในการให้บริการของพนักงาน รวมถึงแสดงถึงความมีมาตรฐานขององค์กร เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และกลับมาใช้บริการซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ดำเนินการเก็บเฉพาะการให้บริการส่วนหน้าของสนามบิน หากมีการวิจัยครั้งต่อไปขออนุญาตเก็บส่วนในได้จะเกิดการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. ศึกษาวิจัยในหัวข้อภาษาที่ 3 ในการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- กนต์ธร อรุณไชย (2562). การศึกษา ปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับส่วน หน้า กรณีศึกษา : โรงแรมแห่งหนึ่งในย่านสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร. ค้นหาคำเมื่อ 25 กันยายน 2566, จาก <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/4560>
- ฐานเศรษฐกิจ (2567). คมนาคมต่อจิกซอร์ต้นไทย Aviation Hub ยกระดับการบินสู่ความยั่งยืน. ค้นหาคำเมื่อ 10 มีนาคม 2567. จาก: <https://www.thansettakij.com/business/tourism/609789>
- ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. จังหวัดสงขลา. ประเทศไทย.
- เนตรศิริ เรืองอรียกดี, ปุณณิชา สีทองอ่อน, ธรรมชน บัวลม, กุลณัฐน์ กลิ่นมาลัย, วิมลรัตน์อันวาเทียม, สุภาวดี วัชรกร, ชิตชนก ฮวบกระโทก และศุภกร แก้วธนสิน (2566). สมรรถนะและคุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์ต่อภาพลักษณ์ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 18(6), 11-21.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2566). ส่องอุตสาหกรรมการบินของไทย พื้นสู่ระดับก่อนโควิดภายในปี 2567. ค้นหาคำเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566. จาก https://www.prachachat.net/tourism/news1427117#google_vignette
- มติชนออนไลน์. (2565). ทิศทางความต้องการบุคลากรด้านการบิน หลังสภาวะโลกผ่อนคลาย. ค้นหาคำเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566, จาก https://www.matichon.co.th/publicize/news_3664931
- วายุ เอกสกุลไพบูลย์. (2563). ศักยภาพการให้บริการของพนักงานภาคพื้นของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 1(2). 44-51.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2549). การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สุเนตร หัสชนธ์.

- เหมชาติ สุวพิศ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการตลาดนัด ของผู้บริโภคในพื้นที่ ต.เขาหลวง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี. การค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ค้นหาเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2566, จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4693/3/hemmachat_suva.pdf
- Admission Premium. (2018). *Another challenging career at airports: "Ground Staff or Airline Ground Staff"*. Retrieved. October 10, 2023. From: <https://www.admissionpremium.com/airline/news/2065>
- Best, J. W. (1977). *Research in education*. (3rd ed.). Prentice-Hall.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row
- Gerbner, G. (1956). Toward a general model of communication. *Audio-Visual Communication Review*, 4(1), 171-199.
- Hanna, N. & Wozniak, R. 2001. *"Consumer behavior": An applied approach*. Upper saddle river, NJ: Prentice Hall.
- Miller, G. A. (1951). *Language and communication*. McGraw-Hill.
- Parry, S. B. (1996). *The quest for competencies: Searching for competencies that count*. Training, 33(7), 48-54.
- Piyanuch Sathapongpakdee. (2023). *Business/Industry Trends 2023-2025: Air Transport Services*. Retrieved. October 10, 2023. From: <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/logistics/air-transport/io/air-transport-2023-2025>
- Schiffman, L. & Kanuk, L. (2010). *Consumer Behavior*. 10th ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Schramm, W. (1954). *The process and effects of mass communication*. University of Illinois Press.
- Wingspan. (2024). *Ground Attendant at Suvarnabhumi Airport (BKK)*. Retrieved. October 10, 2023. From: <https://www.wingspantg.com/%E0%B8%95%E0%B8%B3%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99/customer-service-agent-bkk/>

ผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชา การบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
The Effect of Using Peer-Assisted Learning Management on Food
and Beverage Service for First Year Vocational Certificate Students

เพ็ญนภา อawasาร^{1*}, วชรี แซงบุญเรือง², นิราศ จันทรจิตร³

Pennapa Awasan^{1*}, Watcharee Sangboonraung², Nirat Nirat Jantharajit³

^{1*, 2, 3} สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1*, 2, 3} Curriculum and Instruction, Faculty of Educations, Nakhon Phanom University

*Corresponding author; E-mail: 656150710084@npu.ac.th

Received 1 July 2024 Revised 9 December 2024

Accepted 6 December 2024 Available online 23 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 3) ศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษา เลิงนกทา อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง 40 คน วิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 3 ฉบับ คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าที แบบไม่เป็นอิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในรายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ในรายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 3) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในรายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจ

ABSTRACT

This research aims to: 1) Comparison of academic achievement of first year vocational certificate students in hotel management who studied using peer-assisted learning before and after studying. 2) Compare the academic achievement of first-year vocational certificate students majoring in Hotel Management who learn through peer-assisted learning against the 80% criterion. 3) Study the satisfaction of first-year vocational certificate students majoring in Hotel Management with peer-assisted learning. The sample group consists of first-year vocational certificate students majoring in Hotel Management from Loeng Nok Tha Vocational College, Yasothon Province, in the academic year 2023, totaling 40 students in one class. The sample was obtained using cluster sampling. The research instruments used were three sets: 1) Peer-assisted learning lesson plans, 2) Learning achievement tests, and 3) Satisfaction questionnaires. The statistics used include percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing using a dependent t-test samples.

The research findings are as follows: 1) The post-learning academic achievement in the Food and Beverage Service course of first-year vocational certificate students majoring in Hotel Management was significantly higher than the pre-learning achievement at the .01 level. 2) The post-learning academic achievement in the Food and Beverage Service course of first-year vocational certificate students majoring in Hotel Management was higher than the pre-learning achievement and exceeded the 80% criterion. 3) The overall satisfaction with peer-assisted learning in the Food and Beverage Service course of first-year vocational certificate students majoring in Hotel Management was at a high level.

Keywords: Peer-assisted learning, academic achievement, satisfaction

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสังคมมนุษย์ อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ส่งผลให้มีการปรับปรุงกลไกและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 จึงได้มุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ตรงตาม มีจิตสำนึกและพร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) กระบวนการเรียนและบูรณาการตามความเหมาะสมของ แต่ละระดับการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่าง มีความสุข ครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้จัดการศึกษาจะต้องเป็นผู้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเปลี่ยนแปลงบทบาท จากเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว เป็นผู้ชี้แนะผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (สุภาวดี ชัยเลิศ และคณะ, 2553)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 กลุ่มสาขาวิชาชีพการโรงแรม จึงยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญในเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง สามารถจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผู้เรียนสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในความสัมพันธ์วิชาชีพ ในการวางแผนแก้ไขปัญหาและการจัดการทรัพยากรในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม มีส่วนร่วมในการพัฒนา วิชาการ ริเริ่มสิ่งใหม่ มีความรับผิดชอบตนเอง ผู้อื่นและหมู่คณะ เป็นอิสระในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนหรือ จัดการงานอื่นมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับการวางแผน การประสานงานและการประเมินผล รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม ที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558)

ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมของประเทศไทยโดยทั่วไปผลการเรียนเด็กยังต้องปรับปรุง ด้านความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้ภาษาในการสื่อสาร การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ การจัดการกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนไม่มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจหรือ ความถนัดของตนเอง รวมไปถึงการไม่รับโอกาสที่จะใช้วิธีการหรือทักษะกระบวนการต่าง ๆ มาแก้ปัญหาด้วยตนเอง เด็กไม่มีโอกาสในการคิด ไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาและไม่รู้จักเลือกใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครูในยุคปฏิรูปจะต้องเปลี่ยน แนวคิดในเรื่องการจัดการเรียนการสอนจากการที่ตัวครูเป็นศูนย์กลางมาเน้นที่ตัวผู้เรียน โดยครูจะต้องเปลี่ยน บทบาทจากการเป็นผู้สอนมาเป็นบทบาทผู้ชี้แนะอำนวยความสะดวกการเรียนรู้เป็นผู้ให้คำปรึกษาโดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จัก คิดวิเคราะห์ ลงมือทำเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง (Self-Directed learning) เพื่อจะได้รู้จักตนเอง เข้าใจตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่แท้จริง (ลัดดา ภูเกียรติ, 2544)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาวิชาการโรงแรมตามหลักประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเลิงนกทา สังกัดสำนักการอาชีวศึกษาเอกชน เป็นการจัดการเรียน การสอนที่มีทั้งเนื้อหาวิชาการ และการฝึกปฏิบัติ ทางวิทยาลัยพบว่าช่วงปีการศึกษา 2564-2565 ปรากฏ ว่านักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้น ชั้นปีที่ 1 มีสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการจัดการงานบริการอาหาร และเครื่องดื่ม รหัสวิชา 20701 – 2005 ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ โดยในปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 75.46 และในปีการ 2565 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่า 71.25 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 80 ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าหมายเนื่องจากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในด้านความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ยังต้อง ปรับปรุงแก้ไขสาเหตุอาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มากกว่า เป็นผู้ชี้แนะวิธีการหาความรู้การวัดผลใช้ข้อสอบที่วัดเฉพาะความจำ เน้นการท่องจำได้ถูกต้องให้ผู้เรียน ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และกระบวนการแก้ปัญหาทำให้นักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ (วิทยาลัย อาชีวศึกษาเลิงนกทา, 2565)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักให้ผู้เรียนช่วยกันเรียนรู้ โดยพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างใกล้ชิด ใช้ทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกันมีสังคม ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกันจนประสบผลสำเร็จ ครูผู้สอนจะต้องช่วยกันพัฒนา ศักยภาพในด้านการเรียนการสอนปรับปรุงพัฒนาวิธีการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการบูรณาการ เรียนการสอนให้สอดคล้องกับการฝึกทักษะการทำงาน แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เข้าไปในเนื้อหา สารการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นคนเก่ง มีความสุข รู้จักการวางแผน การตัดสินใจในแก้ปัญหาได้อย่างรอบคอบและที่สำคัญ คือสามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข และเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ ร่วมมือกันเรียนรู้อย่างจริงจังซึ่งจะส่งเสริมประสิทธิภาพ

ด้านการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดีและการสอนที่เน้นทักษะการทำงานปฏิบัติจริงแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาความคิดและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม

ทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ความหมายการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน(Peer Assist) เป็นแนวความคิดที่เริ่มเป็นครั้งแรกในยุคของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในประเทศอังกฤษ จากบันทึกของ Quintilian ในหนังสือ Institution Oratoria (1920) ได้กล่าวถึงแนวคิดว่าเป็นการเรียนที่จัดให้ผู้ที่ย่อยกว่า เรียนบทเรียนจากผู้เรียนรุ่นพี่ และต่อมาในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษ ในตอนปลายศตวรรษที่ 18 เกิดสถานการณ์ขาดแคลนผู้สอน เนื่องจากในห้องเรียนห้องหนึ่ง ๆ มีผู้เรียนเป็นร้อยต่อผู้สอนหนึ่งคน หนังสือเรียน วัสดุอุปกรณ์มีจำกัด จึงได้จัดทีมฝึกผู้เรียนที่มีอายุสูงกว่าไปช่วยสอนและฝึกผู้เรียน ที่มีอายุน้อยกว่า Lancaster, cited in Paolitto (1976) อ้างมาจาก ศิวินิต อรรถวุฒิกุล, 2551) และเนื่องจากเขาเห็นว่าทำให้เพื่อนช่วยมีประโยชน์ในด้านวิชาการต่อผู้เรียนทั้งสองฝ่าย อีกทั้ง วิธีการเรียนการสอนเช่นนี้ เป็นลักษณะหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา วิธีการสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อนหรือเพื่อนช่วยสอน (Peer Assist) ถูกพัฒนาและนำมาปรับใช้ในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายและวิธีการ

Tindall & Grey (1985) ได้กล่าวถึงเพื่อนช่วยเพื่อน คือผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีหน้าที่ ช่วยเอื้ออำนวยให้กลุ่มมีการพูดคุย อภิปราย ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในกลุ่มและช่วยเหลือส่งเสริม ให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งเพื่อนผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเพื่อนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ พื้นฐานในการเป็นที่ปรึกษา ควรได้เรียนรู้ทักษะการสื่อสารการสร้างสัมพันธภาพ เข้าใจความรู้ และ ความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อสร้างกำลังใจแก่เพื่อนผู้รับความช่วยเหลือในกลุ่มได้เกิดการ พัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการช่วยตนเอง

Cowie & Sharp (1996) ได้กล่าวว่า การใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็น กระบวนการที่กลุ่มวัยใกล้เคียงกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ช่วยเหลือ สนับสนุนและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อนผู้ให้การ ช่วยเหลือเต็มใจในการให้เวลาเพื่อเป็นผู้ฟัง และผู้ช่วยเหลือ ในช่วง เวลาวิกฤติที่ผู้เชี่ยวชาญในการช่วยเหลือ ไม่สามารถช่วยได้ นอกจากนี้เพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือเป็นผู้ที่มีความ ใส่ใจอย่างซื่อสัตย์เพื่อนที่ประสบปัญหาทันท่วงทีเพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำต่อไป

กิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการกระจายบทบาทการสอนครูไปสู่ผู้เรียนนับว่าเป็นวิธีการที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนนี้ได้รับความสนใจจากนักการศึกษาเป็นจำนวนมากเนื่องจาก วิธีการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีการที่ครูสอนพยายามเข้าถึงความต้องการของนักเรียนแต่ละคน เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมและโน้มน้าวให้เด็กนักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกภายในกลุ่ม วิธีการสอนดังกล่าวนี้ ครูผู้สอนต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นการเตรียมนักเรียนให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังสามารถเปลี่ยนบทบาทครูและนักเรียนอีกด้วย เป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกทางความคิดมากขึ้น นับได้ว่าเป็นการพัฒนาความคิด การเรียนรู้ของเด็กนักเรียน (พิกุล ภูมิแสน, 2550)

รูปแบบวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

นักการศึกษาหลายท่านได้ประมวลการสอนที่มีแนวคิดจากวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนไว้มากมาย มีรายละเอียดดังนี้

Miller, Barbetta and Heron (1994) ได้กล่าวถึง รูปแบบวิธีการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนไว้หลายรูปแบบดังนี้

1. การสอนโดยเพื่อนร่วมชั้น (Class wide-Peer Tutoring) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งสองคนที่จับคู่กันมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนทั้งสองสลับบทบาทเป็น ทั้งนักเรียนผู้สอนที่คอยถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน และนักเรียนผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการสอน
2. การสอนโดยเพื่อนต่างระดับชั้น (Cross-Age Peer Tutoring) เป็นการสอนที่มีการจับคู่ ระหว่างผู้เรียนที่มีระดับอายุแตกต่างกัน โดยให้ผู้เรียนที่มีระดับอายุสูงกว่าทำหน้าที่เป็นผู้สอนและ ให้ความรู้ ซึ่งผู้เรียนทั้งสองคนไม่จำเป็นต้องมีความสามารถทางการเรียนที่แตกต่างกันมาก
3. การสอนโดยการจับคู่ (One-to-One Tutoring) เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงกว่าเลือกจับคู่กับผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำกว่าด้วยความสมัครใจของตนเอง แล้วทำหน้าที่สอนในเรื่องที่ตนมีความสนใจ มีความถนัดและมีทักษะที่ดี
4. การสอนโดยบุคคลทางบ้าน (Home-Based Tutoring) เป็นการสอนที่ให้บุคคลที่บ้านของ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสอน ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุตรหลาน ของตนระหว่างที่บุตรหลานอยู่ที่บ้าน

รูปแบบวิธีการสอนโดยใช้กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน “เพื่อนช่วยเพื่อน” (Peer Assist) มีพื้นฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม และลัทธิ สร้างสรรค์นิยม (Social Learning Theory and Constructivism) ของ Bandura (1971) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ รอบ ๆ ตัวเราอยู่เสมอการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันพฤติกรรมของคนเราส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) โดยนำสิ่งที่สังเกตเก็บไว้ในความจำแล้วนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจาก Bandura ให้ความสำคัญต่อการรู้คิด เพราะ การรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Processes) ซึ่งการจัดการ เรียนรู้โดยนำเอาเทคนิค “เพื่อนช่วยเพื่อน” มาใช้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงกว่าจับคู่กับผู้ที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำกว่าแล้วให้ช่วยกัน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่กัน ได้มีโอกาสเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

มีการเสริมแรงทางบวก ให้ข้อมูลย้อนกลับ และมีการจัดแข่งขันให้รางวัล เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียน เป็นการกระจายบทบาท การสอนจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน และส่งเสริมในเรื่องกระบวนการกลุ่ม ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนแบบ ร่วมมือ (Collaborative Learning) และผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือก็จะรู้สึกภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเอง ได้รับความสำเร็จในการเรียน เนื่องจากมีโอกาสได้ทำประโยชน์ให้กับเพื่อน ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการเรียนได้อีกด้วย (จีเรียง บุญสม, 2543 : อ้างมาจาก ศิวนิต อรรถวุฒิกุล, 2551)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พวงผกา คันธรัตน์ (2541) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของบุคคล ที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ได้รับการฝึกอบรม สั่งสอน ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านสมรรถภาพสมอง ดังนั้นถือว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลผลิตที่สำคัญของการเรียนการสอน การทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงเป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งของครูผู้สอน

ไพโรจน์ คะเชนทร์ (2556) ให้คำจำกัดความผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า คือคุณลักษณะรวมถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือ มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใด มากน้อยเท่าไร ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการฝึกฝนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รวมทั้งความรู้สึกค่านิยม จริยธรรมต่าง ๆ ก็เป็นผลมาจากการฝึกฝนด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ที่สำคัญใน การเรียนการสอน ได้แก่ 1) แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของแอทคิฟสัน อธิบายถึงในสถานการณ์หนึ่งผู้ที่ มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ จะมีความพยายามที่ จะทำงานนั้นให้สำเร็จ โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้าผลงานสูงกว่าหรือเท่าเกณฑ์มาตรฐาน ก็ ถือว่าประสบผลสำเร็จตามความคิดเขาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะขึ้นอยู่กับ 3 องค์ประกอบ คือ (1.1) ความคาดหวัง หมายถึง การคาดหวังหน้าถึงผลการกระทำของตนเองที่มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์สูงจะ คาดล่วงหน้าถึงความสำเร็จ ของงาน (1.2) สิ่งล่อใจ คือ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการทำงาน (1.3) แรงจูงใจจากความพึงพอใจในการแสวงหา ความสุขและหลีกเลี่ยงความผิดหวัง คนเรากระทำการ ใดก็ ย่อมหวังได้รับความสุขความพอใจกับการกระทำ ต้องการความสำเร็จและกลัวความล้มเหลว 2) แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ กล่าวถึง แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ เป็นความต้องการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ และมีอิทธิพล ต่อ ความสำเร็จของส่วนตัว และศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ของสังคม และการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งผล ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อสังคมด้วย เขามีความคิดว่าการอบรมเลี้ยงดู และวัฒนธรรมของสังคมที่เน้น ความสำเร็จ คือที่มาของสังคมที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรม ในสังคมที่เห็นความสำเร็จ จะทำให้ พ่อแม่อบรมเลี้ยงดู นักเรียน โดยเน้นความสำเร็จตามปี สถาบันของสังคม พ่อแม่จะพยายามฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง ฝึกการ คิดแก้ปัญหา และให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่มุ่งความสำเร็จ ในการเรียนและการทำงาน การอบรม เลี้ยงดูจะพัฒนาให้เด็กเติบโตเป็นคนที่ต้องการความสำเร็จ มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ด้วย

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดดูว่า นักเรียนมีพฤติกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด เป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง ซึ่งเป็นผลจากการฝึกฝนหรืออบรมในช่วงที่ผ่านมา

บุญชม ศรีสะอาด (2545) ได้กล่าวว่าแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ใน เนื้อหาสาระและตามจุดประสงค์ของวิชาหรือเนื้อหาที่สอนนั้น โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์ใน วิชาต่าง ๆ ที่โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ อาจจำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Test) แบบทดสอบที่สร้างขึ้น ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เมื่อนำแบบทดสอบเอาไป Try Out และมีคะแนนจุดตัดหรือ คะแนนสำหรับตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์ เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่ง สร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งอ่อน ผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจสำคัญของ แบบทดสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอนอาศัยคะแนนมาตรฐาน ซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถ ให้ความหมายแสดงถึงสถานภาพความสามารถของบุคคลเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ใช้กลุ่มเปรียบเทียบ

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนนั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์และเป็นแบบทดสอบ ของครูแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นแนวทางในการสร้างแบบ

ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แนวความคิดในการวัดที่นิยม ได้แก่ การเขียนข้อสอบวัดตามการจัดประเภทจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้านพุทธิพิสัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest - Posttest Design (Fitz-Gibbon, 1987 : 113)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลิงนกทา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน จำนวน 2 กลุ่มเรียน โดยแต่ละห้องเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบละความสามารถทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม กลุ่มเรียนที่ 1 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลิงนกทา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้กลุ่มเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน จำนวน 4 แผน ได้แก่

แผนที่ 1 เรื่อง การแบ่งสายงานความรับผิดชอบในงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 4 คาบ

แผนที่ 2 ชนิดของการบริการ จำนวน 4 คาบ

แผนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่ม จำนวน 4 คาบ

แผนที่ 4 ขั้นตอนการบริการลูกค้า จำนวน 4 คาบ

โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง นำแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity) แล้วมาคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จะมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2567) และค่า IOC ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .60-1.00

1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาการจัดการงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละท่าน ดังต่อไปนี้ (สมนึก ภัททิยธนี, 2567 : 218)

+1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงแล้ว จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) แล้วคัดเลือกค่าความยากง่ายที่มีค่าตั้งแต่ .20-.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) คัดเลือกค่าความยากง่ายที่มีค่าตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อสอบมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง .23-.70 และข้อสอบมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .20-.72 แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร Lovett ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ .95 ซึ่งถือได้ว่ามีคุณภาพสูงสามารถนำไปเก็บจริง กับกลุ่มตัวอย่างได้

1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แบบมาตราส่วนประมาณ ค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อนวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 20 ข้อ 4 ด้าน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังต่อไปนี้ ด้านครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ ด้านการจัดการเรียนรู้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน จำนวน 5 ข้อ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 ข้อ กำหนดค่าระดับประเมิน ดังนี้

5 คะแนนหมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 คะแนนหมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3 คะแนนหมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 คะแนนหมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1 คะแนนหมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสรุปผลการประเมิน เมื่อได้ค่าเฉลี่ยของคะแนนแต่ละข้อแล้ว นำมาเทียบกับเกณฑ์การประเมินผลตามระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2560 : 215)

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถามแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยค่า IOC จะต้องมีความตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามของแบบสอบถาม ความพึงพอใจ อยู่ระหว่าง .60-1.00 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และนำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนก่อนและหลังเรียน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบ t-test for dependent samples ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบเพื่อนช่วยเพื่อนก่อนเรียน และหลังเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
หลังเรียน	40	24.23	1.42	36.37**	.000
ก่อนเรียน	40	15.25	1.58		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ตารางที่ 4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ (ร้อยละ80)	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
หลังเรียน	40	30	24	24.23	1.55	247.89*	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 รายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม

ผู้วิจัยได้นำคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 จากการทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนในวิชาการจัดการงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วย

เพื่อน ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และด้านวัดและประเมินผล แล้วนำคะแนนมาคำนวณเพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านครูผู้สอน			
1. ครูผู้สอนถ่ายทอดความรู้ตรงตามเนื้อหาวิชา	4.73	.45	มากที่สุด
2. การเข้าสอนตรงเวลาของครูผู้สอน	4.58	.55	มากที่สุด
3. การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสารในภาษาที่เข้าใจง่าย	4.38	.74	มาก
4. การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการซักถามและแสดงความคิดเห็น	4.38	.70	มาก
5. การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.45	.64	มาก
รวม	4.50	.26	มาก
ด้านการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน			
6. ความชัดเจนของการเรียนรู้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	4.18	.75	มาก
7. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสอนกันเอง	4.25	.78	มาก
8. จัดการเรียนรู้โดยที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.68	.53	มากที่สุด
9. จัดการเรียนรู้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน	4.75	.44	มากที่สุด
10. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม	4.50	.68	มาก
รวม	4.47	.31	มาก
ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้			
11. สภาพแวดล้อมส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตือรือร้น	3.93	.73	มาก
12. สภาพแวดล้อมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น	3.90	.74	มาก
13. บรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนานและมีความสุขกับการเรียน	4.03	.73	มาก
14. บรรยากาศการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.20	.76	มาก
15. บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน	4.10	.81	มาก
รวม	4.03	.32	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล			
16. ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินผลชิ้นงานของตนเอง	4.35	.70	มาก
17. มีการวัดและประเมินผลเชิงประจักษ์	4.40	.74	มาก
18. ผู้เรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้า	4.40	.71	มาก
19. มีการได้รับทราบผลการประเมินย้อนกลับ	4.38	.70	มาก
20. มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.38	.70	มาก

รวม	4.38	.39	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.35	.13	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนในวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สาขาการโรงแรม ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน ความพึงพอใจที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .26) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = .31) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .39) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .32) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านครูผู้สอน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มี 2 ข้อ ที่นักศึกษาความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 ครูผู้สอนถ่ายทอดความรู้ตรงตามเนื้อหาวิชา ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = .45) และข้อที่ 2 การเข้าสอนตรงเวลาของครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = .55) ส่วนข้อที่นักศึกษาความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมาก มี 3 ข้อ คือ ข้อที่ 5 การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .64) ข้อที่ 3 การถ่ายทอดความรู้ การสื่อสารในภาษาที่เข้าใจง่าย และข้อที่ 4 กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการซักถามและแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .74) ตามลำดับ

ด้านการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มี 2 ข้อ ที่นักศึกษาความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 9 จัดการเรียนรู้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = .44) และข้อที่ 8 จัดการเรียนรู้โดยที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .53) ส่วนข้อที่นักศึกษาความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมาก มี 3 ข้อ คือ ข้อที่ 10 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .68) ข้อที่ 7 จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .78) และข้อที่ 6 ความชัดเจนของการเรียนรู้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .75) ตามลำดับ

ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก คือ บรรยากาศการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .76) รองลงมาตามลำดับ คือ บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .81) บรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนานและมีความสุขกับการเรียน ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .73) และสภาพแวดล้อมส่งเสริมให้ผู้เรียนกระตือรือร้น ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .73) ความพึงพอใจมากเป็นลำดับสุดท้าย คือสภาพแวดล้อมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .74) ตามลำดับ

ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก คือ มีการวัดและประเมินผลเชิงประจักษ์ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .74) และผู้เรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้า ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .71) รองลงมาตามลำดับ คือ มีการได้รับทราบผลการประเมินย้อนกลับ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .70) และมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.38$,

S.D. = .70) ความพึงพอใจมากที่สุดเป็นลำดับสุดท้าย คือผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินผลชิ้นงานของตนเอง ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 70) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ในรายวิชา การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในรายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ในรายวิชา การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากการใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระหรือทักษะต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เน้นการทำงานเป็นกลุ่มมากกว่างานเดี่ยว มุ่งให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำได้รับประโยชน์จากเพื่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่า ซึ่งวิธีการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนจะทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ในบรรยากาศแบบช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัชชาภัทร ยุระหาร,สุนันทา ศรีศิริ และพิมพ์พา ม่วงศิริธรรม (2566) ได้ทำวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะการส่งลูกในรายวิชาแบดมินตันสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหลังการทดลอง มีทักษะการส่งลูกดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับอุทัยเดช สุหลง, เพ็ญพักตร์ นภากุล และปรีดา เบญจการ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged coding) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาการโรงแรม หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากการใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระหรือทักษะต่าง ๆ และการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนยังทำให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากเพื่อนช่วยสอนมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่ทำให้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมฤตา พงษ์ศักดิ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยตามแนวคิด Active Learning ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างเป็นระบบ และมีความสามารถในการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนอยู่ในระดับดี

3. จากการวิจัย พบว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลิงนกทา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในรายวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีกระบวนการ และขั้นตอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชาภัทร ยุระหาร,สุนันทา ศรีศิริ และพิมพ์มา ม่วงศิริธรรม (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะการส่งลูกในรายวิชาแบดมินตันสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัยเดช ห์ สุธง, เพ็ญพักตร์ นภาพูล และปรีดา เบญจกร (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่องการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับสื่อการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับสื่อการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged coding) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัสภา พลอยโสภณ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อน อยู่ในระดับ มากที่สุด รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของสายสุดา บันตระกูล (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีแบบเพื่อนช่วยเพื่อนของนักศึกษาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการโรงแรม

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ครูผู้สอนควรอธิบายขั้นตอนและแนวทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนเมื่อทำกิจกรรมกลุ่มไม่เกิดความสับสน และไม่เกิดความล่าช้าในขณะทำกิจกรรม และควบคุมเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้

2) การแบ่งกลุ่มผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ และความเหมาะสมของผู้เรียน รวมทั้งพฤติกรรมโดยของผู้เรียนและสมาชิกภายในกลุ่มด้วย เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นส่งผลการทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

3) จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ครูผู้สอนควรจัดเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย บริบท สภาพแวดล้อม และต้องคำนึงถึงความสามารถและความรู้เดิมของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน กับวิธีสอนในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน

2) ควรมีการวิจัยในการสร้างชุดการสอนในวิชาการจัดการงานบริการอาหารและเครื่องดื่มในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย

3) ควรมีการวิจัยผลของการใช้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและแบบปกติ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในสาขาวิชาอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นขอขอบคุณผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเลิงนกทา อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่าน และนักเรียนทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ข้อมูลที่ได้รับนั้นนับว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ดูแลการทำวิจัยของนักศึกษาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจตลอดมา ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวผู้วิจัยที่ห่วงใย เป็นกำลังใจช่วยเหลือและสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนก่อให้เกิดความสำเร็จทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์คุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา คณาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชามีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษาอบรม และให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2558). *ศึกษานิเทศก์และสำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา*.

กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

- จีเรียง บุญสม. (2543). ผลของเพื่อนช่วยสอนร่วมกับการเสริมแรงที่มีต่อเจตคติ ความสามารถในการ อ่านออกเสียง และความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชาภัทร ยุทธหาร,สุนันทา ศรีศิริ และพิมพ์มา ม่วงศิริธรรม. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะการส่งลูกในรายวิชาแบดมินตันสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 7(1), 41-51.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- พวงผกา ดันธรัตน์. (2541). ปัจจัยภายในโรงเรียนที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเสริมงามวิทยาคม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง. การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพโรจน์ คะเชนทร์. (2556). การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. จาก : www.wattoongpel.com. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2566.
- ลัดดา ภูเกียรติ. (2544). โครงการเพื่อการเรียนรู้หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลิงนกทา. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาขาวิชาการโรงแรมตามหลักประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562. จาก : http://www.vct.ac.th/loengnoktha_vc/index.php?name=news พฤษภาคม 20, 2566.
- ศิวินิต อรรถภูมิกุล. (2555) โครงการพัฒนารูปแบบการแบ่งปันความรู้ผ่านการสื่อสารด้วยเว็บล็อกเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อการศึกษาของนักเรียนระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. มหาวิทยาลัยศิลปากร : กรุงเทพฯ.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2567). การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 14 (ฉบับปรับปรุง). กาลสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สายสุตา ปันตระกูล. (2564) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีแบบเพื่อนช่วยเพื่อนของนักศึกษาหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต:กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- อมฤตา พงษ์ศักดิ์. (2562). การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยตาม แนวคิด Active Learning ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัยเดช สุหลง, เพ็ญพักตร์ นากุล และปรีดา เป็ญคาร. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรายบุคคล (TAI) ร่วมกับสื่อการเรียนรู้โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดเชิงค าวนอนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(3), 937-950.
- อัษฎา พลอยโสภณ. (2565). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการแบบเพื่อนช่วยเพื่อนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์, วารสารราชนครินทร์, 19(1), 1-7.

การพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยน

The Retail Business Curriculum Development in Changing Era

ภูษงค์ เมณะสินธุ์¹, นฤมล โสภารัตนกุล^{2*}, ภคพร กระจาดทอง³,

วราธร อภิรัตน์⁴, วารีย์ ศรีสุรพล⁵

Puchong Manasin¹, Naruemol Soparattanakul^{2*}, Pakaporn Krachadthong³,

Varatorn Apirat⁴, Waree Srisuraphol⁵

^{1, 2*, 3, 4, 5} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

^{1, 2*, 3, 4, 5} Faculty of Management Sciences, Suan Dusit University

*Corresponding author; E-mail: naruemol_Sop@dusit.ac.th

Received 1 July 2024 Revised 16 December 2024

Accepted 16 December 2024 Available online 31 December 2024

บทคัดย่อ

การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยนนั้น จะต้องมีการหาข้อมูลมาสนับสนุน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders needs analysis) เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิ สป.อว. ยุทธศาสตร์ของสถาบันการศึกษา คุณลักษณะบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิเชิงวิชาการ/วิชาชีพ และผู้ประกอบการ เป็นต้น ตลอดจนการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (Program learning outcomes : PLOs) และในการพัฒนาหลักสูตร ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความเข้าใจในบริบทของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ตลอดจนสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหลักสูตร ดังนั้นผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจก่อนการเข้าสู่กระบวนการวางแผน การปฏิบัติและการควบคุม และในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยน จะต้องมีข้อมูลดังนี้ 1) ชื่อปริญญาและสาขาวิชา 2) ปรัชญา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ 3) โครงสร้างหลักสูตร รายวิชาและหน่วยกิต 4) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 5) ความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการหลักสูตร 6) คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา 7) การประเมินผลการเรียนและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา 8) การประกันคุณภาพหลักสูตร และ 9) ระบบและกลไกการพัฒนาหลักสูตร

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, ธุรกิจค้าปลีก, ยุคปรับเปลี่ยน

Abstract

In designing and developing a retail business curriculum in a changing era, there must be information to support that starts with analyzing the needs of stakeholders such as the national strategy, Thailand's national economic and social development plan, the Thailand Qualifications Framework (TQF), the office of the Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation, the education institution's strategy, graduate characteristics, academic and professional experts, and entrepreneurs. In determining program learning outcomes (PLOs) and developing curriculum, curriculum developers must thoroughly understand the curriculum context and understand various situations that will occur both internally and externally that may affect the curriculum. Therefore, curriculum developers must study and understand before entering the planning process, practicing, and controlling. Also, in designing and developing a retail business curriculum in a changing era, there is information as follows: 1) Degree and program name 2) Curriculum philosophy statement, objectives, and learning outcome 3) Curriculum structure, courses, and credits 4) The learning process 5) Readiness and potential of curriculum management 6) Qualifications of students 7) Evaluation of academic performance and graduation criteria 8) Curriculum quality assurance and, 9) System and mechanism of curriculum development.

Keywords: Curriculum Development, Retail Business, Changing Era

บททวนวรรณกรรม

ความหมายธุรกิจค้าปลีก

ความหมายของธุรกิจค้าปลีกมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “ธุรกิจค้าปลีก” ไว้ดังนี้ ภคพร กระจาดทอง (2562) ได้กล่าวว่า ธุรกิจค้าปลีก หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยตรงแก่ผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคคนสุดท้าย

คำนาย อภิรัชญาสกุล (2557) ได้กล่าวว่า ธุรกิจค้าปลีก หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการขายผลิตภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคโดยตรงขั้นสุดท้าย เพื่อการใช้ส่วนตัว ที่ไม่ใช่เป็นการใช้เพื่อธุรกิจ

จากความหมายที่นักวิชาการกล่าวไว้ สามารถสรุปได้ว่า **ธุรกิจค้าปลีก** หมายถึง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยตรงแก่ผู้บริโภค เพื่อเป็นการใช้ส่วนตัวที่ไม่ใช่เพื่อธุรกิจ

ประเภทของธุรกิจค้าปลีก

ธุรกิจค้าปลีกมีหลากหลายประเภท ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่จำแนก ซึ่งผู้เขียนขอจำแนกออกเป็น 3 หลักเกณฑ์ คือ เกณฑ์หน้าร้าน เกณฑ์การให้บริการลูกค้าและเกณฑ์สายผลิตภัณฑ์ (ภคพร กระจาดทอง, 2562 และ วารุณี ตันติวงศ์วานิช, 2555) ดังนี้

1. ธุรกิจค้าปลีกตามเกณฑ์หน้าร้าน

ธุรกิจค้าปลีกตามเกณฑ์หน้าร้าน สามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 ธุรกิจค้าปลีกมีหน้าร้าน เป็นธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าและบริการโดยมีหน้าร้านเป็นหลักแหล่ง ลูกค้าสามารถเข้าไปในร้านเพื่อเลือกซื้อสินค้า หรือติดต่อขอใช้บริการโดยตรง โดยลูกค้ามีวัตถุประสงค์ต้องการเข้ามาซื้อสินค้าและบริการภายในร้านเพื่อการส่วนตัวหรือใช้ในครัวเรือน เช่น ห้างเทสโก้โลตัส บิ๊กซี เซเว่นอีเลฟเว่น ร้านขายของชำ ร้านมินิมาร์ท ร้านแผงลอย เป็นต้น

1.2 ธุรกิจค้าปลีกไม่มีหน้าร้าน เป็นธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าและบริการที่ไม่มีหน้าร้านเป็นหลักแหล่ง ลูกค้าเลือกซื้อสินค้าและบริการผ่านทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การใช้เครื่องขายอัตโนมัติ การใช้แคตตาล็อกจดหมาย การขายผ่านทางโทรศัพท์ การขายสินค้าผ่านทางโทรทัศน์ ตู้คอสหรือตู้อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. ธุรกิจค้าปลีกตามเกณฑ์การให้บริการลูกค้า

ธุรกิจค้าปลีกตามเกณฑ์การให้บริการลูกค้า สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ ได้แก่

2.1 ธุรกิจค้าปลีกที่ให้ลูกค้าบริการตัวเอง เป็นธุรกิจค้าปลีกที่เน้นการให้อิสระกับลูกค้าในการดูแลตัวเองในการเลือกซื้อสินค้า อาทิ ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น ร้านแม็คโดนัลด์ ร้านเคเอฟซี เป็นต้น หรือจะเป็นร้านสะดวกซื้อ เช่น ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น ร้านแฟมิลีมาร์ท เป็นต้น

2.2 ธุรกิจค้าปลีกที่ให้บริการลูกค้าจำกัด เป็นธุรกิจค้าปลีกที่ให้บริการกับลูกค้าโดยมีพนักงานให้บริการ พนักงานต้องดูแลลูกค้าในการเลือกหยิบให้ลูกค้าลองหรือทดสอบจนกว่าแน่ใจหรือพอใจ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า รองเท้าแบรนด์ดัง เป็นต้น

2.3 ธุรกิจค้าปลีกที่ให้บริการลูกค้าเต็มที่ เป็นธุรกิจที่เน้นอำนวยความสะดวกให้บริการกับลูกค้าเป็นหลัก ธุรกิจมีความตั้งใจที่ให้บริการลูกค้าเพื่อไม่ให้บกพร่อง ส่วนใหญ่ธุรกิจค้าปลีกประเภทนี้จะคิดค่าบริการกับลูกค้าประมาณร้อยละ 10 ของค่าบริการ หลังจากลูกค้าซื้อสินค้าไปแล้วก็ยังคงติดตามมาให้บริการหลังการขายต่อไป เช่น ร้านเอ็มเค ร้านอาหารฟูจิ ร้านอาหารยาโยอิ เป็นต้น

3. ธุรกิจค้าปลีกตามเกณฑ์สายผลิตภัณฑ์

ธุรกิจค้าปลีกตามเกณฑ์สายผลิตภัณฑ์ สามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ

3.1 ธุรกิจค้าปลีกจำหน่ายสินค้าที่มีสายผลิตภัณฑ์แคบ

3.1.1 ธุรกิจค้าปลีกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีสายผลิตภัณฑ์แคบแต่มีความลึกระดับหนึ่ง พื้นที่ให้บริการมีน้อย เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าเฉพาะอย่างจำหน่ายผลิตภัณฑ์เจาะจงซึ่งมีสายผลิตภัณฑ์แคบ หรือมีจำนวนสายผลิตภัณฑ์เพียง 1 - 2 สายในสายผลิตภัณฑ์ มีความหลากหลายชนิด รสชาติ และหลากหลายรูปแบบตามขนาดพื้นที่ เช่น ร้านดอกไม้ ร้านขายเสื้อผ้าสุภาพสตรี ร้านจำหน่ายรองเท้าสุภาพบุรุษ เป็นต้น

3.1.2 ธุรกิจค้าปลีกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีสายผลิตภัณฑ์แคบมีความลึกมาก พื้นที่ให้บริการกว้างขวาง ได้แก่ ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฉพาะอย่างขนาดใหญ่ ที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เจาะจงซึ่งมีสายผลิตภัณฑ์แคบหรือมีจำนวนสายผลิตภัณฑ์ไม่แตกต่างจากร้านจำหน่ายสินค้าเฉพาะอย่าง แต่มีความลึกของสายผลิตภัณฑ์มาก การดำเนินธุรกิจอยู่ในกลุ่มสินค้าใดกลุ่มสินค้าหนึ่ง เช่น กลุ่มเครื่องใช้สำนักงาน กลุ่มเครื่องกีฬา กลุ่มเครื่องมือช่าง และวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น เช่น ร้านเพาเวอร์บาย ร้านบีทูเอส ห้างไทวัสดุ ลูกค้าใช้เวลาในการเดินชมร้าน เพื่อหาข้อมูลในการรู้จักสินค้าที่มีจำหน่ายก่อนการตัดสินใจ

3.2 ธุรกิจค้าปลีกจำหน่ายสินค้าที่มีสายผลิตภัณฑ์เฉพาะกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานเป็นหลัก

3.2.1 ร้านขายของชำ เป็นธุรกิจค้าปลีกที่เก่าแก่ที่สุด จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ร้านโชห่วย” มีพื้นที่ประมาณ 1 - 2 คูหา ลูกค้าคือคนที่อาศัยในชุมชนแถวนั้น ใช้เงินลงทุนน้อย นิยมใช้ที่อยู่อาศัยเป็นร้านค้า สินค้าจัดวางไม่เป็นระเบียบ เวลาเปิด - ปิดไม่แน่นอน เป็นไปตามความพอใจของเจ้าของร้าน

3.2.2 ร้านค้าปลีกขนาดเล็กหรือร้านมินิมาร์ท เป็นการพัฒนามาจากร้านขายของชำที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เป็นการย่อส่วนของร้านสรรพากร ในด้านพื้นที่ ชนิดสินค้าและปริมาณสินค้าที่จำหน่ายโดยยังคงวิธีการดำเนินงาน และการกำหนดประเภทสินค้าที่จำหน่ายคล้ายกัน ซึ่งร้านมินิมาร์ทเหมาะที่จะเปิดร้านตามตัวเมืองและชานเมือง ในที่ชุมชนไม่หนาแน่นเพียงพอที่จะเปิดร้านค้าในรูปแบบร้านสรรพากร ร้านจะมีระบบสินค้าคงคลังที่เน้นให้ความสำคัญในการจัดวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบ แยกหมวดหมู่ดูน่าสนใจ และติดตั้งเครื่องมือที่ทันสมัยในร้าน เช่นเครื่องรับชำระเงิน ให้ใบเสร็จรับเงินกับลูกค้า เครื่องสแกนบาร์โค้ด ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ เลือกใช้อุปกรณ์จัดวางสินค้าที่ทำให้สินค้าน่าสนใจ มีป้ายราคาที่ลูกค้าเห็นได้อย่างชัดเจน เป็นต้น

3.2.3 ร้านสะดวกซื้อ เป็นธุรกิจค้าปลีกที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีการหมุนเวียนสินค้าค่อนข้างสูง พื้นที่ร้านประมาณ 1 - 2 คูหา มีรูปแบบคล้ายมินิมาร์ท แตกต่างกันในด้านบริการที่ร้านอำนวยความสะดวกในการซื้อให้กับลูกค้าด้วยการบริการตลอด 24 ชั่วโมง ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชน ให้ความสำคัญในการเลือกทำเลที่ตั้งเป็นพื้นที่ที่มีคนผ่านไปผ่านมาจำนวนมาก การจัดวางสินค้าเน้นความเป็นระเบียบ การตกแต่งภายในร้านดูสะอาด ทันสมัย การให้บริการที่รวดเร็ว มีระบบต่าง ๆ ในการจัดการ เช่น ณ จุดขาย เน้นจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันรวมทั้งอาหารและเครื่องดื่มที่เน้นความสะดวกในการรับประทาน เช่น เซเว่นอีเลฟเว่น โลตัสเอ็กสเพรส เป็นต้น

3.2.4 ร้านสรรพากรหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นธุรกิจค้าปลีกที่จำหน่ายสินค้า 2 กลุ่มใหญ่ คือ สินค้ากลุ่มอาหาร และสินค้ากลุ่มไม่ใช่อาหาร ลูกค้าบริการตนเองในการหยิบสินค้าที่ต้องการ ปัจจุบันร้านค้าประเภทนี้มีหลายสาขามีการพัฒนาจัดกลุ่มสินค้าหลากหลายของสินค้าให้ลูกค้าได้เลือกมากขึ้น และใช้พื้นที่ไม่น้อยกว่า 200 ตารางเมตร นิยมใส่ตะกร้าหรือใช้รถเข็น ปัจจุบันทำเลที่ตั้งตลาดมี 3 รูปแบบ คือ 1) ใช้พื้นที่ภายในห้างสรรพสินค้า เช่น ที่อ็อปซูเปอร์มาร์เก็ต 2) ใช้พื้นที่ตั้งเป็นเอกเทศ เช่น โกโลเด็น เพรส 3) ใช้พื้นที่ตั้งอยู่ภายในปั๊มน้ำมันหรือใกล้ปั๊มน้ำมัน เช่น ร้านเจฟฟี่ ท็อปส์ เดลี่ เป็นต้น

3.2.5 ร้านสรรพากรขนาดใหญ่ ซูเปอร์สโตร์หรือซูเปอร์เซ็นเตอร์ เป็นร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ มุ่งกลุ่มลูกค้ารายได้ต่ำถึงปานกลางมีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 10,000 - 15,000 ตารางเมตร สินค้าที่จำหน่ายเป็นกลุ่มสินค้าซีและดี เน้นราคาถูกมีระบบศูนย์กระจายสินค้า ผู้ผลิตหรือ Suppliers ที่ประสงค์จะวางสินค้าจำหน่ายในร้านค้าประเภทนี้จะต้องไปติดต่อที่ศูนย์จัดซื้อและแจกจ่ายที่กรุงเทพมหานคร ต้องผ่านกระบวนการบริหารจัดการจัดซื้อและเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดจนถึงเงินที่ร้านค้าประเภทนี้วางเอาไว้

3.2.6 ธุรกิจค้าปลีกไฮเปอร์มาร์เก็ตหรือไฮเปอร์มาร์ท เป็นธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่กว่าซูเปอร์สโตร์ รูปแบบร้านค้าคล้ายคลึงสินค้าปริมาณสินค้าที่จำหน่ายมีมาก ปัจจุบันเน้นวางตำแหน่งร้านในใจกลุ่มลูกค้าด้านความประหยัด

3.2.7 ห้างสรรพสินค้าหรือดีพาร์ตเมนต์สโตร์ ขายสินค้าหลากหลาย ตั้งอยู่กลางใจเมืองเน้นสินค้ากลุ่มเอและบี มีทั้งแบรนด์นำเข้าจากต่างประเทศและที่ผลิตในประเทศ สินค้าจะมีราคาค่อนข้างสูงกว่าซูเปอร์เซ็นเตอร์ การตกแต่งร้านเน้นความสวยงามและดึงดูดความสนใจของลูกค้า มีพนักงานคอยบริการให้คำแนะนำ

ใกล้ชิด เช่น ห้างเซ็นทรัล โรบินสัน เดอะมอลล์ เป็นต้น ในอดีตห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่ย่านใจกลางเมืองชุมชนในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันขยายสาขาไปยังชานเมืองและต่างจังหวัดมากขึ้น

“New Retail” แนวคิดใหม่ของวงการค้าปลีก

ในวงการค้าปลีกจะมี 2 คำที่เป็นคำมาตรฐานในการใช้ได้แก่ “ออฟไลน์” (offline) กับ “ออนไลน์” (Online)

ค้าปลีกออฟไลน์ คือ การซื้อของจากหน้าร้าน เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือซูเปอร์มาร์เก็ต **ค้าปลีกออนไลน์** คือ การซื้อของผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อีคอมเมิร์ซ” (Businessplus, 2567)

แต่ในยุคปัจจุบันการค้าปลีกมีแค่ออฟไลน์หรือออนไลน์อย่างเดียวคงไม่พอ เพราะต่างก็มีจุดแข็งและจุดอ่อนกันทั้งคู่ ถ้าลูกค้าหาซื้อสินค้าบนออนไลน์ไม่ได้ สุดท้ายก็ต้องออกไปหาซื้อสินค้าจากร้านค้าออฟไลน์ หรือถ้ามองในมุมของคนขาย การมีหน้าร้านออฟไลน์อย่างเดียว ก็ทำให้ไม่สามารถติดตามและจัดเก็บข้อมูลการซื้อของลูกค้า ซึ่งจะเสียประโยชน์อย่างมหาศาลในการทำธุรกิจได้ กล่าวคือ การแบ่งโลกของค้าปลีกแบบ “ออฟไลน์ กับออนไลน์” นั้นถือว่าเป็นโลกเก่าไปแล้ว

New Retail เป็นคำที่ใช้ครั้งแรกและคิดค้นโดยแจ็ค หม่า เจ้าพ่อแห่ง Alibaba ซึ่งอันที่จริงแล้ว New Retail เป็น 1 ใน 5 กลยุทธ์ของ Alibaba ที่ประกอบไปด้วย New Finance, New Manufacturing, New Technology และ New Energy

New Retail ของ Alibaba คือ การนำเอาค้าปลีกแบบออฟไลน์และออนไลน์มาผสมผสานกัน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อ เพื่อทำให้ค้าปลีกไร้เส้นแบ่งระหว่างออฟไลน์กับออนไลน์อีกต่อไป ซึ่งในภาษาไทยเรียกว่า “ค้าปลีกยุคใหม่” หรือ “ค้าปลีกรูปแบบใหม่” ยกตัวอย่างเช่น

ร้านซูเปอร์มาร์เก็ตได้มีการพัฒนานำเอาออฟไลน์กับออนไลน์เข้ามาผสมผสานกัน เช่น

1. มีการนำเอา QR Code มาใช้ เพื่อให้ลูกค้าสามารถ track ตัวสินค้ากลับไปยังที่มาของจุดผลิต องค์ประกอบของสินค้า หรือรายละเอียดต่าง ๆ เช่น วันหมดอายุของสินค้า หรือถ้าเป็นส่วนประกอบอาหาร อาจแสดงตัวอย่างเมนูพร้อมกับสูตรในการทำอาหารขึ้นมาในสมาร์ทโฟน

2. มีการใช้ระบบอัตโนมัติในหลายขั้นตอน เช่น ระบบนำสินค้าจ่ายเงินอัตโนมัติ ไม่ต้องพึ่งแรงงานมนุษย์ ในการคิดเงินสินค้า นอกจากนั้น ลูกค้าไม่จำเป็นต้องพกเงินสด เพราะจ่ายเงินได้ด้วย QR Code หรือสแกนใบหน้า นั้นลูกค้าสามารถจ่ายเงินได้ด้วยใบหน้า (Face Payment)

3. มีป้ายราคาแบบดิจิทัล ทำให้ทางร้านปรับเปลี่ยนราคา หรือโปรโมชั่นได้อย่างเรียลไทม์

4. มีการทำระบบโลจิสติกส์ที่ครบวงจร ลูกค้าเมื่อเดินเข้ามาในร้าน (ออฟไลน์) เพื่อเลือกซื้อสินค้า ไม่ว่าจะเป็นผัก ผลไม้ ของสด สามารถสั่งให้ทางร้านส่งของแบบเดลิเวอรี่ไปให้ถึงหน้าบ้าน (ออนไลน์) ได้เลย ซึ่งทางร้านสามารถรับประกันว่าส่งถึงบ้านภายใน 30 นาที (กรณีบ้านลูกค้าต้องอยู่ห่างจากสาขาไม่เกินรัศมี 3 กิโลเมตร)

จะเห็นได้ว่า New Retail หรือค้าปลีกยุคใหม่คือ การผสมผสานของค้าปลีกออฟไลน์กับออนไลน์เข้าด้วยกันแบบไร้รอยต่อ พุดง่าย ๆ คือในออฟไลน์มีออนไลน์ ส่วนในออนไลน์ก็มีออฟไลน์ ผสานรวมกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อตอบโจทย์ค้าปลีกในโลกยุคใหม่ที่ไร้เส้นแบ่งระหว่างโลกออฟไลน์กับออนไลน์

ร้านค้าปลีกรายเล็ก-รายย่อย ของคนไทยเรียกว่า ร้านโชห่วย ที่นำเอาแนวคิด New Retail ของ Alibaba มาใช้ จึงจำเป็นต้องสต็อกสินค้าจำนวนมากอีกต่อไป เพราะมีข้อมูลในมือแบบเรียลไทม์ และสามารถติดตามการขายได้ตลอดเวลา ทำให้ทางร้านลดต้นทุนไปได้มาก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี คือหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลง จากค้าปลีกยุคเก่าให้กลายมาเป็นค้าปลีกยุคใหม่ตามแนวคิดแบบ New Retail

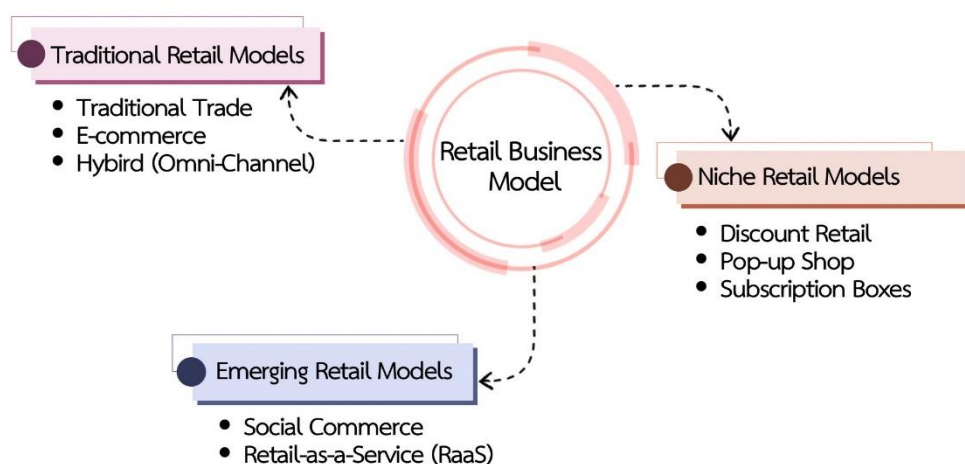
ความ “ใหม่” ในมุมมองผู้ประกอบการ

New Retail คือ การเพิ่มพลังให้กับผู้ประกอบการในโลกค้าปลีกยุคใหม่ ซึ่งเทคโนโลยีและการจัดการข้อมูล คือ เบื้องหลังความสำเร็จ และถือเป็น “เครื่องมือ” ที่จะทำให้ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกตามทันโลกค้าปลีกยุคใหม่ โดยเครื่องมือ ต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการจะนำไปใช้ในการปรับตัวให้เข้าสู่ New Retail มีตั้งแต่การเก็บข้อมูลของลูกค้า เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อยอดการขายสินค้า ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในร้านค้าปลีก ยังจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถจัดการการขายได้อย่างครบวงจรด้วย

ความ “ใหม่” ในมุมมองผู้บริโภค

New Retail คือ การเติมประสบการณ์ให้กับผู้บริโภคในโลกค้าปลีกยุคใหม่ ผู้บริโภคยุคก่อน เมื่อต้องการสินค้าต้องวิ่งเข้าไปหาในร้านค้าออฟไลน์เพื่อเลือกซื้อสินค้า ในยุคถัดมาเมื่อมีอินเทอร์เน็ต รวมถึงบริการบนออนไลน์ เริ่มได้รับความนิยมและแพร่หลาย การซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชันเป็นหนึ่งในทางเลือก นอกเหนือจากการซื้อจากร้านค้าออฟไลน์ แต่ไม่ว่าจะออฟไลน์หรือออนไลน์มีจุดอ่อนทั้งคู่

แนวคิดแบบ New Retail จึงตอบโจทย์ เพราะจะเข้ามาเติมเต็มประสบการณ์การซื้อสินค้าผ่านออฟไลน์และออนไลน์ให้กับผู้บริโภคอย่างไร้รอยต่อ เพราะหากหน้าร้านออฟไลน์ไม่มีสินค้า ทางร้านอาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาเติมเต็มประสบการณ์ ให้ลูกค้าทดลองสินค้าในร้านแบบเรียลไทม์ หลังจากนั้นเมื่อลูกค้าพึงพอใจก็สั่งซื้อสินค้าให้ไปส่งที่บ้านแบบเดลิเวอรี่ ส่วนการขายผ่านออนไลน์ หากลูกค้าไม่มั่นใจในตัวสินค้า อาจมีการทำหน้าร้านในบางสาขา เพื่อให้ลูกค้ามีโอกาสได้ไปสัมผัสและทดลองใช้ตัวสินค้า และเมื่อต้องการสินค้าตัวนั้น จะทำการสั่งซื้อสินค้าจากหน้าร้านออฟไลน์ หรือสั่งผ่านออนไลน์ให้มาส่งที่บ้าน นี่คือการผสมผสานใหม่ของผู้บริโภคในโลกยุคใหม่ ที่ไม่จำเป็นต้องแยกแยะระหว่าง “ออฟไลน์” กับ “ออนไลน์” อีกต่อไป เพราะการซื้อสินค้าจากออฟไลน์หรือออนไลน์ย่อมได้สินค้าและประสบการณ์ที่เหมือนกันแทบทุกประการ (Businessplus, 2567)

ภาพที่ 1 โมเดลธุรกิจค้าปลีก

ที่มา: (ผู้เขียน, 2567)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่าธุรกิจค้าปลีกในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 1) รูปแบบค้าปลีกแบบดั้งเดิม ประกอบด้วย ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ร้านค้าแบบออนไลน์ (อีคอมเมิร์ซ) และร้านค้าแบบผสมผสานทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ 2) รูปแบบค้าปลีกแบบเฉพาะกลุ่ม ประกอบด้วย ร้านค้าปลีกแบบดิสเคาน์ท์ ร้านค้าป๊อปอัพ และกล่องสมัครสมาชิกและ 3) รูปแบบค้าปลีกยุคใหม่ ประกอบด้วย โซเชียลคอมเมิร์ซ และรูปแบบ Retail-as-a-Service

ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่กับการเสี่ยงละเมิดกฎหมาย PDPA

ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับการพัฒนา ปรับตัวตามสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภคให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จึงไม่สามารถระบุได้ 100 % ว่าร้านค้าปลีกใดบ้างที่เสี่ยงละเมิดกฎหมาย PDPA แต่ขอระบุกิจกรรมที่มีการเข้าข่ายผิด พรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งอาจจะต้องแต่งตั้ง DPO เมื่อมีกิจกรรม (พีดีพีเอ ไทยแลนด์, 2567) ดังต่อไปนี้

1. การติดตั้งวงจรปิด CCTV เพื่อบันทึกภาพบุคคล โดยไม่ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือการแจ้งว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวอย่างชัดเจน แม้กระทั่งทะเบียนรถก็เป็นข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ ซึ่งเข้าข่ายผิดกฎหมาย PDPA ส่วนใหญ่มักเห็นว่าร้านค้าปลีกมีการบันทึกภาพไว้มากมาย ทำให้กิจกรรมนี้จึงเข้าข่ายการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

2. การจัดทำระบบสมาชิก การขอข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่ ชื่อ-สกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล หมายเลขบัตรประชาชน ภาพถ่ายใบหน้า ล้วนเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Personal Data) ซึ่งจะต้องขอความยินยอม (Consent) จากเจ้าของข้อมูล รวมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ ประมวล หรือนำข้อมูลไปเปิดเผยแก่บุคคลที่สามให้แก่เจ้าของข้อมูลทราบด้วย โดยเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะไม่ยินยอมให้เก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผย หรือการขอเข้าถึงสิทธิให้แก่ใจ ถ่ายโอน หรือเพิกถอนความยินยอมได้ ที่สำคัญต้องทำได้โดยง่าย

3. Omni Channel เป็นรูปแบบของการผสมผสานระหว่างช่องทางค้าปลีกออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อให้ได้มาซึ่งยอดขาย การซื้อซ้ำ และ Loyalty Customers เช่น การให้ลูกค้ากรอกข้อมูลส่วนตัวเพื่อสมัครสมาชิกอาจจะทำที่หน้าร้าน หรือผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, Website, LINE, Email, SMS เพื่อจองหรือการเข้าไปรับสินค้า คุกกี้ส่วนลด หรือสินค้าของแถมอื่น ๆ ที่เพิ่มเติมจากการทำระบบสมาชิกคือ ร้านค้าปลีกสามารถทราบวันเวลาที่ลูกค้ามาที่ร้าน มีข้อมูลธุรกรรมการเงิน เลขบัตรเครดิตรวมทั้งมีการติดตามผล และนำข้อมูลไปประมวลผลเพื่อกิจกรรมด้านการส่งเสริมการขายและการตลาดอื่น ๆ หรือการจัดส่งสินค้าให้ลูกค้าผ่านช่องทาง Delivery ซึ่งอาจมีการส่งต่อข้อมูลลูกค้าให้กับร้านค้าสาขาอื่น แปรนัยอื่น ที่เข้าข่ายส่งต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่สามโดยเจ้าของข้อมูลไม่เพียงไม่ทราบว่าเอาไปทำอะไรบ้าง แต่ยังส่งต่อข้อมูลและเฝ้าติดตามพฤติกรรมซึ่งเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลตามบัญญัติในกฎหมาย PDPA

4. บริการ Delivery ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งลูกค้าไม่จำเป็นต้องมารับสินค้าที่ร้าน การส่งสินค้าแบบ Delivery ผ่านแอปพลิเคชัน หรือส่งสินค้าผ่านผู้ให้บริการขนส่งแบบ Express หรือระบบไปรษณีย์สามารถเข้าข่ายเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) กล่าวคือบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามบัญญัติของกฎหมาย PDPA ซึ่งมีการส่งต่อข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลที่สาม ซึ่งเสี่ยงต่อการละเมิดได้ง่ายหากไม่มีการจัดการที่รัดกุมและเหมาะสมกับความเสี่ยง

5. จัดเก็บข้อมูลสุขภาพลูกค้า ร้านค้าปลีกสมัยใหม่บางแห่งยังมีการเก็บข้อมูลการซื้อยา การแพทย์ แพ้สารเคมี หรือแพ้อาหาร ที่เข้าข่ายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว (Sensitive Data) โดยบัญญัติของกฎหมาย

PDPA จะทำได้ก็ต่อเมื่อเป็นเหตุจำเป็นและชอบโดยกฎหมาย ที่สำคัญคือเจ้าของข้อมูลจะต้องทราบและให้ความยินยอมผ่านช่องทางใด ช่องทางหนึ่งอย่างชัดเจน

6. จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ในปัจจุบันเน้นการทำการตลาดและกิจกรรมส่งเสริมการขายโดยการจัดเก็บ ประมวลผลและเฝ้าติดตามพฤติกรรมของลูกค้า ทำให้มีความจำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าเป็นจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเข้าข่ายลักษณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย PDPA และมี “ความเสี่ยงสูง” ที่ข้อมูลที่จัดเก็บหรือประมวลผลจะนำไปสู่การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ยกเว้นร้านโชห่วย จะมีความเสี่ยงในหลายด้านที่ข้อมูลส่วนบุคคลจะเกิดการรั่วไหล และนำไปสู่การละเมิด รวมทั้งบางกิจกรรมกฎหมายระบุว่าต้องดำเนินการอย่าง “ถูกต้องและเหมาะสมกับความเสี่ยง” เพราะฉะนั้น ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่มีความจำเป็นต้องแต่งตั้ง DPO ที่คอยแนะนำว่า กิจกรรมค้าปลีก และการส่งเสริมการขายในรูปแบบต่าง ๆ สามารถทำได้ถูกต้องและเหมาะสมตามบทบัญญัติของกฎหมาย PDPA

ธุรกิจค้าปลีก “New Retail” ยุคแห่งการปรับเปลี่ยน

จากข้อมูลของสมาคมผู้ค้าปลีกไทย พบว่า โครงสร้างอุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่งในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต สามารถแบ่งได้เป็น 3 แฉก แฉกหนึ่งคือ Modern Chain Store เป็นการรวมศูนย์การบริหารจัดการอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นหลัก ซึ่งน่าจะมียอดขายเป็นสัดส่วนประมาณ 32% ของมูลค่าการบริโภคค้าปลีกค้าส่ง ขณะที่แฉก 2 จะเป็นค้าปลีกค้าส่งธุรกิจ Provincial Modernized Chain Store ที่กำลังพัฒนาในต่างจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำค้าปลีกค้าส่งในจังหวัดตัวเองเป็นหลัก มีสัดส่วนประมาณ 20% ของมูลค่าการบริโภคค้าปลีกค้าส่ง ส่วนที่เหลือเป็นค้าปลีกค้าส่งขนาดกลาง ขนาดเล็ก ขนาดย่อมที่มี 450,000 ราย มีสัดส่วนโดยรวมประมาณ 53-55% และในส่วนมุมมองของรองประธานสมาคมผู้ค้าปลีกไทย และนักวิชาการค้าปลีก มองว่า ปี 2565-2567 ยอดขายของร้านค้าปลีก Modern Chain Store หรือแฉก 1 มีแนวโน้มเติบโตเฉลี่ย 1.5-2.5% โดยจะมุ่งเน้นการ Transform ร้านค้าจากอะนาล็อกสู่ดิจิทัล แต่การขยายสาขากลับจะมุ่งเน้นไปยังประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก ส่วนยอดขายของร้านค้าปลีกธุรกิจ Provincial Modernized Chain Store หรือแฉก 2 มีแนวโน้มเติบโตเฉลี่ย 3.5-5.5% โดยทิศทางการขยายสาขาจะเริ่มออกสู่จังหวัดฐานที่ตั้งไปยังจังหวัดรอบข้างตามเศรษฐกิจที่ทยอยฟื้นตัว อย่างไรก็ตามการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกในประเทศมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นจากคู่แข่งจากร้านค้าออนไลน์ (E-commerce) ทั้งแพลตฟอร์มในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีทิศทางเติบโตอย่างก้าวกระโดด ผู้ประกอบการค้าปลีกจะต้องเร่งปรับกลยุทธ์และ Transform ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของ Digital Retail

ค้าปลีกยุคใหม่ คือ การนำเอาเทคโนโลยีมาเสริมพลังให้กับร้านค้าปลีกแบบออฟไลน์ เพื่อมอบประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับลูกค้า ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างการช้อปปิ้งออนไลน์กับออฟไลน์แบบไร้รอยต่อ ค้าปลีกยุคใหม่ต้องมีแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันที่เชื่อมต่อทั้งเรื่องของการขาย การชำระเงินบนแอปทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดส่งสินค้า ซึ่งช่องทางการรับสินค้าที่มีให้เลือกหลายช่องทาง จะไปรับสินค้าที่สาขาหน้าร้านหรือส่งถึงหน้าบ้าน โดยเป็นทั้งช่องทางการสื่อสารและบริการลูกค้าที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันให้เป็นหนึ่งเดียวทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ซึ่งช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลของลูกค้าทั้งหมดเอาไว้ เพื่อทำให้การเข้าถึงข้อมูลลูกค้าเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว สู่การพัฒนาเป็น Super App Commerce แอปที่สามารถทำได้ทุกอย่าง มีทุกอย่างอยู่ในแอปเดียว เช่น ซื้อสินค้า การสั่งอาหาร จองเครื่องบิน ส่งสินค้า ฯลฯ ทำทุกอย่างได้ ขยายบริการครบจบที่เดียว นอกจากการมีเทคโนโลยีดิจิทัลแล้ว การมีข้อมูลก็มีบทบาทสำคัญมากขึ้นต่อธุรกิจค้าปลีกที่จะขับเคลื่อนก้าวเข้าสู่

การเป็น New Retail โดยสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงที่เร็วมาก จึงต้องเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคทั้งโลกจริงและโลกเสมือนจริง เทคโนโลยีและดาต้า จึงเข้ามาเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนและสร้างความเข้าใจที่เปลี่ยนแปลงไปได้ (แบรนด์เจจ, 2567)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าธุรกิจค้าปลีกในยุคของการปรับเปลี่ยนนั้น ผู้ประกอบการจะต้องหันมาสนใจ ใส่ใจ ผู้บริโภคต่อการปรับเปลี่ยนในทุก ๆ มิติ เนื่องจากผู้บริโภคมีความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และในขณะเดียวกันการพัฒนาทุนมนุษย์ ก็มีความสำคัญเช่นกัน การผลิตบุคลากรทางด้านธุรกิจค้าปลีกที่มีองค์ความรู้ ความชำนาญและความเชี่ยวชาญ เข้ามาพัฒนาธุรกิจ จึงเป็นฟันเฟืองที่สำคัญเช่นกัน ดังนั้นนอกจากผู้ประกอบการจะต้องรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงกับผู้บริโภคแล้วนั้น สถาบันการศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาศาสตร์ทางด้านธุรกิจค้าปลีก ตลอดจนการบูรณาการข้ามศาสตร์วิชา เพื่อพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ธุรกิจค้าปลีกที่มีองค์ความรู้ที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาหลักสูตรจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

การพัฒนาหลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องรู้ถึงปัญหา สภาพของปัญหาก่อนแล้วจึงระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาลักษณะที่ติดต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อให้หลักสูตรที่ผ่านการพัฒนานั้นมีคุณภาพ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากขั้นตอนหนึ่ง เพราะจะบอกถึงความมุ่งหวังว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและความรู้ความสามารถในลักษณะใด รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรจึงต้องพิจารณากำหนดจุดประสงค์อย่างรอบคอบ กำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสม สอดคล้องกับปรัชญาและค่านิยมของสังคม สภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและผู้เรียน ตลอดจนมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ผู้พัฒนาจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดในการจัดทำหลักสูตรการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาและหลักสูตร การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินหลักสูตรและการนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2566) โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักการและแนวคิดในการจัดทำหลักสูตร

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตมีความงอกงามทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จนเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม

การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาและหลักสูตร

ปรัชญาเป็นแนวความคิดความเชื่อที่มีต่อการจัดการศึกษาที่จะนำมาใช้กำหนดทิศทางในการจัดหลักสูตร ดังนั้นการวิเคราะห์ปรัชญาจึงดำเนินการ เพื่อให้ทราบชัดเจนถึงความคิดความเชื่อที่จะนำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรมีสิ่งที่จะต้องกระทำเป็นประการแรก คือการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร ในการกำหนดความมุ่งหมายจะต้องคำนึงถึงปรัชญา จิตวิทยา เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม จริยธรรม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมตัวผู้เรียน รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาปัจจัยดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นรากฐานในการเลือกเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่จะนำเข้ามาบรรจุในหลักสูตร เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่ได้กำหนดไว้ในความมุ่งหมาย

หลักสูตรควรได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ อย่างรอบคอบ หลักสูตรควรพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและสังคม หลักสูตรควรเกิดจากความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปประกอบด้วยพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ พื้นฐานด้านปรัชญา พื้นฐาน ด้านจิตวิทยา พื้นฐานด้านสังคมวิทยา และพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรจะต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เป็นองค์ความรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตร รวมทั้งในบริบทของการจัดการศึกษาของไทยที่จะต้องดำเนินการตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การจัดทำหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นอย่างดี จึงจะทำให้ได้หลักสูตรที่มีคุณค่าสนองต่อการแก้ไขปัญหาและตรงตามความต้องการของผู้เรียน สังคม และการพัฒนาแบบยั่งยืน หลักสูตรมี 4 ระดับ คือ หลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรระดับท้องถิ่น หลักสูตรระดับโรงเรียน และหลักสูตรระดับห้องเรียน การจัดทำหลักสูตรหรือการสร้างหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยที่ยังไม่เคยมีหลักสูตรนั้นมาก่อน หรือไม่เคยมีหลักสูตรเดิมเป็นรากฐานมาก่อน และต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนหลักสูตร โดยทำการร่างแผนงาน การจัดทำหลักสูตรโดยกำหนดเป้าหมายว่าหลักสูตรที่จะจัดทำนั้นทำเพื่อใคร จะพัฒนาบุคลากรเหล่านั้นไปในทิศทางใด ใช้ระยะเวลาการดำเนินการตามหลักสูตรเท่าไร จะมีกระบวนการในการพัฒนาบุคคลเหล่านั้นอย่างไร

จากนั้นดำเนินการออกแบบหลักสูตร โดยเป็นการกำหนดลักษณะและรูปแบบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนงานการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ รวบรวมข้อมูลที่มีผลต่อการจัดหลักสูตร จัดหารูปแบบการจัดหลักสูตรหลาย ๆ รูปแบบ ทดสอบว่ารูปแบบใดเป็นรูปแบบที่ดีที่สุด ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางแผนไว้ในการออกแบบหลักสูตร ทำการตัดสินใจกำหนดรูปแบบ โครงสร้าง และองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบของหลักสูตรเป็นอย่างไรนั้นจะแสดงออกให้เห็นชัดเจนในขั้นตอนของการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์สำหรับผู้เรียน โดยผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องตอบคำถามต่อไปนี้

- 1) จะเลือกเนื้อหาอะไร และอย่างไร ให้บรรลุตามเป้าหมาย
- 2) จะจัดเนื้อหาและเรียงลำดับเนื้อหาอย่างไร
- 3) จะถ่ายทอดเนื้อหาอย่างไร
- 4) จะประเมินผลการเรียนรู้อย่างไร
- 5) จะจัดทำเอกสารหลักสูตรอย่างไร มีการจัดหลักสูตรเป็นการลงมือจัดหลักสูตรตามรูปแบบที่ตัดสินใจเลือกไว้แล้ว

โดยดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร ถ้าเป็นหลักสูตรระดับท้องถิ่น หรือระดับโรงเรียนหรือระดับชั้นเรียนจะต้องวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ สามารถใช้ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและผู้เรียนได้ รวมทั้งมีการปรับความเชื่อมโยงตลอดแนวหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง โดยนำอุดมการณ์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่คัดสรรอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง การนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการ

อย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ นับตั้งแต่ ขั้นตอนการวางแผน และเตรียมการในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจ และการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ขั้นต่อมาคือการดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีระบบ เริ่มจากการจัดครู อาจารย์เข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุหลักสูตรและสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ และดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ส่วนขั้นสุดท้ายต้องติดตามประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ดำเนินการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นบรรลุผลตามจุดหมาย และเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย และที่สำคัญที่สุดคือครู อาจารย์ผู้สอน

การประเมินหลักสูตรและการนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลของหลักสูตรทั้งหมดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำ การดำเนินการใช้และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินใจคุณค่าและคุณภาพของหลักสูตร แล้วนำมาวิเคราะห์เทียบกับเกณฑ์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจให้คุณค่าแก่หลักสูตรว่าหลักสูตรมีข้อดี ข้อเสียในเรื่องใด รวมทั้งผล การใช้หลักสูตรและตัดสินใจว่าหลักสูตร มีคุณค่าตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเพราะจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรประสบผลสำเร็จเพียงใด มีอะไรที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือจะตัดสินใจอย่างไรต่อไป การประเมินหลักสูตรมี 3 ระยะหลัก ๆ คือ การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และการประเมินหลังการใช้หลักสูตร ถ้าต้องการได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาหลักสูตรทั้งหมดเมื่อใช้หลักสูตรครบรอบแล้ว ก็ควรประเมินทั้งระบบหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยน

การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ทีมผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องเตรียมหาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นประโยชน์ และแนวทางต่อการออกแบบและพัฒนา ซึ่งในสิ่งแรกที่ต้องจัดทำคือ การทำวิจัยเพื่อหาข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น

ภุชงค์ เมนะสินธุ์และคณะ (2566) ได้ดำเนินการจัดทำงานวิจัย เพื่อประกอบการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง “การศึกษาความต้องการและคุณสมบัติทางวิชาชีพของบัณฑิต หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก” พบว่า

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุต่ำกว่า 25 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงาน 1-5 ปี เป็นบุคลากรทางธุรกิจค้าปลีก

ความต้องการบัณฑิตทางธุรกิจค้าปลีกของตลาดแรงงาน ส่วนใหญ่มีความต้องการบัณฑิตทางธุรกิจค้าปลีกของตลาดแรงงานในตำแหน่งพนักงานขายมากที่สุด รองลงมาคือพนักงานบริการ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ

คุณสมบัติทางวิชาชีพของบัณฑิตทางธุรกิจค้าปลีก

1. ด้านทักษะความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านทักษะความรู้มากที่สุด ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการทางการตลาด กลยุทธ์การตลาดเพื่อการแข่งขัน ธุรกิจค้าปลีกในต่างประเทศ การบริการลูกค้าสัมพันธ์ ธุรกิจค้าปลีกแบบมีหน้าร้านและไม่มีร้านค้า การจัดการสินค้าและการจัดการร้าน พฤติกรรมผู้บริโภค และการปฏิบัติการการดำเนินธุรกิจค้าปลีก ตามลำดับ

2. ด้านลักษณะส่วนบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านลักษณะส่วนบุคคลมากที่สุด ได้แก่ ความขยัน ความอดทน ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบัณฑิตทางธุรกิจค้าปลีก

2. เน้นในการให้บริการ ระบบงานเสมือนเป็นพนักงานจริงเพื่อรับรู้บทบาทที่แท้จริงของพนักงาน

4. ควรมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติงาน เพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมทั้งความรู้ การพัฒนา

5. ต้องมีใจรักในงานบริการ ต้องมีบุคลิกภาพที่ดี สะอาด อ่อนโยน อดทนอดกลั้น

2. ด้านทักษะ ต้องมีทักษะในด้านของการขาย การบริการ เทคนิคการเจรจาต่อรอง การสื่อสาร

3. ด้านลักษณะส่วนบุคคล ต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีใจรักการบริการ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความขยัน มีความ

และจากผลการวิจัยดังกล่าว ทีมผู้พัฒนาหลักสูตรนั้นสามารถนำมาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฯ ได้ ซึ่ง

ในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยนนั้น ทีมผู้พัฒนาจะต้องมีการหาข้อมูลมาสนับสนุน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders needs analysis) เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิ สป.อว. ยุทธศาสตร์ของสถาบันการศึกษา คุณลักษณะบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิเชิงวิชาการ/วิชาชีพ และผู้ประกอบการ เป็นต้น ตลอดจนการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (Program learning outcomes : PLOs) และในการพัฒนาหลักสูตร ทีมผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความเข้าใจในบริบทของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ตลอดจนต้องเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก

ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อหลักสูตร ดังนั้นทีมผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจในบริบทของหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกให้ถ่องแทีก่อนการเข้าสู่กระบวนการวางแผนการปฏิบัติและการควบคุม

สถานการณ์ภายนอกที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

ด้วยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ประเทศไทยได้พัฒนากรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้สามารถดำรงอยู่ได้ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” อันประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ชาติการค้าบนฐานการขยายตัวของการค้าส่ง ค้าปลีก และเศรษฐกิจดิจิทัลที่เข้มแข็งขึ้น สำหรับธุรกิจค้าปลีกนั้นถือได้ว่าเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญ เนื่องจากธุรกิจค้าปลีกเกี่ยวข้องกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่สนองตอบความต้องการของผู้บริโภคในชีวิตประจำวันและมีการกระจายตัวเข้าสู่กลุ่มผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง เพราะฉะนั้นการเจริญเติบโตของธุรกิจค้าปลีกจึงเป็นตัวสะท้อนถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจค้าปลีกของไทย รัฐบาลจึงมุ่งเน้นไปในเรื่องการพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ การยกระดับผลิตภาพแรงงาน การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สู่สากล และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถาบันเกษตรกร เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะทวีความรุนแรงขึ้นจากการเข้ามาของธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการธุรกิจค้าปลีกมากขึ้น

เมื่อสภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระดับโลกและระดับภูมิภาคอาเซียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างทางประชากรที่จะมีการเข้าสู่สังคมสูงวัย การเพิ่มขึ้นของสินเชื่อบุคคล ค่าเฉลี่ยหนี้ต่อคนสูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม การนำเทคโนโลยี นวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิตและกระจายสินค้า หรือแม้แต่การชำระเงินและโอนเงินที่ไม่ต้องอาศัยตัวกลาง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของธุรกิจค้าปลีก เพราะหัวใจสำคัญของธุรกิจค้าปลีกคือ “การตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค” การเข้าใจและความสามารถในการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้องแม่นยำ จึงจะทำให้ธุรกิจค้าปลีกนั้นสามารถแข่งขันได้ ดังนั้นการดำเนินธุรกิจค้าปลีกในรูปแบบดั้งเดิมจะค่อย ๆ หายไปจากระบบ ส่วนการดำเนินธุรกิจค้าปลีกในสมัยการค้ายุคใหม่ (Modern Trade) จำเป็นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในระบบการจัดการ และการบริหารงานที่ซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นการปรับปรุงหลักสูตรให้มีรายวิชา ตำรา งานวิจัย สื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากรที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการผลิตบัณฑิต ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับธุรกิจค้าปลีกของไทย อันจะนำไปสู่โอกาสการกระจายฐานการผลิต การบริการ รวมถึงรายได้ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างทั่วถึง และมีเสถียรภาพ นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจค้าปลีกยังมีส่วนช่วยในการลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาประเทศเข้าสู่สังคมที่มีความเสมอภาคและเป็นธรรมต่อไป

ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะต้องมีการบูรณาการตามพันธกิจของสถาบันการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการพัฒนาหลักสูตรที่มีความทันสมัยให้เป็นการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-based Education) มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-

centered) ให้ความสำคัญกับเทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้แบบที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (Active Learning) ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีผู้สอน หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยเฉพาะการจัดให้มีการเรียนการสอนแบบที่เน้นการปฏิบัติงานจริง (Learning by doing) จากสถานประกอบการและสถานการณ์จริง รวมทั้งการส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ โดยยึดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย มุ่งเน้นการยกระดับสมรรถนะ (Competencies) ผ่านการให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังระดับหลักสูตร (Program-Level Learning Outcomes: PLOs) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถด้านบริหารธุรกิจบูรณาการศาสตร์เพื่อใช้ในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถก้าวทันเทคโนโลยีดิจิทัล มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ถือเป็นการพัฒนาบัณฑิตตามความสามารถ (Competency-Based Education) และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) เพื่อสร้างบัณฑิตยุคใหม่ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)

ตัวอย่างประเด็นในการดำเนินงานของหลักสูตร ซึ่งในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยนนั้น จะต้องมีข้อมูล (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2567) ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ชื่อปริญญาและสาขาวิชา ประกอบด้วย

- รหัสหลักสูตร/ชื่อหลักสูตรและสาขาวิชา
- ชื่อปริญญา และสาขาวิชา
- รูปแบบของหลักสูตร
- วิชาเอก
- ระบบการจัดการศึกษา
- อาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา
- สถานภาพของหลักสูตรและการพิจารณาอนุมัติ/เห็นชอบหลักสูตร
- สถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการวางแผนหลักสูตร
- ผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกต่อการพัฒนาหลักสูตรและความเกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์

และพันธกิจของมหาวิทยาลัย

ประเด็นที่ 2 ปรัชญา วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย

- ปรัชญาของหลักสูตร
- วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- ผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (Program-Level Learning

Outcomes : PLOs) 2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) 3) ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (PLOs) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) และ 4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังตามชั้นปีการศึกษา (Year-Level Learning Outcomes: YLOs)

ประเด็นที่ 3 โครงสร้างหลักสูตร รายวิชาและหน่วยกิต ประกอบด้วย

- จำนวนหน่วยกิตที่ศึกษาตลอดหลักสูตร
- โครงสร้างหลักสูตร
- รายวิชาในแต่ละหมวดวิชา และจำนวนหน่วยกิต
- แผนการศึกษา
- คำอธิบายรายวิชา
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายวิชา (Courses) กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่คาดหวังระดับหลักสูตร (PLOs)

ประเด็นที่ 4 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรเพื่อบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง
- กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาด้านภาษาอังกฤษ
- กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อเท่าทันทักษะอนาคต
- องค์ประกอบเกี่ยวกับประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี)
- ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำโครงงานหรืองานวิจัย (ถ้ามี)

ประเด็นที่ 5 ความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย

- แผนการรับนักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาในระยะ 5 ปี
- งบประมาณตามแผน
- ชื่อ-สกุล เลขประจำตัวบัตรประชาชน ตำแหน่ง และคุณวุฒิการศึกษาของอาจารย์

ประเด็นที่ 6 คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา**ประเด็นที่ 7 การประเมินผลการเรียนและเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา ประกอบด้วย**

- กฎระเบียบหรือหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการศึกษา
- กระบวนการยืนยัน (Verification) มาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่คาดหวังของหลักสูตร
- นักศึกษาที่มีสิทธิ์แสดงความจำนงขอสำเร็จการศึกษา
- เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร นักศึกษาที่มีสิทธิ์ได้รับปริญญา

ประเด็นที่ 8 การประกันคุณภาพหลักสูตร ประกอบด้วย

- การกำกับมาตรฐาน
- บัณฑิต
- นักศึกษา
- อาจารย์
- หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน
- สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
- ตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicators) ของหลักสูตร

ประเด็นที่ 9 ระบบและกลไกการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

- แผนพัฒนาปรับปรุง
- การประเมินประสิทธิผลของการสอน

- การประเมินหลักสูตรในภาพรวม
- การประเมินผลการดำเนินงานตามรายละเอียดของหลักสูตร
- การทบทวนผลการประเมินและวางแผนปรับปรุงหลักสูตร
- การบริหารคุณภาพ

หลังจากทีมผู้พัฒนาหลักสูตร ได้ดำเนินการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเสร็จแล้ว ขั้นตอนถัดไปคือ 1) การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ คือการเข้าสู่กระบวนการกลั่นกรองหลักสูตรจากคณะกรรมการประจำคณะ คณะอนุกรรมการกลั่นกรองหลักสูตร ระดับมหาวิทยาลัย คณะกรรมการสภาวิชาการ และคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย ตามลำดับ หลังจากสภามหาวิทยาลัยอนุมัติหลักสูตร มหาวิทยาลัยสามารถเปิดรับนักศึกษาตามแผนรับนักศึกษาที่กำหนดได้ และเมื่อได้ทำการเปิดรับนักศึกษา และมีการจัดการเรียนการสอนไประยะหนึ่งแล้ว ก็จะเข้าสู่ใน ระยะที่ 2) การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของการประกันคุณภาพหลักสูตร และเมื่อนักศึกษาเรียนจบหลักสูตรจะเข้าสู่ใน ระยะที่ 3) การประเมินหลังการใช้หลักสูตร ทั้งนี้ถ้าต้องการได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาหลักสูตรทั้งหมดเมื่อใช้หลักสูตรครบรอบแล้ว ก็ควรประเมินทั้งระบบหลักสูตร

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรธุรกิจค้าปลีกในยุคปรับเปลี่ยน จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders needs analysis) ตลอดจนการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร (Program learning outcomes : PLOs) และในการพัฒนาหลักสูตร ทีมผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ต้องทราบถึงความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและแนวโน้มของตลาดในอนาคต เช่น ความต้องการบัณฑิตทางด้านธุรกิจค้าปลีก และคุณสมบัติของบุคลากรที่ธุรกิจค้าปลีกต้องการ (ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะส่วนบุคคล) ตลอดจนจะต้องเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่อหลักสูตรในปัจจุบัน ดังนั้นทีมผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องทันต่อความเปลี่ยนแปลง ทันต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2557). *การบริหารทรัพยากรบุคคล*. กรุงเทพฯ : โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิง.
- แบรนด์เอง. (2567). *ค้าปลีกยุค “New Retail” ไม่ใช่แค่แบ่งเช็กเอาท์แบบเดิม แต่ต้องขับเคลื่อนผ่านแพลตฟอร์มที่แข็งแกร่ง*. ค้นหาเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.brandage.com/article/29900/New-Retail>.
- พีดีพีเอ ไทยแลนด์. (2567). *ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ เสี่ยงละเมิดกฎหมาย PDPA อย่างไรบ้าง? และต้องแต่งตั้ง DPO ให้ถูกต้องอย่างไร?*. ค้นหาเมื่อ 17 พฤษภาคม 2567, จาก <https://pdpathailand.com/news-article/article-new-retail/>.
- ภูงค์ เมนะสินธุ์และคณะ. (2566). *การศึกษาความต้องการและคุณสมบัติทางวิชาชีพของบัณฑิต หลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก*. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

- ภคพร กระจาดทอง. (2562). *การวางแผนทรัพยากรมนุษย์สำหรับธุรกิจค้าปลีก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2566). *การพัฒนาหลักสูตร : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วารุณี ตันตวงศ์วานิช. (2555). *ธุรกิจการค้าปลีก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). *รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*. ค้นหาเมื่อ 12 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.ops.go.th/th/ches-downloads/edu-standard/item/6940-2022-07-22-02-54-49>.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2567). *แบบฟอร์มการขอพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตร*. ค้นหาเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567, จาก https://regis.dusit.ac.th/main/?page_id=4171.
- Businessplus. (2567). *แนวคิดใหม่ของวงการค้าปลีก*. ค้นหาเมื่อ 17 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.businessplus.co.th/Activities/ข่าวสาร-pos-c020/new-retail-แนวคิดใหม่ของวงการค้าปลีก-v5812>.

ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม
The Lakon Phanthang Creative Method Phu Chana Siptit
of Ajarn Seree Vangnaitham

วุฒิชัย นราแก้ว^{1*}, สุพรรณิ บุญเพ็ง²

Wuttichai Narakaew^{1*}, Suphannee Boonpaeg²

^{1, 2*} สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1, 2*} Department of Dance, Faculty of Fine and Applied Arts,
Chulalongkorn University

*Corresponding author; E-mail: bas74wuttichai@gmail.com

Revised 28 December 2024

Accepted 29 December 2024 Available online 31 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภาพถ่าย การสัมภาษณ์ รวมไปถึงการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้ดัดแปลงมาจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ผลงานของขุนโชติ แพร่พันธุ์ (ยาขอบ) โดยอาจารย์เสรี หวังในธรรมประพันธ์และทำบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศจำนวนทั้งสิ้น 56 ตอน ซึ่งในบทละครจะมีองค์ประกอบด้วยกัน 3 องค์ประกอบ คือ 1. เนื้อเรื่อง 2. โครงเรื่อง 3. แก่นของเรื่อง เนื่องด้วยละครพันทางเรื่องนี้เป็นละครเรื่องใหม่ในประเภทละครรำ จึงได้เกิดกระบวนการสร้างงานที่ดูแปลกใหม่และต่างไปจากแบบแผนเดิมของกรมศิลปากรไม่ว่าจะเป็น บทละคร เครื่องดนตรีประกอบการแสดง นักแสดง เสื้อผ้า และฉาก ซึ่งละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศนี้เป็นอีกหนึ่งความสำเร็จของกรมศิลปากร ดังจะเห็นได้จากการนำละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศที่เป็นผลงานของอาจารย์เสรี หวังในธรรมกลับมานำมาแสดง ซึ่งความนิยมดังกล่าวทำให้จำนวนบัตรไม่พอต่อความต้องการ จนต้องเพิ่มรอบการแสดง ถือเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในการแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบละครพันทางของกรมศิลปากร

คำสำคัญ: ละครพันทาง, ผู้ชนะสิบทิศ, ละครรำ

Abstract

This research aims to study the Lakon Panthang creative method Phu Chana Siptit of Ajarn Seree Vangnaitham through qualitative research by collecting information from printed and electronic documents, relevant research, photographs, interviews and observations.

The results showed that the Lakon Panthang Phu Chana Siptit of Ajarn Seree Vangnaitham was adapted from a historical novel by Khun Chote Praepan (Yakob) by Ajarn Seree Vangnaitham has written and produced 56 chapters of Lakon Panthang Phu Chana Siptit. There are 3 elements in the script play, which are: 1. the story 2. the plot 3. the theme of the story. Because this Lakon panthang is a new dance drama genre. As a result, the process of creating work that different from the original pattern of the Fine Arts Department, whether it be script plays, music instruments, performers, costumes and setting. Which is one of the most successful dance drama of the Fine Arts Department from the past to the present. Which can be seen from the Lakon Panthang titled Phu Chana Siptit often returned to show. Which such popularity caused the number of tickets to be insufficient to meet the demand. Causing to add many more shows. It is considered an unprecedented phenomenon in the performance of Thai dramatic arts in the form of a Lakon Panthang drama of the Fine Arts Department.

Keywords: Lakon Panthang , Phu Chana Siptit, Dance Drama

บทนำ

ละครพันทางได้ถือกำเนิดขึ้นโดยเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) เป็นข้าหลวงในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรับราชการต่อมาจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงได้ให้ความสนใจในงานศิลปะการละครอย่างมาก อาทิการปรับปรุงละครรำแบบดั้งเดิมของไทย โดยการนำพงศาวดารของชนชาติต่างๆ เช่น จีน มอญ พม่า และหนังสือบทกลอนคำประพันธ์ต่างๆ มาฝึกซ้อมจัดแสดง ประกอบกับการคิดกระบวนรำและการออกแบบเครื่องแต่งกายที่แตกต่างไปจากละครหลวง (ธนิธ อยู่โพธิ์, 2516, 78) ซึ่งเรียกว่าละครพันทาง

ละครหลวงแต่เดิมก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 ละครผู้หญิงมีเฉพาะในพระราชสำนักเท่านั้น เพราะละครผู้หญิงหรือละครที่นักแสดงเป็นผู้หญิงแสดงล้วน เป็นของต้องห้าม มิให้เอกชนมิไ้ ตามแบบอย่าง ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา คณะละครทั่วไปจึงมีแต่ละครผู้ชาย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2398 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระกระแสรับสั่งออกประกาศว่าด้วยละครผู้หญิงขึ้น ยินยอมให้เจ้านายมีละครผู้หญิงอยู่ในครอบครองได้ การละครของไทยจึงมีผู้แสดงทั้งชายและหญิงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย (ภารดี มหาขันธ์, 2532, 222) ละครหลวงของเดิมตามแบบแผนของละครรำจะนิยมแสดงเพียง 4 เรื่อง คือ อิเหนา ตาหลัง รามเกียรติ์ และอุณรุท แต่ละครพันทางของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง จะแสดงเรื่องตามเชื้อชาติออก

ภาษา ทั้งนี้ได้กำหนดให้เครื่องดนตรี นาฏศิลป์ และการแต่งกาย ให้ยึดถือตามเนื้อเรื่องของชาติที่นำมาแสดงจึงนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงที่สำคัญ

เมื่อละครพันทางได้รับความนิยมมากขึ้นจนเกิดคณะละครตามแบบของเจ้าพระยามหินทรศักดิธำรง หลายคณะอาทิ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงสนพระทัยและสนับสนุนในศิลปะการละครเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชายาของพระองค์ คือ หม่อมหลวงต่วน ที่มีคณะละครเรียกกันในสมัยนั้นว่าละครหม่อมต่วน ถือว่าเป็นต้นกำเนิดของละครที่มีชื่อว่ ละครหลวงนฤมิตร

ละครพันทางมีลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดเจนคือ เนื้อเรื่องของการแสดงมักจะเกี่ยวกับตัวละครชาติต่างๆ การแต่งกายเป็นตามเชื้อชาติ ตัวละครที่เชื้อชาติไทยแต่งกายเครื่องน้อย ไม่ใช่เครื่องใหญ่แบบละครในหรือละครนอก ภาษาท่ามีทั้งรำและท่าทางธรรมชาติในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ถ้าเป็นตัวละครเชื้อชาติอื่นๆ จะใช้ลีลาที่ดูต่างจากชาติไทยอย่างชัดเจน เช่น การตีไหล่ การกล่อมหน้า เป็นต้น ส่วนเครื่องดนตรีใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้าและเพิ่มเครื่องดนตรีประกอบสำเนียงชาติต่างๆ เพลงร้องและเพลงบรรเลงประกอบการแสดงที่มีท่วงทำนองตามเชื้อชาติ ผู้แสดงพูดเจรจา ด้วยสำเนียงตามเชื้อชาติ การแสดงละครพันทางในระยะแรกๆ ใช้ผู้หญิงแสดงล้วนใน พ.ศ. 2476 พระนางเธอลักษ์มีลาวัณทรงรับคณะละครมาจากพระบิดาคือกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โปรดให้ผู้ชายจริงหญิงแท้แสดงเป็นครั้งแรก ลักษณะละครพันทางของเจ้าพระยามหินทรศักดิธำรงเป็นแบบเก่า คือมีเตียงตั้งหน้า ม่าน คนดูต้องสร้างจินตนาการตามท้องเรื่อง โดยไม่มีการจัดฉาก บทเป็นแบบละครราดั้งเดิม คือเป็นเรื่องยาวติดต่อกัน ต่อมากรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โปรดให้มีการสร้างฉากประกอบและมีการตัดต่อบทเป็นฉากเป็นตอน

ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของกรมศิลปากร เป็นจุดเริ่มต้นความคิดของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ที่มีความตั้งใจ นำนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ผลงานของยาขอบ มาจัดเป็นการแสดงในรูปแบบละครพันทาง แนวคิดที่จะสร้างละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศนี้ได้เกิดขึ้นในราว พ.ศ. 2528 ด้วยอาจารย์เสรี หวังในธรรม มีความตั้งใจที่ต้องการจะให้วงการละครไทยเฟื่องฟู และได้รับความนิยมขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยได้เริ่มแสดงตอนที่ 1 ณ เวทีสังคีตศาลา ในรายการฤดูกาลแสดงสำหรับประชาชนปีที่ 34 เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 และแสดงต่อไปทุกเดือนจนถึงตอนที่ 21 จากนั้นจึงนำมาเปิดการแสดงตอนที่ 22 ในโรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2530 เก็บค่าเข้าชมคนละ 10 บาท มีคนดูจำนวนปกติ ต่อมาได้เริ่มการแสดงครั้งที่ 2 มีจำนวนคนดูมากขึ้นจากเดิมจนสามารถเก็บเงินได้สูงถึง 25,000 บาท จนต้องย้ายมาแสดงที่เวทีชั่วคราว (ข้างโรงละครแห่งชาติ) (สมพิศ สุวิวัฒน์, 2539, 135)

จากข้อความที่กล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของกระบวนการสร้างสรรค์ละครพันทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นการศึกษาหลักการสร้างงานละครประเภทละครพันทางผ่านแนวคิดของอาจารย์เสรี หวังในธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์และแรงบันดาลใจกับผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์ละครต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาของกระบวนการสร้างสรรค์ละครพันทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศของ อาจารย์เสรี หวังในธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขอบเขตการศึกษาการวิจัย ดังนี้ ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ในประเด็น บทละคร เครื่องดนตรีประกอบการแสดง นักแสดง เสื้อผ้า และฉากการแสดง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การวิจัยเอกสาร ศึกษาข้อมูลความสำคัญของความเป็นมาละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ และการสัมภาษณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงละครพันทางผู้ชนะสิบทิศ ด้วยวิธีการบันทึกเสียง และการจดบันทึก โดยผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

นายสมชาย ทับพร ผู้เชี่ยวชาญศิลปศิลป์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2. การวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิจัยโดยเรียบเรียงเป็นการพรรณนา ตรวจสอบข้อมูล และเผยแพร่ในรูปแบบบทความวิจัย

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา กระบวนการสร้างสรรค์ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ เริ่มต้นจากความคิดของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ที่มีความตั้งใจ จะนำนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศผลงานของยาขอบมาจัดเป็นการแสดงในรูปแบบละครได้เกิดขึ้น ใน พ.ศ. 2528 ด้วยอาจารย์เสรี หวังในธรรมมีความตั้งใจที่ต้องการจะให้วงการละครไทยเฟื่องฟู และได้รับความนิยม ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญในกระบวนการสร้างสรรค์ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ในประเด็น บทละคร เครื่องดนตรีประกอบการแสดง นักแสดง เสื้อผ้า และฉากการแสดง เพื่อให้เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของอาจารย์เสรี หวังในธรรม

1. การแปรรูปจากนวนิยายสู่บทละครพันทางที่ใช้ในการแสดงละคร

การจัดสร้างบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นการสร้างละครอย่างพิถีพิถัน มีขั้นตอนโดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วนจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อีกทั้งยังได้มีการตีความลักษณะนิสัยของตัวละครอย่างชัดเจนเพื่อเขียนบทประกอบการแสดงให้ดูสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจารย์เสรี หวังในธรรมได้ประพันธ์บทละครพันทางเรื่องนี้ไว้จำนวนทั้งสิ้น 56 ตอน จากนวนิยายที่ยาขอบเขียนทั้งหมด 8 เล่ม รวมทั้งสิ้น 276 ตอน โดยเขียนบทละครให้ตรงกับเรื่องเดิมของเจ้าของบทประพันธ์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

จากการศึกษาบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ พบว่าอาจารย์เสรี หวังในธรรมสร้างบทละครพันทางเรื่องนี้โดยยึดโครงประพันธ์เดิม แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอเพื่อให้เหมาะสมกับการนำมาจัดเป็นการแสดงให้มากที่สุด กล่าวคือได้ปรับเปลี่ยนบทละครจากนวนิยายที่เป็นการบรรยายร้อยแก้วทั้งหมดเป็นกลอนบทละครพันทาง เนื่องจากนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งเหมาะสำหรับการอ่าน ผู้อ่านจะเห็นภาพตามตัวอักษรที่ผู้แต่งบรรจงเรียบเรียงถ้อยคำลงในหนังสือ เมื่ออาจารย์เสรี หวังในธรรมนำเรื่องราวดังกล่าวมาดัดแปลงเป็นบทละครจึงต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบางส่วน ให้เหมาะสมกับการแสดง มีการดัดแปลงเนื้อเรื่องให้รวบรัดกระชับฉับไว เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและการแสดงบทเวที ด้วยเนื้อเรื่องที่มีความยืดยาวอาจารย์เสรี หวังในธรรมจึงได้มีการตัดต่อย่อความแบบตอนใหม่ โดยไม่ให้เสียเนื้อความเดิม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศที่อาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้ทำการประพันธ์ขึ้นนั้น จากการศึกษาพบว่าเนื้อเรื่องผู้ชนะสิบทิศในรูปแบบบทละครพันทางนั้น มีเนื้อเรื่องที่ยาว หลากหลาย เหตุการณ์ อีกทั้งมีตัวละครมากมาย ผู้วิจัยจึงสามารถแยกองค์ประกอบได้เป็น 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1. เนื้อเรื่อง 2. โครงเรื่อง 3. แก่นของเรื่อง

1. เนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องคือการเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงจุดจบของเรื่องกล่าวคือการเอาเหตุการณ์ที่สำคัญของตัวละครแต่ละตัวมารวมกัน เพื่อให้มีความสำคัญสอดคล้องกันจนแลดูเป็นเรื่องเดียว ทุกเหตุการณ์จะต้องมีความจำเป็นไม่สามารถตัดออกได้ เพราะจะทำให้เสียเนื้อเรื่อง (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2520, 335-336) ซึ่งเรื่องย่อตามบทละครพันทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม มีลักษณะของการดำเนินเนื้อเรื่องเช่นเดียวกับนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ ซึ่งมีเนื้อเรื่องย่อดังนี้

เมื่อพระพุทธกาลล่วงไปแล้ว 2073 พรรษา เมงกะยีนโยตั้งตนเป็นมหาจักรีศรี ทรงพระนามว่าพระเจ้าสิริชัยสุระ ยกเศวตฉัตรขึ้น ณ เมืองทองอุ เรื่องกษัตริย์ภาพแผ่ไปทั่วแดนดิน ถิ่นที่อยู่ ณ เวียงมน้ำอิระวดี อันว่าพุกามประเทศนั้น บรรดาหัวเมืองอันเป็นใหญ่คือเมืองอังวะ เมืองหงสาวดีและเมืองแปร แม้มิได้สุจริตโดยจริงใจ แต่ก็พยายามถนอมไมตรี ด้วยเกรงบารมีแห่งทองอุ พระเจ้าสิริชัยสุระมีพระราชธิดาเกิดแต่พระอัครมเหสีองค์หนึ่งชื่อตะละแม่จันทรากับพระราชบุตรอันเกิดแต่พระราชเทวีองค์หนึ่ง ชื่อมั่งตราหรือมั่งตราราชบุตรทั้งสองร่วมชันษาเดียวกัน แต่พระราชบุตรอ่อนวัยกว่าเล็กน้อย ครั้นพระอัครมเหสีสิ้นพระชนม์ในขณะที่พระราชธิดายังอ่อนวัยนัก พระเจ้าเมงกะยีนโยจึงทรงพระวิตกอยู่ด้วยเรื่องผู้เลี้ยงดูพระราชธิดา

ครั้งนั้น ณ หมู่บ้านสะยะยกในพุกามประเทศ ยังมีสามภรรยาคนหนึ่งเป็นชาว พม่าผิวสีส้มคอส้ม เมียชื่อนางเลาซี ทั้งคู่มิอาชีพาตลาลาดวงตาลเป็นนิจ ทั้งคู่มิบุตรชายวัยอ่อน อายุเพียง 2 ขวบ วันหนึ่งขณะที่สองผิวเมียออกประกอบอาชีพเช่นเคย ลูกน้อยวัยกลางดินใกล้ บริเวณมิ่งใหญ่ประมาณลำต้นหมากเลื้อยมาแล้วก็ขดเป็นวงอยู่รอบทารกและทารกน้อยนั้นก็ได้สะดุ้งสะเทือนจนนั่งเป็นปรกติอยู่ สีงคสุร์กับนางเลาซีกลับสะดุ้งตกใจเพียงจะตายไปเสียก่อน ลูกน้อยได้แต่ยืนตะลึงอยู่ จนงูใหญ่นั้นเลื้อยจากไปเอง สองผิวเมียจึงนำทารก

น้อยไปหา พระราชาคณะแขวงงะสะยอก พระราชาคณะพิจารณาคุณลักษณะตรวจดวงชะตาแห่งทารกแล้ว ก็อุ้มทารกขึ้นเหนือตัก บอกกับบิดามารดาของทารกว่า ทารกนี้ผู้นี้เป็นผู้ที่มีบุญจะได้เป็นมหาราชแห่งพุกามประเทศ จากนั้นพระราชาคณะงะสะยอกก็แนะนำให้สังคะสุร์แม่เลาซี นำบุตรน้อยไปสู่พระบารมีแห่ง เมงกะยีนโยลิริชัยสุระ ณ เมืองตองอู โดยเขียนหนังสือฝากไปอยู่กับพระมหาเถรกุโสต่อ ผู้เป็นทั้งครูและสหายผู้ร่วมสนทิตชอบของพระเจ้าเมงกะยีนโย ทั้งผิวและเมื่อยก็ปฏิบัติตามมหาเถรกุโสต่อรูปดวงชะตาของทารกน้อยอย่างแจ่มแจ้งจึงตั้งชื่อให้ว่า “จะเด็ด” ครั้นจะมาอยู่ร่วมด้วยขัดติยาจารย์กุโสต่อได้มีพันโร สังคะสุร์ก็มีอันป่วยไข้สิ้นชีวิตลง มหาเถรกุโสต่อ นั้นเชื่อในดวงชะตาของจะเด็ด ทั้งมีความเอ็นดูด้วยเป็นกำพร้า จึงรับอุปถัมภ์อบรมสั่งสอนและรักใคร่ในตัวจะเด็ด เสมอด้วยบุตร ครั้นนั้นประจวบด้วยพระอัศรมเหสีสิ้นพระชนม์ สอดคล้องด้วยพระมหาเทวีก็ประสูติพระราชบุตร พระเจ้าสิริชัยสุระทรงโหม่นสัวด้วยอาลัยพระมเหสีกับทรงเป็นห่วง พระมหาเทวีจะทรงทรุดโทรมด้วยต้องเลี้ยงดูพระราชบุตร จึงให้คัดเลือกหาสตรีสุขภาพแข็งแรงและปราศจากโรคภัยเพื่อมอบหมายให้เป็นแม่นมทั้งพระราชธิดา และพระราชบุตร พระมหาเถรกุโสต่อขัดติยาจารย์รูปแจ่มด้วยดวงชะตาแห่งแม่เลาซีและจะเด็ดลูก น้อยจึงส่งนางเข้าไปถวายและพระเจ้าสิริชัยสุระเมงกะยีนโยก็เชื่อถือไว้ใจนางเลาซีจึงได้เป็นแม่นมแห่งพระราชธิดาจันทร์และราชบุตรมังตรา และได้รับพระราชทานอนุญาตให้เอาจะเด็ดบุตรน้อยนั้นเข้าไปร่วมเลี้ยงดูด้วยพร้อมกับจะเด็ด ทะละแม่จันทร์พระราชธิดาและมังตราราชบุตรจึงร่วมดื่มน้ำนมแม่เลาซีเสมอด้วยเป็นน้องพี่ร่วมมารดา

ครั้นพระเจ้าเมงกะยีนโยประชวรหนักพระราชบุตรมังตราจะขึ้นครองราชย์ พระราชบุตรมังตรามอบหมายให้จะเด็ดไปสืบราชการลับที่เมืองแปรโดยความเห็นชอบของ พระมหาเถรกุโสต่อ เมื่อจะเด็ดเดินทางไปที่เมืองแปร ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มังฉาย” จะเด็ดปฏิบัติราชการเป็นที่โปรดปรานของพระเจ้าแปรจนได้รับตำแหน่งขุนวังเมืองแปร และในราชสำนักเมืองแปรจะเด็ดได้ผูกสมักรักใคร่กับทะละแม่กุสุมาพระราชธิดาพระเจ้าแปร เมื่อพระเจ้าแปรสืบความได้ว่าจะเด็ดเป็นไส้ศึกที่ต้องอุ้มส่งมา พระเจ้าแปรมีอุบายจะให้จะเด็ดยอมตัวเป็นฝ่ายตน แต่จะเด็ดมั่นคงในแผ่นดินเกิดและจงรักภักดีในมังตราตะเบงเซเวตี้ยิ่งนัก พระเจ้าแปรจึงได้นำจะเด็ดจำตรไว้เพื่อไม่ให้ช่วยทัพตองอู ฝ่ายตองอูมังตราตะเบงเซเวตี้พิโรธมากเพราะทรงเข้าใจว่าจะเด็ดเข้ากับฝ่ายเมืองแปร จึงยกทัพไปสู้รบกับเมืองแปร ทะละแม่จันทร์และพระมเหสีนั้นทวดีมีความวิตกกังวลจึงส่งกันทิมาลูกสาวตะละแม่กุสุมาดาบและกันทิมาเดินทางไปแปรโดยใช้ชื่อว่า “นาคะตะเซโบ” หนุ่มชาวทวาย กันทิมาได้พบกับจะเด็ดและจะเด็ดได้พิสูจน์ความจงรักภักดีต่อมังตราและแผ่นดินตองอู โดยการยกกองทัพอ้อมตีเมืองแปรจนได้รับชัยชนะมังตราตะเบงเซเวตี้ทรงดีพระทัยมากแต่งตั้งจะเด็ดเป็น “บุเรงนองกะยอติณรธา” พระเชษฐาแห่งพระองค์และมังตราก็ได้ทรงกำหนดงานการทำพิธีอุปัชฌายะระหว่างทะละแม่จันทร์และจะเด็ด แต่จะเด็ดยังไม่กลับเมืองตองอู เพราะทะละแม่กุสุมาถูกพระอุปราชสอพิณยาล่องลงจนนางตกเป็นชายาที่เมืองหงสาวดี จะเด็ดจึงออกเดินทางไปที่บ้านทุ่งหันสา วัดดี และที่นี้จะเด็ดคล้องช้างเผือกได้ จะเด็ดจึงมีโอกาสถวายตัวในราชสำนักหงสาวดีและได้พบทะละแม่กุสุมา จะเด็ดจึงคิดช่วงชิงทะละแม่กุสุมามาจากอุปราชสอพิณยา จะเด็ดกระทำการนี้สำเร็จและคิดจะนำทะละแม่จันทร์ ทะละแม่กุสุมาการทำพิธีอุปัชฌายะพร้อมกันแต่แม่นมนางเลาซีไม่ยอม จะเด็ดจึงต้องเข้าพิธีอุปัชฌายะกับทะละแม่กุสุมาที่เมืองแปรโดยมีพระมหาเถรเป็นตัวแทนของมังตราตะเบงเซเวตี้ และที่เมืองแปรนี้เองพระมหาเถรถูกไขลอบทำร้ายถึงชีวิต จะเด็ดและมังตราโกรธแค้นไขลอบมาก ทั้งจะเด็ดและมังตราตั้งใจจะทำพิธีศพของพระมหาเถรที่กลางกรุงหงสาวดี ทั้งสองจึงยกทัพไปตีกรุงหงสาวดี และได้รับชัยชนะ มังตราตะเบงเซเวตี้เสวยราชสมบัติเป็นพระเจ้ากรุงหงสาวดี และจะเด็ดได้รับตำแหน่งพระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดี

2. โครงเรื่อง มีลักษณะเด่นใกล้เคียงกับเนื้อเรื่อง แต่แนวเนื้อเรื่องนั้นผู้แต่งประสงค์จะให้ดำเนินเรื่องไปโดยมีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นสร้างปมเรื่องให้ซับซ้อน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง โดยกำหนดพฤติกรรม

ของตัวละคร เหตุการณ์ รวมไปถึงความเคลื่อนไหวในเหตุการณ์นั้นๆ โครงเรื่องที่ดีและผู้อ่านนิยมคือโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง (conflict) ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวละครตัวเอก เป็นปัญหาที่เข้มข้นและเป็นการปลุกเร้าอารมณ์ของผู้อ่าน และความรุนแรงที่มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2517, 180)

3. แก่นของเรื่อง ละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศมีแนวคิดสำคัญหรือความมุ่งหมายที่ผู้แต่งต้องการสื่อถึงผู้อ่าน ซึ่งแก่นเรื่องเหมือนกับแก่นเรื่องของนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ คือการแสดงถึงวีรกรรมด้านการรบและด้านความรักของชายสามัญชนผู้หนึ่ง ซึ่งต่อมาดำรงอิสริยยศเป็นมหาราชโดยมีความรักชาติและจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดินขณะเดียวกันก็มีความคมคายเป็นที่ถูกใจเหล่าสตรีทั้งหลายภายหลังได้สมญานามว่าผู้ชนะสิบทิศ (มัทนา นาเคบุตร, 2523, 120)

2. รูปแบบการประพันธ์บทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ

รูปแบบการประพันธ์ในละครพันทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นกลอนบทละครสลับกับความเรียง ซึ่งในการจัดสร้างบทละครพันทางเรื่องนี้ได้ถอดความมาจากนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ โดยอาจารย์เสรี หวังในธรรมได้มีการปรับเปลี่ยนในการนำเสนอจากนวนิยายสำหรับอ่านมาเป็นรูปแบบศิลปะการแสดง ทำให้รูปแบบในการนำเสนอเรื่องราวจึงเปลี่ยนไป คือ ลักษณะคำประพันธ์ คำประพันธ์ร้อยกรองที่ปรากฏในบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศเป็น “กลอนบทละคร” กลอนบทละครนี้มีลักษณะคล้ายกับกลอนสุภาพหรือกลอนแปด วรรคหนึ่งมี 6-9 คำ สองวรรคเป็นหนึ่งบาท และสองบาทนับเป็นหนึ่งบท มีสัมผัสนอกและสัมผัสในเพื่อให้คำกลอนนั้นไพเราะ ซึ่งวรรคแรกของกลอนบทละครมักจะนิยมขึ้นต้นว่า เมื่อนั้น บัดนั้น หรืออาจจะกล่าวบทไป ดังแผนผังต่อไปนี้ (วันทนี ม่วงบุญ, 2533, 70)

จะพบว่าบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ อาจารย์เสรี หวังในธรรมแต่งเป็นกลอนบทละครแต่ไม่มีการขึ้นต้นด้วย “เมื่อนั้น” และ “บัดนั้น” เหมือนกับละครทั่วไปที่นิยมใช้ แต่จะขึ้นต้นเหมือนกลอนแปดทั่วไป นอกจากนี้ในการเขียนบทละครยังสามารถแบ่งคำออกเป็น 3 ช่วง ดังที่อาจารย์เสรี หวังในธรรมกล่าวว่า “ส่วนที่เป็นคำกลอนจะจัดแต่งวรรคตอนให้เรียบร้อย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านการร้องและการบอกบท ” (เสรี หวังในธรรม, 2538, 58) เช่น ตัวอย่าง

โอจันทรา บนฟ้า นภาผ่อง	ข้าแห่งนมอง ทุกครั้ง ช่างสุขสม
แต่จันทรา ตองอุ ผู้ซู้ซม	ข้อกลับตรม เพราะนาง ทุกครั้งไป
ชะรอยชาติ วาสนา ข้าต่ำต้อย	ยิ่งกระต่าย ตัวน้อย เป็นไหนไหน
แม้จันทรา ตองอุ อยู่ไม่ไกล	ก็จันใจ ที่จะแล ชะแง้มอง

สำหรับการดำเนินเรื่องด้วยคำประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง อาจารย์เสรี หวังในธรรมได้นำนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศมาปรับเปลี่ยนเป็นบทประพันธ์ร้อยกรองในการดำเนินเรื่อง และบทประพันธ์ร้อยแก้วทั้งยังสร้างบทเจรจาสนทนาโต้ตอบระหว่างตัว ซึ่งบทเจรจานี้สำคัญมากเพราะเป็นแรงผลักดันให้ละครมีเรื่องราวต่อเนื่องและชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ตอนตะเลงเจ้าเล่ห์ ได้กล่าวถึงมังกรที่หวงไหลพระสนมโช้ว อาจารย์เสรี หวังในธรรมใช้เป็นบทประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรองแสดงกิริยาของตัวละครได้เด่นชัด ดังตัวอย่าง

ตะเบงเซเวตี้

ภูบดินทร์ ลีนดำ สำราญริน

หลงเสน่ห์ สมนาง อย่างจิ้งง

ตะเบงเซเวตี้

เข้าคำ พร่ำพรอด กอดโซ้อ

ไม่ไยดี ราชกิจ คตินิยม

โซ้อ

พระพักตร์เข้ม แอร่มขึ้น ไม่พินคลั่ง

ประทับยัง ตำแหน่งน้อย ตะบอยชม

ลืมตัว ลืมทุกซ์ แสนสุขสม

หลงระงม สมสู่ มีรู้คลาย

ทูลกระหม่อมเพคะ เมื่อราตรีที่ผ่านมา ทรงบรรทมน้อยนัก เชิญเสวยพระกระยาหารเสียก่อน
เถอะเพคะ จะได้เข้าห้องสรงแล้วบรรทมต่อเพคะ

ตะเบงเซเวตี้

ไม่เป็นไรดอกโซ้อ แม่อย่าได้ห่วงกลัวในกำลังร่างของพี่เลย ตราบใดมีร่างโซ้ออยู่ชิดอกเช่นนี้ พี่
หารู้จักกลางวันกลางคืนไม่ดอก ว่าแต่โซ้อนั่นสิ เจ้ามีเปื้อนระบี่ข้างดอกหรือ

โซ้อ

โธ...ทูลกระหม่อมแก้ว รับสั่งถามอะไรเช่นนั้นเพคะ ในแผ่นดินอันกว้างใหญ่แห่งตองอูนี้ หากมิใช่
เพราะไออุ่นจากอุระตะเบงเซเวตี้แล้ว โซ้อก็คงหาหม้ายใจไม่ดอกเพคะ

ลักษณะรูปแบบการขึ้นต้นและลงท้ายของบทละคร ในตอนเริ่มต้นแต่ละตอนจะมีการบอกลักษณะฉาก
เวลา สถานที่เกิดเหตุ และมีการบอกลักษณะของตัวละครนั้นๆ รวมทั้งเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงแล้วจึงเข้าสู่เนื้อ
เรื่อง โดยมีคำว่า “มานเปิด” ตัวอย่างตอน ตะเลงเจ้าเล่ห์

-ปี่พาทย์ทำเพลงรวมอัญญ และกระต่ายเต้น-

-เปิดมาน-

(ฉากพระตำหนักเดิมของตะละแม่จันทราในพระราชวังตองอู

ตะเบงเซเวตี้ประทับเสวยน้ำจันทอยู่อย่างทรงพระสำราญ)

เมื่อจะจบตอนการลงท้ายบทละครแต่ละตอน จะมีการกล่าวถึงตัวละครตัวสุดท้าย บอกเพลงและบอก
อาภักปิริยาของตัวละคร แล้วจึงใช้คำว่า “ปิดมาน” เป็นการจบตอน เช่น ในตอนสุดท้ายของตอนตะเลงเจ้าเล่ห์
ดังตัวอย่าง

มหารเถร

อันตัว ข้าพเจ้า มั่งสินธุ

อุทิศเพื่อ แผ่นดิน สันกันวล

เพ็งครั้งนี้ ที่ร้าง ท่างอาราม

ถ้ามันบุญ บารมี ยังดีพอ

เข้ามาสู่ กุโสดอ ก่อกุศล

ไม่เคยไป ไกลพัน กุโสดอ

จากเขตคาม เมืองแม่ แลหลวงพ่

จะร้องขอ เพียงให้ ได้กลับมา

-ปี่พาทย์ทำเพลงสาธุการ-

(ทุกคนมองหน้ากันเมื่อมหาเถรอธิษฐาน แล้วค่อยๆออกมาเข้ากระบวน มหาเถรกราบพระแล้ว
มาขึ้นเสลี่ยง กระบวนเคลื่อนที่เข้าโรง)

(ใช้ไฟฉายที่ลำเทียนแล้วค่อยๆหรีไฟ เปิดเสียงลมพัด กระพริบไฟสีแดงแล้วเป่าลมดับเทียน)

-ปิดมาน -

3. เครื่องดนตรีประกอบการแสดง

ละครพื้นทางเป็นละครอีกประเภทหนึ่งที่ทำนองดนตรีดูแตกต่างจากละครประเภทอื่น ๆ โดยมีการนำสำเนียง จีน พม่า มอญ แยก ชาว ลาว ฯลฯ เรียกว่า “เพลงออกภาษา” ทำให้ผู้ชมที่ได้รับฟังได้รู้จักในทำนองเพลงเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและตัวละครของชาตินั้น ๆ ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์คล้อยตามนับเป็นมิติใหม่ในวงการละครไทย ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงจะใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมผสานกับเครื่องดนตรีออกภาษา เช่น ซาติพม่าใช้ กลองยาว ซาติจีนใช้ ซอฮู้ กลองจีน กลองตอก ซาติลาวใช้ ซอ ซึงและสะล้อ เป็นต้น ซึ่งเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. เพลงหน้าพาทย์ 2. เพลงร้องประกอบรำ

3.1 เพลงหน้าพาทย์ คือ เพลงที่บรรเลงอย่างเดียวไม่มีการขับร้อง ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขนและละคร เราอาจแบ่งเพลงหน้าพาทย์ได้ดังนี้ (วันทนี ม่วงบุญ, 2533, 70) เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมการเดินทางไปมา เพลงหน้าพาทย์สำหรับการยกทัพ เพลงหน้าพาทย์ที่แสดงถึงความสนุกสนาน เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้สำหรับแสดงฤทธิ์เดช เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบการต่อสู้ ซึ่งรายชื่อเพลงหน้าพาทย์ที่ปรากฏในบทละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศมีรายชื่อเพลงดังนี้

1. เพลงพม่า	2. เพลงกราวพม่า
3. เพลงโศกพม่า	4. เพลงโอด
5. เพลงมอญ	6. เพลงเสมอมอญ
7. เพลงยกตะลุ่ม	8. เพลงร่วมมอญ
9. เพลงเสมอพม่า	10. เพลงมอญขึ้นเดียว
11. เพลงตันโยคี	12. เพลงตันเพลงชะเวดากอง
13. เพลงรวไบไม่ร่วง	

3.2 เพลงร้องประกอบรำ คือ เพลงร้องตามบทเพื่อให้ผู้แสดงรำตีบทตามเนื้อเรื่องที่แสดง นิยมใช้เพลงสองชั้นหรือชั้นเดียว แต่ไม่นิยมใช้เพลงสามชั้นเพราะทำนองที่ซ้ำเกินไปไม่เหมาะกับการรำรำ บทร้องมีทั้งการบรรยายเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง รวมไปถึงบรรยายลักษณะนิสัยและความรู้สึกของตัวละคร นอกจากนี้บทร้องยังใช้แทนการเจรจาโต้ตอบของตัวละครได้อีกด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงสำเนียงไทย พม่า มอญ จีน เจี้ยว เป็นต้น เพลงร้องจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การแสดงละครมีชีวิตชีวา รวมไปถึงความนิยมในละครพื้นทางเป็นการแสดงละครที่เกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ ดังนั้นดนตรีและเพลงร้องจึงใช้เพลงบอกภาษาหรือออกภาษา

อาจารย์สมชาย ทับพร ผู้บรรจเพลง ได้กล่าวถึงเพลงในละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศว่า ส่วนใหญ่เมื่ออาจารย์เสร็จ แต่งบทเสร็จแล้ว จะมอบให้ใส่ทำนองเพลง ซึ่งทำนองเพลงสำเนียงไทยและพม่านั้นไม่ได้แตกต่างกันมาก เพียงแต่ทำนองมอญจะเซื่องช้า ต่างจากทำนองเพลงพม่าที่มักจะเร็ว และทำนองเพลงทั้งสำเนียง มอญ พม่า มีอยู่มากมาย เช่น สร้อยเวียงพิงค์ สุดคะนึ่ง พม่ารำหวาน เป็นต้น รวมไปถึงการบรรจเพลงและการร้องเพลงในละครเรื่องนี้ว่าได้บรรจเพลงไทย มอญ พม่า จีน และเพลงใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนมาบรรจในละครให้เข้ากับเนื้อหาของเรื่องมีทั้งเพลงเศร้า เพลงอารมณ์รัก เพลงสนุกสนาน บางครั้งก็หยิบเอาทำนองเพลงบางท่อนจากเพลงต่างๆ เช่น เพลงท้ายม้วยเชียงตา ชุมนุมเผ่าไทยท่อนแรกมาใส่ในเพลงละครให้เข้ากับเนื้อเรื่องซึ่งทำให้ละครเรื่องนี้เป็นที่ติดอกติดใจของคนดูเพราะมีความผสมผสานกลมกลืนกันทั้งเครื่องดีด สี ตี เป่า ก็บรรเลงอย่างไพเราะคนร้องสอดแทรกอารมณ์อย่างกลมกลืนลงตัว (สมชาย ทับพร, 2565)

4. การคัดเลือกนักแสดง

นักแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศเป็นศิลปินชายและหญิงที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทย โขนและละคร อาจารย์เสรี หวังในธรรม ได้ใช้ตัวละครเป็นชายจริงหญิงแท้เพื่อให้ละครดูสมจริง อีกทั้งบทละครเรื่องนี้มีทั้งบทร้องประกอบการรำและบทเจรจา ซึ่งนักแสดงต้องเจรจาตามบทประพันธ์ที่ได้แต่ไว้ให้ ดังนั้นนักแสดงจำเป็นต้องจดจำบทให้ได้ ด้วยความแปลกใหม่ของละครเรื่องนี้ทำให้นักแสดงที่เคยแสดงโขน ละครในและละครนอกนั้น เมื่อมาแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ซึ่งมีบทพูดผสมกัน บทร้องบทรำ และมีบทพูดมากกว่าบทร้อง โดยบทพูดดังกล่าวเป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับนักแสดงทุกคนเพราะคือการแสดงออกทางสีหน้า อารมณ์ ท่าทางวิธีพูดผู้แสดงของกรมศิลปากรก็ไม่ชำนาญเพราะส่วนใหญ่จะเน้นการรำเสียมากกว่า (ธิดา มหาเปารยะ, 2535, 14) แต่เมื่อนักแสดงทุกคนได้รับการแนะนำวิธีการพูดในบทละคร ช่วงจังหวะการแบ่งวรรคตอน ตลอดจนถึงการใส่อารมณ์ สีหน้าและน้ำเสียงแล้วทำให้ผู้แสดงมีความมั่นใจในตัวเองประกอบกับการท่องบทกันอย่างคล่องแคล่วแม่นยำ พร้อมทั้งจะกล้าแสดงออกทำให้ทุกคนมีความสมบูรณ์ทั้งอารมณ์ สีลา ท่ารำ

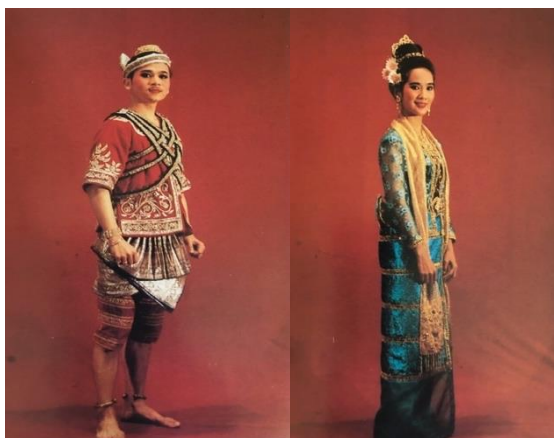
5. การจัดสร้างเครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ยังคงรักษาแบบแผนตามรูปแบบละครพันทางของกรมศิลปากร คือ การแต่งกายตามเชื้อชาติของตัวละครนั้นๆ เช่น เครื่องแต่งกายแบบชาติพม่าและมอญ โดยเครื่องแต่งกายในแบบนี้แต่เดิมกรมศิลปากรแต่งกันอยู่แล้วในละครพันทางเรื่องราชาธิราช อาจมีเครื่องแต่งกายแบบส่วนที่ดูแตกต่างไปจากเดิม อาทิเช่น การเพิ่มลวดลายจากการปักดิ้น การเพิ่มเครื่องประดับที่วิจิตรขึ้น รวมไปถึงประดิษฐ์ออกแบบทรงผมแบบใหม่ ซึ่งทั้งหมดนั้นเลียนแบบเชื้อชาตินั้นทั้งสิ้น เครื่องแต่งกายละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ สามารถแบ่งออกตามเชื้อชาติพม่าและมอญได้อย่างชัดเจน ดังนี้

5.1 เครื่องแต่งกายพม่า

ผู้ชาย นุ่งผ้าลอยชายสั้น (ผ้าสามเหลี่ยมมีจีบรอบด้านหน้า) ใส่สนับเพลา สวมเสื้อแขนยาว (แบบฝ้าย) มีลวดลายปักด้วยดิ้นที่ปลายแขน รอบคอ แผ่นผ้าป้ายที่หน้าอก โปกผ้า

ผู้หญิง นุ่งผ้าลายขวาง ยาวกรอมเท้าลากพื้น โดยเชิงผ้าต่อผ้าบางใส ความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร มองเห็นเท้า ตัวเสื้อชั้นในปักดิ้น ใส่เสื้อคลุมตัวนอกโชว์ความงามของเสื้อตัวใน แถบผมสูงทัดดอกไม้ทางซ้าย

ภาพที่ 1 เครื่องแต่งกายชายพม่าตัวละครมังตราและหญิงพม่าตัวละครนันทวดี

ที่มา : หนังสือบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ สมาคมกริยาอาหารเรือจัดพิมพ์เพื่อมูลนิธิสายใจไทย พ.ศ. 2534

5.2 เครื่องแต่งกายแบบมอญ

ผู้ชาย นุ่งผ้าหางปรก โดยชายผ้าข้างหลังปล่อย ไม่มีหางหงส์ สวมเสื้อแขนยาว (แบบป้าย) มีลวดลายปัก ด้วยด้ายที่ปลายแขน รอบคอ แผ่นผ้าป้ายที่หน้าอก โปกผ้า หรือเสวียน

ผู้หญิง นุ่งผ้าชิ้นลายหาง เสื้อคอตั้ง แขนยาวคลุมสะโพกเข้ารูป มักจะใส่สีอ่อนๆ เช่น สีชมพู สีฟ้า สีเขียว ห่มสไบเฉียงเกล้าผมสูงทัดดอกไม้ด้านขวา

ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกายชายมอญตัวละครสการะวุฒพีและหญิงมอญพระมเหสี
ที่มา : หนังสือบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ สมาคมภริยาทหารเรือจัดพิมพ์
เพื่อมูลนิธิสายใจไทยพ.ศ. 2534

6. การออกแบบฉากการแสดง

ฉากหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการจัดแสดงละครเวที ฉากยังสามารถถ่ายทอดอารมณ์ในขณะที่แสดง รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่ของบ้านเมือง วัฒนธรรมประเพณีของผู้คนในยุคหนึ่งๆ ได้ ทำให้เกิดความตื่นตาสงูสนาน เพลิดเพลินกับละครเรื่องนั้นๆ อาจารย์สุธี ปิรบุตร ผู้อำนวยการด้านการออกแบบฉาก หัวหน้างานฉาก ฝ่ายศิลปกรรมเวที กองการสังคีต ได้พูดถึงการจัดสร้างฉากประกอบการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ กล่าวว่า “โดยทั่วไปการสร้างฉากต้องเข้าใจเนื้อเรื่องเสียก่อนว่าเป็นละครอะไร อยู่ในยุคสมัยไหน เกี่ยวกับชนชาติใด จากนั้นก็ต้องศึกษาถึงวัฒนธรรมของชาตินั้น อย่างผู้ชนะสิบทิศต้องรู้การสร้างบ้านสร้างเมือง และข้าวของเครื่องใช้มีรูปทรงลวดลายอย่างไร ทั้งมอญ และพม่า ซึ่งได้เดินทางไปดูที่ประเทศพม่า ศึกษารายละเอียดปลีกย่อยในภาคเหนือ พบว่าทั้งสองชาติเหมือนกัน นอกจากนี้ยังต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยเพื่อสร้างฉากที่ให้ความหมายและสวยงาม ฉากที่ปรากฏบนเวทีในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ที่เห็นเป็นฉากหลักๆ ที่กรมศิลปากรได้ใช้มาแต่เดิม เช่น ฉากท้องพระโรง ฉากสวน ฉากป่า ฯลฯ ฉากและบรรยากาศในบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม โดยส่วนมากจะกำหนดไว้ในบทละคร

ภาพที่ 3 ฉากท้องพระโรงกรุงอังวะ

ที่มา : หนังสือบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ สมาคมภริยาทหารเรือจัดพิมพ์
เพื่อมูลนิธิสายใจไทย พ.ศ. 2534

อภิปรายผลการวิจัย

อาจารย์เสรี หวังในธรรมได้เริ่มทำการสร้างละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ จากขั้นตอนแรกโดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วนจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอีกทั้งยังตีความลักษณะนิสัยของตัวละครอย่างชัดเจน เพื่อเขียนบทที่จะประกอบการแสดงให้ดูสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในส่วนการเขียนบทอาจารย์เสรี หวังในธรรมได้นำผลงานนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของคุณโชติ แพร่พันธุ์ นามปากกาयाขอบ มาประพันธ์เป็นบทละครรำในประเภทละครพันทาง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 56 ตอน จากนวนิยายที่ยาขอบเขียนไว้ทั้งหมด 8 เล่มด้วยกันรวมทั้งสิ้น 276 ตอน โดยเขียนบทละครให้ตรงกับเนื้อเรื่องเดิมของยาขอบ โดยยึดโครงประพันธ์เดิม แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอเพื่อให้เข้าสู่การแสดงให้มากที่สุด กล่าวคือเปลี่ยนบทละครจากนวนิยายที่เป็นการบรรยายร้อยแก้วทั้งหมดเป็นกลอนบทละครพันทาง หากสังเกตจะเห็นได้ว่านวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบนี้จัดเป็นนวนิยายที่อิงประวัติศาสตร์ซึ่งเหมาะสำหรับการอ่าน ผู้อ่านจะเห็นภาพตามตัวอักษรที่ผู้แต่งบรรจงเรียบเรียงถ้อยคำลงในหนังสือ เมื่ออาจารย์เสรี หวังในธรรมได้นำเรื่องราวดังกล่าวมาดัดแปลงเป็นบทละครจึงต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบางส่วน ให้เหมาะสมกับการแสดงดัดแปลงเนื้อเรื่องให้รวบรัดกระชับฉับไว เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและการแสดงบนเวที ด้วยเนื้อเรื่องที่มีความยืดหยุ่นพอสมควรอาจารย์เสรี หวังในธรรมจึงได้มีการตัดต่อความแบบใหม่โดยไม่ให้เสียเนื้อความเดิม ซึ่งบทละครพันทางดังกล่าวได้มีองค์ประกอบด้วยกัน 3 องค์ประกอบคือ 1. เนื้อเรื่องคือการเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงจุดจบของเรื่อง ซึ่งเรื่องย่อตามบทละครพันทาง เรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม จะมีภาพรวมเป็นเนื้อเรื่องเดียวกับนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ 2. โครงเรื่องมีลักษณะเด่นใกล้เคียงกับเนื้อเรื่อง แต่จะสั้นและสะกิดใจกว่าเนื้อเรื่อง โครงเรื่องที่ดีและผู้อ่านนิยมคือโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้ง ที่สำคัญเกิดขึ้นกับตัวละครตัวเอง เป็นปัญหาที่เข้มข้นและเป็นการปลุกเร้าอารมณ์ของผู้เสพ 3. แก่นของเรื่องละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศมีแนวคิดสำคัญหรือความมุ่งหมายที่ผู้แต่งต้องการสื่อถึงผู้ชม ซึ่งแก่นเรื่องของบทละครเหมือนกับแก่นเรื่องของนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ

คือการแสดงถึงวีรกรรมด้านการรบและด้านความรักของชายสามัญชนผู้หนึ่ง ซึ่งต่อมาดำรงอิสริยยศเป็นมหาราช โดยมีความรักชาติและจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน สำหรับคำประพันธ์อาจารย์เสรีได้ปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการอ่านมาเป็นรูปแบบการแสดง ทำให้รูปแบบในการนำเสนอเรื่องราวจึงเปลี่ยนไป คือ ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองที่ปรากฏในบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศเป็น “กลอนบทละคร” กลอนบทละครนี้มีลักษณะคล้ายกับกลอนสุภาพหรือกลอนแปด วรรคหนึ่งมี 6-9 คำ สองวรรคเป็นหนึ่งบาท และสองบาทนับเป็นหนึ่งบท มีสัมผัสนอกและสัมผัสในเพื่อให้คำกลอนนั้นไพเราะ สำหรับการดำเนินเรื่องด้วยคำประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง อาจารย์เสรี หวังในธรรมได้นำนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศมาปรับเปลี่ยนเป็นบทประพันธ์ร้อยกรองในการดำเนินเรื่อง และบทประพันธ์ร้อยแก้วทั้งยังสร้างบทเจรจาสนทนาโต้ตอบระหว่างตัว ซึ่งบทเจรจานี้สำคัญมากเพราะเป็นแรงผลักดันให้ละครมีเรื่องราวต่อเนื่องและชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงจะใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมผสมผสานกับเครื่องดนตรีออกภาษา เช่น ซาติพม่าใช้กลองยาว ซาติจีนใช้ ซอ อู้ กลองจีน ซอ ซึงและสะล้อ เป็นต้น ซึ่งเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. เพลงหน้าพาทย์ 2. เพลงร้องประกอบรำ รวมไปถึงการบรรจเพลงและการร้องเพลงในละครเรื่องนี้ว่าได้บรรจเพลงไทย มอญ พม่า จีน และเพลงใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนมาบรรจในละครให้เข้ากับเนื้อหาของเรื่องมีทั้งเพลงเศร้า เพลงรักหวาน ๆ เพลงสนุกสนาน บางทีก็หยิบเอาทำนองเพลงบางท่อนจากเพลงต่างๆ มาใส่ในเพลงละครให้เข้ากับเนื้อเรื่องซึ่งทำให้ละครเรื่องนี้มีความผสมผสานกลมกลืนกันทั้งเครื่องดีด สี ดี เป่า ก็บรรเลงอย่างไพเราะ คนร้องสอดแทรกอารมณ์อย่างกลมกลืนลงตัว สำหรับนักแสดงได้ใช้ตัวละครที่เป็นชายจริงหญิงแท้เพื่อให้ละครดูสมจริง อีกทั้งบทละครเรื่องนี้ มีทั้งบทร้องประกอบการรำและบทเจรจา ซึ่งนักแสดงต้องเจรจาตามบทประพันธ์ที่ได้แต่ไว้ให้ ดังนั้นนักแสดงจำเป็นต้องจะต้องจดจำบทให้ได้ ด้วยความแปลกใหม่ของละครเรื่องนี้ทำให้นักแสดงที่เคยแสดงโขน ละครในและละครนอกนั้น เมื่อมาแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ซึ่งมีบทพูดผสมกัน บทร้องบทรำ และมีบทพูดมากกว่าบทร้อง โดยบทพูดดังกล่าวเป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับนักแสดงทุกคนเพราะคือการแสดงออกทางสีหน้า อารมณ์ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ยังคงรักษาแบบแผนตามรูปแบบละครพันทางของกรมศิลปากร คือ การแต่งกายตามเชื้อชาติของตัวละครนั้น ๆ เช่น เครื่องแต่งกายแบบชาติพม่าและมอญ โดยเครื่องแต่งกายในแบบนี้แต่เดิมกรมศิลปากรแต่งกันอยู่แล้วในละครพันทางเรื่องราชาธิราช อาจมีเครื่องแต่งกายแบบส่วนที่ดูแตกต่างไปจากเดิม อาทิเช่น การเพิ่มลวดลายจากการปักดิ้น การเพิ่มเครื่องประดับที่วิจิตรขึ้น รวมไปถึงประดิษฐ์ออกแบบทรงผมแบบใหม่ ซึ่งทั้งหมดนั้นเลียนแบบเชื้อชาตินั้นทั้งสิ้น งานฉากได้มีการศึกษาถึงวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ อย่างผู้ชนะสิบทิศต้องรู้การสร้างบ้านสร้างเมือง และข้าวของเครื่องใช้มีรูปทรงลวดลายอย่างไร ทั้งหมดมอญ และพม่า ซึ่งได้มีการเดินทางไปดูที่ประเทศพม่า อีกทั้งศึกษารายละเอียดปลีกย่อยในภาคเหนือ พบว่าทั้งสองชาติเหมือนกัน นอกจากนี้ยังต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยเพื่อสร้างฉากที่ให้ความหมายและสวยงาม ซึ่งฉากที่ปรากฏบนเวทีในการแสดงละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศที่เป็นฉากหลัก ๆ ที่กรมศิลปากรได้ใช้มาแต่เดิม เช่น ฉากท้องพระโรง ฉากสวน ฉากป่า ฯลฯ ฉากและบรรยากาศในบทละครพันทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม โดยส่วนมากจะกำหนดไว้ในบทละคร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานวิจัยละครพื้นทางเรื่องผู้ชนะสิบทิศของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ในงานด้านการแสดงของอาจารย์เสรี หวังในธรรมนั้นยังมีอีกหลายชิ้นงานด้วยกัน ทุกชิ้นทรงคุณค่าต่อการศึกษาอย่างยิ่ง เช่น โขน ละครนอก ละครเสภา เป็นต้น ซึ่งเหมาะกับการศึกษาโครงสร้าง ความเป็นมา กระบวนการคิดของอาจารย์เสรี หวังในธรรมในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2517). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เต็มสิริ บุญยสิงห์. (2520). *วิชานาฏศิลป์*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ธิดา มหาเปารยะ. (2534). *บุคคล เกียรติและงานเสรี หวังในธรรม นักการแสดง*. กระเจงส่องใจไปสู่วิวัฒนาการ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2516). *ศิลปะละครหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย*. พระนครฯ : โรงพิมพ์ศิวพร.
- ภารดี มหาขันธ์. (2532). *พื้นฐานอารยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- มัทนา นาคะบุตร. (2513). *ศิลปะการแต่งผู้ชนะสิบทิศของยาขอบในด้านท่วงทำนองการแต่งและกลวิธีการเสนอเรื่อง*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันทนี ม่วงบุญ. (2533). *แนวทางการศึกษาวรรณคดีการแสดง*. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์.
- เสรี หวังในธรรม. (2538). *ผู้ชนะสิบทิศ ศิลปะการประพันธ์สรรค์สร้างร้อยแก้วร้อยกรอง. วารสารอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- สมชาย ทับพร. (2565). *ผู้เชี่ยวชาญคิดศิลป์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร*. [บทสัมภาษณ์]
- สมพิศ สุขวิวัฒน์. (2539). *ผู้ชนะสิบทิศ ละครพื้นทางของเสรี หวังในธรรม*. วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา Guidelines for The Adjustment and Development of The Marching Band For Use In Educational Institutions

ชัยวัฒน์ นาน้ำกองทัพบ ^{1*}, กำพร ประชุมวรรณ²

Chaiwat Namnakongtap^{1*}, Komphorn Prachumwan²

^{1*}นักวิชาการศูนย์วิจัยภูมิปัญญาตะวันออก ร้อยเอ็ด

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1*}Eastern Wisdom Research Center, Roi Et

²Department of Music Education, Faculty of Education, Nakhon Phanom University

*Corresponding author; E-mail: bas74wuttichai@gmail.com

Received 6 January 2021 Revised 18 January 2021

Accepted 22 January 2021 Available online 31 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิต และเพื่อศึกษาแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ระยะเวลา สิงหาคม 2562 ถึง กุมภาพันธ์ 2563 ศึกษาจากภาคสนามด้วยเครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คะแนนก่อน - หลัง และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบวิเคราะห์ประกอบตาราง

ผลจากวิจัยพบว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตประกอบด้วย 3 ปัจจัยจากผู้เรียน ปัจจัยจากระยะเวลา และปัจจัยจากสภาพแวดล้อม มีผลต่อการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก
2. แนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมความพร้อม 2) ระยะปรับพื้นฐาน 3) ระยะปรับพัฒนาการ และ 4) ระยะหวังผล ผลจากการใช้งาน วิเคราะห์จาก Pre- Test และ Post- Test พบว่า Pre- Test มีพัฒนาการผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 0.88) และ Post- Test มีพัฒนาการผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.70) จึงสรุปได้ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ ระดับมาก วิเคราะห์จากแบบสังเกต (Observation) พบว่า มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในแต่ละเครื่องมีการพัฒนาทางด้านทักษะพื้นฐานเร็วขึ้น มีพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ: แนวทาง, ปรับและพัฒนา, วงโยธวาทิต, การใช้งานในสถานศึกษา

Abstract

Research subject Guidelines for the adjustment and development of the marching band for use in educational institutions. Objective is to study problems and obstacles for adjustment and development. The marching band and to study the guidelines for the adjustment and development of techniques for the adjustment of the marching band for use in schools during August 2019 to February 2020 study from the field With the research tool, observational interview questionnaire, a set of guidelines for adjusting and developing techniques for adjusting the marching band to use in educational institutions The statistics of mean ($\bar{x}$), pre-post score and standard deviation (S.D.) were used to present the research results in a tabular analysis.

The result of the research shows that:

1. Problems and obstacles in the adjustment and development of the marching band consisted of 3 factors from the learners. Factors from the duration and environmental factors had a great effect on the adjustment and development of the marching band in the school.

2. Guidelines for the adjustment and development of marching band adjustment techniques to use in educational institutions consist of 4 phases: 1) preparation phase 2) basic adjustment phase 3) development adjustment phase and 4) results from use of analysis from Pre- Test and Post- Test found that Pre-Test had little improvement in learners ($\bar{x} = 2.30$, S.D. = 0.88) and Post-Test has developed the learner at a high level ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.70) It can be concluded that the learner has a high level of development. Analysis from observations found that the understanding of the role of the instrument in each instrument developed the basic skills faster. Have an active behavior in participating in activities

Keywords: Guidelines, Adjust and Develop, Marching Band, Educational Institutions

บทนำ

ประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานที่เกี่ยวกับวงโยธวาทิต และได้มีการพัฒนาต่อมาจนถึงในยุคปัจจุบัน สำหรับวงโยธวาทิตในยุคแรกเป็นดนตรีใช้ในกองทัพ มีจุดประสงค์ที่ใช้ คือ ในการเดินแถวเข้าสู่สนามรบของทหารและใช้ในการสวนสนามเพื่อปลุกใจในยามศึกสงคราม และใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของทหาร เพลงที่ใช้บรรเลงส่วนใหญ่จะเป็นเพลงประเภท เพลงมาร์ช (March) และมีเครื่องประกอบทำนองหลัก คือ ทรัมเปต (Trumpet) เป็นเครื่องดนตรีนำทำนอง มีชื่อเรียกแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่เรียก ในสมัยรัชกาลที่ 1 เรียกกันว่า “แตรวิลันดา” (สุกรี เจริญสุข, 2539: 25) ปัจจุบันวงโยธวาทิตมีความสำคัญมาก ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมในประเทศไทย ในส่วนของทางโรงเรียนนั้นมีการนำวงโยธวาทิตของโรงเรียนจัดกิจกรรมงานพิธีการวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมลูกเสือ

การขับร้องเพลงชาติ งานรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติด งานร่วมรณรงค์ในชุมชน เป็นต้น วงโยธวาทิตมีการจัดเป็นกิจกรรมเสริมในระบบการเรียนการสอนถึงแม้จะไม่อยู่ในแผนการศึกษาของชาติก็ตามในรูปแบบ ชมรม ชุมนุม

วงโยธวาทิตเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในพุทธศักราช 2521 อยู่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี รายวิชา คือ แตรวงหรือวงโยธวาทิต 1 ถึง 4 และดนตรีสากลปฏิบัติตามความถนัด 1 และ 2 โดยจัดให้เป็น 1 ใน 4 โครงการที่ หลักสูตรกำหนด นำไปใช้สำหรับ นักเรียนที่มีความชื่นชอบสนใจหรือความถนัด ทางโรงเรียนจะสนับสนุนเด็ก ๆ ที่ชื่นชอบหรือมีความสนใจ เพราะมีเครื่องดนตรีอยู่แล้ว จึงมีผลแก่โรงเรียนและนักเรียนที่สนใจ ดังนั้นนักเรียนจะมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวงโยธวาทิต หากจะศึกษาต่อนักเรียนก็สามารถอยู่ในวงดนตรีของกองทัพ ต่างๆ ซึ่งเปิดรับสมัครนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือสามารถสมัครเรียนต่อในระดับชั้นปริญญาตรีในวิทยาลัยครู วิชาเอกดนตรีสากลได้บ้าง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 136-138)

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีที่ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อของภูมิภาคโดยมีอาณาเขตคาบเกี่ยวในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน เป็นพื้นที่ที่มีความต้องการในการใช้วงโยธวาทิตในการดำเนินกิจกรรมในระบบการเรียนการสอน และส่วนราชการในพื้นที่โดยในจังหวัดเพชรบูรณ์มีโรงเรียนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมในรูปแบบชมรม หรือชุมนุมอยู่เป็นจำนวนมากแต่หากโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่และมีวงโยธวาทิตเป็นที่ยอมรับในระดับชุมชนและพื้นที่โดยรอบ ประกอบด้วย วงโยธวาทิตโรงเรียนเพชรพิทยาคมตั้งอยู่ที่ 210 ถนนสามัคคีชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 เป็นโรงเรียนประจำจังหวัด มีวงโยธวาทิตเป็นที่ยอมรับของผู้คนทั่วไปและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัด และวงโยธวาทิตโรงเรียนหล่มสักพิทยาคม ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 15 ถนนเทศบาล 1 ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีชื่อเสียงในเรื่อง วงโยธวาทิต เคยได้เป็นตัวแทนระดับจังหวัดได้เข้าร่วมการแข่งขันประกวดวงโยธวาทิตระดับประเทศไทย เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดและต่างจังหวัด โดยมีผลงานอย่างต่อเนื่องและ เป็น วงโยธวาทิตที่มีอายุในการก่อตั้งมากกว่า 25 ปี

ด้วยเหตุผลข้างต้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเรื่อง แนวทางการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดรูปแบบองค์ความรู้ที่สามารถใช้งานได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตสู่การใช้งานได้อย่างถูกต้องและมีระบบ อีกทั้งยังสามารถนำข้อมูลองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนบูรณาการในระบบการเรียนการสอนในรูปแบบวงดนตรีชนิดอื่น สู่การปรับใช้งานในระบบการเรียนการสอนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิต
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธาตีสู่การใช้งานในสถานศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธาตีสู่การใช้งานในสถานศึกษา คณะผู้วิจัย แบ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

- 1) กลุ่มผู้รู้ ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านวงโยธาตีสู่การใช้งาน จำนวน 3 คน
- 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กลุ่มผู้สอน คือ ครู อาจารย์ ผู้ควบคุมวงโยธาตีสู่การใช้งานและกลุ่มสตาฟควบคุมวง จำนวน 6 คน และกลุ่มทดลอง ใช้การคัดเลือกกลุ่มทดลองแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยจะต้องเป็นกลุ่มนักเรียนที่เป็นสมาชิกวงโยธาตีสู่การใช้งาน จำนวน 30 คน
- 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 40 คน ที่เป็นประชากรในพื้นที่ที่ทำการทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจ (Preliminary survey form) 2) แบบสังเกต (Observation form) 3) แบบสัมภาษณ์ (Interview form) มี 2 แบบคือ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview form) สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview form) และ 4) ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธาตีสู่การใช้งานในสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงโยธาตีสู่การใช้งาน เทคนิคการเรียนการสอน รูปแบบการปรับวง เทคนิคการพัฒนา แนวคิดระบบการพัฒนาผู้เรียน
- 2) การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม จากพื้นที่ที่ทำการวิจัยโดยวิธีการสำรวจจากแบบสำรวจ การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured interview) ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) แบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม และเครื่องมือแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธาตีสู่การใช้งานในสถานศึกษา
- 3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มทดลอง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 30 คน 1) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ภายในกิจกรรม

การเรียนการสอน และการฝึกซ้อม 2) สร้างชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งาน ในสถานศึกษา 3) นำเครื่องเสนอตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ

4) ผู้วิจัยเก็บรวมข้อมูลจากกลุ่มทดลองชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานใน จำนวน 30 คน 1) นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วเสนอกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ 2) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ 3) นำไปใช้งานจริง

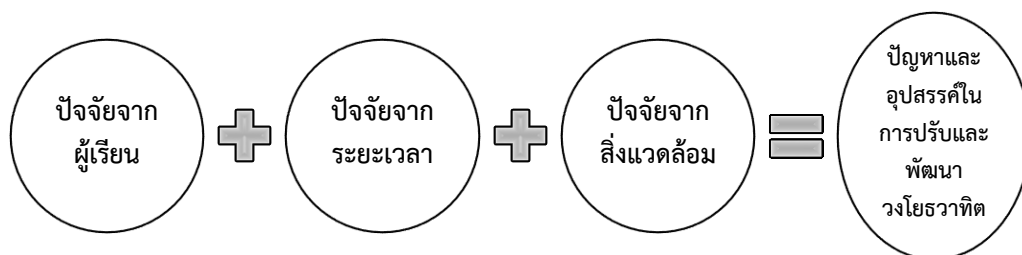
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่า S.D และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองโดยการหาค่าเฉลี่ยรายด้านจาก กลุ่มทดลองแบบ Pre-test และ Post-test เพื่อดูพัฒนาการของกลุ่มทดลองหลังใช้ชุดแนวทางการปรับและพัฒนา เทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษาและผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบวิเคราะห์ประกอบ ตาราง

ผลการวิจัย

ปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิต

การสร้างแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างชุดเครื่องมือในการปรับและพัฒนา วงโยธวาทิตในสถานศึกษา โดยคณะผู้วิจัยศึกษาจากปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิต ที่พบในพื้นที่วิจัย ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพแสดงปัญหาและอุปสรรคที่พบในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิต

ที่มา: ชัยวัฒน์ นำน้ากองทัพ (2564)

จากภาพประกอบ คณะผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์รายละเอียด แบ่งออกตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา ด้วยวิธีการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในพื้นที่เก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured interview) ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) แบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบ มีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัจจัยจากผู้เรียน

ปัจจัยผู้เรียนเป็นปัจจัยหลักที่เกิดกับวงดนตรีในทุกแขนงรูปแบบ เนื่องจากการเล่นดนตรี การรวมวงดนตรีนั้นจะต้องใช้การฝึกพื้นฐานเพื่อให้เกิดทักษะและสามารถเข้าร่วมบรรเลงกับวง หรือทีมได้ แต่หากระหว่างการฝึกพื้นฐานนั้นนักเรียนส่วนมากจะไม่เล็งเห็นความสำคัญ เกิดเป็นสิ่งที่น่าเบื่อไม่มีความจำเป็นต้องฝึกซ้อมเกิดเป็นผลให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้และเข้าใจที่ผิด และสามารถพัฒนาต่อได้ยาก เช่น นักเรียนไม่สามารถฝึกได้ครบถ้วนตามหัวข้อที่กำหนด นักเรียนไม่มีความเข้าใจในสัดส่วนของการบรรเลงของตนเอง ไม่สามารถเดินขบวนได้ เป็นผลให้ผู้เรียนไม่ยอมมาซ้อม มาสายกว่าเวลาที่กำหนด เกิดเป็นพัฒนาการช้าไม่สามารถตามเพื่อนได้ทัน เกิดอาการขาดความอดทนเมื่อมาพบกับระบบการฝึกเริ่มต้น และระบบแบบรุ่นพี่ รุ่นน้อง บ่อยครั้งที่สมาชิกลาออกจากกิจกรรม

อีกทั้งปัจจัยจากผู้เรียนที่พบและเป็นปัญหาที่สืบเนื่องกันมาเป็นระยะเวลานาน คือ ปัญหาการไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน บ่อยครั้งในระบบการปกครองแบบ รุ่นพี่ รุ่นน้อง จะเกิดปัญหาในเรื่องนี้ เกิดจากหลายกรณี ได้แก่ รุ่นน้องมีความสามารถมากกว่ารุ่นพี่ แต่รุ่นพี่มีอายุมากกว่า ทำให้รุ่นน้องขาดความเคารพและเป็นต้นเหตุของการไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน สะท้อนกลายเป็นการไม่เชื่อฟัง และสร้างระบบในการบริหารจัดการได้ยาก

ปัจจัยจากระยะเวลา

ปัจจัยจากระยะเวลาในการฝึกซ้อมพบมากในการสร้างวงโยธวาทิตได้แก่ เวลาในการซ้อมมีไม่เหมาะสมด้วยไม่สามารถไปฝึกซ้อมได้ในเวลาที่กำหนด มักมีการกิจต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามการเรียนการสอนที่ได้รับมอบ แต่หากมีการทำบันทึกข้อความขอความอนุเคราะห์ในการนำเอานักเรียนออกไปบริการชุมชน คณะในหมวดวิชาอื่นภายในโรงเรียนบางท่านไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ถือเป็นผลกระทบอย่างมากต่อการปฏิบัติการของวงโยธวาทิต

ปัจจัยจากระยะเวลามีผลต่อการฝึกซ้อมสมาชิกใหม่ เพลงใหม่ ในบางกรณีโยธวาทิตต้องไปบรรเลงในพิธีการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ มีบทเพลงที่ต้องใช้ประกอบ แต่ไม่ได้รับความร่วมมือในด้านเวลาในการฝึกซ้อมของสมาชิกวง ส่งผลให้วงเข้าร่วมพิธีการ หรือกิจกรรมนั้น ๆ ได้อย่างไม่สมบูรณ์

ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยแวดล้อมเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่พบจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ด้วยการเรียนรู้ทุกรูปแบบจะต้องมีสิ่งสนับสนุนหลักที่เป็นปัจจัยในความสำเร็จต่อการเรียนรู้ในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตก็เช่นกันโดยปัจจัยแวดล้อมนี้มาจาก ปลายประเด็น ดังนี้

ผู้ปกครอง โดยมากผู้ปกครองจะเข้าใจว่าการเล่นดนตรีความเป็นกิจกรรมเสริมเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อผ่อนคลายจากการเรียนในรายวิชาหลักเท่านั้น แต่หากรูปแบบการดำเนินการของวงโยธวาทิต จะมีระยะเวลาในการฝึกซ้อมที่ใช้เวลา ใช้รูปแบบวิธีการที่แตกต่างออกไป ส่งผลให้ผู้ปกครองส่วนมากเข้าใจว่า เมื่อนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของวงโยธวาทิตจะทำให้การเรียนตกต่ำ เป็นผลให้นักเรียนจำนวนมากไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมวงโยธวาทิตได้

สภาพแวดล้อมด้านสถานที่ ไม่อำนวยความสะดวกการฝึกซ้อม ด้วยโรงเรียนส่วนมากจะตั้งอยู่ในเขตชุมชน การฝึกซ้อมภายนอกห้อง ที่ทำให้เกิดเสียงดังทำให้ ประชาชนโดยรอบบริเวณเกิดความไม่พอใจ มีการร้องเรียนถึงเสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญทำให้การปรับและพัฒนาวงเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

ปัญหาการสอนของวิทยากรพิเศษ ภายนอกในกรณีวิทยากรภายนอกผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสอน ก็จะมีการปรับระบบการคิด ระบบการปฏิบัติของผู้ควบคุมวง ทำให้นักเรียนเกิดความสับสน ในการปฏิบัติ และเลือกที่จะปฏิบัติตามวิทยากรภายนอกทำให้วงปรับและพัฒนาได้ยากขึ้น

ทั้งนี้ปัจจัยทั้ง 3 อันประกอบด้วย ปัจจัยจากผู้เรียน ปัจจัยจากระยะเวลา และปัจจัยจากสภาพแวดล้อม มีผลต่อการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก คณะผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบแนวทาง ในการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา เพื่อเป็นการปัจจัยทางด้านผู้เรียน ให้มีเนื้อหา เวลา ช่วงในการฝึกซ้อมและสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องเหมาะสมกับการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิต ในสถานศึกษาต่อไป

แนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา

จากการลงพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลจากกลุ่มทดลอง พบปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนา วงโยธวาทิต ของสมาชิกวงโยธวาทิตโรงเรียนเพชรพิทยาคมและโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จำนวน 30 คน เพื่อสร้างชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา แบ่งการศึกษาดังนี้ การสร้างชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา และผลการนำไปใช้ งานชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การสร้างชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา

ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ถูกสร้างขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสำหรับการใช้งานการใช้งานในสถานศึกษาเบื้องต้น ดังนี้

ชื่อสื่อการสอน ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา

ผู้สร้าง นายชัยวัฒน์ นานากองทัฬห และนายกำพร ประชุมวรรณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านวงโยธวาทิต ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิฐพงษ์ อุเทศธำวง อาจารย์ ดร.พิระพงษ์ ธีระเผ่าพงษ์ และอาจารย์ธีรภูมิ มูลเมืองแสน

ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ระยะ มีเนื้อหา ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมความพร้อม

ระยะที่ 1 ขึ้นอยู่กับวงที่จะใช้งาน โดยสามารถสร้างกิจกรรมในระยะที่ 1 ได้ 1-2 ครั้ง ตามความเหมาะสม ของแต่ละวง โดยแต่ละครั้ง จะใช้เวลาไม่เกิน 1-3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับกิจกรรม โดยระยะที่ 1 เป็นระยะที่ยังไม่ให้ผู้เรียน ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเครื่องดนตรี ระยะที่ 1 มีความสำคัญ

ต่อการปรับทัศนคติของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นสมาชิกเก่าหรือสมาชิกใหม่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา ทักษะไปในทิศทางเดียวกัน โดยในระยะที่ 1 จะมีกิจกรรมทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม โดยมุ่งเน้น สร้างความสามัคคี สร้างสัมพันธ์ระบบทีม สร้างการอยู่ร่วมกันของสมาชิก ระบบการฝึกซ้อม ระบบความเคารพในรุ่นพี่รุ่นน้อง ระบบกติกาขุมหมหรือขมรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมปรับพื้นฐานทางทฤษฎีดนตรีสากล ประกอบด้วย บรรทัด 5 ญูแฉเสียง ค่าของตัว โน้ต Time Signature การอ่านโน้ตเบื้องต้น

กิจกรรมที่ 3 คือกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ การสร้างแรงบันดาลใจในช่วงนี้จะมุ่งให้สมาชิกเกิดความอยากที่จะฝึก อยากที่จะพัฒนาตนเอง อยากที่จะเล่นเครื่องดนตรี เมื่อผู้เรียนเริ่มสร้างแรงบันดาลใจได้แล้ว

เมื่อสมาชิกละลายพฤติกรรม ปรับพื้นฐานทางทฤษฎีดนตรีสากล และสร้างแรงบันดาลใจเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต้องอธิบายความสำคัญของเครื่องดนตรีในแต่ละตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อวงโยธวาทิต

ทั้งนี้ในกิจกรรมจะใช้รูปแบบวิธีการแบบ Active Learning เพื่อให้สร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และใช้ ระบบ Team Teaching ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อให้ สมาชิกใหม่เข้าถึงครูผู้สอนและستاذ ในทีมทุกตำแหน่ง และออกกำลังกายก่อนที่จะจบกิจกรรมในระยะที่ 1 เพื่อเตรียมความพร้อมร่างกายในรูปแบบกิจกรรมทีม

ระยะที่ 2 ระยะปรับพื้นฐาน

ระยะที่ 2 ขึ้นอยู่กับพัฒนาการและความพร้อมของวง เพื่อสร้างพื้นฐานของวงจำเป็นต้องมีการปรับพื้นฐานของวง สามารถใช้กิจกรรมในระยะที่ 2 ได้ 1-3 ครั้ง ตามความเหมาะสมของแต่ละวง โดยแต่ละครั้ง จะใช้เวลาไม่เกิน 1-3 ชั่วโมง ทั้งนี้เพื่อให้ถึงความสนใจของสมาชิกวงได้นานขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรม 3 ส่วน

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยกับเครื่องโดยให้สมาชิกประจำเครื่องของแต่ละคน และฝึกพื้นฐานอย่างง่าย โดยผู้ควบคุมจะแบ่งกลุ่มตามลักษณะเครื่องดนตรีและวิธีการสอนที่ต่างกันออกไปในแต่ละเครื่อง ดังนี้

เครื่องลมไม้ โดยใช้รูปแบบการฝึกสอนแบ่งเป็นการหายใจ ฝึกการเป่าเมาท์พีซ ฝึกการเป่าไลส์เกล ฝึกรวมกลุ่ม และทำในการปฏิบัติ ของแต่ละเครื่อง

เครื่องลมทองเหลือง โดยใช้รูปแบบการฝึกสอนแบ่งเป็นการหายใจ ฝึกการเป่าเมาท์พีซ ฝึกการเป่าไลส์เกล ฝึกรวมกลุ่ม และทำในการปฏิบัติ ของแต่ละเครื่อง

เครื่องประกอบจังหวะ ใช้รูปแบบการฝึกสอนแบ่งเป็นการจับไม้ ฝึกซ้อมมือในการตีฝึกความหนักเบาของเสียง สเกล ฝึกรวมกลุ่มและทำในการปฏิบัติ ของแต่ละเครื่อง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม Energizer หรือกิจกรรมกลุ่มอย่างง่ายเพื่อเรียกความสนใจแก่ผู้เรียน ให้กลับเข้าสู่บทเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมากขึ้น

กิจกรรมที่ 3 แบบฝึกคำตัวโน้ต โดยใช้โน้ตอย่างง่าย เริ่มจากโน้ตตัวขาว ตัวดำ 1 แนว 2 แนว ตลอดจนแยกตามกลุ่มเครื่องดนตรีในวงที่เล่นอยู่ หรืออยากจะเล่นเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวและให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายจากฝึกในกิจกรรม

ทั้งนี้กิจกรรมในระยะที่ 2 จะ Team Teaching ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลที่รวดเร็ว Team Teaching ในที่นี้อาจเป็น ศตพ หรือสมาชิกเก่าที่สามารถถ่ายทอดได้เป็นผู้ช่วยเสริมและออกกำลังกายก่อนที่จะจบกิจกรรมในระยะที่ 2 แต่ละเพื่อเตรียมความพร้อมร่างกายในรูปแบบกิจกรรมทีม

ระยะที่ 3 ระยะปรับพัฒนาการ

ระยะที่ 3 ระยะปรับพัฒนาการเป็นผลจากระยะเตรียมความพร้อม และระยะปรับพื้นฐาน สามารถใช้กิจกรรมในระยะที่ 3 ได้ตามความเหมาะสมของแต่ละวง โดยแต่ละครั้ง จะใช้เวลาไม่เกิน 1-3 ชั่วโมง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการความเหนื่อยล้าจากการฝึกมากเกินไป อันเป็นปัจจัยหลักของการหยุดพัฒนาของผู้เรียน โดยในระยะที่ 3 จะประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน

กิจกรรมที่ 1 สร้างการพัฒนาการทักษะเฉพาะเรื่องเสียงและการใช้เสียงเป็นทีม (Sound & Harmony) เสียงในที่นี้หมายถึงการสร้างเสียงของเครื่องดนตรีในแต่ละกลุ่ม โดยสร้างแบบฝึกเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ดังนี้

กลุ่มเครื่องเป่า ใช้รูปแบบการเป่าแบบเสียงยาว (Long tone) ในแบบกลุ่ม จากโน้ตตัวที่ 1 ของเครื่องเป่า 8 จังหวะ หยุด 4 จังหวะ สลับโน้ตไปในทิศทางเดียวกัน หรือโน้ตตัวเดียวกันในรูปแบบการเป่าแบบ Unison โดยเสียงจะต้องออกมาเป็นกลุ่มเป็นก้อนเสียงที่มีคุณภาพ จากนั้นสร้างรูปแบบของเสียงโดยการให้แต่ละเครื่องเป่าคนละตัวโน้ตโดยสร้างเป็นคอร์ด (Chord) โดยใช้พื้นฐานการเป่า 8 จังหวะ หยุด 4 จังหวะเป็นพื้นฐานและเคลื่อนไหวตัวโน้ตไปเรื่อย ๆ

เครื่องประกอบจังหวะใช้แบบฝึกทักษะจังหวะ สร้างมิติในการกระทบระหว่างเครื่องประกอบจังหวะให้มีอัตราส่วนที่สม่ำเสมอด้วยเล่นพร้อมกัน 1 แนวและแยกกันมากกว่า 1 แนว จากนั้นสร้างความแตกต่างกันระหว่างจังหวะหนัก และจังหวะเบา เพื่อควบคุมความดังเบาและกระชับจังหวะของวงสร้างรากฐานของวงให้มีความเข้มแข็ง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม Energizer หรือกิจกรรมกลุ่มอย่างง่ายเพื่อเรียกความสนใจแก่ผู้เรียนให้กลับเข้าสู่บทเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมากขึ้น

กิจกรรมที่ 3 บทเพลงพื้นฐาน เมื่อฝึกปรับพัฒนาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงนำเข้าสู่บทเพลงอย่างง่ายก่อน ขึ้นอยู่กับผู้ควบคุมของแต่ละวง เช่น เพลง Marine March กราวกีฬา หรือเป็นเพลงพิธีที่คุ้นหู เช่น เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี

ทั้งนี้กิจกรรมในระยะที่ 3 จะ Team Teaching ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลที่รวดเร็ว Team Teaching ในที่นี้อาจเป็น สต๊าฟ หรือสมาชิกเก่าที่สามารถถ่ายทอดได้เป็นผู้ช่วยเสริมและออกกําลังกายก่อนที่จะจบกิจกรรมในระยะที่ 3 แต่ละเพื่อเตรียมความพร้อมร่างกายในรูปแบบกิจกรรมทีม

ระยะที่ 4 ระยะหวังผล

ระยะที่ 4 ระยะหลังผลคือระยะที่จะต้องมีการเตรียมการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุดเนื่องจากจะเป็นช่วงที่จะต้องเตรียมสมาชิกในวงให้พร้อมเพื่อโชว์ผลจากการฝึกซ้อม โดยระยะที่ 4 สามารถใช้กิจกรรม ได้ตามความเหมาะสมของแต่ละวง โดยแต่ละครั้ง จะใช้เวลาไม่เกิน 2-5 ชั่วโมง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการความผิดพลาดในระหว่างทำการแสดงจะต้องใช้เวลาในการสร้างซ้อมในกิจกรรมระยะที่ 4 โดยนี้จะประกอบด้วยกิจกรรม 2 ส่วน

กิจกรรมที่ 1 บทเพลงสำหรับการแสดง หมายถึงการฝึกเล่นเพลงที่จะใช้ในการโชว์หรือเดินพาเหรด เป็นเพลงที่มีความยากเพิ่มมากขึ้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกในช่วงระยะที่ 3 ของแต่ละเครื่องดนตรีเป็นอย่างดี เพื่อให้ Sound & Harmony ของเสียงออกมาได้คุณภาพเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชม โดย บทเพลงที่พบมาที่ใช้ในขบวนพาเหรด เช่น Hawaii Five-0, Phantom of the Opera เพลงพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ 9 เป็นต้น ทั้งนี้บทเพลงเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการบรรเลงเป็นทีมและเข้าใจส่วนของตัวโน้ตเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 2 รูปขบวนและการเดิน รูปแบบการเดินขบวนจะเริ่มจากการยืนแถว การเดินแถว วิธีการก้าวเดิน การเดินเลี้ยวฉากของวง การเดินม้วนกลับ การเดินซิด ตลอดจนรูปแบบการแปลงขบวนในการเดินโชว์ ขึ้นอยู่กับความสามารถของวง

ในระยะที่ 4 นั้นจะมุ่งเน้นสร้างรูปแบบวงโยธวาทิต และสร้างความอดทน โดยจะเริ่มใช้เวลาในการฝึกซ้อมมากขึ้นเพื่อสร้างให้เกิดความเคยชิน และจะไม่มีการเสริมเพื่อให้เกิดการพักผ่อนกว่าฝึกซ้อม ทั้งนี้ เพื่อสร้าง ความอดทน ทั้งนี้ในระยะที่ 4 นั้นความจัดหรือทำกิจกรรมในช่วงวันหยุด เพื่อความต่อเนื่องหรือหรือหลังมีการเรียน การสอน เพื่อไม่ให้เกิดเสียงรบกวนการเรียนการสอนในภาพปกติ

ผลการนำไปใช้งานชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธาติสู่การใช้งาน ในสถานศึกษา

ผลการนำชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธาติสู่การใช้งานในสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์จาก Pre-test และ Post-test ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พื้นที่วิจัย วงโยธาติโรงเรียนเพชรพิทยาคม และโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม ในกลุ่มสมาชิกวงโยธาติ จำนวน 30 คน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลผล (ภัทรพร เกษสังข์, 2549: 122) ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบ Pre- Test และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบ Post- Test

หัวข้อประเมิน (n=30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบ Pre-Test	ค่า S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบ Post-Test	ค่า S.D.	แปลผล
1. ทฤษฎีดนตรีสากล	2.37	0.72	น้อย	3.57	0.68	มาก
2. ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ เครื่องดนตรี	2.30	0.95	น้อย	3.13	0.82	ปาน กลาง
3. ทักษะเครื่องเป่าลมไม้	2.67	0.92	ปาน กลาง	3.77	0.63	มาก
4. ทักษะเครื่องเป่าลมทองเหลือง	2.53	0.78	ปาน กลาง	3.63	0.67	มาก
5. ทักษะเครื่องประกอบจังหวะ	2.60	1.04	ปาน กลาง	3.57	0.68	มาก
6. ระบบการจัดการวง	2.23	0.88	น้อย	3.60	0.72	มาก
7. การเดินขบวน	2.67	1.12	ปาน กลาง	3.53	0.63	มาก
8. ปัจจัยจากผู้เรียน	1.97	0.67	น้อย	3.80	0.66	มาก
9. ปัจจัยจากระยะเวลา	1.73	0.98	น้อย	3.27	0.69	ปาน กลาง

หัวข้อประเมิน (n=30)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบ Pre-Test	ค่า S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การทดสอบ Post-Test	ค่า S.D.	แปลผล
10.ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อม	1.87	0.78	น้อย	3.33	0.84	ปานกลาง
โดยรวม	2.30	0.88	น้อย	3.52	0.70	มาก

จากตารางการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พื้นที่วิจัย วงโยธวาทิตโรงเรียนเพชรพิทยาคมและโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม ในกลุ่มสมาชิกวงโยธวาทิต

โดยสรุป พบว่าผลจากการใช้ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา วิเคราะห์จาก Pre- Test, Post- Test กับกลุ่มผู้ทดลองได้ผลในเชิงบวกมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การเปลี่ยนแปลงจาก Pre- Test มีพัฒนาการผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 0.88) เป็น Post-Test มีพัฒนาการผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.70) จึงสรุปได้ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ และสามารถพัฒนาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ผู้เรียนสามารถเข้าใจเครื่องดนตรี มีพื้นฐาน ทักษะในการปฏิบัติ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมวงโยธวาทิต และมีพัฒนาการด้านปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตในเชิงบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการใช้ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา วิเคราะห์จากแบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า 1) นักศึกษากลุ่มทดลองสามารถเรียนรู้หลักทฤษฎีดนตรีพื้นฐานได้ดีขึ้น 2) นักศึกษากลุ่มทดลองมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในแต่ละเครื่องได้เป็นอย่างดี 3) นักศึกษากลุ่มทดลองมีการพัฒนาทางด้านทักษะพื้นฐานเร็วขึ้น 4) นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น 5) กลุ่มทดลองมีความต้องการที่จะพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น 6) กลุ่มทดลองมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาเสริมต่อได้ง่ายขึ้น 7) กลุ่มทดลองมีความมั่นใจในการแสดงมากขึ้น

สรุป ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา นักศึกษากลุ่มทดลองสามารถเรียนรู้หลักทฤษฎีดนตรีพื้นฐาน มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในแต่ละเครื่อง มีการพัฒนาทางด้านทักษะพื้นฐานเร็วขึ้น มีพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมมีความต้องการที่จะพัฒนา มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนา และมีความมั่นใจในการแสดง

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตและศึกษาแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา ผลการวิจัยศึกษากลุ่มทดลอง ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยจากผู้เรียนเป็นปัญหาที่เกิดจากผู้เรียนเป็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเข้าร่วมกิจกรรมวงโยธวาทิต 2) ปัจจัยจากระยะเวลาเป็นปัญหาที่เกิดจากบุคลากรภายในสถานศึกษาที่ไม่ให้ความร่วมมือ ตลอดจนเนื้อหาที่ใช้กับช่วงเวลาในการฝึกซ้อมไม่มีความสอดคล้องกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ King (1992: 43-67) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการปฏิรูปหลักสูตรกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียน วิชาดนตรีในรัฐเวอร์จิเนียปี 1979 – 1988 ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปฏิรูปหลักสูตรวิชาดนตรีกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาดนตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นสลับซับซ้อนมาก แต่การลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีลดลง ซึ่งการลดลงของจำนวนผู้เรียนอาจมาจากการรณรงค์ให้มีการเรียนวิชาพื้นฐาน และ 3) ปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย พื้นที่ตั้ง สถานที่ กับความเหมาะสมภายในสังคมพื้นที่นั้นมีผลต่อการปรับและพัฒนาวงโยธวาทิตในสถานศึกษา

แนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะเตรียมความพร้อม ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมปรับพื้นฐานทางทฤษฎีดนตรีสากล กิจกรรมที่ 3 คือกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ กิจกรรมจะใช้รูปแบบวิธีการแบบ Active Learning เพื่อให้สร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและใช้ระบบ Team Teaching ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อให้ สมาชิกใหม่เข้าถึงครูผู้สอนและสต๊าฟ ในทีมทุกตำแหน่ง ระยะที่ 2 ระยะปรับพื้นฐาน ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยกับเครื่อง กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม Energizer และกิจกรรมที่ 3 แบบฝึกหัดตัวโน้ต กิจกรรมในระยะที่ 2 จะ Team Teaching ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลที่รวดเร็ว Team Teaching ในที่นี้อาจเป็น สต๊าฟ หรือสมาชิกเก่าที่สามารถถ่ายทอดได้เป็นผู้ช่วยเสริม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fitzgerrald (1989 : 102 – 120) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์การดูแลเอาใจใส่ของครูผู้สอนดนตรี ปัจจัยสนับสนุนของมหาวิทยาลัย และการฝึกฝนอันเกี่ยวกับการสอนวิชาดนตรีให้กับเด็กวัยรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่ามีแตกต่างระหว่างครูผู้สอนดนตรีทั่วไปในโรงเรียนมัธยมกับครูผู้สอนดนตรีในระดับอุดมศึกษาในด้านความต้องการในการแสดงออกอันเกี่ยวเนื่องกับสุนทรีย์ และการให้คุณค่าในประสบการณ์ทางดนตรีของผู้เรียนดนตรีทั่วไป รวมทั้งบรรยากาศในการเรียน วินัยในห้องเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และยังพบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างการเตรียมการสอนเด็กวัยรุ่นในชั้นเรียนดนตรีและสิ่งที่สอนในหลักสูตรการฝึกหัดครูดนตรีระยะที่ 3 ระยะปรับพัฒนาการ ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 สร้างการพัฒนาการทักษะเฉพาะ กิจกรรมที่ 2 กิจกรรม Energizer และกิจกรรมที่ 3 บทเพลงพื้นฐาน กิจกรรมในระยะที่ 3 จะ Team Teaching ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลที่รวดเร็ว Team Teaching ในที่นี้อาจเป็น สต๊าฟ หรือสมาชิกเก่าที่สามารถถ่ายทอดได้เป็นผู้ช่วยเสริม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Birch (1996 : 24-43) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้ทัศนคติทางด้านดนตรีของครูแตกต่างกันโดยใช้แบบสอบถามที่ชื่อว่า The Oregon Test for Attitude Toward Music เพื่อวัดทัศนคติที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ทางด้านดนตรีและความเชื่อมั่นของตนเองในการสอนดนตรี ซึ่งผลการวิจัย

พบว่า ประสบการณ์ทางด้านดนตรีกับทัศนคติที่มีต่อดนตรี ประสบการณ์ทางดนตรีและความเชื่อมั่นในตนเองและทัศนคติที่มีต่อดนตรีสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตนเองในการสอนดนตรีแต่จำนวนปี ที่การสอนดนตรีกับทัศนคติที่มีต่อดนตรีไม่แตกต่างกันใน และระยะที่ 4 ระยะหวังผล ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 บทเพลงสำหรับการแสดง กิจกรรมที่ 2 รูปขบวนและการเดินระยะที่ 4 นั้นจะมุ่งเน้นสร้างรูปแบบวงโยธวาทิต และสร้างความอดทน โดยจะเริ่มใช้เวลาในการฝึกซ้อมมากขึ้นเพื่อสร้างให้เกิดความเคยชิน และจะไม่มีการเสริมเพื่อให้เกิดการพักผ่อนระกว่าฝึกซ้อมทั้งนี้ เพื่อให้สร้างความอดทน

จากการศึกษาวิจัยมีข้อค้นพบว่าผลจากการใช้ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา

วิเคราะห์จาก Pre- Test, Post- Test ใช้กับกลุ่มผู้ทดลองได้ผลในเชิงบวกมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การเปลี่ยนแปลงจาก Pre- Test มีพัฒนาการผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 0.88) เป็น Post-Test มีพัฒนาการผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.70) จึงสรุปได้ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการ ระดับมาก

ผลจากการใช้ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษาวิเคราะห์จากแบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า ชุดแนวทางการปรับและพัฒนาเทคนิคการปรับวงโยธวาทิตสู่การใช้งานในสถานศึกษา นักศึกษากลุ่มทดลอง สามารถเรียนรู้หลักทฤษฎีดนตรีพื้นฐาน มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีในแต่ละเครื่องมีการพัฒนาทางด้านทักษะพื้นฐานเร็วขึ้น มีพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมมีความต้องการที่จะพัฒนา มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนา และมีความมั่นใจในการแสดง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาและการพัฒนางโยธวาทิตเพื่อการแข่งขัน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการถ่ายทอด เทคนิคพิเศษการปรับวง การแปรขบวน
3. ควรมีการศึกษาการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงโยธวาทิตที่มีความแตกต่างกันเพื่อการใช้งานจริง
4. ควรมีการศึกษาความต้องการสร้างวงโยธวาทิตในโรงเรียนขนาดกลาง และเล็กที่ยังไม่มีวงโยธวาทิต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *วงโยธวาทิต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภัทรพร เกษสังข์. (2549). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุกรี เจริญสุข. (2539). *สุนทรียศาสตร์ทางดนตรี*. นครปฐม: มหาลัยมหิตล.

Birch, L.W. (1996). *Factors Related to Differences in Classroom Teacher's Attitudes Toward Music*, Dissertation Abstracts International.

Fitzgerrald, J.N. (1989). *A Comparative Analysis of Teacher Concerns and Existing University Offerings*. Doctoral Dissertation, Syracuse University.

King, Stephen Emmett. (1992). *The Relationship of Curriculum Reform to Participation in Secondary School Music Class in Virginia 1979 – 1988*. Dissertation Abstracts International.

นโยบายด้านบรรณาธิการ (Editorial Policy)

วารสารศรีวนาลัยวิจัย รับพิจารณาบทความวิชาการและบทความวิจัยที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับด้าน สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Humanities and Social Sciences) โดยไม่ได้จำกัดเฉพาะนักศึกษา และบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ยังเปิดกว้างสำหรับคณาจารย์ นักวิชาการ ผู้บริหาร นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปจากภายนอก และจากต่างประเทศ ซึ่งทุกบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องผ่านกระบวนการการพิจารณาลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 2 ท่านก่อนเสมอ โดยบทความต้องแสดงถึงคุณภาพด้านวิชาการและมีประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างชัดเจน

ขอบเขตของวารสารศรีวนาลัยวิจัย จะครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในด้าน Humanities and Social Sciences ตลอดจนเนื้อหาอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในที่นี้

- การพัฒนาชุมชน
- ดนตรีนาฏศิลป์และการละคร
- ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ
- ศิลปกรรม
- การท่องเที่ยวและการบริการ
- การปกครองท้องถิ่น
- สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
- การบริหารการพัฒนาท้องถิ่น
- การพัฒนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การบริหารธุรกิจ (การจัดการ การตลาด การเงิน การบัญชี การบริหารทรัพยากรมนุษย์)
- เศรษฐศาสตร์
- ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการเรียน และการสอน

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

จริยธรรมและบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง (Publication Ethics Authors)

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนบทความต้องการส่งบทความที่ไม่มีการคัดลอกผลงานทั้งส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดจากเนื้อหาบทความของผู้อื่น รวมถึงบทความที่ส่งจะต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง

2. ผู้เขียนบทความยินดีแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและคุณภาพของบทความ ให้ถูกต้องและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการฯ ก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในขั้นตอนของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ในลำดับต่อไป เพิ่มผู้ทรงไม่น้อยกว่า 2 ท่าน หรือ 3 ท่าน แล้วแต่กรณี

3. ผู้เขียนบทความต้องมีการอ้างอิงเอกสาร ผลงานทางวิชาการ ฯลฯ โดยระบุแหล่งที่มาของข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้องไว้ในตอนท้ายของบทความเสมอ โดยจัดรูปแบบการอ้างอิงตามที่กองบรรณาธิการได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด (APA)

4. เนื้อหาและข้อมูลที่จะลงตีพิมพ์ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย ถือเป็นข้อคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ๆ โดยตรง ซึ่งกองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ไม่จำเป็นต้องมีส่วนเห็นด้วยหรือร่วมรับผิดชอบใด ๆ

5. ในกรณีที่บทความของผู้เขียนบทความได้รับการตอบรับการตีพิมพ์ ผู้เขียนบทความยินดีตรวจสอบความถูกต้อง เรียบร้อยของรูปแบบและเนื้อหาบทความ ซึ่งกองบรรณาธิการฯ จะจัดส่งให้ผู้เขียนบทความได้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงรอบสุดท้าย ก่อนขั้นตอนของการเผยแพร่ทางเว็บไซต์วารสาร และการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวารสารต่อไป

6. ผู้เขียนบทความต้องรับทราบและยอมรับถึงข้อกำหนด และนโยบายในการรับพิจารณาตีพิมพ์บทความจากวารสารศรีวนาลัยวิจัย เป็นอย่างดีแล้ว

7. ผู้เขียนบทความพึงทราบว่า บทความ ข้อมูล เนื้อหา รูปภาพ ฯลฯ ที่ได้รับการลงตีพิมพ์ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มิใช่เป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียนบทความแต่อย่างใด

2.บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ (Duties of Editor)

1.บรรณาธิการเป็นผู้พิจารณาว่า ต้นฉบับบทความที่ส่งเข้ามานั้น มีความเหมาะสม สอดคล้อง ตรงกับวัตถุประสงค์และขอบเขต (Aim and Scope) ของวารสารหรือไม่ ในกรณีที่ เนื้อหาบทความไม่เหมาะสม สอดคล้องกับวารสารฯ บรรณาธิการต้องรีบแจ้งให้ผู้เขียนบทความได้รับ ทราบ

2.บรรณาธิการเป็นผู้ส่งต้นฉบับบทความให้กองบรรณาธิการวารสาร เพื่อช่วยพิจารณาคุณภาพ เบื้องต้นของบทความที่ส่งเข้ามา ว่าอยู่ในระดับเหมาะสมที่จะส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน หรือ 3 ท่าน อ่านพิจารณาในขั้นตอนต่อไปหรือไม่

3.หากบรรณาธิการไม่แน่ใจเกี่ยวกับเนื้อหาและคุณภาพเบื้องต้นของบทความเรื่องใด ๆ บรรณาธิการต้องไม่พิจารณาปฏิเสธบทความเรื่องนั้น ๆ ทันที อาจพิจารณาขอความเห็นเพิ่มเติมจาก กองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับเนื้อหาบทความนั้น ๆ ก่อนเสมอ

4.บรรณาธิการเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความที่มีความเชี่ยวชาญใน สาขาต่าง ๆ ในการประเมินบทความเรื่องนั้น ๆ โดยจะไม่เปิดเผยชื่อของผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน บทความหรือผู้เขียนบทความให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบโดยเด็ดขาด รวมทั้งบุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.เมื่อเกิดกรณีที่ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความทั้ง 2 ท่าน หรือ 3 ท่าน มีความขัดแย้งกัน บรรณาธิการจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะดำเนินการในขั้นตอนถัดไปกับบทความ เรื่องนั้น ๆ อย่างไรต่อไป เช่น อิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความท่านใดท่านหนึ่ง หรือพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความท่านที่ 3 หรือ 4 ต่อไป

6.บรรณาธิการเป็นผู้จัดสรรบทความที่ผ่านกระบวนการประเมินบทความและอยู่ในสถานะ พร้อมตีพิมพ์เผยแพร่ โดยจะพิจารณาจากเหตุผลหลักคือ ลำดับก่อนหลังของการส่งบทความ (Queue) และความน่าสนใจ/ความหลากหลายของเนื้อหาบทความ (Content) รวมถึงเหตุผลในด้าน ความเหมาะสมอื่น ๆ (Suitability) เป็นสำคัญ

7.ในกรณีที่มิใช่เหตุผลสำคัญ ที่อาจจะไม่นำบทความของผู้เขียนบทความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ลง ตีพิมพ์ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย ในฉบับตามที่ระบุในหนังสือตอบรับให้ได้นั้น บรรณาธิการขอสงวน สิทธิ์ในการนำบทความดังกล่าว ลงตีพิมพ์ในวารสารศรีวนาลัยวิจัยในฉบับต่อ ๆ ไป ตามที่เห็นสมควร โดยบรรณาธิการจะต้องแจ้งให้ผู้เขียนบทความเรื่องนั้น ๆ ได้รับทราบล่วงหน้าก่อนเสมอ

8.บรรณาธิการเป็นผู้กำกับดูแลให้มีความสำคัญต่อการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มของวารสารในแต่ละ ฉบับ รวมถึงการเผยแพร่ทางเว็บไซต์วารสาร ให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และออกตรงตามกำหนดเวลา อย่างเคร่งครัด

ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิ	สุขเจริญ	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชร	แขงบุญเรือง	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร	ทิมแดง	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์	ศรีเมือง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรดิษ	ภาคสุชล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริส	พงเพียรจันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณฐาพัชร	วรพงศ์พัชร	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่ง สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักริน	ด้วงคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนะวงศ์	หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวัฒน์	บุตรทองทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ดร.อัศวิน	ไชยวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ดร.นาฏอนงค์	นามบุตดี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัชชกร	สัมมะสุต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทพงศ์	นันทสำเร็จ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์	ยุวดีนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมุกต์	สมชอบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์	ศรีวงษ์วรรณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสวตาภรณ์	ตั้งวันเจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมารินทร์	ราตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์	บุญรมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิสิต	ภาคบุบผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี